

I O A N N I S M E V R S I
F E R D I N A N D V S
A L B A N V S,
five

DE REBVS EIVS IN BELGIO
per Sexennium gestis,

LIBRI IV.

In quibus Belli Belgici Principium.

ADDITVR

D E I N D V C I I S,

LIBER SINGVLARIS,

In quo ejusdem belli finis.

A M S T E L O D A M I,
Apud G V I L I E L M V M & I O A N N E M B L A E V,
C I O I O C X X X V I I I.

IOANNES MANSI

FERDINANDVS

ALBANS

liber

DE REBUS EIVS IN BELGIO

per sexcentum annos

LIBER IV

In quibus bellum Belgici Principatus

ADDITVM

DE LINDVCIIS

LIBER XV

In quo eadem bellum

AMSTELÆDAMI

APUD CLAUDEM STAMMERSMANNUM

MDCCXXVII

I L L V S T R I S S I M I S
O R D I N I B V S
H O L L A N D I Æ
W E S T F R I S I Æ Q.

Fortunæ ac libertatis Belgii fœderati affer-
toribus propugnatoribusq. primis, piis, felici-
bus, invictis, hoc Historiæ meæ monu-
mentum qualecunque

I O A N N E S M E V R S I V S

Dedico consecroque.

LLVSTRISSIMI DOMINI,

Principia belli vestri Belgici, quæ lite-
rarum monumento consecravi, Vobis of-
fero. Audeo dicere, victurum Opus; ob
rerum illarum, quas complectitur, digni-
tatem. Nunquam Fama loqui desinet, quæ
Europa non contenta, etiam Asiam Africamque pervaga-
ta est, & illic quoque nomen vestrum inclytum reddidit.
Igitur ut istius belli nullo tempore memoria unquam
obliterabitur, ita erunt, qui legere illud, & principia ac
causas scire, semper cupient. Vobis autem offerre visum,
quia debebam. Vestra enim in hoc opere invicta virtus
commemoratur; vestrum illud robur animi admirabile
potissimam Historiæ partem implet. Atque hîc Posteritas
leget, Vos pro libertate publica, quam Philippus, ille Re-
gum potentissimus, oppressum ibat, contra privilegia po-
puli, contra fidem à se datam, maximo animo arma sump-
sisse; nec præclara audendi signum, quod secuti statim Ze-
landi, primos tollere dubitasse. Scilicet ita olim etiam ad-
versus Romanos, cùm indigna cogere vellent, Cl. Civili
duce, opponere Vosmet ausi estis: & quos orbis universus
extimescebat, qui contemnere auderetis, soli Vos fanè ex-
stitistis. Ex eo tempore tot jam seculis quasi enervata vir-

A a 2

tus

tus parum ab inertia aberat; certe sic existimabant Principes vestri, qui quantumvis, per tot privilegia adstricti, precarium tantum aliquo modo imperium habebant; nimia tamen mox potentia dubiam Vobis libertatem priscam fecerant: Philippus verò etiam nullam facere voluit. Huc cum eum liberæ potestatis cupido, proprius dominantium affectus, incitaret, majestate sua tanta indignum raturum, regnandi legem à subjecto populo accipere; pulcra occasio visa fuit, invadere tempus per dissidia religionis turbulentum. Sed consilium hoc contra cecidit, quam sperarat: quippe veterem principatum, quem munire destinabat, magnam partem planè evertit. Itaque nunc provinciæ cæteræ, quæ se jugo subduxerunt, Vobis libertatem debent; quam asserere, nisi vestro exemplo fortes, nunquam sanè ausæ essent. ac præterea semel ausæ non tueri se potuissent, nisi Vos protexissetis. Neque inficias ulla ibit, animam suam in vestra versari; & provinciam hanc, quam tenetis, Reip. foederatæ cor esse. Quinimò illa ut libertatem, ita magnitudinem suam, ad quam hodie pervenisse eam constat, magna ex parte Vobis debet. Quod Europæ ejus foedera passim amplectitur, æstimatque, Asia amicitiam colit, Africa etiam auxilium petiit, quæ Invidia negare possit, vestrum beneficium esse? In partem gloriæ cæteræ quidem provinciæ veniunt, quæ, pro viribus quæquæ suis, strenuè etiam adjuverunt; verum tamen primas hinc Vobis deberi, illæ ipsæ non invitæ profitentur. Magni magnitudine ista, ac fortuna,

ILLVSTRISSIMI DOMINI,

quam supremum Numen veneror uti Vobis sempiternam, Vos autem communi Patriæ, ac Reip. ad eò universæ, florentes atque incolumes servet. Lugduni Batavorum. Kal. Jul. ANNO CIO IO C XIV.

F E R D I N A N D I
A L B A N I

L I B E R I.

EUROPAE pars non contemnenda Belgium nostrum est; quod variis olim Principibus subditum, matrimoniis mox conjunctum, obtigit felicissimæ per tria secula domui Austriacæ, sed quæ ad fortunæ culmen pervenisse sub Carolo V videri potest. Ille, five ætate fractus, five regnandi, adversante jam fortuna, etiam satur, cum exuere potentiam vellet, dividere instituit: & Imperium, cujus successio, ob dubia Septemvirorum studia, minus certa videbatur, in fratrem suum Ferdinandum; Hispanias, cæteraque item regna, Belgiumque, ceu certissimam hereditatem, in Philippum filium transtulit. Sed consilii ejus postea pœnitentia ipsum incessit. Nam penitius cum attenderet, obnoxium magnitudini suæ Imperium videbat, & arcana quadam necessitate obstrictum sibi Germaniæ statum, ne aliunde Cæsarem legeret, quam è sua domo, cujus ipse tunc temporis caput, & post eum futurus filius. Hoc ergo modo Philippum principem Belgium accepit, & cum eo gravissimas turbas, per quas sub legatis pluribus variè affectum. Causæ erant, & mutata majorum religio, & ad opprimendam istam imminuta privilegia. Quippe res illa animos populi, cætera placidos, neque temere moveri faciles, incitavit. itaque initio, reverens principis, injuriam ipsi repræsentat, & vim item deprecatur, supplicatque, uti ne vexari sese tam indigne, neve opprimi præter jus aut fas permetteret. Verum ubi rejectis precibus, nihil omnino tyrannis remitteret, post spem exhaustam profligatâ patientiâ iram accendit desperatio; armaque sumpta, extrema vitæ, ac publicæ libertatis tutela. Arduum sane id bellum

fuit, & cui par vix sanè dixerim an priora secula viderint; nec fidem adeo habitura posteritas erit; etiam cum in monumenta fide optima relatum leget. Ac profectò, si fateri verum volumus, quis aut arma animosius intulit? aut constantius unquam pertulit? aut adversa fortius excepit. Videte in Hannoniâ Montes; in Hollandiâ Harlemum, Alcmariam, Leidam, Oudewatram, & Bommedam; in Zelandiâ Zirizeam; in Brabantiâ Trajectum ad Mosam, & Antverpiam; in Flandriâ Slusam, & illam, quæ exempla omnia superat, Ostendam. Omnes hæc pro libertate fortia quævis sunt perpeffe; & fecere etiam multæ. Sed hæc partium virtus fuit; nunc Remp. universam inspiciamus. Romanum militem Veji x, Numantia xiv, Italia sola Io annos est remorata. Fœderatorum vero arma nullæ urbes semestri ultra sustinuerunt; & vii provinciarum libertas annis xxxiv vindicata. Roma Africæ, quod miserat bellum, animosè reposuit, & Carthaginem extirpavit. Sic Hispaniæ Fœderati, Gadesque diripiunt. nec hoc contenti, arma sua ulterius navigare jubent, Indiasque adeo ipsas petunt, Philippi ærarium; & Regem ante id tempus invictum, Europæ universæ terribilem, ad pacem offerendam impellunt. Sed rei initia proponamus.

Cum è Belgio discederet Philippus, Margaretam Parmensem provinciis imposuit, mulierem, rerum imperitam, sed quæ in administranda Rep. Antonii Perenotti Cardinalis Granvellani consiliis uteretur. Obtinuerat id a rege homo solerter ambitiosus, ut penes ipsum, sine invidia, rerum omnium summa esset. sed dum immoderatè potentiam habet, turbata valde quiete publica, & exasperatis procerum ac populi animis, ut offensæ se subtrahe-

ret, in Sequanos abiit, moxque amota Parmensis cum Ferdinando Alvaresio Albano præfecturam mutavit. Sub discessum regis erat in limite miles Hispanus, quem removeri Ordines petebant; & rex promiserat, sed de instinctu Granvellani arbitratus, certum hinc sine illo principatum non fore, diu restitit. tandem, cum instare magis magisque Ordines videret, invitus acquievit. atque hæc prima ejus offensa. Absente rege, agitatum ut majorum religio salva esset: eoque Inquisitio requirebatur, & plures episcopi. Hoc consilium Belgii pacem, & Philippi in provinciis illis imperium, penè evertit. Magnam hinc operam dedit Franciscus Sonnius, Theologus Lovaniensis, qui Romam profectus Pontifici exposuit, *quæ Belgii magnitudo esset, quæ populi frequentia, atque opes. in summâ libertate magnam esse religionis negligentiam, unde hereticorum potissimum incrementum; cui occurri à sede Romanâ necessario deberet.* Et orator non indifertus in pietatis negotio facile causam obtinuit. Itaque cum episcopi hæctenus tantum quatuor essent, Cameraensis, Atrebatensis, Tornacensis, & Ultrajectinus, augere numerum placuit, & quatuordecim alios adjicere, quorum electio ad regem, confirmatio ad Pontificem pertineret. His destinatae urbes maximæ. Machlinia, Antverpia, Silva ducis, Gandavum, Brugæ, Ypera, Audomaropolis, Ruremunda, Daventria, Harlemum, Middelburgum, Leovardia, Groninga, ac Namurcum. Quin etiam III archiepiscopatus constituti; Ultrajectum, Cameracum, & Machlinia; cum injuriâ manifestâ archiepiscoporum Coloniensis ac Rhemenfis: nam ad illum Ultrajectum, ad istum Cameracum pertinebat. Ultrajecto autem subjectæ Daventria, Harlemum, Middelburgum, Leovardia, & Groninga: Cameraco, Atrebatum, Audomaropolis, Tornacum, & Namurcum: Machliniæ, Antverpia, Silva ducis, Ruremunda, Gandavum, Brugæ, & Ypera. Atque hæc postrema, Granvellano assignata, prima dignitate esset. Hinc populi querelæ, & optimatum, collegiorum quoque, ac monasteriorum. & pars privilegia libertatemque concuti, pars sacerdotia in alios transferri, indignabantur. inde sequitur capita-

le crimen, nobilium supplicatio; & veri præludium, imaginarium bellum. Quamobrem cum, ingravescente tumultu, impar sedando foemina videretur, removere à Republ. placuit. Ac quidem serio deliberat Philippus, consiliumque Madriti primùm, dein Segoviæ etiam habet, duplici consultantium adfectu; *utrum veniâ, an vindictâ uteretur.* Ruifius Gomefius Silva, Suaresius Figueroa Ferianus, & Barnardinus Fresneda, clementiam suadebant, ac *concedendam Belgis delicti penitentiam.* contra Ferdinandus Alvaresius Albanus, Spinosa Cardinalis, & Inquisitionis præses, *coerceri rebellionem, & in auctores animadverti* volebant. His Philippus rex accedit, & proximo vere bellum pronuntiat, exercitumque decernit, à se ducendum. Tenax illi offensæ animus; & occasio videbatur, *obnoxia jam provinciarum libertate, munire principatum, per tot privilegia hæctenus precarium.* itaque offensam non ultra clam habet, & poenæ initium à Montinio facit, ac Bergensi, qui anno præterito oratum missi ad mitiganda de inquisitione edicta, in hoc ten pus dilati, in custodiam abducuntur. ubi Bergensis, injuriæ impatiens, mœrore animi dubium, an veneno, decessit Montinius postea extra Segoviam productus, securi percutitur; vir magni animi; & affectus in Remp. Bona utriusque fisco addicta, nec majorum profuit religio, quam tuebantur. & Bergensis, ut regem placaret, per literas uxori mandaverat, quicumque pueri in sua ditione à sectariis lustrati essent, hos ut denuo lustrari juberet. pro Montinio, quæ adventabat, Philippi sponsa, Anna Austriaca, deprecatura dicebatur. sed illi ne gratiam hanc faceret invitus, maturato supplicio, intercessionem exclusit. Iam Philippus in Belgium iturus de via deliberat. *Oceanum ingredi exiguo navigio, præter dignitatem; cum magna classe, longi apparatus videbatur. & periculum in Hollandia aut Zelandia timebatur, ob Auriacum illic præsidem, in turbatis provinciis fidei si non ambiguum, tamen suspectum. per mediterraneum mare longa via erat, & magna impense; & ut per Italiam iter non difficile, ita per Germaniam, propter principes Protestantes, per quorum terras transeundum, non satis tutum.* quapropter per Sabaudiam,

diam, Burgundiam, ac Lotharingiam ire placuit. hæc brevior via, & periculo vacua, etsi non molestia; cui minuendæ, quia, anno inclinante, per aspera montium impeditus in Sabaudia transitus, à rege Galliarum petitus commeatus, ut ad forum Julium copias exponere, ac per Provinciam, agrumque Lugdunensem, ubi cœlum clementius, traducere in Burgundiam liceret. cumque is excusaret, frequentes illic Protestantes esse, nec tutum ideo militum transitum; tandem decretum est, per Sabaudiam iter facere. sed quia in ea commeatus inopia, ad ducem amicum, Philibertum Emanuelem, Ioannem Cunigam amandat, & Franciscum Ibarram, ut venturo exercitui iste transitum, hic annonam procuraret. eadem de causa ad Lotharingiæ ducem Antonius Mendoza mittitur. ac rata sane legatio fuit. His peractis, cum in procinctu restaret, alii, potestatis avidi, suadere *ne iret. castigandos esse Belgas, ipsum natura nimis benignum: insuper, spectare pœnas, principi indecorum.* igitur mutare sententiam Philippus, & legatum destinare, cum exercitu, ac plena potestate. inter hæc dispicit, cui negotium id committat. & hi Carolum filium suadent, cujus reverentiã, ceu legitimi principis, facile Belgæ ad obsequium redirent alii Medinacœlium proponunt; alii Albanum, militiæ clarum: cujus virtutem, coercendis perduellibus necessariam, magis extollere, qui remotum ab aula æmulum cupiebant. & obtinuit horum sententia, indignante vehementer Carolo, qui benignè in Belgium affectus, tranquillari illud, quam castigari malebat. Mox evocata Neapoli, Sicilia, Sardiniaque, legiones veteranæ, & duplicatæ leves armaturæ, additæque ex Hispanis turmae duæ, Lopezii Sapatae, & Sanchii Avilæ. equitum sclopetariorum item **II**, Petri Montani, & Consalvi Monteri in Suevia, & comitatu Tirolensi. Albericus Lodronius peditum Germanicorum habito delectu, signa **XII**, è militibus **ccc** singula, conscribit. Hoc apparatu, mense Maio, anno **MDLXVII**, cum filio utroque, Friderico, ac Ferdinando, Barcinone solvit Albanus; & febri pariter atque arthritide correptus, curandæ vale-

tudini, Nicææ cum **IV** triremibus subsistit, ceteram classem Genuam præmittit. inde subsequitur, viribus refectis; & septimo die, quam discesserat ex Hispaniã, Genuam appellit. ibi vexilla tironum selecta **IV** veteranis miscuit, in Belgium iturus; & Alexandriam profectus, Gabrielem Cuevam Alburquercium, Mediolanensis, ducatus præsidem, obvium habuit. mox ad Pontificem ablegat Mendozam. renovando consilio, quod se auctore cum reginã ante biennium Bajonæ habitum. deinde, militem lustraturus, Ambrosii fanum contendit. id provinciæ subalpinæ est oppidum, prope montem Cenisium, quo Ibarra advectã annonã exercitum omnem convenire jusserat. Erant in eo sub signis **XLIX** peditum Hispanorum paullò minus novena **cI**, quorum primi ductores, Alphonsus Vlloa, Julianus Romerus, Sanchius Lodonius, & Consalvus Braccamontius. & Vlloa quidem signa **XIX**, reliqui **x** quisque ducebant. his additi in fronte sclopetarii majores **xv**, ingens pugnae momentum, ut usu compertum. equites Hispani, Itali, Epirotæ, in **XII** turmis, **cI** **cc**. Lustrato exercitu, & à morbo recreatus, Astam venit, atque inde Poërinum. ubi habito cum Sabauda colloquio, Ambrosii fanum, quo militem præmiserat, contendit. moxque Cenisio monte & Alpi bus superatis, Monflorium venit, in Burgundiæ limite. Exercitum omnem tritariam diviserat. primum agmen ipse ducebat, medium filius Ferdinandus, ultimum autem marchio Cetonæ, Chiapinus Vitellius, vir belli egregius. In itinere magnæ molestiæ, per loca abrupta, & arduas convalles, quas Arva scindit, streperum flumen, per confraga saxa in Isaram illabens, ubi ponte jungitur. ad hæc alia quoque difficultas objecta; quippe sterili loco, sine quiete continuanda diu itinera, militem fatigabant, fame moriturum, si eodem hospitio plus die egisset. Dum ita per Allobroges iter facit, vehementer sibi timere Helvetii, maximè vicini Genevenses, qui ad foederatos, pari metu consternatos, auxilium oraturos mittunt; item in Heduos ad Condæum, communi periculo ut arma capefferet, atque operi ferret. sed hunc metum Albanus ipse statim exemit,

cum, nusquam moratus, in Belgium festinat. Dum in Burgundiâ est, adjungere se copiis sclopetarii c, cataphracti c c c c, à Philippo conscribi iussi. iis præerant, comitatus præses Vergius, & nobilitatis principes, Chevereaulxius, Mommartinus, & Clarovallius. Monflorio digressus, duodecimo die Fontenajum attigit, Lotharingæ oppidum, in limite positum. inde cum villam Theodonis venisset, in principatu Lutzemburgensi, à Parmensi missi Barlamontius, & Noircarmius, mandatorum à rege exemplar petunt. eo exhibito, cum tranquilla omnia in Belgio esse illi referrent, equitatum Germanicum, in limite præstolantem, auctoramento solvit. Obvium illic Egmundanum habet, qui dicis ergo adventum gratulatur. hunc ut eminens venientem vidit, ad præsentem conversus, clarâ voce; en hæreticum, inquit, magnum! audiebat elogium Egmundanus, animumque turbatum vix composuit, cum blandè exceptus ambiguum dictum benignè interpretatur. Lodronii legionem Antverpiam præmittit, & Belgarum x v i signa urbe excedere jubet. Bruxellas, salutandæ Parmensi, Ibarram destinat. eumque subsecutus cum cætero milite x i Kal. Septembris illuc venit. ibi legionibus præsidia distribuit. Sardoam Auguiano, Neapolitanam Gandavo, Langobardicam Liræ, Ferdinandum filium cum quàm maximo equitatu Diestæ imponit; solam Siculam sibi reservat, & per metatores hospitia assignat. tum Parmensem magno comitatu in palatio salutatur, ac mandata regis explicat; quibus illi & armorum summa, & religionis arbitrium, jus denique omne in magistratus vel castigandos, vel mutandos, præterea vita ac necis suprema potestas committebatur. sola rerum civilium administratio Parmensi relinquebatur. & , ne quid controverti posset, in dubiis negotiis, uni ipsi interpretandi jus dabatur. post hæc à rege literas profert, quibus scribebat, iussa Albano etiam quædam secreta dedisse, in tempore revelanda. hæc quæ essent, cum interrogaret; renidens ille, oblitum se dicere: sed mox, cum occasio foret, in memoriam revocanda. satis contemptim responsum videbatur, sed prudens foemina offensam

diffimulat, tempusque operitur, quo, comiteatu impetrato, provinciâ decedat. calumniæ de eâ apud regem fuerant, *conventiâ suâ, & lenitate muliebri, fovisse turbas, severiter compescendas.* has absentia refellere statuebat, & , tam dispari successore sapius desideranda, in meliore Belgarum affectu solatium ponebat. Protinus iussa exequitur Albanus, & anni superioris libello pro rege respondet; tum Caroli, & Philippi, de religione inquirendâ edicta reponebat; deque ordinum conventu spem conturbat. provinciis, quæ rex mandasset, per literas denuntiat. simul ad obsequium hortatur, pacemque, & veterem sacrorum cultum. etiam diploma regium, auctoritatis firmamentum, typis vulgat. Arcanum mandatum erat, punire proceres fidei incertos. hoc, cum Parmensi ingratum sciret, clam habere Philippus iusserat. & colloquio satis id compertum, cum asseveraret, *si clementer haberentur, constantes obsequii omnes fore. experiundo didicisse, Belgarum ingenia impelli non posse. si blandè agat, fide inter se certaturos; si vim intendat, pro libertate quidvis ausuros.* sed ille institutum nihilominus urget, ac urbano magistratui claves admittit. indignantibus cunctis minui jus suum. Gandavenses, quibus plus animi, per Egmundanum, provinciæ præsidem, de injuriâ conqueri ausi, responsum accipiunt; *continenter sese: ipsum, quod regi expediret, consulturum esse.* Ordinatis rebus, de inquisitione edicta restituit. hinc Ordinum loco xii viros rebus judicandis instituit, qui sub ipso præside, imminutâ curiarum auctoritate, & Senatus Belgici supremi, contra provinciarum privilegia, de perduellibus, ac turbatæ religionis reis, cum plenâ potestate cognoscerent. huic Senatui destinati initio promiscuè provinciales, & extranei; Arenbergius, Barlamontius, ac Noircarmius; Hadrianus Marius, Gelriæ cancellarius; Artesiæ præses, Ioannes Porta, Iacobus Hesselius, Ioannes Vergas, Ludovicus Delrio, Belinus Biefius, Ioannes Boffius, cognitor regius; & Iacobus Torraus, qui ab actis esset. Albani vicem præsidis partes Vergas sustineret, propudium hominis, & , uti fama erat, ob vim illatam virgini propinquæ, Hispaniâ exul. cujus sævitiam ipsi quoque Hispani testati, dignum

num Belgii carcinomate cultrum dicebant. Primo trimestri comparere ipse Albanus, ac pro libidine solus jus dicere; senatui cætero tantum consulendi potestas esse. eaque injuriã mox commatum petere nonnulli; alii tyrannidem detestati, sponte suã emanere. itaque ex XII vix IIII reperti, qui damnatorum sententiis subscriberent, Vergas, Delrio, ac Toræus: tam insigni omnium odio, ut hi TURBARVM, illi SANGVINIS SENATVM appellarent. cumque principio decretum esset, non aliis litem intentare, quam nobilibus foederatis, absentibus, ac profugis, concionatoribus quoque, consiliorianis, quos vocabant, iconomachis, & perduellibus; alia his capita adjecerunt, quibus obnoxii quicumque tenerentur, si regis majestatem læsisset, bonisque omnibus excidisset judicarentur. tam latã quidem interpretatione, ut nemo non crimini propinquus videretur. Hic Senatus, istã auctoritate munitus, decreta Hispanica exequi paullatim coepit. Auriacus, Egmondanus, Hornanus, Hochstratenus, Bergensis, & Montignius, animum regis offenderant maximè; nec poena amplius differenda. quam obrem negotium simulare Albanus, ac Bruxellas proceres evocare, de summã rerum consulturus. conventum indicit ad v Eid. Septembris in domo Culemburgicã, quam, occupato à Parmensi palatio, ipse infederat. ubi convenissent, Senatum ignarum armis obsidet, & de arce Antverpiæ imponendã consultans, cum diem exemisset, sub vesperam demum consilium dimittit. inter exeundum, ut minore tumultu res gereretur, seorsim emissos, Egmondanum Sanchius Avila; Hornanum Hieronymus Salinas comprehendit. Egmondanus, animi egregius, cum gladium ponere juberetur, quod tam fortiter aliquoties pro rege usus, nequicquam ordinis sui jus obtestans, ægrè discinxit. Hornanus autem, circumstantes de eo percunctatus, cum nemo responderet, sublatis cœlum versus oculis, altè suspirans; *nimirum, inquit, æquum erat, ut cuius me consiliis permisi, ejus quoque fortunam sequeretur.* Id verò, providus futuri Auriacus, in supremo Willebroci colloquio, vates nimium verus, eventurum utrique prædi-

xerat. quippe ominatus erat, ipsum Egmondanum pontis vicem futurum, per quem Hispanus, libertatem pessum daturus, in Belgium transfiret. sed vir diligens retinendæ dignitatis, & gravem sine eã vitam habiturus, dum aliter salvam non fore existimat, fato quodam in exitium trahitur. Captivis appositus miles Hispanus. Re patrata, per Barlamontium, & Mansfeldium Parmensi nuntiat, *hoc fuisse in regis literis intellectu obscurum, quod explicari tunc haud consultum. factum, ut, si turbaretur, derivatã in se invidiã, ab odio populi, quem ipsi regendum rex commiserat, & periculo immunem præstaret.* Animum foeminæ, cum ingenio sexus sui, tum potentiã immunitã, fatis irritabilem, pupugit ejusmodi excusatio, quã illudens in dubium traheret tot rebus gestis perspectam fidem; & provinciã decedere jussæ, tanquam adhuc gubernatrici insultaret. Nec his contenta Albani ira, ultra pergit. Moxque Ioannes Casembrotius Backerfelius, ut consiliorum, ita fortunæ pars herilis, carceri mancipatur. & Lodronius Antonio Straleno, consuli Antverpiano, opibus, ac gratiã inter suos insigni, in viã Machliniensi manum injicit; bona in commentarium referri, ædesque obsignari mandat. præter hos capti plures alii, loco & forte dispares. Carolus Mansfeldius, qui cum foederatis principio fuerat, sive exemplis territus, sive innuenti clanculum patri obsecutus, ex aulã se subtrahit, non tutum ratus, aut regis gratiam, aut præfecti severissimi amicitiam experiri. Hochstratenum casus servavit. nam in aulam cum proficisceretur, Albani jussu consilia collaturus, læso forte per viam cruce, emanendi causam invenit. Ingens terror Belgas invasit, utque innocentiam tutam haberent, hi trans mare in Britanniam, illi in finitimam Galliam, ac Germaniam, isti ad urbes Ansiaticas passim diffugiunt. Captivos proceres sub custodia IIII CIO militum Gandavum mittit, in arce asservandos; jussu prius Egmondano tesseram à præfecto reposcere, & Alphonso Vlloræ tradere, qui cum præsidio illic esset. nobilitas reliqua, pars Villordix, pars Bruxellis in carcere habita. postea

postea Antverpiam veniens Albanus, in suburbio Kiliano, meridiem versus, diruto muro, ac turre vetustâ, portâ Cronenburgicâ, arcem ordinat, arduo opere, & impensa quaterdecies centum CLO florenorum. è quibus CCCC CLO Antverpiensibus imperata, ex centesima, vicesima, & decima recipienda. præponitur fabricæ Paciottus, simili in Taurinis opere artis clarus. operæ II CLO laborem continuantes brevi tempore ad finem perducent. propugnacula V circumposita, ac priori Albanus à se DVCIS, secundo FERDINANDI, tertio TOLETANI, quarto ALBÆ nomen imponit. quintum in artificis memoriam, PACIOTTVM vocat. inde cum CCCC equitibus ipse ingressus, opus inspicit, ac præsidium Gabrieli Serbellono mandat; tormentaque bellica urbi erepta illic collocat: magistratum denique lectos, & cætera præsidio necessaria, curare jubet. in urbe cum legione Germanicâ Lodronium relinquit. eo factò Bruxellas repetit. Interim, commotâ denuò Galliâ, Carolus rex auxilia ab Albano poscebat, ex foedere debita, quod Bajonæ cum reginâ clam contraxerat. Legatur fano Quinctini præfectus, cum tribus aliis è primariâ nobilitate. nec irrita legatio fuit. quin Albanus, ceu rebus jam in Belgio pacatis, ipsum se ducem ultro offerre. sed suspectus Gallis tam obvi-
us favor, & *in regni penetralia talem venire, exploratio verius, quàm auxilium putabatur.* quamobrem gratiis actis respondent, *tutius alium copias auxiliares ducturum; ut enim ipse adsit, & Belgium deserat, neutri regum expedire.* tum Arenbergium designat cum equitibus CLO IO; peditibus CLO CLO, Hispanis ac Belgis, qui, declinandæ Albani sævitiae, in militiam sese dederant. Iam rebus in Belgio constitutis, adfuturus Philippus credebatur: ac initio ita statuerat; sed turbæ in aulâ, ac regno, retinuerunt. Carolus filius, veluti rerum novarum studio, in custodiam datus, uxorque Elizabetha accitâ morte è vivis sublata. tum in Baticâ compescendi motus Maurorum. Albanus ubi comperisset, plurimos Belgas in Galliam profugos contra regem arma induisse, edicto eos, mense Septembri promulgato, revocare conatur. moxque O-

ctobri proximo iterat, vetans *quemquam patriâ excedere, aut extraneo principi militare. si qui negligerent, iis extremum crucis supplicium, & bona publicanda denuntiat.* in præsentibus passim sævitum, & brevi tempore carnicis manu interfecti amplius CLO IO CCC. Hâc re, qui ultro solum verterant, se beatos existimare; exiliumque, ac paupertatem, graviore aliorum miseriam, multò libentius tolerare. XIV Kal. Ianuarias regius cognitor, Ioannes Bosius, publicè in iudicium vocat Gulielmum Auriacum, Ludovicum Nassovium, Antonium Lalanium Hochstratenum, Gulielmum Bergensem, Florentium Pallantium Culemburgensem, Henricum Brederodium, aliosque: intraque proximas V I septimanas adesse Bruxellis jubet. Auriaco beneficia commemorat, & honores à Carolo ac Philippo collatos; tum, objectâ ingratitude, non uno crimine perduellionis reum agit. Hochstrateni, & cæterorum, eadem ferè accusatio. Parmensis, impetrato comœatu, ordines Belgii scriptis V Eid. Decembres literis valere jubet; *in regem fidem, in ipsos affectum, feriò testata. simul hortatur, uti majorum religionem, & regis sui cultum, porrò constanter tuerentur. Animo angè ob biennii præteriti turbas, quas tamen ipsa Dei gratiâ, & fideli subditorum operâ, dispositis per oppida obnoxia præsidii, composuisset. nec restare aliud quicquam, quàm ut, malis pœnâ compressis, rex de cæteris pro arbitrio constitueret. huc consilia sua contulisse. sperare autem, eam curam adhibiturum, qua priscam felicitatem provinciis reduceret. optare item, quàm coram illis potestatem accepisset, ibi quoque deponere posset. sed mandato expresso prohiberi, & nolle regem, nisi se presente, conventum haberi.* Non multo post in Italiam discedit, prosequente aliquoufque Albano. Desiderium sui in animis Belgarum foemina reliquit, potentiae prædecessore moderata. rex provinciæ benè administratæ gratias agit, & aureorum vicena CLO, atque annua vicena mercedem decernit. alii quadragesima memorant. Captivi proceres, mox aucti, angere omnes; & exempla tam illustria nemini veniæ spem permittere. Sabina Bavara, Egmondani uxor, adèò violento casu consternata, datò Nicolao Landæ negotio, liberare virum custodiâ nititur. conatus irrita, *saltem ut aurei*

aurei velleris equitem, aut Brabantia terra baro-
nem, haberi supplicat. itaque pluribus libel-
lis agit, ut collegis, pro ordinis jure, judicandus
permitteretur. id usitatum semper fuisse, & No-
vocastello, Montage, Romonio, Gruythusio, Ra-
vesteinio, Haultbordino, aliisque factum: quos
perduellionis itidem reos à principibus secundum
ordinis sui statuta habitos. nec quenquam unquam
aliter acceptum, nisi prius, de principis & colle-
gii sententiâ, ordine motum. quo si excidisset,
tum ei, per Brabantia privilegia, regis juramen-
to firmata, quæ reum provinciâ exportari prohi-
bent, dandum judicem ordinarium. Fœminæ
principi, pro marito rectè supplicanti, di-
stinctione superbâ Albanus illudit; & regem
fegregans, pro Belgii domino, non velleris præ-
sideri, de causâ cogniturum respondet. porro
Landam abstinere jubet. Hic Sabina, de
liburnicis paratis famâ, metuens, ne è Bra-
bantiâ pridem avectum mox quoque in
Hispaniam transferrent, provinciæ Ordines
enixè orare, darent operam, ne quid præter
jus fasque pateretur. illi rati tam æqua postu-
lantem deferri non oportere, apud Alba-
num intercedunt, ne migraret leges populi,
aut datam à rege fidem violaret. isque respon-
det, ex æquo & bono rem curaturum; nec in no-
mina tam illustria, fideique in regem & merito-
tum antè præclara, temerè quicquam commissu-
rum. eadem anniti, cum Hornani matre,
apud Cæsarem, Imperii principes, cæte-
rosque ejus ordinis equites, in Hispaniâ,
Italiâ, Germaniâ, & alibi. interim custo-
dia nihilò liberior. & iv Eid. Novembris,
jussu Albani, Vergas, Delrio, Pratiusque,
Hornanum adeunt, ac responderi sine ex-
ceptione ad interrogata postulant. si de-
trectet, ceu in contumacem actum iri. ea
res quadriduum exemit. dein anno MDLXVIII
ad diem iv Eid. Januarii, coram
Francisco Montefio, & Antonio Avilâ,
LXIII accusationis capita Pratius tradit,
quibus intra v diem respondere deberet.
idem Egmondano factum. Auriacus, fu-
turi prudens, Dillemburgum in Germa-
niam evaserat. Hochstratenus in Vbiis
erat. uterque scripto crimen removeant.
fidei semper in regem certos componendis turbis
omnia tentasse. falso in ipsos culpam verti, quam
Inquisitioni jure imputarent. illum Hispanorum
astum esse, qui libidine dominandi antiqua regio-
num jura convellere annisi, ansam quærentes su-

mendis armis, & opprimenda per vim libertati.
ideò creatos novos episcopos, & promulgatum
concilium Tridentinum, impulsore maxime Gran-
vellano, qui Belgii procerum infestus hostis, pro-
sapie obscurus, illustrissimum quemque potentiâ
supergressus, eaque ambitiosè usus, remp. omnem
pervertisset. non judicium declinare, si idoneum,
& secundum ordinis equestris statuta, daretur.
Aliorum alibi, in eodem reatu, par respon-
sam. Interim Auriaci filium invadunt, Phi-
lippum Buranum, missio Verga, qui Lovania
eum abduceret, ubi studiorum causa
agebat. nec vel ætatis innocentia, vel im-
plorata à Rectore Academiæ privilegia,
vix tredecenni profuerunt. passim etiam
in vincula conjecti provinciarum urbium-
que advocati, & syndici. omnes crudelissi-
mè habiti. inter cæteros Iacobus Endius,
Hollandiæ advocatus, sævienti Albano mi-
ferrimè objectus. virum gratiæ & fidei in-
ter suos insignem, Bossuvius, absente Au-
riaco provinciæ præses, ad cœnam voca-
verat, eaque finitâ abiturum, apud se de-
tinuit. inde domum ejus Sandium mittit,
ipsi ab epistolis, unaque Gulielmum Be-
rendrechtum, actuarii curiæ adjuvam, qui
scripta schediæque ejus omnia in indicem
referrent. tum noctu per prætorem, addi-
tâ aliquot militum custodiâ, Bruxellas
captivum mittit. illic, confectus mœrore,
anno post in carcere periit. innocentiam
viri Ordines tueri annisi erant, Antver-
pianque, ubi tunc cum Senatu suo esse
Albanus, miserant è primariâ nobilitate
Affendelfium, ac Mathenesium, & aliquot
primarum urbium consules; additusque
Ioannes Treslongus, vir forensis eloquen-
tiæ clarus; primusque postea in supremo
Hollandiæ senatu præses. is acrius bonam
causam agebat; ac libera oratio penè exi-
tium patrono attulit. nam totum diem in
cubiculo domus asservatus, nemine ad
colloquium admisso, cum silentii juramen-
to vix dimittitur; tanto cæterorum metu
ne prehenderentur, ut mutatis statim ho-
spitiis, re infectâ, urbe excederent. Sub
hoc tempus rex Philippus, de re Belgii
animi incertus, ad Inquisitores totam de-
fert, ex eorum sententiâ deinde acturus.
iique xiv Kal. Martias respondent; Belgas
omnes, cujuscunque ordinis aut loci, divina pa-
riter ac humana majestatis reos esse. solos excipi,
qui

qui

qui in probationibus indicarentur. hos aperte Dei, ecclesiae, & regis sui reverentiam exuisse; illos, cum reprimere sectas turbasque debuissent, per iniquas exiguas, tolerando vires addidisse, eisdem culpa nobilitatem affinem videri, quae, quietis publicae pretextu, populum per libellos supplices concitasset. ratum regi hoc consilium. igitur per literas III Kal. Albano imperat, ut in sectarios ac perduelles S. Inquisitionis praescripto questionem habeat. isque, ne deinceps, quorundam mollitiae, in sententiis ferendis fluctuaretur, abrupti rigoris iudices delegat; qui ex consilii, quod SANGVINIS appellatum diximus, praeepto, de noxiorum poenis arbitrarentur. horum licentia cum in innocentissimos quosque grassaretur, neque sanctione tam laxa quisquam omnino eximius haberetur, metuere sane vehementer, qui dignitate, aut opibus, praecellerent. nemo non suum periculum putare. & metum augere quotidiana miserorum spectacula, gravia in praesentes supplicia, bonaque absentium publicata. Tam inclementi rigore passim plurimi patriam exacti. parsque in Flandriam occidentali silvis sese abdidere, unde facta manu erumpentes, in sacerdotes monachosque noctu irruunt, comprehensis bona eripiunt, & eam, quam passi erant, immanitate, nares auresque foede obtruncant. quibus coercendis missus miles cum frustra esset, vicatim rusticos Albanus sui quemque curionis curam gerere, ac bona erepta, a iudice aestimanda, restituere edicto jubet. deinceps vero pro vita eorum, ac facultatibus cavere, nullo privilegiorum obtentu. Auriacus, intellectis Albani consiliis, tam iniquae se ac filium divexari indignatus, apud Caesarem, Electores, nec non reliquos Imperii principes, de injuria ac vi conqueritur, & intercedi apud Philippum orat. at is literis & legato Caesaris respondet; *rerum Belgicarum negotium Albano abs se creditum esse. huic se Auriacus sisteret, benignè audiendus.* sed illum saevitiae fama deterruit. quamobrem ad Imperii proceres, & propinquos, conversus offensam iterum repraesentat. *se defensione prohiberi, bonisque everti. filium in Hispaniam abductum, conculcatis Brabantia, & Academia Lovanensis, privilegiis.* tum privatae injuriae publicam addit, *antiquam Belgii libertatem oppres-*

sum iri. passim arcibus, locisque munitis, Hispanos imponi, Belgii & Germaniae hostes. alibi artes novas fieri. infelices Belgas dum, tuende libertati, Inquisitionem avertere nituntur, in aerumnas graviores incidisse. nec Belgii tantum periculum verti, sed illo subactio, in proximam solo & culpa Germaniam iram Hispani transferendam esse. itaque in communi causa operam conferrent, hominibusque praeter fas oppressis auxilia decernerent, multo maximum libertatis suae firmamentum. eam oratione flexi nonnulli, quos genus aut religio jungebat, militem promittunt. interim, innocentiae testandae, apologiam edit. Sub hoc tempus nobiles aliquot saevitiam Albani ulcisci statuunt. quadragesima erat, & anni tempus pietatem suadebat. ad eamque exercendam Groenendalium, in nemore Sonio monasterium, proficisci cogitabat. id gnarum aliis, occasionem consilio dedit. Rifoirus & Carlous, e gente vander-Notiam fratres, duces se praebent. Carlous, ut periculum temporis evaderet, in monasterium illud se abdidit. parati pedites circiter IO, equites plus minus IO CC, plerique in castello Ohanio occultati. & patrata res erat, nisi e militibus quidam infidias prodidisset. is Licquii pridem domesticus ad ipsum defert, ille porro ad Albanum. qui propositum pietatis exercitium, quia non crederet, vix differre persuadetur. e conjuratis unus, de cohorte Egmundani miles, quaestionem fortiter excepit, nec conficiorum quenquam prodidit. Ineunte quadragesima eorum supplicia, qui concionibus interfuerant, Albanus destinat; itaque passim per urbes ablegat, qui noctu oppressos in vincula abripiant. sed plurimi, vel suo metu, vel monitu amicorum, mutatis locis periculum evasere. & e pratoribus ipsis nonnulli, manifestam mandati iniquitate, officium detrectabant. inter alios Leidae Ioannes Berendrechtus erat. adventabat in urbem Arnoldus Sasboutius, cives aliquot LXXX comprehensus. ac perfecisset, nisi vir animi mitis, homines simplices, publicatis a Parmensi literis, & regis clementiam fretos, circumveniri indignum ratus, fugam monitis, aut latebras suavisset. alibi tamen non sine effectu imperium fuit; & oppressi multi non uno mortis genere perierunt. Ultrajectinis porro

10 10
 LXVIII. rō instat, ut concilii Tridentini decreta recipiant. missique præses Machliniensis, & decanus Bruxellensis, cum loci Archiepiscopo negotium adjuturi. sed ecclesiasticus ordo hinc discrimen aliquod facere. *fidei quidem catholicae professionem, errorum reformationem, cetera omnia libenter admittere: at quæ de extraordinariâ juris dictione capita essent, & quædam alia ambigui sensus, ea nullo modo posse. ante biennium factam esse à Parmensi interpretationem; hæc se usuros.* cumque urgeret Archiepiscopus, deprecatum Bruxellas mittunt, quibus severè Albanus respondet, *omnino gerendum morem esse, idque ita regem velle. nam quæ nuper à Parmensi concessa dicerent, ea iniquam temporis conditionem extorsisse.* ad responsum literas addit; & archiepiscopum mandata exequi, clerum ilicò parere jubet. In Germaniâ Auriacus amicos & exercitum parare, cum foederatis clam consilia sua habere, & vix expectante Albano pluribus simul locis impressionem moliri. à profugis quoque in Angliâ, Cliviâ, & alibi dispersis, opem ac pecuniam rogare. Ludovico fratri, & Guilielmo Bergensi affini mandata dare, providerent ne quid resp. detrimenti caperet. Theodorus Sonoius cum fiduciariis literis ad foederatos contendit, rogatum singulos, ut loco præscripto ad xiv Kal. Maji adesse velint. & stitere se nonnulli; aliis ancipitis consilii eventum opperiri placuit, pro fortunâ animum habituris. dum hæc fiunt, Ludovicus Nassovius apud Embdanos hoc agit, ut militem collectum navigio imponere illic liceret. sed illos, etsi faventes clanculum, palàm difficiles Albani respectus reddidit. Est in propinquo Wedda castellum. hoc statuerat occupare, & inde in agrum Groningensem, reliquamque Frisiam, & Hollandiam Borealem, copias mittere. id consilium ubi per Embdanos impeditum, nihilo tamen segenius rem gerit, & confestim ad Wesalienses Sonoium mittit, ipsis sponforibus arma quam plurima paraturum. nec cessare Guilielmus Bergensis, qui, collecto passim milite, Crispinum Zeltbrugium in Gelriam mittit, agrumque Zutphaniensem. atque is Herenbergam capit, & præsidium à Megensi impositum expellit. sed festinato ab Albano auxilio, ne hostis, debellari per

10 10
 LXVIII. initia facilis, morâ sese communiret, missō cum legione Longobardicâ Sanchio Lodonio, tueri locum non potuit. In Gugerinis quoque copiæ convenerant. jamque erant cō cō, sed sine armis. hæc cum incremento expectabantur; sed in alieno solo temerè securi præter spem oppressi fuerunt. Conventum Albanus intellexerat, quem statim perturbandum ratus, Sanchium Lodonium cum v signis legionis suæ Namurcum proficisci jubet: ejusque copiis Sanchius Avila, Nicolaus Basta, & Petrus Montanus, suas jungerent. ac Avila quidem stipatoribus præfectus, Basta equites Epirotas, Montanus sclopentarios ducebat. hi viâ deflectere jussi, Trajectum Mosæ iter faciunt. ibique viæ fessi, cum se paullum recreassent, ex Ebersteini legione xv Germanorum signa adsciscunt. cum his Ruremondam movent, ad Ruræ & Mosæ confluentes, in Cliviæ Gelriæque finibus, oppidum munitum. id dolo pridem foederati, atque apertâ vi aggressi, frustra fuerant. itaque suburbio directo, ac templo, retro cedentes, ponte tumultuario Rurâ transmissō per Wassenburgum Herculeum versus viam habebant. Avila gnarus ubi agerent, cum equitatu properè insequitur, Lodonium cum peditatu subsequi jubet. Hic coacti pugnam capeffere foederati, aciem ordinant: sed homines non benè armis instructi, & subito Hispanorum adventu consternati, cum magnâ clade pedem referunt, ac Dalemum vicinum se recipiunt. idque mox vii Kal. Maji, auctis per Lodronium copiis, impetu factō expugnatur. capiuntur signa vii, trucidantur cō cō, Villerius & Dueus capti Bruxellas abducuntur. ex Hispanis vix xl desiderati. Franciscus Verga, operæ in eo conflictu egregius, vulneratur. Lodonius, re præclare gestâ, cum v signis Ruremondam venit, ibique captivis aliquot laqueo gulam fregit. inde per pestem digressus, Venlonæ ac Graviæ militem imponit. signa alia v, Vilvordâ & Tornaco missa, per vicina loca distribuit. Ad nuntium cladis, miles, qui circa Bergensem, dilabi. & Wesalienses, metu percussi, concessa prius viris cō arma abnuere. eaque res irritum conatus Sonoium fecit. inde, cum rumor increbesceret, novas

in Gelriâ copias cogi, Albani juffu profecti contra eos Megenfis, provinciæ præfes, & Andreas Salazarius, arcis Panormitanæ in Siciliâ præfectus. Conſalvus Braccamontius è fuâ legione ſigna VIII Silvâ ducis advocata, & reliquum Aldenardæ præſidium, adjungit. Cæſar Avalus, marchionis Piſcariæ frater, cum tribus equitum turmis, ad Graviam itidem aſſe juretur. quam in Gelriæ Cliviæque collimitio poſitam mutato loco foederati cum occupaffent, mox rurfum metu obſidionis deſeruerunt. Arteſiæ limitem ex Atrebatibus, Flandriâ, atque Angliâ adjacentè coactus miles infeſtabat, non obſcuro Condæi conſilio. Duces bello admodum clari, Cocavillius, Valens, & Amandus. id Albanus indignatus, per Philippi oratorem apud regem de vi expoſtulat; qui Condæum per literas ſcitatus, an, pace conſtitutâ, talis militiæ ipſe Cocavillio auctor; cum is negaret, Coſſæum mittit, equitum tribunum, ut latrocinia coërceret. nec ſegniſ ille cum Picardiæ proximæ præſidiis negotium ſuſcipit; & Cocavillum ad Valerii fanum aſſequitur. Erant ſub ſignis ejus pedites non plus I 0 c, equites c c, hos cum duce in urbem compulſos obſidione cingit, & dejecto per tormenta muro, dum ruinam muniunt, admiſſis ex aliâ parte Coſſæanis, deſerere ſtationem, & ſe in vicinas ædes recipere cogitur; ubi cum Amando ac Valente captus, Lutetiamque abductus, cum infelicis militiæ ſociis capitis damnatur. Inter hæc plurimæ Albanos moleſtiæ. ac ſub nundinas Francofurtenses Fridericus Palatinus aureorum centum quinquaginta c10, militum in Belgio ſtipendiis deſtinata, Manhemii detinet, ubi in Rhenum Nicer illabitur. ob id factum regis ſui nomine conqueri Albanus, & mercatores Itali plures, commendatiis ab Emanuele Sabauda adjuſti. Allegare Palatinus, ante annos 1 x Imperii decretum, *ne qua pecunia Germaniâ exportaretur. inſuper fraudem vectigali factam.* tandem, Cæſare etiam implorato, prius merces, mox pecunia quoque dimittitur. eam rem magna clades excepit. Ludovicus Naſſovius, infelici initio, contra fortunam animum firmans, collectis copiis Friſiæ incumbit. in promptu ipſi equites pauci; pedites in-

ſtar v 11 c 10, titulus armorum, *patria, & conſcientiarum, libertas*: vexillaque inſcripta, *AVT RECUPERARE, AVT MORI.* Weddam, Arenbergii arcem, ſitu ac munitione peridoneam, per 1 delectos capit. militem omnem Groningam convenire jufferat. illic, & vicinis locis, aliquot dies commoratus, Damum, Ommelandiæ oppidulum, contendit: ubi copias junxit frater Adolphus. inde, vocatis provinciæ ordinibus, per Tiallingum Eiffingam jureconſultum, arma ac pecuniam poſtulat, ſubſidia belli, ſi benignè dare recuſent, per vim impetranda. cum moram rogarent, & conſulendo Groesbequio tempus, qui per Arenbergii abſentiam pro præſide eſſe, ut ſtudia obſtringeret, haud gravatè indulſit. In metu erant, ne ſubſidiorum faciles, in provinciâ undique apertâ, & prædæ obnoxiâ, iram regis concitarent. iccirco conſulentibus reſponſum datur, ne quid temerè paciſcerentur. at pecuniam, in tam manifeſto diſcrimine, damno avertendo concederent: eò magis, quia impediendi nulla poteſtas. quippe paucis ante diebus Groesbequius Wittewerum, ad primum à Damo lapidem ſitum, cum cccc feſtinanter profectus, militem necdum auctoratum, & inermem magnâ parte, opprimi facilem arbitratus, omnia contrâ expertus fuerat. Interim Naſſovius, allatâ pecuniâ, copias auctoravit; & per Groesbequium monitus Albanus, Arenbergium mittit, provinciæ præfidem, recens advenam, pace in Galliâ conſtitutâ. addit Braccamontium, & Sardoam legionem, cum Germanorum 1 v ſignis, ac alâ equitum Curtii Martinengi. his accedere Carolus Brimeus Megenfis juffus, qui equites Hiſpanos & Epirotas c c c c, pedites c 10 10, ducebat. Arenbergius per Hollandiam iter maturat, & ſignis Belgarum v advocatis Groningam, inde Wittewerum contendit, vi tormenta bellica minora ſecum trahens. vixque advenerat, cum Naſſovius, gnarus Megenfis abſentiam haud exiguum victoriæ momentum, antequam jungeret, hoſtem invadit. Loco idoneo c10 ſclopetarios diſpoſuerat, per quos acriter velitatum, donec nox inſecuta dirimeret. tum Weddam verſus caſtra movet. ac poſtridiè fugam

gam eum agitare ratus Hispanus, ne elaberetur, nullâ ducis prudentiâ retineri potuit; tanto persequendi ardore, ut in cunctantem convitia jacerent, sectarium interdum dictitantes, & regi suo parum fidum. ille loci peritus, expectare Megensem suadebat, vix diei itinere separatum: cujus si vires suis adjungerent, sine discrimine victoriam fore. sed consilii, quàm animi, meliorem impetus militis in præceps abripuit. itaque insequitur, prælii aleam experturus. cum Winschotam venisset, proximum Damo pagum, eminus aciem benè ordinatam, & pugnare certam, prope Heiligerleum offendit. paribus utrinque animis pugna committitur; sed Nassovius explorato, penes Arenbergium vix ccc Martinengi equites esse, Germanos c adversum mittit. ex insidiis sclopetarii cccc latus invadunt, atque dissipatis ordinibus in fugam vertunt. multos prælium, plures loci paludes hausere. Arenbergius fortiter pugnans gloriosè occubuit; & cum eo ex Hispanis viri illustres, Alvarus Oforius, Ioannes Perefius à Soto, Petrus Caprarius, ordinumque ductores VII, è gregariis cIo Io c, desiderati, qui evaserant, Heiligerleum se recipiunt. id in propinquo monasterium, dum expugnatur, Adolphus Nassovius, inter primos animosè rem gerens, occiditur. post eam cladem, direptis castris, ingens victori præda cessit. & Arenbergio Heiligerlei, Adolpho Nassovio Weddæ funus factum. Illa strages Groningensium animos percussit; & magistratus, turbarum metu, in S. Walburgis æde arma ponere cives jubet. ac postridiè Megensis adest, cum Chiapino Vitellio, adducens equitum turmas v, peditum signa VIII, adhæc in urbe IV erant, præsidio relicta. itaque satis tuti jam oppidani videbantur. Nassovius gnarus recentem hostium consternationem egregiam rei gerendæ occasionem, ut victoriâ uteretur, non cunctanter copias Groningam ducit, & cœnobio proximo militem immittit. illic dum leviter interdum pugnatur, equo suffosso, in extremum discrimen Martinengus venit. Megensis ictu sclopeti faucibus, eo ex vulnere postea obiit. quam cladem ulturi sui, expugnato mox cœnobio, præsidium omne

contrucidant. Arenbergii cæde, & exercitus strage, asperior Albanus, ocus Namurcum Hispanos ferè omnes, Trajectum Mosæ cIo cIo pedites, equites Io, proficisci jubet. Maximiliano Hennino Bossuvio, Hollandiæ præsidi, aliorum locorum tutelam mandat. inde ad poenas animum vertit. ob religionem Belgio profugos edicto revocat; ac non redeuntes, graviorum metu, perpetuo exilio, bonaque eorum fisco addicit. cumque novos motus audiret, & quotidie majores timeret, ne qui porrò quicquam auderent, suppliciis deterrere animum induxit. Igitur extremo Majo, Gulielmo Auriaco, Ludovico Nassovio, Antonio Lalanio Hochstrateno, Florentio Pallantio Culemburgensi, Gulielmo Bergensi, & Henrico Brederodio, qui citati non aessent, exilium indicit. & Bruxellis dirutas ædes Culemburgensis solo æquat. nam illic congregati proceres, de libertate defendendâ consilia ceperant, & libellum porrecturi Parmensi inde processerant. Igitur poenam meruisse visæ. in arca columna ingens marmorea posita, quæ quadruplici inscriptione facti causam testaretur. Hæc post annos aliquot comminuta, tam manifesto Albani odio, ut abducta quisque frustra, aliquod præclaræ operæ testimonium, ostentaret. Kal. Iuniis in captivos gladium expedit, eoque Bruxellis percussis XVII è primariâ nobilitate viri, Gilbertus, & Theodorus Batenburgici, fratres; Petrus Andolotus, Philippus Wingelenus, Maximilianus Cocus, Philippus Triestius, Ioannes Bloisus Treslongus, Bartholomæus Vallæus, Arturus Batsonus, Hermannus Galama, Siffridus Bejema, Iacobus Ilpendamus, Firminus Peletarius, Constantinus Bruxellus, Ioannes Rumaltius, Ludovicus Carlerius, Petrus Waterlezus Altzius, & Philippus frater. atque ex his Batenburgicus uterque, Andelotus, & Cocus, qui generis dignitate cæteros antecellerent, extra portam Scarenbergensem, contra hierocomii facellum, sine oculis bini tumulati. reliquorum corpora palis fixa, & suspensa supra capita. cum producerentur, ne vel justâ querelâ, vel generoso alloquio, spectantis populi misericordiam, aut virtutem, atque

Albani odium excitarent, pulsata magno strepitu tympana audiri quenquam prohibebant; intermissa, si quis silentium, aut fidem majorum polliceretur. denique, turbis inhibendis, circumposita morientibus Hispanorum signa 1 x. Postridiè eo ipso in loco simili supplicio affecti Villerius, & Dueus, infelici ad Dalemum pugna capti. prætor etiam Anguiani, Quinctinus Benedictus, ac Cornelius Menius, eloquentiæ in concionibus claræ. Tot nobilium mortes proceribus prælusere. 111 Non. Egmondanus Hornanusque curru Gandavo advehuntur, illuc antea, sub diversa custodia, in carcerem missi. captivos equitum turma 1, peditum signa x ducebant. in advectos sententia mortis postridiè fertur. crimen utrique par intentatum. *fidei suæ negligentes interturbasse; cum Auriaco, ac cæteris proceribus, fæderi subscripsisse, libertatis tutandæ prætextu S. Inquisitioni restitisse, nobilitatis seditiosæ patronos fuisse, provinciam non rectè administrasse; audaciamque sectariorum, magno religionis Catholice detrimento, impie dissimulasse.* Causa exitii maturandi, odium maximè in Egmondanum, ut dignitate & meritis parem, ita gravem; tum quia nutantem clade nuperâ Frisiam confirmare, armisque Nassovii omnibus copiis quamprimum occurrere oporteret. inde metus, ne oppressa per vim provincia, abducto milite, per absentiam tumultuaretur, & effracto carcere tantis belli ducibus uteretur. quamobrem illis sublatis, tum se securum, ac cæteris omnibus terribilem fore. Venire in urbem iussus erat Martinus Riethovius, Iprensis episcopus; isque auditâ Albani sententiâ, cum supplex deprecari vellet, indignanter rejectus, mortem Egmondano nuntiare jubetur. igitur invitus, frustra tentatâ clementia, sub noctem mediam tam tristem nuntium captivo defert. qui initio attonitus, interrogare, *an nulla gratiæ spes restaret.* cum negaret Riethovius, operamque nequicquam impensam referret; *ideò venisse, ut morituro extremum pietatis officium præstaret; ergo, inquit, gratias Deo, & Albano, quod ejusmodi mortis conciliator mihi obtigerit.* tum animum obfirmans; *atqui nec tam me nocentem putabam, aut tantopere offensum regem. cui quando ita videtur, unum oro, ut, me vitâ & bonis exu-*

to, iram finiat: uxorem autem, & innociam liberorum atatem, misereatur. inde ad regem, & Albanum, literas scribit; enixè petens, *pro meritis omnibus, ut innocentia suorum parceretur. se in regem fidei certum, & obsequii, semper vixisse. quicquid contra factum videretur, id à necessitate expressum. virtutem satis olim probasse, à quâ si nuper aliquantum deflexisset, injuriam temporis, non malitiam suam fuisse. quando tamen ita existimaret, mortis legem patienter accipere; idque extremum egregiæ voluntatis testimonium haberet.* Cum scripsisset, obsignatas Riethovio tradidit, additis precibus, ut rectè curaret; quod ille non gravatè recepit. inde consilium petenti, quod mox in pegmate sequeretur, idem suadet, sermone ad populum abstinere, neque enim à multis intellectum iri, ob frequentiam circumstantium Hispanorum: & verendum esse, ne quis verba non benè excepta malè interpretaretur. inter has curas noctem egit. Postero die, qui pervigilium Pentecostes, à Iuliano Romero, & Francisco Salinâ, ad supplicium producit. Euntem comitabatur, is quem dixi, Martinus Riethovius, pio alloquio solaturus. erat in foro exstructum pegma, injecto nigro panno velatum; & in eo pulvilli serici nigri 11, & spicula totidem. item abacus, in quo posita crux argentea. subter quæsitior Spellæus, cum lictore, quem fama erat à pedibus fuisse. circum 119 Hispanorum signa stabant, ne quid populus benignior turbaret. adhæc 111 alibi disposita. unum omnes urbis plateas, reliqua 11 palatium servabant. sub meridiem in pegma ascendens, & inambulans paululum, *utinam, inquit, pro rege meo, & rep. mortem hanc oppetere liceret;* tum Romero interrogato, an spes nulla gratiæ esset; cum is negaret, dentibus frendens, projecto in terram indignanter pallio togæque, post pauca cum, Riethovio verba, in genua procumbit, crucemque argenteam, quæ in manibus, subinde veneratus, fortiter lictorem excipit. abscisso capite, pannus trunco, & effuso sanguini, injicitur. tum productus item Hornanus, multiplicem Dei offensam fassus, ac benè astanti coronæ precatus, cum in regem peccasse, quo rogabatur modo, constanter negaret, in pulvillum subjectum itidem inclinatus, gladio

C10 13
LXVIII.C10 13
LXVIII.

gladio percutitur. capita utriusque, per horas 11 spiculis impacta, triste populo spectaculum præbuerunt. tum loculis plumbeis condere corpora ministris permiffum. & solenni pompâ illud ad Claræ, hoc ad Gudelæ fanum deponitur. Postea Sottegemum, suum in Flandriâ oppidum, Egmundani; Campiniam Brabantiaë Hornani avehitur. Vidit supplicia hæc, uti fertur, capto loci alicujus secreto, Mondolcetus, qui tunc regis Galliarum negotia illic procurabat; & regi illicò nuntium misit: *ejus se spectasse necem, cujus virtute bis concussa Gallia universa contremuisset.* nimirum clades innuebat, prius ad Quintini fanum, inde ad Grevelingam acceptas. Insignia luctus, more in magnatum funeribus usitato, pro foribus aulae domestici statuerant; sed ea Albani jussu amota, nec miseris palam lugere licuit. Ingenti mœrore perfusa civitas, & plerique detestari abruptum rigorem; omnes infelicem procerum sortem commiserari. quin nonnulli tinctâ effuso sanguine sudaria, odii & vindictæ olim irritamentum, asservare. maxime omnium dolere miles ereptum sibi Egmundanum, virum animi excellentem, & clarissimum belli ducem. quin & populi pars magna, ad occisi loculum effusa, dum in Claræ fano esset, cum lacrymis oscula certatim dabat. Interim in Frisiâ gnavus operæ Ludovicus Nassovius, indiesque famâ victoriæ auctæ copiæ. jamque cum equitatu Germanico Iustus Schouwenburgicus accesserat. quo rerum statu Groningani Ioachimum Panferum legere signum subsidiarium jubent: sed id mox Bartholemæus Entesius Hareni oppressum noctu aggressus, captis plurimis, aut interfectis, dissipavit. In Germaniâ ab Auriaco, & Hochstrateno, item laboratum. sed iis varia impedimenta. & Sonoius, Ioanne Basio ac Reinero Cantio adjutantibus, etsi viâ ab Erico Brunsvicensi obsessâ, Nassovii ad Groningam copiis c I o c c c selopos curat. inde Franciscum quoque Bofhusium, qui cum VIII navibus in Amasiâ flumine commeatum prohibebat, in fugam propellit. dum hæc fiunt, ne morâ Nassovius robur contraheret, Albanus ipse in Frisiam proficisci statuit, ac Chiapinum Vitellium cum x cohortibus præmittit,

prælio abstinere jussum. addit Germanos c I o, qui sub Erico Brunsvicensi Daventriam convenerant; & VI alias duce Roblesio: item militem ab Hiergio lectum. mox ipse secuturus Hispanorum x VII signa legionis Neapolitanæ Gandavo advocat, relictis tantum arcis præsidio 11 vexillis. alia xx è Siculâ, & Longobardicâ, Bruxellis ac Trajecto Mosæ Silvam ducis ire jubet. & Noircarmius, acceptâ levis armaturæ præfecturâ, equites c I o in Burgundiâ pararet. Croius, ac Blondus, curato Valentinianis præsidio, in Hannoniâ & Atrebatibus peditem recenserent. Cressonerius Machliniâ, ubi publicum provinciarum armamentarium, tormenta bellica x VII submitteret. inde Silvam ducis iturus, eo consiliarios omnes, de Frisiæ auxiliis consilia duros, adesse jubet. nam quamvis hujus belli gloriam sibi destinaret, tamen, ceu variè impeditus, quo minus ire ipsi liceret, voluntatem dissimulabat; ut vel vano rumore negligentiorum hostem, ceu abfuturo ab exercitu imperatore, facilius vinceret: vel, ut per adversa rerum apud regem majus operæ pretium faceret. itaque Bruxellis v Kal. Quinctiles profectus, cum postridiè Antverpiam venisset, VI urbi signa ex Lodronii legione, arci 11 sub Serbellono imponit. inde Silvam cum universâ manu contendit. Hic cum nuntium accepisset, de expugnatâ per Bergensem Herenbergâ, Lodonium mittit. isque cum equitum Epirotarum alâ 1, & cataphractis L, ac machinis v profectus, locum à præsidiariis desertum recipit. tum Ibarram Daventriam ire jubet, curandæ annonæ, & navigiis conquirendis, ad transmittendum peditatum, qui Iselâ, Mosâ, Vahali, & Rheino distinebatur. quæ res, etsi auctis aquis imbrium frequentia, feliciter festinata. Igitur tandem Daventriam venit, obvio equitum c c c Germanicorum ductore, Ioanne Bernardo. ibi Lopesio Acunæ mandat, ex Hispanico levis armaturæ equite alam conscriberet. Baptista Montanus, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macucas, tantundem facerent ex Italis, atque Epirotis, qui pridem in Galliâ exauctorati. postridiè Coverdiam movet, inde Groningam. apud Coverdiam eum Vitellius

cum equitatu Brunsvicano excepit; & mox in itinere Megensis. Groningam advenit pridie Id. Quinctiles, cum Priore Melitenfi. Id gnarus Nassovius Gemingam versus, ad Amasiam flumen, castra movet, locum metatus advehendo è Frisia Orientali commeatui satis opportunum. illic opperiri hostem certus, aditus omnes properè munit: ac parte ab unâ fossâ ingenti, ab alterâ se Amasiâ tuebatur. & in viâ passim emissaria pontesque disjecerat, ut impeditior hostis sequeretur. Interim cum navibus captis Delfsiliam Sonoius appellit; & intellecto, Groninga digressum Nassovium ad Gemingam castra posuisse, cum Cnocum venisset, non procul Embdâ; neque majores naves flumen ferret, lembo vectus ad eum properat, jussusque annonam procurare, ocius perfecit. ac dum hoc agit, ab Vnico Manningâ, præfecto Embdano, per Gulielmum Niveldium Arentsbergium monetur, uti sub arcis urbisque mœnia naves duce- ret, suâ operâ tutam illic stationem habituras; oblatoque opportunè beneficio usus, minoribus Gemingam missis, majores illic reponit. Albanus pleno ad prælium impetu ferebatur; ac quamvis impediret, abruptis ubique pontibus, & restagnantibus aquis, difficilis via, tamen XIII Kal. Sext. Nassovium affecutus est. Mane erat, & multa nebula obscurus aër, quam mox clarior sol discussit. atque explorato per Sanchium Avilam, quo loco res essent, ipsum, ac Monterum, cum sclopetariis aliquot pugnam tentaturos mittit; quibus reliqua acies succederet, ita distincta, ut in fronte Hispani essent, inde Germani, post hos Belgæ, quos sequebantur ccc cataphracti, & Ioannis Bernardi ala i. omnes agmine quadrato singulatim incedentes alter alterum sequebantur. nam & angustum iter esse, & plerumque aquâmersum, per quam miles umbilico tenus interdum ambularet. erat canalis, in Amasiam se exonerans, ponte stratus. hunc dejicere, atque aggere effosso aquas immittere, Nassoviani moliebantur. quos Avila, Salazarius, Verga, Mendosa, aliique nobiles fortiter aggressi, opus inceptum deserere coactos, intra castra compulerunt. in hoc ingens

pugnæ momentum erat; quamobrem Nassovius, recuperandum ratus, illicò sclopetariorum IV CIO submittit. ii sociorum turpem fugam correcturi acrem denuò pugnam instituunt; sed animo meliore, quam fortunâ. nam Hispani, initio pauci, occupatum locum acriter defendentes, mox per auxilia auctis animis, hostem fatiscentem in fugam vertunt. illo conflictu Gabriel Manrices Osorius cecidit. Iulianus Romerus, & Sanchius Lodonius, qui in primâ acie, victis instant. quos sequuti sclopetarii CIO CC, sub Roderico Sapatâ, & Didaco Carvaiali. Nassovii copiae in agmina II divisæ erant. ac dexterum quidem latus eques, sinistrum Amasia flumen claudebat. frons obversa hosti erat; & ante eam tormenta disposita. his explosis, cum ad manus veniretur, Hispanorum paucitate audentiores Nassoviani, extra fossam temerè prouunt. sed repulsi à Lopefio Figueroâ, suo pavore reliquos percellunt. ac trepidantibus cum equitatu Avalus incumbit; Mendosa, & Medivilla, cum sclopetariis. inde totas copias inducit Albanus, turbatosque jam ordines penitus profligat. reliquæ prælii Avalo mandatæ, & Martinengo; qui fugientes ad IV usque milliaria persecuti. hâc in pugnâ Nassovium destituit suorum virtus, qui in ipso principio refractarii incondito clamore stipendium postulabant, nihil salutaribus ducis monitis, nihil proprio periculo moti. ipse certè, animi egregius, ut cæterorum socordiam excitaret, pugnæ exemplum alacriter dabat; & omnia militis munia capeffens, incumbentem hostem aliquandiu sustinuit. sed cum frustra victoriam tentari, tam obstinatâ suorum ignaviâ, seque cum paucis in acie restare animadverteret, explosis supremum suâ manu machinis omnibus, non tam victus, quam desertus, pugnâ excessit; parvoque navigio in proximam Frisiam orientalem evasit. Iustus Schouwenburgicus initio prælii, ubi turbare militem animadvertit, cum pleroque equitatu se subduxerat. Tam turpis omnium ignavia erat, ut armis abjectis pars pecudum more trucidarentur, pars in proximo flumine mergerentur. A meridie in vesperam continuata cædes; & vix nocte direm-

dirempta, postridiè renovatur. viæ cadaveribus & armis oppletæ. In quodam Amasiæ æstuario insula erat, in quam se Germani aliquot receperant. hos Figueroa, Hiergius, & Roblesius, ad internecionem cædunt. Univerſim instar VII CICIO periere. capta item signa XX, & impedimenta omnia, etiam Hochstrateni, qui biduò ante, ad Auriacum profectus, à castris abierat. ex Hispanis vix LXXX desiderati. Geminga, ac pagi Reidani, miserè direpti. abacta pecorum aliquot CICIO. rustici passim crudeliter vexati; fœminæ, ac virgines, ad libidinem habitæ. cujus rei Albanus ut invidiam amoveret, legionem obnoxiam auctoramento solvit. Frisiæ orientalis comes, Embdanique, valdè anxii, ne persequendorum hostium obtentu invaderentur, per oppositum Amasiæ aggerem subditos cum armis disponunt. urbisque præfectus, qui non ita pridem navium tutelam in se receperat, per adversa fidei negligens, Sonoium, ac navarchos cæteros ad se vocatos, torvum obtuens acriter increpat; ipsos pariter, navesque raptas, ac Nassovium, ærumnarum causam præbere. & mox, securior Albani discessu, abire jussis, damnum alibi acceptum objiciens, naves prædamque omnem detinuit. Victor Albanus, ceu hostem fugientem insecuturus, transmittere Amasiam in animo habebat. sed navium egenus, relictis antea Groningæ pontibus, qui per aquosa loca advehit tempestivè non poterant; tum etiam crebris nuntiis monitus, cum ingentibus copiis adventare Auriacum, mutatâ sententia, retro pedem Delffiliam flexit. ubi cognito loci ingenio, portum maris opportunum ratus, urbem condere omninò constituit; eò magis, ut Embdanorum, qui sectariis palam favere, commercia diverteret. itaque statim fossâ murisque designatis, urbem futuram Marsburgum appellat, & per Ioannem Cnivium, Groningensem episcopum, templo locum consecrari curat. His peractis Groningam tendit, ubi convocatos provinciæ Ordines adventum suum præstolari jubet. ac felicis apud Gemingam pugnæ nuntium Philippo regi Andream Salazarium, Pontifici Carolum Merlum mittit. Ioan-

ni Hoio, episcopo Monasteriensi, per literas victoriam denuntiat; simul de Frisiæ orientalis comite, atque Embdanis, graviter conqueritur, qui Nassovio commeatum procurassent. Cum Groningam advenisset, Ommelandiæ ordinibus, ac senatui urbano significat, *inobedientiâ ipsorum, sectarum introductione, concionibus publicis, ac sacrorum contemptu, lesam regem. adhuc nobilium multos, tam in urbe quam per provinciam, contra religionem Catholicam, regiamque majestatem, fœdera cum Nassovio agitate. quin etiam arma cum perduellibus cæteris communia habuisse. quam in rem cum rex pecunia vim ingentem, Arenbergius vitam, ipse laboris tantum, ac molestia, impendisset; bono jure, ceu bello subactis, privilegia adimi posse. quamobrem statuisse, ne negligentia malum invalesceret, mature occurrere; idque sibi negotium dedisse. idcirco velle, uti Ioannem Cnivium, pridem à rege & pontifice destinatum, præfulem acciperent. placuisse insuper, nova de causa religionis edicta promulgare, ac remp. denuò ordinare, bonorumque salutem & securitatem arce communire. de cætero autem Megensi, qui Arenbergio in præfecturâ successor datus, & sacrorum antistiti Cnivio, morem gererent.* Ad hæc omnes, jus in armis dicentem veriti, consternati animis silentium tenuerunt. & arcem quidem Vitellius, & Paciottus, Antverpiensi similem, sed ambitu minore, statim delineant, quamvis in annum proximum dilatam. Cumque intellexissent, Delffiliam in urbem commutatum iri, multis precibus, Megensisque intercessione, ac Albernosii, qui Albano ab epistolis, gratia apud illum insignis, vix impetrarunt, ut consilium magis ipsis, quam Embdanis, noxium omitteret. id tamen placuit; ut propugnaculum à Nassovio inchoatum perficeretur, ac, destinato urbi nomine, Marsburgum diceretur; quod obtinuit, quam diu potitus Hispanus præsidium illic tenuit. Hisce rebus exacto biduo, per Amstelodamum & Ultrajectum rursus in Brabantiam iter maturat. Ac Amstelodami quidem in tribunos, & ductores legionis Sardoæ, Arenbergianæ cladis pridem auctores, animadvertit. Ultrajecti dum moratur, advenit filius Fridericus Toletanus, pedites CICIO CICIO adducens, & stipendi-

um in aliquot menses; quo mox peditatui præfecto, lustratoque exercitu, peditum xxx c10, equitum vi sub signis comperit. & collaudatâ magistratus fide, ut terrorem populo injiceret, Diemenam, prædivitem matronam, annosque lxxxiv natam, quia hospitium concionatori præbuisset, gladio percussit. quæ in pegma ad supplicium producta, prætorem interrogat, *ecquis venia locus esset*; illo negante, fatis aperto avaritiæ convitio, *video, inquit, quid rei geratur. nimirum pinguis vitulus est, ideo mactari eum oportet.* inde ad carnificem versa, tanquam in ætatem jocata, cui reverentia aut venia debebatur, virilis animi foemina quærit; *an benè gladium acuisset, nam lentam sibi cervicem esse.* Ut primum Bruxellas rediit, de Straleni, ac Backerselii, causâ cognoscere aggressus, ex senatus sui sententiâ utrunque supplicio affecit. ac Stralenum, ob egregia pridem merita, veniâ dignum ipsi iudices pronuntiaverant. sed apud immitis animi virum, quem proprium in Belgas odium, regiâ voluntate munitum, crudelem fecerat, nulla meritorum ratio fuit. additur pœnæ Alfonso Lous, Hornano ab epistolis, & confiliorum omnium particeps. deinde edicto interdicit, *ne quis cum profugis, ac proscriptis, pecuniam, aut literas commutaret; in quibus si quid regem spectaret, aut publicum bonum, infamiam mortis, & bonorum publicationem, pœnam fore. sin minus verò, tum de causâ iudici arbitrandum. item profugos, ac perduelles, quicumque sciret, iis aut manum ipse injiceret, aut nomina ad magistratum deferret.* nobiles quoque, qui foederi subscripserant, anno i x v i, passim in provinciâ latitantes, dolo aggressus ut proderentur, gratiam facti publicis literis denunciavit: quibus tamen, per tot sævitæ exempla, nemo temerè credendum putavit. contra multi, quibus vindex patriæ libertatis animus, variis scriptis, ac libellis, odium populi adversus eum concitârunt. inter cætera clam vulgata capita x v i i i, in schedis Vergæ præsidis reperta, quaslibet criminum species complexa, tam immani rerum interpretatione, ut Belgarum nemo ferè extra noxam esset. alia x i i i à Granvellano prolata, in quibus consilia, de constituendo Hispani per Belgium dominatu.

sed huic licentiæ edicto occurrit, animum benignum, & bonam fidem, specioso elogio apud populum testatus. Interim Auriacus, collectis in Germaniâ copiis ingentibus, amicorum operâ, oratores ad Maximilianum Cæsarem mittit, qui excusarent; *è rerum necessitate compulsus; rogarentque, ut Austriacæ familiæ dignitate princeps, commiserari potius, quam irasci, vellet; atque afflicto graviter Belgio succurreret, unde ipse quoque genus ducebat. florentes olim provincias, tranquillâque ordinum moderatione, Hispanorum adventu valdè turbatas. Inquisitionis nomine proceres pariter atque opulentos pessimè vexatos; neque ullum sævitæ, libidini, aut avaritiæ modum factum. sæpius supplices semper rejectos, deprecatoribus aut delusis, aut occisis. hæc de causâ, cum frustra apud regem preces tentarentur, versâ in iram desperatione, arma sumpsisse, extremam vitæ, ac libertatis, tutelam. quæ deponere paratus esset, simul vim atq; oppressionem Hispanus omitteret. oratum etiam demisse velle, ut pro miseris apud Philippum patruelem intercedens, unâ eâ ratione tranquillari Belgii turbas posse ostenderet, si remoto milite extraneo, & gravissimo Inquisitionis metu, libertas publica restitueretur.* Auriaci preces non neglexit prudens ac benignus princeps; & ceu universi id Imperii negotium esset, quam primum cum Philippo agendum decrevit. utque legatio momentum aliquod ex personæ dignitate acciperet, Carolo fratri, privatis de rebus in Hispaniam proficiscenti, negotium commendat. qui non illibenter suscepit, sive naturâ pacis amans, sive quod, distracto per Belgii motus patruele, adversus Turcam minus præsidii Imperio futurum prævideret. itaque in Hispaniam profectus, cum id negotium seriò ageret, respondet Philippus; *integrum non esse, ut Albanus, aut Hispanicus miles revocaretur. cepisse consilium id præter fœderatorum principum sententiam; cujus ne tam citò pœnitentiam ostendat, fame interesse.* annoque sequenti, ut invidiam amoveret, quam gravissimam apud Imperii ordines contraxerat, scripto publico facti rationes proposuit. Ludovicus Nassovius, post pugnam Gemingensem, collecto undecunque milite, ad Auriacum fratrem concessit. qui, etsi turbatis recenti clade consiliis, copias coactas sedulo

sedulo movere, quas Belgio liberando ducebat. ad harum stipendium ecclesiae Belgicae reformatae, procurante Marco Perezio, ccc c i o dalerorum polliciti erant, exhibenda cum primum exercitum collegisset. extremo Julio, cum jam in pro-cinctu esset, libello edito, belli contra Albanum suscepti causas exponit. *gloriam Dei, ac commodum regis propositum esse; item Caesaris, filiorumque, qui Philippo sanguine proximi: nihil aliud abs se agitari, quam ut immaniter sevientem Albanum innocentis populi, & per vim oppressi, cervicibus depelleret. ad tam praclarum institutum omnes rogare, uti favorem atque auxilium conferrent.* in castris ejus Germanorum peditum signa x l i v erant; quibus ductores, Nicolaus Hadstadius Alsatus, vir antiqua nobilitate, & belli clarus: Vitus Schonerus, Balthasarus Wolfius. equitum autem v i i c i o, sub Hassiae tribuno Friderico Rollenhau-seno, militiae in Gallia actae egregio; Theodoro Schombergio, Iusto Schouwen-burgico, Alberto Nassovio, Burchardo Barbio, Othone Malsburgio, Hermanno Rudesalio, & Adamo Welfio. x v i Gal-lorum turmis, & sclopetariis c i o c i o praerant Franciscus Hangestus Ienlisus, Ludovicus Lanoius Morvillierius, Ioan-nes Raguerius Sternæus, Arcturus Val-draeus Movius, Anglurius Autricurtius, & Rantius. peditatum Poietus ducebat. ex Belgis aderant, Nassovium secuti, An-tonius Lalanius Hochstratenus, Batem-burgicus, cujus fratres pridem Bruxellis gladio percussi, Warrouxius, Rifoarius, Carlous, Hamelius, Boxtelius, Lonner-val-lius, Ohanius, Opdamius, Sonoius, alii. mox etiam Gulielmus Lumæus Marca-nus accessit, cum instructo equitatu; qui affectu in Egmondanum, Hornanumque, comam se non positurum juraverat, nisi vindicata utriusque morte. tormenta illi bellica x, campestria v i, majora i v, ve-xilla quorundam inscripta erant; P R O L E G E, R E G E, E T G R E G E. aliis effigies pelecani erat, sanguine suo pullos nutri-entis. nonnulli in galeis rosas ferebant, ve-tus Britannorum insigne, ceu reginae Eli-zabethae auxilium testati. Cum his copiis sub initium Septembris, caelo pluvio, expe-ditionem capeffit; habitoque ad Romerf-

dorfiam in Treveris delectu, Rhenum tra-jiciens, Viti fanum, suae ditionis pa-gum, devenit. ibique subsistens, à Cliven-si commeatum petit. quo negato, Nasso-vius frater Arenbergam capit, & praesidi-um Hispanicum obtruncat. tum Eppenam etiam, Duram inter & Agrippinam; ar-cem item Carpensam, Hormesonam, Wi-themumque, atque in Rheno naves xviii cum mercibus Italicis, quas mox instito-res redemere. Aquisgrano pecuniam im-perat, caesaeque ad Noitemum aliquot cohortes. Ad harum rerum nuntium Al-banus, tam varia expeditione consiliorum incertus, cum haerentem illic videret, ac modò in Galliam iturum putaret, mo-dò Belgio, aut agro Luxemburgensi imminere, ne quid Sequani pateren-tur, etsi ex foedere ad eorum tute-lam Helvetii tenerentur, praesidi Ver-gio curata per nummularios pecuniâ, si usus foret, postridiè Noircarmium, ac Mondragonium, cum copiis omnibus ad suppetias adesse jubet. tum Roblesium cum sua legione submittit. Antonio Ber-rio, Didaci Carvaialis signifero cum Hi-spanis l, arcem Limburgensem mandat. ipse munitis ad Trajectum Mosae castris defensionem parat, ac flumen ponte ster-nit, facilius excursurus quocunque, & iti-nera vel obsessurus, vel vastaturus. utque fluminis transitu prohiberet, vadosis locis passim murices disperferat. In castris pe-ditum x v i c i o habebat. ex his Belga-rum signa x v, Hispanorum x l. Philippus Lanoius Bellovacus v i ducebat; Caro-lus Arfillius, & Iacobus Briacus, ille Lan-drecii, iste Marienburgi praefectus, singuli v, Hiergius x, Mondragonius v, totidem Roblesius, cui etiam destinatum Rure-mundae praesidium, x x Germanorum Albertus Lodronius, & Philippus Eber-steinus. adhæc fossorum ingens manus, è propinquis Eburonibus: item tormenta, naves, commeatus. Auriacus omnibus modis in praelium pertrahere Albanum nitebatur: sed prudens belli imperator, cunctando frangere hostem certus, dubi-am aleam detrectare. Sciebat enim, tam varium militem, sine stipendio, non diu concordem, aut obsequentem fore. dein-timebat, ne miles Germanicus, ejusdem cum

c i o i o
LXVIII.

cum hoste religionis sectator, aut in proelio defereret, aut eo abstineret. nec in ipsis proceribus Belgicis plus fiducia, qui metu magis, quam adfectu, obsequentes, victore Auriaco, facile in partes ejus transitori timebantur. iis de causis cunctante Albano, quod praeviderat, seditio militum in Auriaci exercitu orta, gravi eum periculo involvit. quippe, dum pacare laborat, ad latus gladii capulus decutitur: Malsburgius, aliique, à tumultuantibus occiduntur. composito tumultu, versus Eburones castra movet; & à Leodiensibus auxilium sperans, Laurentii & Margaretæ suburbia, pontemque Afrodium occupat. sed pridem Albanus, agri vastitiam interminatus, oppidanos, satis cæteroquin pronos, deterruerat. ac quamvis pars adjutum vellent, tamen metu, & Groesbequii episcopi operâ, ad securitatem urbis signis vi conscriptis, conatus oppressus est. Igitur hâc spe cum excidisset, huc illic exercitum circumductans, ut incertum Albanum teneret, tandem Non. Octobris ad Stochemum, non longe Masécâ, Mosæ appropinquans vadum tentat, atque à muricibus injectis purgat. inde equitem densatum, agmine usque ad ripam adversam continuato, in flumine consistere jubet. quo commento impedito ejus impetu, cum inferius jugiter defluens decreveret, ac pediti pervium esse inciperet, exercitum universum transmisit, obstupescente rem inopinatum Albano, adeoque trepidante, ut quidam existiment, si è vestigio rectâ in eum copias duxisset, hostem imparatum, metuque consternatum, oppressurum omninò fuisse. atque ipse quoque recenti terrore utendum censebat. sed fessus miles, & trajecto flumine madens, pugnam detrectare. hunc relictum mox in hostem frustra duxit, qui intrâ castra militem continens, morâ, quàm pugnam, vincere malebat: certus fore, ut per imminentem hiemem, sine com meatu, & stipendio, ejus copiæ ultro dissiparentur. tum tubicinem ad Trajectinos mittit, quem Albanus comprehensum, ne qua consilia oppidani clam miscerent, in furcam egit. Postquam aliquoties velitatum, nec ad pugnam provocari Albanus posset, exiguo com meatu, in Tungros movet, E-

buronum oppidum satis munitum; ubi exclusus, fanum Trudonis retrogreditur, insequente semper Albano, & postremum agmen vexante. hic pugnatum acrius fuit, atque egregium virtutis specimen Marcus Toletanus dedit. inde Thenas contendit, ab Hiergio occupatas, quem Albanus noctu præmiserat, ut vel laborantem Brabantiam tutaretur, vel nutantem in officio contineret. ipse Albanus in propinquo castra munit. quatrinduo post prope Tilmontium divisas copias Auriacus partem ultra flumen ire jubet, partem ad collem occupandum mittit. quem dum comminire festinat, Albanus per suos interturbans eum extorquet. quocirca relicto ad dextram Tilmontio, propter amnem Geteram, in Brabantia & Eburonum collimitio, iter faciens trajicere exercitum instituit. id ubi Albano exploratum, Fridericum Toletanum, ac Chiapinum Vitellium, cum i v c I o sclopetariis, & equitum aliquot turmis, in transeuntem impetum facere jubet: ipse cum cætero exercitu subsequitur. cumque angustum iter esset, silvisque obsessum, Montescoca & Salinas cum sclopetariis I o angustias occupant; Fridericus & Chiapinus cum aliquot Hispanorum, Gallorum, Belgarumque signis, & nonnullo equitatu, silvas circumjectas insident. sed eo die, declivi sole, etsi urgente prælium Hocstrateno, res dilata est ob vicinam noctem; quam exercitus uterque, exiguo tantum colle disjunctus, in statione egit. postridiè incedere agmen Auriacus jubet: atque Albanus, quò tenderet ignarus, ordinatâ ocuis acie, levis armaturæ militem præmittit, quem Fridericus filius cum omni peditatu subsequebatur. in extremo agmine Germanicorum equitum turmas v i locat. inde armaturæ leves colle occupato, unde in hostem despectus, captoque signo, pugnam inchoant. ac præmissis reliquis copiis, cum Germanicus eques appropinquaret, visum Chevereaulxio sclopetariorum equitum duci, ut, quamvis absente adhuc peditatu, in postremum agmen invaderent, facili victoriâ, postquam hostis amne Geterâ separatus. sed utile consilium imperitiâ loci differens Albanus, dum exploratorem mittit, egregia occasio poenè elabatur. itaque

que Avila, & Braccamontius, cum c I o c c delectis angustias occupare, Gaspar Roblesius cum legione Belgicâ hostem adoriri jubetur. Acri aliquamdiu pugna, tandem victor Albanus evadit, exigua suorum clade. ex Auriaci copiis supra c I o c I o ceciderunt. Lonnervalius captus postea Bruxellis gladio percutitur. Post hanc cladem auxiliis Gallicis Auriacus se Iodoniæ jungit. ea erant c I o c I o c I o pedites, I o equites. quibus copiis non ei vires, sed annonæ penuria aucta. ac cum his facto per agrum Luxemburgensem itinere, Andagiensi monasterio direpto, & incenso Huberti fano, urbibus passim adversis, castra in dies mutans, frustra occasionem prælii quæsit. itaque commatus egeus, & stipendii, cum ex c c c dalerorum c I o vix x i i accepisset, exorto tertium in Galliâ bello civili, adungere se Condæo statuit. maximè Gallorum instinctu. id dum profequitur, ac Quesnæum jam venisset, agro Cameracensi imminens, subsequente Albano, in eum conversus, deletis x Germanorum signis, v i i i Hispanorum, & levis armaturæ turmis i i i, non exiguam stragem edidit. inque eo conflictu Rodericus Lopefius, Sanchius Avila, & Franciscus Toletanus, vulnerati. Cæsar Avalus cæsus. inde arcem Cameracensem aggressus est, quam egregiè, etsi consternatis oppidanis, Mollinius defendit. In Galliæ limite Cossæus erat, cum sclopetariis c I o c I o, & peditibus c I o c I o c c. ac quamvis rex negotium dedisset, uti Auriacum Galliâ arceret, tamen is supra Quinctini fanum, Somonâ transmissio, Sueffiones venit; & per Fannellium Serium adventus causam regi significat. qui nuntium antevertens per Casparum Schombergium legatum scitatur, *quâ de causâ cum tantis copiis in Galliam advenisset. mirari vehementer, pro veteri militia more, non præmissum feciâlem. quod si in Germaniam transitum peteret, quemadmodum rumor erat, non negaturum, modo ne se pro hoste gerat.* ad hanc legationem pridie Non. Decembris Auriacus respondet; *consilii sui certum pridem regem fecisse. nec adeo recordem, aut rerum imperitum esse, ut cum rege tam potente armis experiri velit. quin immò quantacunque duceret copias, si ita videretur, pro ipso*

militaturas; cui honorem, & obsequium, humiliter offerret. sed eorum, qui puram religionem amplexi, infestis plurimis, in presenti exitio versarentur, periculo succurrere necessarium putasse. quamobrem orare, ut pro dignâ suo fastigio clementiâ, hominum misertus, quibus Dei gloria, vita tranquillitas, & fidele in regem obsequium, imprimis cara, promulgata semel edicta violari ne permetteret. Rex Schombergio in mandatis dederat, quo libentius copias Auriacus reduceret, ut stipendium militi promitteret. isque dum in eo est, exploratis ductorum animis, cum quibus illi notitia intercedere, propositâ rerum difficultate, clanculum plurimos ad defectionem sollicitat. itaque paulatim ad expeditionem segnior miles; & aperta mox querela, *malè duci se infestâ anni tempestate, sine stipendio, adversus regem, quem nulla injuria obnoxium reddiderat.* cumque Auriacus instaret, ut Condæo se adungere maturarent, fidenter pernegabant, & *contra Albanum duntaxat factum auctoramentum obtendebant. præterea cur se, nullâ omnino spe stipendii, perditum irent. quod cum representare non posset, aliquot jam mensibus debitum, saltem patriam redderet, è quâ eduxerat. unum id facile, rege nondum lacesceto.* Hoc diffidio concitato Schombergius recedit. at Auriacus gravius aliquod discrimen metuens, si persisteret, concedendum tumultui ratus, in Germaniam iter vertit. exauctoratisque ibi copiis, coactâ è suppellectile pecuniâ, ut prompta in posterum studia haberet, pro trimestri militiâ equiti solvit. in reliquum stipendium principatum Arausiensem oppignerat, intra proximos x i i annos liberandum. inde se Wolfgango Bavaro Bipontino, in Galliam eunti, cum c I o c c equitibus jungit. Exauctoratos magnam partem aspera anni hiems confecit. reliqui aut Bipontino nomen dederunt, aut in Galliam retrogressi regi militarunt. Hic belli exitus dupliciter Auriaco infelix fuit. nam & Angliæ regina, Caleti recuperandi occasionem rata, consilia cum eo communicare, & operâ uti constituerat. sed dum famulus legati, qui in aulâ regis commorabatur, literas ad ipsum Cardinali Lotharingo prodit, isque responsum contrarium reddit, commutandâ scriptione elapsum tempus hoc consilium

filium

filium penitus evertit. Igitur pulso hoste securus Albanus, in hiberna militem dimittit. Romeri legio Bruxellis datur, & Machliniæ: Lodronii Antverpiæ, & Valentinianis. Alfonso Villoa Graviam, Bertinium, Silvam Ducis, & Trajectum Mosæ accipit. Groningæ Caspar Roblesius Billius, Daventriæ Mondragonius imponitur: Bommeliæ, Ultrajecto, & Gorcomio, Sanchius Lodonius. Tum ex arce Cameracensi, quò infecutus Auriacum erat, x Kal. Decembris Bruxellas literas ad Senatum mittit, reique gestæ seriem, ac successum, exponit. dein regi quoque, & cæteris principibus. Belgis suis passim per urbes supplicationes decernit, occulto plurimorum dolore, etsi palam lætitiā ostentarent. Item decursus ludicrus ordinatur; atque in eo Haurechius crure graviter fauciatus. Vbi hæc procerum populique voluptati dedit, tum ad se ornandum animum convertit. igitur tot victoriis clarus, gloriæ suæ apud posteros monumentum, per Iacobum Longelingum in arce Antverpiensi statuam ponit, è tormentis pridem ad Geringam captis. ea formâ ac staturâ ipsum referre, nudo capite. cæterum corpus armis indutum. sub pedibus calcabatur homo gemino capite, manibus quatuor; in quarum primâ fax accensa, in secundâ malleus fractus; tertia clavam nodosam, quarta securim tenebat. è collo ejus appensa bulga, è qua serpentes proserpebant. subter larva conspiciabatur, ad cuius aures mendicorum gemina paropsis. inde inscriptum, I V N G E L I N G I O P V S E X A E R E C A P T I V O. inferius paullò, in laminâ tophe innixa. F E R D I N A N D O A L V A R E Z A T O L E D O A L B A E D V C. P H I L I P P I I I H I S P. A P V D B E L G A S P R A E F E C. Q V O D E X S T I N C T A S E

D I T I O N E R E B E L L I B. P V L S I S R E L I G I O N E P R O C V R A T A I V S T I T I A C V L T A P R O V I N C I A E P A C E M F I R M A R I T R E G I S O P T I M I M I N I S T R O F I D E L I S S. P O S I T V M. V n i v e r s i o p e r i s a l t i t u d o p e d e s x v. A b u n â p a r t e a r a e r a t, i n s c r i p t a : D E O P A T R V M N O S T R O R V M. a t q u e i n b a s i, P I E T A S. u t r i n q; , t a n q u a m b e l l i s p o l i a, v a r i e a r m o r u m s p e c i e s c i n g e b a n t. a b a l t e r â o p i l i o s p e c t a b a t u r, a d p a s c u a g r e g e m e d u c e n s, q u e m l u p i a c l e o n e s f u g e r e n t. i t e m a u r o r a n o c t i s t e n e b r a s d i s p e l l e n s, c u m i n s c r i p t i o n e G r æ c a. Α Λ Ε Ξ Ι Κ Α Κ Ο Σ Η Ω Σ H u j u s s t a t u æ i n g e n s i n v i d i a a p u d p l u r i m o s f u i t, e t i a m H i s p a n o s, q u i r e g i p o t i u s d e b i t a m d i c e r e, c u j u s a r m i s, a c s t i p e n d i o, o m n i a g e s t a. & c o n j e c t u r æ d e e a v a r i æ, p r o i n g e n i o c u j u s q u e, a u t a d f e c t u. a c e f f i g i e m b i c i p i t e m s u b j e c t a m, a l i i E g m u n d a n u m H o r n a n u m q u e, n u p e r i n t e r f e c t o s, i n t e r p r e t a r i. a l i i G u l i e l m u m A u r i a c u m, a c L u d o v i c u m N a s s o v i u m, f r a t r e s, B e l g i o e x a c t o s. e r a n t q u i o r d i n e s B e l g i i p u t a b a n t, i n n o b i l i t a t e m & p l e b e m d i s t i n c t o s; q u o s i m m i n u t â l i b e r t a t e c o n c u l c a b a t. A r s c o t a n u s, v i r l i b e r r i m æ i n a u l â u r b a n i t a t i s, & g r a t i o s æ, c u m A l b a n o e a m a l i q u a n d o s p e c t a n s, a c r o g a t u s q u i d v i d e r e t u r, p e r r i s u m i l l u s i s s e d i c i t u r : *eorum vultus, quos calcaret, ira manifestos, si resurgerent, vindictam minari.* idque dictum oraculi instar multis habere visum fuit. & postea Antverpienses, recuperatâ libertate, tam insignne opus confregerunt. alii memorant à successore, Ludovico Requesensio, magno ordinis Alcantarenfis magistro, tolli iussum. Sub id tempus Haurechius, suo vulnere, aut veneno in vinum injecto, diem obiit IIII Eid. Decembres; dolente Auriaco, rebus afflictis eripi virum, animi & consilii insignem.

F E R D I N A N D I
A L B A N I

L I B E R I I.

Vm novo anno, postquam Auriacus in Germaniam recesserat, ceu tranquilliore imperio ufurus Albanus, nunc id tempus existimabat, cum obsequii faciliores Belgas habiturus esset. itaque passim exploratum mittit, si qui cum eo consilia contulissent, aut turbis se immiscuissent. tum etiam, ut in officio subditos retineret, de variis passim arcibus agitatur. & Amstelodamenses, non ferre id commerciorum rationem questi, florenorum c c c I o immunitatem redemerunt. Groningæ quoque, & Flissingæ, opus interceptum. alibi perfectum. inde episcopos, dato singulis administrandæ dioceseos præscripto, sedibus novis imponere aggressus est. Caroli Brimæi Megensis operâ, qui Arenbergio in Frisiâ successerat, curiâ adjutante, etsi Ordinibus repugnantibus, Cunerum Petri Leovardiæ constituit. qui vel odio populi ingratus, vel impar dignitati, mox ludibrium publicum fuit. plus molestiæ Ioanni Cnivio Groningæ obtigit. sed is prudens, & potestatis exercendæ modicus, gratiam sibi conciliavit. monasteria 11, Wittewerum & Adewartum, maximè adversa habuit, atque illud quidem mox minacibus Pontificis & Albani literis cessit, in B. Mariæ cathedralem ecclesiam versum. istud verò fortius restitit, opulentum admodum, neque impensæ parcum. cumque luxum monachorum episcopus argueret, necessariò corrigendum; & hoc potissimum telo pugnaret, ipsorum abbatibusque Clarocampii rogatu, injuriæ propulsandæ, è Burgundiâ Morimontius venit, supremus ordinis Cisterciensis inspector, vir auctoritatis primariae, & virtutis, ac doctrinæ, clarus. isque,

ut præterita corrigeret, amoto abbate ^{cto 13} Arnaldo Lautzio, Arnoldum Kemnigum, ^{LXIX.} Muntii ad Amasiam abbatem, administrum ordinat, qui mox quoque defuncto successit. inde, adjuvantibus provinciæ Ordinibus, acriter se Cnivio opponit. tandemque id effecit, ut assignatis florenorum v i c I o annuis, contendere porrò desisteret. Nec hic desiit cura Albani, & postquam de episcopis egisset, concilii Tridentini decreta ubique promulgare instituit; &, quanquam interdum objecta difficultas, imminutis alibi provinciarum, urbium, aut monasteriorum privilegiis; nemo tamen, metu ne à majorum religione descivisse videretur, opponere se ausus fuit. varia deinde edicta facit, urbisque præcipuas privilegia omnia sua consilio sanguinario exhibere jubet. tum interdicit, *ne quis Belga in extraneâ Academiâ, præter Romanam, aut professionem, aut studia exerceat; præterea actuarii, notarii, aut tabelliones, de rebus turbas præteritas spectantibus acta publica nulla conscriberent. qui negligeret, is exilio perpetuo, & bonorum publicatione mulçeretur. uxores etiam, quæ ad maritos profugos concesserant, ne redirent, aut pæna subjacerent, in eos pridem constituta, qui consilia miscuissent cum perduellibus, aut eorum necessitati subvenissent. copias item nullus conscriberet, nisi regis aut suo permissu, & nec nomen miles daret, nisi inspectis mandati literis.* tum ad supplicia conversus, passim captivos, aquâ, igne, cruce, aut gladio, variè puniendos tradit. tam ingenti populi terrore, ut, dilapsis ferè omnibus, exiguo tempore vastum penè ac desertum Belgium fieret; & opificia, antea frequentissima, aliò transferrentur. è profugis plurimos Britannia excepit, ob communem sacrorum cultum, libertatemque conscientiarum, gratum hospitium: & Oceano interjecto, ac prono Elizabethæ favore,

tutum adversus vim Albani perfugium. hique cum magnâ Belgii jacturâ in Anglos hospites varium lanæ tractandæ artificium transtulerunt, tanto numero, ut infrequentes admodum urbes, & tantum non collapsas, restaurarent. in quibus Norvica, Sandvica, Colchestria, Maidfona, Hamptona, & aliæ. sic ducentis ante annis, nimîa inundatione in eandem insulam compulsi, incolas, agri tantum & pecoris gnaros, pannorum texturam docuerunt. Porro Albanus huc illuc delegatos mittit, qui reos absentes ad supplicium poscerent, & auxilium à magistratu requirerent. idque nonnulli, offensæ timidi, præstitere. alii, quibus paulo plus cordis, privilegiorum obtentu, difficiles se præbuere. Inter cæteros id mandati Arnoldus Sasboutius, curiæ Hollandicæ senator ordinarius, accepit. ac cum exequi Leidæ vellet, re in senatu deliberatâ, magistratus abnuvit, indecorum arbitratus, alieni iudicii ministrum videri. idque Sasboutio repræsentans privilegia bina ostendit, capitali sententiæ alibi latæ, & bonorum publicationi contraria: unum Gulielmi Hollandiæ comitis, anno c I 5 c c c x v datum: alterum Ioannis Brabantia Ducis, anno c I 5 c c c c x v i i i. prius illud *soli iudici urbano in cives suos sententiæ ferendæ jus* permittit: alterum statuit, *ne quis civis, vel gravissimi criminis reus, plus florenis l x mulctaretur.* insuper consuetudinem valdè veterem allegare, *ne quem, licet criminis manifestum, morte afficerent; nisi extra vincula & tormenta reum confitentem haberent,* igitur sic Sasboutium dimittunt. Albanus tamen, nullo privilegiorum respectu, in captivos quosque grassari; adeo contra jus fasque nitens, ut vel defensione permisâ, vel iudice ordinario, multi causam obtenturi fuerint. Vnum memoriæ posteritatis est tradendum. quidam Bruxellis in vincula coniectus propter commune temporis crimen, indictâ causâ, nec sententiâ iudicis damnatus, juris contemptu, an errore, cum cæteris ad supplicium producit. aliquanto post, cum disquireretur crimen, ac sistendus reus foret, non duntaxat interfectum, sed quoque nulli culpæ affinem comperiuntur. hancque ob rem perculsis iudicibus,

ut animum firmaret Vergas, *vix esse, inquit, cur magnopere angerentur; viri innocentiam animæ eius profuturam.* Groningæ, post debellatum in Frisia Nassovium, i v Germanorum signa in præsidio à discedente Albano posita. ea cum se superbè gererent, ad querelam magistratus mense Februario Billius permutare iussus, v i alia Gallorum introducit, minus quidem populo invisa, sed quæ gravius tamen incumberent, imperatis in septimanam c I 5 c e florenis, quorum tamen necessitatem mox Ommelandiæ Ordinibus imposuit. consules quoque, ac cæterum senatum, magistratu abire prohibitum, totos v i i i annos continuavit; fabis nigris albisque ereptis, quibus in electione solenni utebantur. Postea in Frisiam occidentalem mittitur Carolus Quarraeus, curiæ Brabanticæ assessor, de turbis proximis quaesiturus, & in obnoxios animadversurus. ibique dato regio cognitori negotio, Groningam profectus, Albani mandatum magistratui exponit, dari sibi collegam postulans, ne quid imprudens in privilegia loci committeret, aut ipsi se despectos putarent. Destinatur munus consuli Ioachimo Vbbenæ, satis præter animi sententiam, tam præsentis civium odio. & initio, cum aliquot operis, Ioannes Barnenda, urbis fabricensis comprehenditur. qui pridem templum Franciscanorum magistratus iussu purgaturus, collifarû imaginum reliquias sustulerat. id crimen capitale erat, quod etsi publicâ auctoritate commissum, tamen à ministris sumendum supplicium videbatur, declinante invidiam magistratu, qui industriè futuri cautus, mercedis causam in rationibus publicis dissimulare quaestorem iusserat. id Barnenda ubi compertum habet, effracto carcere, cum duobus objecti criminis sociis, periculum evadit. alii, variè divexati, & per tormenta culpam fassi, gladio feriuntur. eâ re ingens populi odium magistratus excitavit, indignantibus cunctis, quod sua imperia, & civium obsequium, iniquè punitum iret. & auxere viduarum ac pupillorum assidua lamenta; quibus minuendis, ceu commiseratus, ex ærario publico alimenta miseris clam assignat. Quarraeus, diligens mandatorum, profugis diem dicere pergit, & nisi intra

intra III septimanas præsentis se Albano excusent, vitâ bonisque exuendos denuntiat. inter hos plurimi è primariâ loci nobilitate. iique ad rei actæ nuntium privilegiis se tueri conati, quæ extra pomerium, aut territorium, evocare quemquam prohibebant, per literas magistratum exhortantur, operam apud Albanum daret, ut eorum ratio haberetur. sed cum ille offensæ metu, segnius publicæ libertatis causam ageret, per libellum ab Albano patriæ leges, iudicemque ordinarium, supplices petunt. à quo responsum, nisi præsentibus jus non dicturum: si emanerent, ceu contumaces, ad causam dicendam postea non admissum iri. iterumque citati, ubi nemo compareret, ipsi perduellium instar poenæ capitali, bona fisco addicuntur. Igitur vim manifestam ad Cæsarem, & Germaniæ principes, deferre placuit; quando vetus Imperii membrum provincia esset, ejusque tutelæ adhuc nuper à Carolo V commendata, anno seculi XLVIII. sed hoc quoque consilium non successit. Postquam Quarræus discessisset, statim Roblesius ad arcem instaurandam animum vertit; quæ superiore anno à Vitellio & Paciotto ita designata, ut è propugnaculis V in finitimos Tubantes IIII, in urbem III obverterentur. circum fossa C pedes lata duceretur. rursus autem, impensæ defectu, opus intermissum. Hoc in Belgio rerum statu, Bipopontino in Galliam paranti, cum utroque fratre, Ludovico & Henrico, comitem se Auriacus jungit. idque gnarus Albanus, ut regis animum magis obstringeret, suppetias ei Petrum Ernestum Mansfeldium mittit, & cum eo equites CIO CIO, perditum signa XXV. Sub idem tempus, IIII Eid. Febr. egregio inter tot probra justitiæ exemplo, Ioannem Grovelsum Spelæum, præcipuum rerum criminalium ministrum, concussionum reum, in furcam egit. cui aliquando extrema comminanti, Gemma Frisius infelicem vitæ exitum prædixerat. Pontifex Romanus, Pius V, virtutis collaudandæ, Albano enses auratum, & galerum gemmis ornatum, ritumque solenni consecratum mittit, non nisi ab episcopi cujusdam manu, post peractos sacrorum ritus, accipiendum. adferebat

munus tam insigne Carolus Ebulus Neapolitanus, oblatumque exquisitâ cæremoniâ in manum tradidit Archiepiscopus Machliniensis. ac honorum læta Albanus ludis spectaculisque publicis est testatus. Non ita pridem, firmâ, ut videbatur, Belgii pace, ab Angliâ turbas Elizabetha dederat. navis è Cantabriâ veniens, & minores aliæ XV, pretiosas merces, ac pecuniam ingentem vehebant. cumque Galli piratæ persequerentur, in Angliæ portus confugerunt. & neque illic tuti nautæ, incumbentibus Gallis, & discessum observantibus, legato Hispanico, Gerardo Espesio, periculum suum exponunt. isque statim reginam accedens rem narrare; *in illis navibus exercitus Belgici stipendium esse, Albano tunc pernecessarium. & orare, in suis portibus periculum prohiberet; deinde Antverpiam usque commeatum daret, vel saltem vecturibus arma permetteret.* nec gravatè, princeps æquitatis & amicitiae tuendæ constans, postulata concedere. sed dum Albano nuntium mandat, tardiore responso, à Cardinali Castellionæo edocta, ad mercatores quosdam Genuenses, non ad Philippum, pecuniam istam pertinere; cui Albanus solvendis stipendiis manum injicere statuisset, ipsa prævertit, suosque in usus educere è navibus jubet, ac Londinum in ærarium deferre. ea summa CC aureorum CIO excedere credebatur, cistis LIX inclusa. Vbi factum Espesius legatus intellexit, graviter de injuriâ conquestus, à reginâ responsum refert; *in Philippi fratris gratiam factum, ut Gallorum imminentium rapinam prohiberet. quando autem compertum haberet, mercatorum potius Genuensium, quàm regis sui pecuniam esse, extenuat oper id tempus ærario, cum bonâ dominorum gratiâ honesta usura mutuam sumere decrevisse. idq; jus principibus usitatū.* ita dimissus, ocius rem Albano nuntiat. is iræ præceps, ut excelsa pariter ac prospera fortuna offensæ plerunq; facilis est, non dissimulandâ regis sui injuriam ratus, neq; Ordines consulens, nec periculum attendens commerciorum, sine quibus opes Belgii non constarent, comprehensos per provincias, mercatores Anglos in domo publicâ Antverpiæ sub custodiâ habet, bona describit, & mox hastæ subjicit. idem in Hispaniâ decretum. vicissim in Angliâ Elizabethæ

lizabeta, ut indemnes suos faceret, Belgas quoscunque retinere, bonaque sequestrare permittit. & tum justam facti causam scripto palam testatur; cui Espeus, perstrictum se in eo sentiens, aliud opponit. inde in Hispaniam legatum mittit, qui de Albani injuriâ conqueratur. *causam non esse, cur in Belgio regni sui mercatores cum facultatibus attinerentur. se quidem id pecuniæ fecisse, quam Hispanicæ naves advexerant, in suos portus à piratis Gallis actæ. eam autem Genuensibus, ad quos pertinere existimabat, post aliquot menses cum usurâ reddituram. nam ut in ullam regis pecuniam manus injiceret, id nunquam in mentem venisse; & legato quoque ejus, ut æquum erat, declarasse. adeo tamen humanitatis, aut veteris amicitia, oblitum Albanum, ut Anglos suos tam protervè invaderet. porro, si rex pecuniam exhiberi omninò vellet, quamvis Genuensium propriam, facturam quam primum, dum suos modo in Belgio subjectos, bonis omnibus restituitis, Albanus dimittat; & integro utrinque commercio, amicitiam deinceps rectius colat. ut regem offenderet, nunquam sibi consilium fuisse. interea Albanus erroris poenitens, cum translatis Hamburgum commerciis, nihil Anglis, plurimum Belgis noceri videret, ad reginam Christophorum Affonvillium mittit, quem illa sine mandato regis admittere nolens, neque ut legatum habens, contemptim ad Senatum rejecit. cumque indignum id is censeret, irritus legationis domum rediit. eâ re irritatior Albanus, pridie Kal. Apriles edicit, ne quisquam, donec aliter caveatur, ulla cum Anglis commercia habeat: naves quoque, nisi armatæ, Oceano abstinerent. in delinquentes poena adjicitur, publicatio bonorum. & ut ratum edictum foret, delatores constituti, quibus præmium bonorum publicatorum dimidium foret. sed munus odiosum, præter exules Anglos, nemo ferè suscipere voluit. inter hos erat Ioannes Storius jureconsultus, sub Mariâ Inquisitoris officio functus, homo egenus, & ob mutatam religionem odio in suos præceps. datusque vicarius Gulielmus Parkerus, qui mox certâ gratiæ spe dominum prodidit. quippe in navem introductum, mercibus Anglicanis onustam, dum explorat, nullo fraudis aliqujus metu, magister navis Cornelius Eic-*

kenus, egregio pro patriâ facinore, ex-panfis velis in Angliam auctum reginæ sistit; ubi fracta laqueo gulâ, ceu conjuratus patriæ hostis, pro præmio infamiam mortis retulit. Albanus xiiii Kal. Majas convocatos Bruxellas Ordines hac oratione compellat. *nescium nulli, ideò se à rege missum, ut provinciarum motum componeret, ac quietem deinceps certam constitueret. hac de causâ, simul remp. attigisset, in auctores turbarum inquisitos animadvertisse. id autem maturius factum voluisse, ut regi suo satis faceret, & gratiam ceteris conciliaret, quorum simplicitatem illi circumvenissent. sed præclarum hoc consilium homines seditiosos perturbasse, quorum arma ut propulsaret, maximam anni partem sub pellibus egisse. quando verò consideraret, plurimum illos in mutatâ religione momenti posuisse, quam plerunque ingens populi insolentia, & magistratum contemptus sequeretur; ideoque contra leges, per quas antea respublica tranquilla, nefaria consilia agitasse; nihil ipsum prius habuisse, quam ut ex mandato regis redditâ quamprimum antiquâ religione, leges quoque ac statuta restitueret. idque etiam præstitisse, ab episcopis, & ceteris sacrorum præsulibus, adjutum egregiè. quam in rem cum rex impensè nulli parcus ararium graviter attrivisset, deinceps providerent, ne paci publica ipsi deessent, ac subsidia necessaria decernerent. multa cohortibus ordinariis, & reliquo militi, stipendia restare. locorum communitiones, militarem annonam, & tormenta bellica, magnam pecuniâ vim exigere. plurimum esse quod mercatoribus deberetur. nihil in casum præsto esse. perpendisse diligenter, quibus subsidiis usâ quondam resp. fuisset; nec justius quicquam aut convenientius deprehendisse, quam quod rex suo in has provincias adventu proposuisset. id quia haud intellectum minus processisset, nunc operam dedisse, ne quis veluti ambiguum nimis, aut obscurum, detrectare meritò posset. quamobrem placere, ut rerum mobilia, quotiescunque venum irent, decimam; quæ soli essent, vicesimam penderent: utraque autem indistinctè semel centesimam exhiberent. & quò singula commodè fierent modum præscripsit. Ea petitio Ordinibus permolesta accidit: & grave aliis divitias suas, aliis probrosum videbatur paupertatem profiteri. universis invisa exactio. tamen centesimam à plerisque metus expressit, quam mox Gelri Frisique redemerunt. in decimâ*

cimâ & vicesimâ cur minus acquiescerent, causas libello comprehensas repræsentarunt. ac communis ferè omnium querela fuit, *commercia interverti, potissimum reipublicæ nervum.* seorsim etiam Brabanti, Hollandi, Zelandique, *sibi gravissimam decimam questi, cum propter halecum reliquamque piscium capturam; tum propter salem, vinum, pannique texturam, & merces Balthico mari advehi solitas. quin tributum potius annuum peteret, quamvis supra veterem modum, pro fide in regem, & obsequio, libentius solvendum. ad vicesimam quod attineret, eam planè ferri non posse. quippe usu sæpè futurum, ut ob eundem agrum, domumve, intra annum vertentem sexies centesima solveretur.* harum rationum Albanus, animi obstinatus, nullam admittens, decimam & vicesimam urgere non destitit. *non certum sibi rempublicam pessundare, sed felicitatem ejus firmam ac stabilem reddere. igitur concedere, ut onera sua per libellos testentur, benignè deinde arbitranda. in præsens verò velle regem, uti postulata concedant: si recusent, aut cunctentur, aliud quicquam tentaturum. nihil esse cur ita grave existimarent. in Hispaniâ usitatum, ubi una sua Alba instar aureorum annua redderet.* Provincialium causam prudenti moderatione Viglius præses ita tuebatur, ut nec se obnixè viro propositi rigido opponeret; *considerandum diversum regionum statum. Hispaniam latè diffusam, agriculturâ, & soli feracitate, æstimari: in limite nullos vicinos; montibus tantum, & mari, terminari. Belgium contra angustum esse, pannificioque, ac commerciis, censeri: deinde pluribus populis circumfundi, ad quos ea, si tributis onerentur, commigrarent. id prudenter valde Philippum Burgundum, Belgicæ felicitatis auctorem, prævidisse. eoque diligenter cavisse, ut portoria ac tributa levia essent, vilisque annona. mercatoribus etiam peregrinis hæc de causâ privilegia indulgisse. nunc si contra ipse nitatur, arceri peregrinos, expelli indigenas, ac commercia planè interverti. quod si exstruere arces vellet, ararii rationem haberet: neque tam novas fieri necessarium: quàm, quæ olim in limite fuissent, reparari, nunquam tributa provinciales continuasse; tantum rogas, quas appellabant, dedisse, quales vel requirerent principes, vel facultates sue ferrent. quibus in pace, nimia exactione, nulla ad belli casum subsidia relinquere, omninò non ex-*

pedire. si subventum agricolis vellet, propterea ne mercatores opprimeret. porro de rebus Alba, ut longè maximis, ita plurimum gratulari. ita Ordines, amplius deliberaturi, in suas quisque provincias recedunt. interim datis ad præfides literis instare proposito singulos jubet. se quidem eâ moderatione usurum, quâ in objectis difficultatibus par esset. id in suâ manu situm. & vel omnia intermittere posse, si ratio commerciorum flagitaret. nonnullis quoque interminari, nisi concederent, vim adhibiturum. atque hoc omninò regi videri. motibus nuperis obnoxios esse, hancque culpam prompto nunc obsequio luendam. Hannonios, Atrebates, ac Namurcenses, ejus noxæ immunes, ut exemplum ipsi cæteris darent, blanditiis, & promissis ingentibus, impellere clam tentavit. reliquis præfidiorum metum injecit. iccirco territi nonnulli, ut iram ejus, & imminentem tot militum insolentiam, evaderent, quibus animus per stipendia debita ferox, & officio prædæ quærebatur, eâ lege tributum promittunt, si cæteræ quoque provinciæ exhibeant. orant præterea, *ut expensis querela momentis, clementer statuatur, quod publicè utile sit futurum.* Hollandiæ nobilitas, & urbs primaria Dordracum, prima consenserat, ad quam mox reliquæ civitates accesserunt. tantum Amstelodamum recusare initio, & causas seorsim allegare; subscripturum nihilominus, si ab aliis acquiesceretur. plus difficultatis apud Ultrajectinos fuit. ii Albano responsum mittunt; serio omnia petitionis suæ membra examinasse, nec modum invenire potuisse, quo satisfacerent. exiguam admodum provinciam esse, e qua, ubi se quàm latissimè porrigit: duabus horis exire liceat. mediam partem ingenio loci sterilem valdè, alteram vix cum magnâ impensâ fructum ferre. proximis XL annis, quibus in Caroli Caesaris potestatem cecisset, præter alia quoque tributa, es alienum ad C florenorum CIC contraxisse, cujus usura etiamnum premerent. insuper præteritis turbis valdè afflictos in tutelam cogere militem debuisse, cujus stipendio exhaustum ararium. inde desertam civibus urbem, & commercia imminuta, ne in pace quidem frequentia. agrum etiam subjectum, in transitum copiarum apertum, amicisque pariter & hostibus expositum, fortunis plurimos evertisse. huc accedere

maxima agricultura incommoda, exesa passim à muribus sata, aut aggeribus ruptis mersa: item pecoris mortalitatem, nunc si tributum intolerabile porro flagitet, publicam paupertatem fore. olim regem Philippum, florentissimam adhuc provinciam, cum centesimam rebus soli, mercibus quinquagesimam indixisset, intellectam territorii angustiam, & tributum ordinarii gravitate, tantum **XXVIII** florenorum **CL** in proximum octennium distributa imperasse, ac sperare, tam laudabile indulgentia exemplum hoc quoque tempore sibi propositurum. quia tamen, adfectu in Belgium, ejus tranquillitatem, ac religionem avitam, maximis impensis conservasset, ut ingens beneficium agnoscere viderentur; **LXXII** florenorum **CL** in sexennium proximum offerre, eam conditione, ut **XII** jam expensa ei summa deducerentur; & intra id tempus tributum ceteri immunes forent. Præterea etiam, si aggeres alibi tempestas disjiceret, tum illius anni portio in sequentem prorogaretur. non contento his conditionibus Albano, iterum oratum ablegant. magno turbas proximas stetitisse, & ad **C** florenorum **CL** expensa, ut obsequium fidemque in regem tueri liceret: quam ut porro testarentur, concedere paratos, quantum nulli principum suorum unquam fecissent. ea propter, præter **XII** illa **CL** quæ solvissent, alia adhuc **C** offerre, sexennio proximo persolvenda. sed cum vir propositi rigidus, ne sic quidem placatus, nisi parerent, datam à rege potestatem, & arma non obscure minaretur, tertium deprecatores mittunt. eam sibi spem fuisse, ut honestam orationem obtinerent, præsertim tam ingenti pecuniâ, quam obsequii in regem proni, nunquam antea concessam, in summam ærarii necessitate decrevissent. supra illam nihil posse. seorsim etiam quinque collegiorum præsules representabant, suorum bona, sine summi pontificis consensu, sub laicorum commercio neutiquam comprehendi. & in cæna domini bullam, eos qui tributa permittunt, non minus quam ipsos exactors, usu sacrorum prohiberi. item proximo cum Carolo V tractatu, quando jus in illum rerum temporalium transferretur, à tributis gravioribus expresso pacto immunes habitos. nequaquam ignaros, à pontifice regi concessum, ut suarum ditionum ecclesiis dimidiam bonorum partem imperaret. quæ res cum gravius multo ipsos, quam secularium quæquam premeret, manifestam injuriam enixè deprecari. ægerrimè exceptionem Albanus tulit, & bullæ ejus

allegationem, quam de oppressoribus loci qui inquiebat, non de veris ecclesiæ patronis, inter quos locum sibi minimè potestremum deberi. inde accito Antverpiam typographo, cum Senatu permittente excusam intelligeret, graviter illi succensere. moxque certior, factum negligentiam Toræi: prius eum aliquamdiu publico, deinde in annum munere semovit. Ut autem Ultrajectinos cogeret, quorum exemplo alii quoque jam recufabant, legionem illuc Longobardicam mittit, in qua **X** Hispanorum signa, quibus promiscuè, nullo ordinis ullius respectu, hospitia sua cives præberent. neque excusaretur quisquam, præter episcopum, templi Martiniani Decanum, & Wyckerlotium, ad D. Mariam Canonicum, cujus frater regi à cubiculo erat. Eorum effrenis insolentia eò gravior civibus incubuit, quia, si non Albani mandatum, certè destinatio fuerat; idque illis minimè ambiguum flagitiorum impunitas magis prodidit. sed immitte consilium constanti patientiam fregerunt; & extremo Novembri, cum præsidii angustiam ipse miles quereretur, signa **II** Amersfortiam translata. quia verò gravem omnibus decimam & vicesimam videret, ut invisa nomina mutaret, differre propositum velle ostendit, si earum vicem universim in annos singulos **VI** sequentes vicies centena **CL** promitterent, initio factum à die **X** Kal. Septembris, quo decima ac vicesima concessæ fuissent. insuper, quando tantilla pecunia vix sumptibus suffectura videretur, elapso sexennio, alteram centesimam ærario subvenirent. huic rei deliberandæ mensem dedit. & initio æquior quibusdam visa fuit, sed expediendi tamen ratio, gravi pridem ære alieno, difficilis centebatur. alii opinari, temerè plenum consensum dici, quamdiu Ultrajectini detrectarent; cum non aliter promisissent, quam si omnes pariter acquiescerent. erant etiam qui leviores decimam & vicesimam existimarent, per tot profugos, & dissidium Anglicanum, detritis vehementer commerciis. nonnulli privatim amplius ratio exigi abs se querebantur. nam olim institutum, ut pecuniæ à principibus rogata Flandria trientem, Brabantia quadrantem solveret. Hollandia Flandrici tributi

buti quadrantem; Artesia, Hannonia, ac cetera
 provinciae sextantem singula penderent. qui-
 bus temporibus bellum contra Galliam gestum,
 placuisse, ut limitanea tributum expertes haberen-
 tur: nunc pacatis valde iniquum, ut Flandria
 trientis necessitas, Brabantia quadrantis ma-
 neat. rectius tributum omnibus legitimum dis-
 tinctum iri. contra Artesii, Hannonii, In-
 fulani, Duaceni, Orchientes, ac Namur-
 censes contendebant, à veteri instituto non
 recedendum. His diffidiis difficilior rerum
 status, ac provinciarum diversa studia no-
 vas postea turbas dederunt. quin, augen-
 te indies Albani odio, plurimi mutatio-
 nem optabant; etiam illi, quibus cordi re-
 ligio majorum. publica passim querela
 erat, & perpetuae servitutis metus. ac
 persuadere sibi plerique, post decenni-
 um bonis omnibus evolutos, nondum
 tamen à tributum gravissimi onere liberos
 fore. angebat magis, quod, suspecta cu-
 jusque conscientia, curas, nusquam profi-
 teri ausi, animo occultare cogebantur;
 quippe empti delatores, qui hominum se
 colloquiis inferentes, innoxia saepe verba
 proderent. In tam justa populi querela,
 aut occulta indignatione, deploratas Bel-
 gii res ad Auriacum defert quidam, qui
 aliis ab Hollandiae Ordinibus Bruxellas
 legatis collega datus, cum domum caeteri
 reverterentur, simulato Antverpia & ali-
 bi negotio, clam Dillemburgum diu no-
 ctuque iter festinat; ibique Auriacum al-
 locutus, iniquam Albani pertinaciam, &
 Belgarum communem offensam, multis
 exponit. inde biduo quam venerat disce-
 dens, suosque quantocius subsecutus, non
 multo tardius in Hollandiam redit. atque
 ex eo tempore crebra illi cum Swetano ac
 Calflagio consilia, & occulta nonnunquam
 in Albinianis, ubi aedes Calflagius habe-
 bat, colloquia fuerunt. ex orientis diffidii
 fama ingens profugis spes affulsit, brevi fo-
 re, ut, mutatis rebus, patriae ac bonis redde-
 rentur. Auriacus verò nova de Belgio li-
 berando consilia agitans, omnia rerum mo-
 menta expendit, prioris propositi fortu-
 nam correcturus. & ut certior successus
 esset, cunctandum aliquantisper ratus, in-
 terim Lancelotum Brederodium, Alber-
 tum Egmondum, Adrianum Menningum,
 Bartholemæum Entesium, Embisium,

Ruichaverium, aliosque; naves bellidas para-
 re jubet; classemque universam Adrianus
 Bergeus Olhanus duceret. qui dum ma-
 re passim infestat, tempestate in Flevum
 actus, advenientes è Daniâ ac Sueciâ prius
 LX naves, mox alias XL aggressus expu-
 gnavit, mercibusque direptis terrore in-
 genti commercia concussit. eadem aliis
 quoque mandata. insuper ipse, nullius la-
 boris parcus, passim omnes, quos causae suae
 favere crederet, orat atque obsecrat, op-
 pressam graviter libertatem provinciarum uti ne
 desererent. per literas quoque ubivis loco-
 rum profugos hortatur, ut tam egregiam vo-
 luntatem pecunia adjuvarent, sine qua frustra
 quicquam tentari, nec patriam liberari posse. In
 hoc proposito præclaram illi operam na-
 vabant Didericus Sonoius, Albertus Vch-
 tenbroucquius, Adrianus Swetanus, Iaco-
 bus Wesebecius, Ioannes Basius, Reine-
 rus Cantius, alique. quin ut tuto literas
 mutarent, inventae arcanorum notae, quae
 neque interceptae consilia proderent. Eli-
 zabetha Angliae regina Henricus Philippi di-
 cebatur. Daniæ rex, Petrus Petri, Navar-
 ræ, Antonius Iacobi. Ferdinandus Albanus,
 Paulus Alblasius. Gulielmus Auriacus, Mar-
 tinus Gulielmi. Megensis, Vultur. Didericus
 Sonoius, Daniel Santenus; aut, Nathanaël
 Calcariensis. Albertus Vchtenbroucquius,
 Adolphus Sonnius. Drunæus, Gerardus Tra-
 jectinus. Dein urbibus quoque, ac pro-
 vinciiis, novata nomina; & appellata Hol-
 landia, Aes. Enchusa, Triton. Horna, Pol-
 lux. Medemlacum, Castor. Alcmaria, Plu-
 to. Amstelodamum, Saturnus. Edamum,
 Hercules. Monachodamum, Rhadaman-
 thus. Brila, Vulcanus. Ager Vornensis,
 Aeacus. Delphi, Apollo. Haga, Iupiter.
 Leida, Mercurius. Woerda, Satyrus. Dor-
 dracum, Ianus. Gouda, Mars. Rotero-
 damum, Aeolus. Delfshavia, Achelous.
 Muda, Phæbus. Flevus, Titan. Texela,
 Boreas. Ultrajectum, Proserpina. Durosta-
 dium, Thetis. Gelria, Chalybs. Transise-
 lania, Stannum. Bommelia, Ida. Daven-
 tria, Venus. Zutphania, Ariadne. Campi,
 Iuno. Zwolla, Pallas. Arnhemium, Io. No-
 viomagum, Ino. Groninga, Astraea. Emb-
 da, Brunsvicum. Hamburgum, Hedelbur-
 gum. Dillemburgum, Dantiscum. We-
 salia, Hafnia. Ad hæc XII Zodiaci signa

totidem anni menses erant; dies *gradus* nuncupabantur. Albanus interea graviter Ultrajectinis succensens, quorum pertinaciam provinciis aliis exemplo esse ægerri-
mè ferebat, cum insolenti valde præsidio assensum extorquere frustra sperasset, medio Decembri ad causam dicendam coram Senatu adesse jubet. id cum constanter aliquoties fecissent, multorum precibus, qui gratiã in aulã, & auctoritate valebant, offensam mitigare conati sunt. insuper ad c illa c I o quæ obtulerant, alia L adjecerunt. sed ille neque sic placatus, sine exceptione parere jussos, *etiam ante a-*
etorum veniam supplices postulare voluit, ac sua gratia arbitrium exspectare. aliter non jus remis-
surum, aut præsidia deducturum. quod ubi intellectum, etsi haud occultã judicium iniquitate, patientiã obstinati jure porrò experiri, nec integrã conscientiã infamiam tantam in se suosque admittere statuerunt. In cæteris provinciis id effecerat, ut è vicies centenis c I o, in biennium proximum tribuendis, singulæ partem ratam promitterent. paucis aliquot permiffa redemptio, quæ pridem sub Philippi dominatum venerant. ac Gelria quidem quingenta quinquaginta c I o, Frisii ccxxviii, Transiselanii, & Tubantes, xciv, Groningenses lx, in certos annos distincta penderent. Linganis decem c I o dalerorum imperata. per hæc annus exspiravit. Indies verò crescente in Albanum odio, vix ultra obscurus adfectus erat; & clam agitari plurima, mox per occasionem palam tentanda. sed Auriacus explorato, per ærarii inopiam pridem se consilii frustra fuisse; nonnullos etiam parum fidei constantes, qui simul in Belgium cum exercitu advenisset, urbes se aliquot tradituros, aut auxilio adfuturos promiserant; incerta casuum iterum experiri haud consultum putans, symbolum prius ubique rogavit, mensibus singulis & septimanis colligendam, etiam in ipsis Albani provinciis, ubi terrore cuncta oppleta. A Sonoio jussi hanc operam concionatores quidam præstare, qui per Hollandiam agrumque Trajectinum ignoti versabantur, atque occultis apud religionis suæ socios domiciliis usi, magnam pecuniæ vim corradabant. quippe in communi negotio, quod

recuperandæ conscientiarum libertati institutum, non alii magis efficaces: cum homines fortasse non indiferti, si non eloquentiã, tamen pietate faciliè animos commoverent. & fuerunt, qui non pecuniam, sed se ipsos, ac sanguinem suum Auriaco offerrent. Idem mandatum Leidæ acceperat Petrus Adrianus Wervius, & cum eo Georgius Epo, qui cum in suã urbe, tum Dordraci, Roterodami, Delphis, Hagæ, atque alibi, non contemnendam symbolum impetrarunt. In Frisiã è selectã nobilitate, Petrus & Avinga Ripperdæ, ac Pompejus Vfkensius; ad diem Kal. Febr. Sonoio nuntiant, *nulli se antea fœderi obnoxios, neque ut essent quenquam petiisse: nihilominus tamen bonis exutos, ceu noxæ communes. itaque patriæ & libertatis ergo, ad vim propulsandam, Auriaco deinceps auxilia ferre certos. quæ etsi nullatunc ipsis in promptu, in proximam tamen Pentecosten sclopos trecentos parare velle.* Interim ad remp. ordinandam Albanus fertur. ac Dordraci monetæ præfectum, aliumque adulterandæ administrum, in carcerem conjicit. & illi quidem pœna capitalis indicta, huic ob imprudentiam ætatis, multorum interventu, gratia facta. utque porrò fraudem prohiberet, Id. Martiis edicto cavet, ne argenteæ monetæ cujuscunque usus sit, nisi quæ Philippo auctore cusa, aut signata. Res utilissima publicè visa, magis privatim ipsi quæstiosa. Inde ad religionem animum advertens, libris vetitis abstinere jubet; & Theologis Academiæ Lovaniensis dat negotium, uti notatis auctorum locis, quæ majorum pietatem læderent, indicem conficerent, editum postea hæc cautione, ne quis in eo quicquam, sine præfecti, aut senatus auctoritate mutaret. Additur curæ isti Arias Montanus, vir egregiã literarum famã, qui, mandatã à Philippo Bibliorum editione, recens ex Hispania advenerat. Tum typographis quoque, & ludi literarii magistris leges præscribit. Cameraci & Machliniæ synodos habet, in quibus episcopi multa decrevere, secundum concilii Tridentini statuta, à quibus discedere quenquam fas non esset. item de judiciis criminalibus multa constituit, in speciem non iniqua, quæ nullo privilegiorum, legum, immunitatum, aut consuetudinum respectu,

etu, tantisper observarentur, donec de iis scripto repræsentatis plenius cognovisset. formulam quoque sacramenti proponit, iis sequendam, qui ad iudicum officium, aut aliud aliquod munus publicum promoverentur. Per hoc tempus cum Spiræ Nemetum comitia Maximilianus haberet, profugi Belgæ, communicato cum Auriaco consilio, de vi & oppressione Albani conquerentes, Cæsarem atque Imperii principes supplices orant, ut suo nomine apud Philippum intercederent. idem Culemburgensis, Bergensis, Hornana, & Batemburgicus fecerunt, debitum Imperii clientibus patrocinium implorantes. & faventes sanè è principibus multos habuerunt, qui causam adjuvare, & orare Cæsarem, *quando pars Imperii Belgium esset, misertus ærumnarum, pacem religionis, quâ Germania frueretur, ipsis quoque procuraret, jam semel apud Philippum egisse, nec tam laudabile propositum desereret. pergeret pacis studium præ se ferre, ac regi persuaderet, ne in fidei negotio vim conscientis ullam faceret, aut vitâ ac fortunis subditos supplices everteret.* Et inclinabat in rem æquam Maximilianus, cum legati Albani, & reliqui Catholicæ religionis principes, optimum Cæsarem in contraria impellerent. *licere regi in rebelles pro arbitrio animadvertere, neque hanc curam ad Imperium pertinere.* In Ultrajectinos tunc lata sententia, quâ suffragii jus in comitiis postea nullum clero permissum, aut nobilitati. magistratui urbano, aliisque civitatibus tertii ordinis, etiam privilegia omnia adempta. iique hoc quasi fulmine percussi ad regem provocant, quæ res Albani iram accendit. Igitur in Hispaniam deprecatum mittunt Gulielmum Veuselium, ad D. Petri templum Decanum, antiquâ pietate, & præstanti eruditione virum; quamvis periculosa legatio crederetur, tam recenti Montinii, Bergensis, aliorumque exitio. isque eordatè injuriam, ab Albano factam, regi supplex repræsentat. sed Albanus, contemptâ provocatione, per literas Ultrajectinis nuntiat, *etsi post sententiam latam omnium illic munerum penes regem potestas esset, tamen singulis magistratum prorogare, donec aliter factò opus videretur. interim providerent, ne quid in jure dicendo, aut civibus regendis, Respublica detrimenti caperet.* tum pro-

vincia quoque præsidem, ac senatum, comitia deinceps ulla habere, aut ordinum munere defungi vetat; Franciscum Bothium, ærarii quæstorem, rationes publicas Bruxellas transmittere, pecunias verò fisci quæstori tradere jubet. hujus quoque rei certio rem regem faciunt, & quoscunque faventes sibi in aulâ ejus existimabant. interim, quia intolerandâ Hispanici præsidii ferociâ vexabantur, omnibus modis satis facere Albano, & iram viri placare student. sed illi rei Florentius Thinnius ter ablegatus re infectâ domum rediit. & obtulerant, si comitia pristina permetteret, ac præsidium evocaret, florenorû CLXXX M. Rex Philippus, pontificis consensu, & Albani ac senatus consilio, anno superiore Madriti diploma dederat xvi Kal. Decembres, quo turbarum veniam Belgis promittebat, sed tam latâ exceptione, ut paucorum beneficium videretur. id hæctenus dilatum nunc Antverpiæ promulgat, xvi Kal. Sextileis. In foro maximo ante curiam theatrum ligneum erectum erat, aliquanto sublimius, panno oppansum. in summo folium magnificè instratum, quo regis locus repræsentabatur. in hoc confedit, fastu hæctenus legatorum nulli usitato. ad utrumque latus, depressione paulo sedili, foeminæ duæ Antverpianæ, præstanti formâ: quod populo indicium, placatum jam esse regis animum, ipsumque in posterum clementer habendum. prodeuntem ad gradus usque stipatores deducebant; forum miles obsidebat. ita cum magno armorum terrore pacem pronuntiat, & delictorum gratiam minus acceptam, quia paucis utilem, omnibus dubiam. quamobrem rari confidere ausi domum redierunt, homines nullius ferè loci, quos & fortunæ suæ tenuitas, & numeri infrequentia, illæsos præstitit. Mense Augusto Anna Austriaca Philippi matrimonio destinata in Belgium venit. proficiscentem fratrum minimi Albertus ac Wenceslaus, & selecta nobilitas comitabatur. Deducendam Cæsar dederat Ioanni Hoio, episcopo Monasteriensi, & Boruffici ordinis præfecto. Sub adventum profugi Belgæ Emericâ exacti, ubi tunc Arscotanus ac Noircarmius erant, honoris ergo obviam missi. & Auriaco per literas

litteras Sonoius significabat, modò voluntatis suę gnarum, facile iter in aggere Bergenfi impediturum fuisse. cum Noviomagum regina appulisset, solenni ritu in Albani manum tradebatur. illic Gelriæ, Hollandiæ, Ultrajecti, Frisiæ, Transiselaniæ, Groningæ, Ommelandiæ, ac Tubantum legatos obvios habet. qui matrimonium novæ nuptæ gratulati, egregia quoque munera obtulerunt. inde Albano deducente Antverpiam abiit; ubi regio planè apparatus excepta, à cæteris Belgii sui provinciis, ultra Mosam, & Scaldim positis, vota itidem ac munera accepit. hinc in Zelandiam profecta classem Flissingæ conscendit, ducente Maximiliano Bossu-vio, maris præfecto. In Hispaniam eunti comites ab Albano dati, Ferdinandus Toletanus filius, Rodericus Toletanus, & Christophorus Mondragonius, cum legione suâ eam ob causa Daventria evocatus. Ipse Albanus, cum & antea successorem sibi à Philippo dari postulasset, hoc maximè tempore illud agebat, ut novam dominam ad regem maritum deducere liceret. sed obtinere commeatum non potuit. Dum hæc fiunt, sedulò Auriacus de restituendo Belgio agitare. pridem naves plurimæ ejus jussu mare commerciis infestum reddebant. nunc de urbibus quoque capiendis cura erat. itaque clanculum per Sonoium Enchusam ad deditorem sollicitat: isque penè rem perfecerat, occupatis civium plurimorum animis, cum tamen obortum aliquod ex improvise impedimentum, summo, quod admireris, consilii secreto, in sesquiannum differre coëgit. Interim in Hollandiâ Septentrionali, duorum maximè concionatorum operâ, per plurimos pagos symbolæ institutæ, & conventicula item crebra, nullo Albani metu, habita. Illi ad populum commeare frequenter, & periculi vices alternare: litteras etiam ferre ac referre, quæ interceptæ ne consiliorum arcana proderent, de frumento tantum, aut simili commercio, agere videbantur. id verò commercium urbes erant, Horna, Enchusa, aut Medemlacum. pariter in australi Hollandiâ de Dordraco occupando, Brilâ, Roterodamo, ac Delphis agitatam. in Transiselaniâ, de Daventriâ, Campis, ac Swollâ.

Sed hæc consilia impedita, aut nontentata, C10 10
irrito in hunc annum conatu fuere. Quia LXX.
autem naves bellicæ insolentius piraticam exercebant, ut belli sui infamiæ occurreret, dato illis præfecto Lumbresio, edictis pluribus licentiam adstringit. inter cætera, laudabili virtutis exemplo, *procul ambitione & avaritiâ, boni tantum publici curam habere jubet; nec militem legere, nisi fama integrum, & crimini, aut licitori, non obnoxium.* tum concionatorem singulis item navibus imponit, qui pietatem, & sacras preces, exerceret. Non multò post, diversis temporibus, naves circiter L variè onustas invaserunt. Ductores dati, Lancelotus Bredodius, Adrianus Menningus, aliique. Valentinianis III Germanorum C10 in præsidio agere, & stipendium diu debitum per seditionem flagitantes, Lodronio, ac ductorum nonnullis, vincula injicere. eamque rem indignatus Albanus, stipendii parte per legatum, & venia datâ, in actores clam inquiri. mox Antverpiam in spem reliqui evocatos, cum haud longè ab urbe abessent, immisis Hispanis, separata seditionis capita ante arcem gladii aut laquei poenâ affecit; reliquos omnes exauctoratos, sine stipendio ac commeatu, Belgio excedere jussit. hoc gestum mense Septembri. Novembri proximo, gravissimâ tempestate ruptis aggeribus, plurimum passim per Belgium aquarum exundavit, multiplici hominum ac pecoris strage. merfa passim templa, domusque, & ager penè universæ Frisiæ, vix urbibus salvis, quæ aquis undique circumfessæ. tristis rerum facies erat, & pluribus interceptis, nonnullos ædium quarundam tecta, aliaque fastigia, aut trabes innatantes servarunt. In tam magnâ calamitate egregium pietatis specimen Caspar Roblesius Billius dedit, provinciæ præfectus, qui Groningæ tunc erat. quippe præclaro in miseros affectu; hic illic natantibus, aut exelsa quæque complexis, navigia submisit, quibus à morte præsentissima tristissimas fluctuum reliquias reduceret. insuper reip. misertus, quæ aggeribus aut cataractis reparandis satis premeretur, anni sequentis tributum remisit. & homo Lusitanus tam insigni beneficio animos omnium sibi obstrinxit, antea

anteà odio gentis invisus. Vix aestimari clades possit, & periere in solâ Frisiâ hominum ferè xx clo. nec immunis Flandria fuit. Grevelinga, Dunkerka, Neoportum, Ostenda, Watervlietum, pagique alii plures experti. concussæ vehementer Brugæ. everfa cataracta Gandensis, quæ Sassa vocatur; & Gandavum ipsum usque, ad Cæsaris portam, aqua excurrit. Minus periculi Brabantia habuit, si Antverpiam excipias, & pagos aliquot Scaldi vicinos. In Zelandiâ, præter reliquam pecorum & aggerum cladem, hominum clo clo clo absumpta. Gravissimè verò Hollandia quoque laboravit. Dordraci, ac Roterdami, aliisque in urbibus, ad tertium pedem aqua plateas supergressa est. ad Papendrechtum, & in insula Crimpenfi, septem locis disiectus agger incredibile quantum hominum pecorumque abripuerit. Pagos mari adjacentes eadem procella invasit, ac potissimum Scevelingam, ubi everfæ ædes cxxviii. naves in littore stabulantes statione ejectæ per vicus ceu Oceano vectæ ferebantur. & ingressa templum aqua, plus tertium pedem alta, in ipso sacrario gravem è ferro cistam subvertit. Immane damnum Amstelodamum etiam accepit, & qui Mudam ducit agger tredecies perforatus. Partem cladis provincia Ultrajectina sensit, & Hollandia Borealis, insulæque adjacentes. Zypæ è civ ædibus vix quicquam superfuit. Caninam silvam, miraculum loci, rupto exteriori aggere, periclitantem vix immanis interior moles servavit. Luctuosus certè Belgio casus, & qui, præter cæteram jacturam, hominum plus centum clo absumpsit. Hispani justæ factorum iræ rem imputare, quorum imagines Belgæ violassent. ipsi Belgæ simplicius judicare, nec eos vindictæ cupidos arbitrari: nulli tamèn dubium, irati ob peccata Dei indicium fuisse. Multum ea res Auriaci consilia perturbavit. quippe de Enchusâ, & aliis Hollandiæ urbibus capiendis cogitabat; jamque in Amasiâ flumine naves copiarumque paratæ, & in Angliâ item Lumbrefius classem instruebat. sed quia tempestas aliquot naves valdè afflixerat, & egressæ ripas aquæ incertum nautis alveum fecerant, dilatatum necessariò propositum. mox

aliud quoque impedimentum objectum. Ióannes Bafius, qui literas ad senatum, & mandata allaturus exspectabatur, vix xv Non. Decembris Embdam venit. quo tempore Euro flante obortum gelu intentum fuit. & Lancelotus Brederodius, qui negotio in se recepto cum quibusdam navibus præcesserat, Texelam insulam occupaturus, ejectâ ex imo mari glacie, irritus profectionis agrè rediit. Entesius, Mentheda, & Ruichaverius, quo evasissent, aliquamdiu ignoratum. ac Ruichaverius in Flevum delatus, naves quinque obvias invadens, redemptionem vectoribus imperavit. Hinc Embdanus, ceu damno suæ ditioni illato, offensam prætendens, naves xi detinuit, ac cum iis nobiles Frisios, Mepsum, & Iensemam, abbatemque Heumelium, quem è Frisiâ captum abduxerant. insuper Theodoro Bremano vincula injicit, & arctam navibus custodiam apponit. Hoc rei eventu, ut impensæ minuerentur, retentis navibus militem dimittere placuit; sed non spem occupandæ Enchusæ, quæ in occasionem dilata. Adhuc arcana consilia erant, nec ad Albanum quicquam emanaverat, eoque enixius occultata, ne ille aliquâ suspicione intereâ præsidium imponeret, ac spem successus omnem eriperet. Embdani factum Sonoius Auriaco per literas exponit; interimque ex Haio & Vnico Manningis fratribus, uno Embdæ, altero Nordæ præfectis, *rem à Cesare mandatam intelligit, & dilaturum etiam Embdanum fuisse, nisi per Monasteriensem episcopum certò comperisset, eas Albanum invasurum, aut gelu impeditas exusturum fuisse. ideò prævertendum putasse, quò primò salvâ nominis existimatione posse videretur: maxime si proximo circulatorum conventurata Auriaci mandata haberentur. graviter conquestum Albanum; quod piratis favisset. & septem libellos accepisse, quibus parare responsum deberet. insuper, non observatam usquequaque militiæ disciplinam, & nullâ ductorum reverentiâ in amicos pariter atque inimicos incursum. id autem Basii potissimum culpâ evenisse, à quo auctorati promiscuè, in paucas sæpe septimanas, homines per egestatem flagitiosi, quique arma in prædam verterent. cumque de illato damno sacri Imperii subditi conquerentes restitui sibi bona sua postularent, hos feroci responso*

sponso dimissos; illos, ne responderet, latebrâ elu-
fos. Mense Decembri Hermannus Rute-
 rus, pridem institor boarius, insigni vir au-
 daciâ, solis tribus comitatus, Lovesteni-
 um, ditionis Cliviensis arcem, prope Gor-
 comium in insulâ Bommeliensi sitam, ad
 Mosæ & Vahalis confluentes, sub vespe-
 ram habitu Franciscano ingressus capit, ac
 præfecto cæso aliquamdiu tenuit, dum
 speratum à Bergensi auxilium adesset,
 quod gelu impeditum. interim cum xxiv
 commilitonibus locum munit. Ad rei nun-
 tium missus à Roderico Toletano Silvâ
 Ducis Laurentius Perea cum sclopetariis
 cl, & hastatis x.isque ubi ad arcem ad-
 venisset, deditione postulata, cum negaret
 Ruterus, adductis tormentis vim tentare.
 Suorum virtutem egregiâ oratione Rute-
 rus accenderat, certumque omnibus ex-
 trema pati; & honestam potius in armis
 mortem, quam infamem licitoris manum
 experiri. Primo adventu, cum nullæ pro-
 muro excubiæ agerentur, petitis è loco
 vicino scalis, duplici, quæ interjacet, fossâ
 clanculum superatâ, præsidiarios intrâ ar-
 cem Hispani compulerant. inde impetu
 facto comminus utrinque pugnatum est.
 tandem ex alterâ parte per scalas apposi-
 tas in arcem irrupere, obvium quemque
 obtruncantes. Ruterus se in conclave re-
 cipere, sparso in aditu pulvere tormenta-
 rio, ac romphæâ diu multumque pugnans
 irruentes sustinere, ut viri fortitudinem
 ipse hostis miraretur. ad extremum, editâ
 ingenti strage, vulneribus obrutus, injecto
 in pulverem igne ambustis oppugnatori-
 bus, gloriosâ morte occumbit. mortui ca-
 put Silvam allatum patibulo affixum fuit.
 è focis xvii capti Antverpiam abdu-
 cuntur, moxque ex iis xv suspensi, ii in
 rotâ excarnificati. Consilium Ruteri erat
 Gorcomium etiam, ac Worcomium, flu-
 minaque occupare. & conjurarant civium
 nonnulli, qui valdè angi ne proderentur.
 sed morte Ruteri, apud quem nulla char-
 tarum indicia deprehensa, res occultata.
 Adjuverat negotium inter primos Hadri-
 anus Hovelius, vir consularis, tunc in Cli-
 viam profugus, & Vchtenbroucquio, We-
 senbecio, Sonoio, Cantio, aliisque, arca-
 norum particeps. Circa id tempus res ri-
 dicula planè accidit, in quâ Albanus ani-

mi moderati signum dedit. Lovanii qui-
 dam declamator cum Albani laudes, ceu
 ob Belgas, Germanos, Italos, Gallos, at-
 que Mauros debellatos, putidè satis ad
 auditorum nauseam diceret, iique homi-
 nem ingratae eloquentiæ incondito strepi-
 tu interpellassent: quia res cum contume-
 liâ Albani conjuncta videbatur, Academię
 professores anxii, ut offensam atque iram
 declinarent, Elbertum Leoninum, & Io-
 annem Wamesium, primi loci ac nominis
 jureconsultos, ad eum mittunt. qui cum
 factum pluribus verbis anxie excusare ni-
 terentur, edito ab astantibus strepitu vi-
 cissim turbati, ab Albano dimissi fuerunt.
 nec ullâ ultra irâ contumeliam ille vindi-
 cavit. Anno sequente, explorato quid So-
 noius & Godefridus Haestrechtius moli-
 rentur, apud Cliviensem ejusque senatum
 per literas queritur, *homines noxios, & tur-*
barum contra regem per Belgium irritamenta, in
suâ ditione tolerari. Megensis quoque Gel-
 riæ præses, senatui nuntiat, *captivos aliquot*
per tormenta fassos, Sonoium ac Drunium He-
renbergæ & Vlstæ expugnationem adjutasse. il-
lum verò etiam pecunias bello contra regem ge-
rendo colligere. quamobrem rogare, uti pœnâ cri-
men compescerent; aut, si negligant, se quod fa-
cto opus curaturum. Hâc de causâ veritus
 Cliviensis, ne Emericæ, ubi agebat Sonoi-
 us, invadendæ consilium Albanus cape-
 ret, Stephanum Stenium, urbis prætorem,
 capere Sonoium ac Drunium jubet. isque
 noctu postrid. Eid. Febr. quinque licto-
 ribus comitatus rem aggressus, neutrum in
 ædibus comprehendit. Sonoius à Mariâ
 Malseniâ uxore monitus, ut periculum evi-
 taret, urbe aliquantisper emanfit: gravi-
 ter apud Cancellarium, Gulielmum Lei-
 um, aulæ præfectum, & Ioannem Lauri-
 mannum conquestus, *se indigenam, & eque-*
stri dignitate virum, nulla principis sui offensâ,
præter jus fasque, temerè opprimi. permittendum
omnino fuisse, ut beneficio anni isto seculo decimi
juxta alios frueretur: hanc verò tam justam que-
relam ad ordinem equestrem comitiis proximis
deferre statuisse. intercedere etiam Her-
 mannus Nuenarius, & literas cum ad se-
 natum universum, tum ad Cancellarium,
 & nonnullos senatorum seorsim scribere;
 quibus effectum, ne quid ad tempus in So-
 noium sequius tentaretur. Mense Martio
 naves

naves grandiores xxx, quarum viii com-
 meatum à Ludovico Nassovio impetra-
 verant, piratæ invadunt. In Flandriâ
 Miegenus & Blommartus per Petrum
 Ryckium clam officia sua deferunt, co-
 piis in agro Aldenardenfi comparandis
 auctoramentum postulantes. *magnam in
 promptu prædam esse, tantâ opulentissimarum
 abbatiarum aut monasteriorum per agros cir-
 cumjectos frequentiâ. Ronsæ S. Hermetis ca-
 pulum centum florenorum c10 aestimari. in pro-
 pinquo ingens nemus, ubi occultari copiæ pos-
 sent, tum illic parari faciles, tum Schorssæ,
 Marca, Meldæ, Edichovii, Quarfontii,
 & Sulfecæ, quibus locis conciones clandestina
 habebantur. his accessuros quoque alios, qui
 Gandavi, Tornaci, & Aldenardæ clam patriæ
 libertatem agitent. sed hic conatus, &
 si dato ab Auriaco auctoramento, sine
 successu postea evanuit. Petrus Arlerius
 itidem secreto, jussu Auriaci, de Cam-
 porum, Daventriæ, Swollæ, Zutpha-
 niæ, aliarumque urbium deditioe cum
 civibus earum agere: quæ non ita diffi-
 cilis foret, ipso mox cum magno exer-
 citu adventuro. atque ut is consilia eo
 dirigere posset certiore eventu, pecuni-
 am, aut obsides darent. Sonoius & Vch-
 tenbrouquius Ultrajectinorum animos
 tentant, admonentque. *considerarent gra-
 vissimas ærumnas suas, quas jugo excusso
 cum libertate commutarent. id præstare, quàm
 tam duræ servituti sese ac posteritatem obno-
 xiam habere. ab Albano nil aliud agi tam im-
 mani tributorum indictione, quàm ut omni-
 bus in extremam egestatem dejectis, resurgen-
 di postea potestatem adimeret. in procinctu
 Auriacum esse, qui Hispanis urbem arcemque
 eripere velit, & rationem pridem ostenderit,
 libenter obsequiturus, si quid rectius aut fa-
 cilius ipsi excogitassent.* Eiusdem manda-
 to Nicolaus Camerlinus in Hollandiam
 profectus Iacobum Duvenvordium War-
 mondanum, Othonem Egmondum Ken-
 nenburgium, Benthufium, aliosque è
 nobilitate pariter ac cives rogat, in suâ
 idem provinciâ facerent, ubi cum exer-
 citu Auriacus adesset. Hæc consilia,
 non sine ingenti periculo agitata, ita ta-
 men clam Albanum fuerunt, ut postea
 egregio eventu imprudentem oppresse-
 rint. sed Ultrajectinis, arce munitissimâ,
 & præsidio valido infestis, audacia defu-
 it. omnia extrema patiebantur, concu-
 siones, contumelias, stupra, latrocinia.
 quodvis flagitium impune erat. sæpius
 apud Albanum questi, cum nihil age-
 rent, tum ad regem ecclesiastici que-
 relam deferunt, utque semel tantum li-
 berentur supplicant. sed ab eo ad Albanū
 rejecti, frustra se esse animadvertunt.
 jam viginti totos menses quidvis passi,
 nec spes ulla miseris reliqua, cum ecce
 Deus è machinâ subito casu oppressos li-
 berat. Augeri Indies naves bellicæ Au-
 riaci, & infesto mari ingentem sæpe præ-
 dam abducere. eam ob causam metuens
 Albanus, ne aliquem in littore locum
 occuparent, cohortes aliquot desinen-
 te Martio Leidam & Alcmariam ire ju-
 bet. moxque reliquas postridie Non.
 Maji evocatas Delphis imponit. & quia
 navibus bellum inceptari, ipse suas quo-
 que opponit. Ex his unam egregie ar-
 matam Sigebertus Franciscus, Medem-
 lacenus, & Eligius Rudanus, Auriaco
 tradunt. qui explorato, augeri quotidie
 Belgarum in Albanum odia, iterum cum
 illo experiri statuit, postulato ab omni-
 bus per Imperium amicis auxilio, & va-
 riis navibus auctoratis, quarum classe
 satis instructâ laudabile quoddam faci-
 nus edere potuisset, si, quod enixe ope-
 ram dabat, imperia ejus valuissent. sed
 homines odio & licentiâ efferati, leges
 & ductores contemnere, ac veterem
 disciplinam conculcare. eoque effectum,
 ut quivis dignior corruptæ aded militiæ
 præfecturam aspernaretur. Sperans au-
 tem, si beneficio cujusquam principis
 liberum alibi portum impetraret, in quo
 restaurare naves liceret, tunc rem na-
 valem se ordinaturum, connivere, &
 poenam differre coactus fuit. Etiam à
 principibus quibusdam per legatos ad-
 versus vim Albani auxilia petiit. in Gal-
 liâ fratre Ludovico Nassovio usus est. in
 Daniam, & Sueciam Didericum Sonoii-
 um, Hermannum Merium, & Ioannem
 Clusium misit, vetitos tamen Daniæ
 regem quicquam rogare, nisi id legato
 Gallico, Carolo Danzæo, videretur.
 hique cum Hafniam viii Kalend. Iu-
 nias appulissent, ut jussi erant, Danzæ-
 um con-*

um consulunt. isque edocet, nihil à Dano expectandum, qui Petro Oeckfio ab arcanis uteretur. nec spem esse, qui militi extraneo, jam intra regnum agenti, commeatum negaret, eum aliunde adveniendi concessurum; maxime cum pridem, firmandæ veteri amicitiae, ab Hispano legatus adfuisset. quin etiam armare naves, quæ adversus piratas suum mare, cujus fines quàm latissime extenderet, tutarentur. quamobrem auctor ipsis esse, uti discessum maturarent. quem adjutans navi Rupellanae eos imposuit. avectique in Sueciam, Stocholmium, ubi aula regis, postridie Kal. Junias venerunt. cumque ab urbe rex abesset, unaq; cum eo Pontus Gardius, cum quo consilia communicare jussi erant, Sonnebenum, Gardii pagum, quò vocatum ad epulum regem post biduum adfore intellexerant, abierunt. ubi quid venissent effatos, ceu minus idoneo epuli tempore, Stocholmium rursus, quo rex brevi reversurus, discedere suadet. solum Clusium apud se retinet. xv Eid. missus à Gardio Ioannes Moinius ipsis nuntiat, certum de legatione regem, sed discernere nihil posse, nisi gnarum quo loco res Moscovia essent: & bellum illa, an pacem ageret. ab eâ sua consilia pendere, nec militem alias necessarium dimitti integrum. Difficile insuper, annonam navibus procurare. cum fratre Carolo tamen conferre, ejusque affectum clam explorare velle. & quando nuper ab Hispania rege atque Albano legatus amicitiam orasset, tutius fratri persuasurum, ut Auriaci causa negotium totum in se reciperet. Pro hoc beneficio prolixè Gardio gratias agere Moinium rogant; & nonnulla, utiliter apud regem differenda, suggerunt. ac si palam Auriacum juvare anceps putaret, quod periculi minus haberet, fratre Carolo, aut aliis uteretur. ad hæc literas ad Gardium addunt. Interim cum Sonnebeno Gardius rediisset, nec diligenter fatis rem curasset, per Moinium conqueruntur. illud sibi, frustra que tempus eximi in negotio tanti momenti, & maturando. id postquam ei relatam, ut culpam amoveret, xv Kal. Julias Swertzium eos ad regem abduxit. illic admissos rex interrogare, clam an palam audiri vellent. cumque clam malle respondissent, jussu secedere comitatu, præter

Mareschallum & Gardium, literas ab Auriaco exhibent. quas cum legi orarent, rex respondit, se legationis testimonium agnoscere, jamque ante edoctum, ab Auriaco oratores advenire. tum Latine allocutus, si quid vellent, paucis enuntiare jubet. itaque datâ fandi potestate supplices exponunt; Majestatis suæ virtutem effecisse, ut rem æquissimam, & orbi Christiano utilem, Auriaci mandato orare auderent. non dubium esse, quin de Albani, primi antea Maurorum inquisitoris, in Belgas crudelitate audisset. advenisse cum magnis copiis Hispanorum, & militum exoticorum, quibus oppressas Belgii provincias tam graviter vexaret, ut nullum servitiae genus esset, quod non passim intentasset, nullo populi aut procerum discrimine. tyrannidi autem, ut tantò licentius grassaretur, violatæ religionis culpam prætexere. atque hoc crimine regi suo imponere. quin etiam, firmandæ tam iniquæ dominationi, in urbium plerisque præsidia aut arces posuisse; contra Belgii jura ac privilegia, quæ rex à majoribus tradita sacramento confirmasset. Igitur coactum summâ necessitate optimum principem, quando tentatus sæpius Philippi animus nullum rationi aut precibus locum faceret, occurrere Albano, & restaurandæ libertati, arma adversus tyrannum sumere, quando autem M. suæ erga remp. Christianam affectus & cura in aperto essent, eamque ob causam facilem afflictis ac benignum fore considerent, supplicatum ipsi venisse, ne desereret tam justam piamque causam, quæ ad omnes orbis Christiani principes pertineret. quippe Albanum, subactò Belgio, cætera quoque, quamvis longè disita regna, eodem religionis prætextu, invasurum. idque ex fœdere Bajonensi anni LXXII satis manifestum esse. Ad hæc verba rex respondet, & amare se Auriacum, & Belgii calamitatem deplorare. Existimasse autem, Hispaniarum regem, principum aliorum, monitu, clementius acturum fuisse. quod quando aliter evenisset, cum Carolo fratre deliberaturum, sine quo discernere nihil posset: ac responsum intra octiduum Stocholmium missurum. Interim, si ita videretur, ipsi ad Carolum proficiscerentur, & cum eo consilia conferrent; nec id sibi ingratum fore. Illis dicentibus, hoc quoque Auriaci mandatum esse, atque ad ipsum literas ferre, rex argumentum interrogare, cumque responde-

sponderent, commendatitias tantum esse,
 honeste dimissos è familiâ suâ nobilem,
 arcisq; præfectum, comitari jubet. jam-
 que in procinctu erant, cum per aulæ
 præfectum mandat, *si quid ultra jussu es-*
sent, ipsi exponerent: aut, si mallent, per li-
teras significarent, quo rectius negotio animum
adverteret. igitur ad regem scribunt, cum
antea legationem summatim tantum narraissent,
id nunc pluribus facere certos. ac denuò sub-
misisse regem orare, si palam ipse auxilia mit-
tere inconsultum putaret, Carolo fratri partes
traderet, qui illustri virtutis exemplo egregiam
famam in primâ atate ad externos transmittet.
idem proximis Gallie bellis quosdam Ger-
mania principes fecisse. quod si neque hoc ex-
pedire regni sui rebus videretur, hominibus
extraneis, quorum certa fides, consilium per-
mitteret, à quibus naves impetrarent. tum mi-
litem quoque peregrinum, & portum Elsburgen-
sem concederet. x Kal. Iulii Novicopium
ad Carolum venerunt, ac postridiè ad eū
admissi, eādē, quā apud regem fratrem,
oratione utuntur. notam orbi Albani tyran-
nidem, cui objicere se Auriacus pararet. sed
tam egregie voluntati impari potestate, auxi-
lia ab ipso oratum misisse, quem bene sibi velle,
& reipub. Christiana ex animo studere confi-
debat. Collaudabat orationem Carolus, &
gratum sibi esse Auriaci iudicium. jam diu Al-
bani superbiam ac ferociam famâ accepisse,
& Belgii arumnas commiseratum. quas si quid
levare posset, cum rege fratre consulturum, ad
quem iter instituebat. Cum recessissent, eo
ipso die redire jussi, ac mandata plenius
referre, postridiè apud Carolum verbis
pluribus legationem repetunt. ac seorsim
plus horis duabus Sonoius cum eo collo-
quium habuit. Cum Stockholmium ve-
nissent, Carolum illic expectaturi, Gar-
dium iterum, & Carolum Mornæum Va-
rennium accedunt; quibus ante disces-
sus, datis ab Auriaco literis, negoti-
um commendaverant. ibi cum Mornæus
diceret, constare sibi voluntatem, nec bono
publico quicquam anteferre; Gardius inter-
pellavit, vidisse capita quæ misissent; & mul-
tum de iis cum rege sermonem fuisse, cui naves
concedere visum non esset, ob Erici prædecesso-
ris as alienum, quod in regni perniciem con-
tractum. Deinde &, si Scotis naves in solutum
daret, è vestigio alios quoque debitum flagita-

tuos. atque hunc contrahendi modum cum sue
 M. contemptu esse conjunctum. tamen naves
 permissurum, si de pecuniâ in diem certum re-
 presentandâ mercatores caverent. ad commeatū
 quod attineret, cum curare minime posse. ita pri-
 dem, cum in Prutenos duæ mitterentur, penuriâ
 reverti coactas. quod portum Elsburgensem pe-
 terent, cum bonâ fide promittere. postridiè re-
 versis, non se propositum mutare Mornæus
 affirmat, & adfuisse ductores Scotos, qui roga-
 rent, efficeret apud regem, ut stipendii reliqua,
 LXXX dalerorum cō, persolverentur. respon-
 disse autem, percontaturum ipsos, si naves tres
 quatuorve rex daret, an, quod Scotis placuis-
 set, transferri in se illas vellent. Biduo post
 nuntiare Gardius, nolle regem ipsis naves da-
 re, velle Scotis. Igitur cum illis primum agerent.
 ac nisi inter se convenirent, ne eos quidem etiam
 accepturos. dicente Sonoio, in alieno territo-
 rio, sine principis voluntate, legere militem non
 licere, eoque prius veniam à rege impetrandam;
 respondere ille, hanc ejus voluntatem esse, ut
 cum Scotis transigerent. Itaq; cum iis actum,
 ut si tres quatuorve naves bello instructæ
 in portu Elsburgenfi sisterentur, has ac-
 ciperent eo pretio, quod Stocholmii à
 delectis utrinque arbitris æstimaretur,
 Auriaco deinceps militaturi. & equites
 Icc, pedites ccc imponerent. ac illis
 quidem, qui plerique è nobilitate, etsi
 pedestri militiâ, equestre tamen novem
 in mensem dalerorum stipendium dare-
 tur: itidem peditum ductori, ejusq; opti-
 oni. quippe tale à Sueco habuisse. & sin-
 gulis trimestribus exhiberetur, cum pri-
 mum urbem aliquam, aut portum occu-
 passent. sed post colloquia pluscula, cum
 promissis multiplicibus varie res protra-
 cta fuisset, tandem Erbovillius, aulæ
 Caroli præfectus, & Lubbertus Co-
 velius consiliarius, XIII Kalend. Augu-
 sti, Caroli nomine denuntiant; dolere
 ipsi, quod destinata Auriaco auxilia nega-
 re cogeretur. perturbatas res Livonia, qui-
 bus succurrendum. imminere etiam cum Polo-
 nia rege bellum. quibus de causis naves mi-
 litemve auxiliarem dare non posse. Ad ver-
 ba sua Caroli etiam literas adjungunt,
 quibus se ille apud Auriacum excusare.
 Postero die ad Petrum Brahæum Wif-
 finxburgium, & Nicolaum Guldenster-
 nium cancellariū, vocatia accedunt. ibiq; ,
 Dd 2 fegre-

segregato comitatu, Wiflinxburgius illis exponit. accepisse nuper regem de afflicto Belgii statu, cui sublevando suppetiæ ab Auriaco petita. nec alienum ab his animum. sed tam bonam voluntatem antiquum cum Hispaniarum rege fœdus impedire, quod necdum sibi violandum putaret. huc accedere ingruens bellum, per quod justa excusatio. cetera benignè erga Auriacum affectum esse. Sic dimissi, de portu tamen Elsburgenfi cum ferio laborarent, ejus usus per tempestatem, aut aliam quamvis causam honestam, vix permissus. In discessu Clusium illic reliquerunt, cum thalassiarum vicario acturum, qui per Iohannem Coloniam centurionem Auriaco fidem atque obsidium obtulerat. ita irrita legatio fuit. Nec cessare tamen Auriacus, & auxilia ubique sollicitare. ac sanè nonnulli, Albani odio, si exercitum ad urbes adduceret, ut facilior expugnatio ipsi esset, ædibus suis ignem se injecturos promiserant. Gulielmum Blosum Treslongum, qui post prælium ad Gemingam in Edsardi Embdani familiam se dederat, duas naves armare iussit. isque petito ab Edsardo commeatu, Embdam profectus, & ab Anglo quodam navem instructam v c I o florenis mercatus, cum missio in Angliam Robollio, qui inde abduceret, ipse Embdæ rebus ordinandis hæreret, magistratū urbanum per literas Edsardus comprehendere hominem jubet. qui ocius obsequens in vincula conjectum Lerortium mittit. ibi x i v septimanis arcto admodum carcere detentus, spondente Agathâ Beningâ Oplewertia, injussu Edsardi Embdâ non exiturum, vix dimissus, post alias totidem septimanas, injuriam & vim fieri testatus, quia causa non judicaretur, clam discessit. Ante urbem aliquot Auriaci naves erant. has maris præfectus Bofhusius invadit: & urbani Lumæum quoque ejecerunt. Ultrajectini, etsi evocato præsidio, metuebant tamen ne sub hiemem, profligatis Auriaci navibus, reduceretur; quod futurum rumor ferebat. hanc ob causam, ut periculum anteverterent, quando occlusæ Albani aures, per Veuselium nuper in Hispaniam profectum, id ne fieret supplices à rege petunt. obsequio

in ipsum, & patrem Carolum, gratiam faceret, cuius exstarent præclara exempla. ac pridem Mogensem cum universâ legione tutelæ causâ ultro in urbem recepisse. postea Albanum Longobardicam imposuisse. cuius licentia ac superbia omninò summa, quam flagitiorum impunitas etiam auxisset. impensa in hanc c c florenorum c I o; adeoque ararium attrivisse, ut cetero tributo par non esset. Præterea in urbe longè à limite remotâ, & quam arx munita satis in officio contineret, præter præsidium ordinarium aliud nullum opus esse. itaque ne innoxiam ipsorum fidem gravius premeret. Et rex justis precibus motus Albano mandat, ne subditos suos sine justâ causâ præsidio vexaret, maxime Ultrajectinos, quibus ea res perniciofa. id pergratum sibi fore. si necessitas tamen exigeret, negotium omne præsentis ipsius arbitrio permittere. Ante biennium pro imperatâ decimâ & vicesimâ vicies centena florenorum c I o in annos duos obtinuerat. id tempus cum nunc ferè elapsum, consilia priora revocare ad animum statuit. Explorata quidem illi Belgarum odia, sed vir rigidus, & offensæ, dum metueretur, securus, propositum urget, recusandi audaciam tot jam arcibus & præsidis satis coërcitam arbitratus. Igitur pridie Kal. Sextileis idem edictum, sed in speciem moderatius, denuò proponit. id cum summâ querelâ exceptum; quam anno-næ rerumque omnium maxima caritas exaggerabat. & quo tempore vitam tolerare perdifficile erat, tributa intendi, iniquissimum videbatur. Existimarant decimæ loco vicies illa centena c I o suffectura. sed dicere Albanus, id in Hispaniâ aliter acceptum; magisque regi concessam semel decimam placere. Hic cum Viglius, Schetus, aliique reponerent, non absolutè ab Ordinibus consensum: insuper periculum esse, ne hâc ratione secundæ centesimæ quadragies centena c I o amitteret, stomachatus verum illos dicere negavit; iterato aliquoties juramento, invitis omnibus exacturum. consiliarios, qui populum contra concitarent, aut defenderent, instar perduellium esse. interesse regis, ne, noxio principibus exemplo, illuisse populus majestati suæ, & per ludibrium mutasse promissa cognosceretur. daturum consilio sanguinis negotium, ut ceu de perduellis cognosceret. magnam omnibus

omnibus, ac potissimum Flandriæ Ordinibus, qui Auriaco aut Egmundano non minus peccaverant, factam gratiam. placando regi decimam fuisse, quam promisissent. longè majorem pecuniæ summam conquisturum, si, quod jure optimo posset, bona cuiusque sub hastam misisset. Plurimum ea res Hollandiæ Ordines anxios habuit, & indictis Hagæ comitiis deliberarunt, quo pacto Albanum à proposito divertere possent. Amstelodamenses, admittere promulgationem primò dubios, tamen Albani metus impulit. nihilominus referri per apparitorem curant; edictum publicè universis, sibi privatim maximè grave. ex quo in postremam inductionem consensissent, damna plurima terrâ marique à præmiatoribus & piratis, tum ab aquis anno superiore mense Novembri accepisse. præterea extraneos quoque principes naves mercesque variè detinuisse. ad has clades accedere rerum caritatem, & reliquum aris alieni, adhuc pendendum, ut ab arce & milite Hispano liberam commercii urbem præstarent. præter hæc si decimam & vicesimam etiam exigere pergat, civitatem suam salvam amplius esse non posse. quamobrem promulgationem aliâ lege admittere non posse, quàm ante biennium cum cæteris Hollandiæ Ordinibus fecissent. Id Albanum offendit, & ad provinciæ curiam in jus vocatos aliquot florenorum c^lo multari voluit. Egerunt causam Ioannes Treflongus, & Nicolaus Diertius, uterque celebri tunc in foro facundiâ: sed per iudices metu obnoxios secundum Albanum lis pronuntiata, & reis x x v florenorum c^lo multa indicta. à quâ sententiâ cum ad senatum Machliniensem provocarent, isque ad Albanum eos rejiceret, consultum non rati, eundem actorem & iudicem experiri, negotium intermiscere. sed tam rigidam Albani voluntatem obortæ statim turbæ mutarunt, aut impedierunt. Cæterarum provinciarum eadem querela erat. & per legatos deprecari singulæ, ne propositum exequeretur. quod si faceret, brevi rempublicam nullam habiturum. potius aliud tributum imperaret, minus publicè perniciosum. & exceptione uti nonnulli, non aliter se inductioni acquiescisse, quàm si communis consensus foret. nunc quando Ultrajectini recusarent, nec se teneri. Vrgere nihilominus edictum Albanus, & succensere vehementer

Ultrajectinis, cum quod novo tributo se opposuissent, tum quod de sententiâ latâ ad regem provocassent; & de ipso, pariter ac præsidio Hispanico, conqueri apud eum ausi fuissent. Præterea soli etiam legatos ad hæc comitia mittere neglexerant; quod graviter interpretari, ceu exemplo audaciam aliorum excitassent: cum tamen illi consilia nusquam contulissent, & aliam provinciæ suæ rationem crederent, quæ nuper sponte in Caroli V potestatem certis conditionibus venisset. itaque sine rogatarum literarum respectu, quibus parcere illis jubebatur, quamvis nullo circa urbem hoste, & infesto per Auriaci naves littore Hollandico, Harlemo, Delphis, Leidâ, Brilâque evocatos Hispanos Ultrajectum commovere jubet. Erant universim signa v i i i. sex priora è legione Ferdinandi Toletani, septimum Consalvi Braccamontii, octavum Roderici Toletani. Hæc per literas ad diem v Kal. Novembris recipere in urbem, & cives profugos revocare præcipit. itaque redit antiquum præsidium x i v Kal. Decembris. Binis literis deprecanti, responsum accipiunt; imperatam militi modestiam, quam si migret, in promptu pœnam fore. etsi tamen ille non minori licentiâ postea grassatus. Queri Ultrajectini, & ararii publici, & civium suorum egestatem, neq; exhaustos suppeditare necessaria posse. Deinde per iniquum, quatuor pridem urbium præsidia, quarum aliqua magnitudine pares opibus superarent, uni suæ per vim imponi. Sed obstinato consilii Albano, cum nihil nisi perniciem manifestam exspectarent, iterum frustra apud regem conqueruntur. mansitque ad i i i Non. Aprileis anni sequentis, cum Brilæ recuperandæ emitteretur. Auriacus ubique suppeditas rogare, & firmatâ in Gallia pace, Colinium maris præfectum, cum proceribus religioni reformatæ addictis, fratris Ludovici operâ, in suas partes pertrahere. quin eò ventum est, ut ad regis quoque conscientiam res deferretur, non invitâ, ut præ se ferebat. jamque, ceu veteris gentis odio, honestus belli prætextus querebatur; & justa satis causa videbatur, vel recuperatio urbium Belgicarum, quas olim Galli tenuissent: vel contumelia nuper facta in

morte sororis, quam Philippus veneno procurasse certis testibus ferebatur. Ludovicus Nassovius, ut rem promoveret, quæ, parum tutâ literarum fide, nisi coram rege agi non poterat, quasi in Belgium iter adornaret, mutatâ veste, cum Francisco Lanouio, Carolo Telinio, Ioanne Hangeſto, in aulam venit. Erat tunc rex Luminii in Briâ, venationibus intentus: hîc cum eo de bello Belgico totos VI dies privatim occultis colloquiis differit. ejus

gerendi utilitatem, ac necessitatem, deinde etiam rationem ostendit. ac placere oratio regi; sed quando inconsulto Colinio, quem belli ducem destinabat, statueret nihil posset, *maturare reditum* jubet, ac *Colinio suadere, ut ad se accederet.* tum Auriaco literis valdè benignis mandat: *legeret militem quemcumque in Germaniâ posset, nec quicquam Belgio liberando necessarium omitteret.*

I O A N N I S M E V R S I

F E R D I N A N D I

A L B A N I

L I B E R I I I.

NEVNTÈ anno à Danię rege ad Edfardū Embdanum legatus venit Pontus Gardius, cujus supra mentionem fecimus, XVI equitum & III rhedarum comitatu.

Is Edfardus Sueciæ regis sororem duxerat; & sponsale pactum erat, ut Embdanus comitatus ipsi cederet. sed id compositum inter fratres videbatur, quo facilius regalium nuptiarum honore alter potiretur: quandoquidem illis celebratis jus suum Ioannes in fratrem transferre nollet. Hæc initio legationis causa putabatur. cum verò tres amplius septimanas apud Episcopum Monasteriensem moraretur, & Saxonie Electorem, quem unum opinio erat impedisse, ne Auriaco ab rege Sueciæ, ac fratre Carolo, auxilia ulla submitterentur, gravi suspitione adventus hominis laboravit, cujus versutum valdè ingenium comperitum haberent. tum etiam, quando per Belgium in Galliam iturus ferebatur, ipso rem hanc adjuvante, metus erat, ne in transitu Auriaci consilia, & legationem nuperam, nimis mature Albano aperiret. Igitur diu, quidnam agitaret, anxie exploratum; sed cognosci nihil aliud potuit, quam quod palam fama ferret. Ultrajecti-

nos præsidium revocatum nihilò, quam pridem, insolentius affligebat; & nec magistratui parcebat. Ioannis Tatii Amerongii consulis filius in ipsâ excubiarum statione graviter vulneratus: ipse domi suæ penè occisus, cum ubique periculum timeret, apud cæterum magistratum causam testatus, ut saluti consulere, urbe exivit. Hæc incommoda cum minuere Albanus deberet, augere insuper, & tot injuriis novam aliam gravissimam addere; privilegia urbis & statuta postulando, archetypa omnia per præsidem exhibere jussis, id, quia iniquissimum foret, cum negassent, iterum jussi descripta offerunt. quæ cum præses recusaret, literas ad Albanum mittunt, per quas factum excusarent. His Albanus irritator, omninò mandata exequi jubet: & nisi parerent, militem præsidarium adhiberet. tribuno etiam Hispanico mandat, adjuvaret præsidem, si usu veniret. cumque etiam sic obluçarentur, ad terrorem congregari miles cœpit. jamque vim tentasset, nisi delinito præside in diem posterum res dilata fuisset. tunc cum vincula cunctis parata, & invitis extorquenda omnia intelligerent; metuentesque ne insolens miles, cui jam fere XXI mensium stipendium deberetur, urbis diripiendæ occasionem invaderet, agrè tandem minis ar-

nis armisque coacti cesserunt. Tam egregia tamen nonnullorum constantia fuit, ut extrema omnia pati, quam iniquissimo imperio obsequi mallent. inter plures Henricus Valckenarius fuit, cujus ea sæpe vox audita; *vitam potius, si obnoxiam regi putarent, quam privilegia sua amitterent.* Instrumenta omnia in arce Vredenburgō reposita, in Ludovici Requesensii adventum, qui Albano datus successor, asserta, isque regis jussu reddidit. Per cæteras provincias decima ac vicesima non minore severitate exigebantur. & quamquam variè Ordines deprecari, difficultatem publicam quirittantes, ac vicies centena c l o annua continuanda offerre, nihilque tamen obtinerent, nonnulli ad regem ipsum oratores mittere; quos Albanus, ne auderent proficisci, capitis supplicio deterrere conatus fuit. cumque in urbe Bruxellensi, quam ipse cum tot Hispanis insideret, promptissimum per arma obsequium speraret, præsentissimo tamen periculo odium ejus, amorque libertatis, prævaluere. Igitur quicumque panem aut cerevisiam coquerent, clausis officinis, ab opere cessare. lanii quoque macello abstinere, nec alii institores merces ullas venum dare. quamobrem coercendis vim adhibere statuit, ac noctu præcipuos tumultus auctores è foribus ædium, aut fenestris, quemque suspendere. jussusque licitor cum laqueis x v i i, & scalis decempedalibus, præsto esse. Et jam in armis miles erat, ac Fridericus Toletanus Vigiliam accesserat, pronuntiatam in reos mortis sententiam relaturus; cum ecce de Brilâ captâ nuntius admodum inexpectatus, eoque magis animum percellens, cruentum consilium mutare coëgit. Ut increbuit rei fama, invisus ante hac Albanus, nunc contemni etiam coëpit. jamque verba passim libera magis palam audiri. Id Auriaco non ignarum, qui clam copiis contractis inopinatò invadere moliebatur. neque armorum apparatus Albanum latuit, sed ille securus negligere hostem, tanquam semel debellatum; & si resurgeret, opprimi facilem. Ac paratæ Auriaco quidem copiarum idonearum, sed adhuc stipendium deerat. nam pecuniarum quas collegerat, etsi magnæ, ægrè recen-

fendo militi, & auctorando, sufficiebant. nec reliquum quicquam futurum erat ad cæteram militiam. huic difficultati à rege Galliarum subventum, à quo, bello Belgico maturando, c c aureorum c l o mutuo primùm, mox dono accepit. Gulielmus Treslongus jussu Auriaci navem unam sibi instruxerat, quam Flevo egressus i v Eid. Febr. in insulam Texelam ducere statuerat: sed gelu obortum ad Wieringam in Martium proximum stare coëgit. id ubi Bossuvius rescivit, Auriaci loco ab Albano Hollandiæ præses datus, Ioannem Rollium cum signis i v navem expugnare misit. isque aded improvisus supervenit, ut Treslongum, qui cum majore militum parte in insulam exscenderat, ferè interciperet. sed evasere tamen omnes, præter unum, qui suâ sponte ad hostem dilapsus. inde navem aggressus deducit. sed Treslongus, vir animi militaris, impetum facientes fortiter reppulit. longè hostis numero superabat, & obfessa glacie navis tantum non captiva tenebatur. sed illo acri tormentorum explosione rejecto, hâc apertâ, uno tantum suorum amisso, integram istam in mare, ac vicinam Angliam, eduxit. quo tempore collecta ibi sociorum multitudo in Albani gratiam à reginâ Elizabethâ insulâ prohibetur. Inde major illi spiritus, itaque ad evertendam Belgii libertatem animum firmat, ne ulla deinceps privilegia aut jura obtendere posset. & egregiè pacem muniisse arbitratur, cum ecce arma sumuntur, totos x x x i v annos continuanda. quippe bellum, hætenus vix anxii miserorum votis, & consiliis metu occultis duntaxat agitatum, robustâ audaciâ palam coeptum est. ac cæteris provinciis libertatis vindicandæ, excusso jugo, prima signum Hollandia sustulit. causa rei maturius tentandæ Elizabethæ edictum. nam ubi per fugium denegatum est, in virtutem desperatio vertit. Primi libertatis patriæ vindices sub Lumæo fuerunt; is, quem dixi, Gulielmus Treslongus, Bartholemæus Entesius Metheda, Jacobus Cabeliavius, Gulielmus Gravius, Nicolaus Ruichaverius, Marinus Brantius, Omius Heddingus, alique. hi in navibus x l interdicto littore solventes in Texelam iter dirigebant x i v aut x v

Albani liburnicas illic profligaturæ. Et in viâ 11 ex Hispaniâ adventantes intercipiunt. alii Hollandiam borealem, & Enchusam cogitabant; aut ubicunque exscendere commodum. sed vento adverso in Mosam acti, ubi junctis Rheni aquis Oceano incidit, in ipso ostio Kal. Aprilibus contra Brilam classem applicant. Mirati primo aspectu oppidani mercatores esse credebant, contrario vento illuc compulsos. nulla cogitatio erat bellum advehi. Maselantflusâ, qui pagus Brilæ oppositus flumine interluitur, Ioannes Petrus Copestocus in urbem adversam mercatores aliquot ducens, conspectâ navium multitudine, id quod erat ratus, sociis desertis, rectâ in classem navigium vertit; ibique de Tresslongo sciscitatus, in aspectum adductus, adventum gratulatur. is Lumæo hominem sistit, commendatque, ceu rebus suis perquam utilem. itaque ad Brilanos mittitur; annulumque Tresslongus addit, satis notum à patre Casparo, qui præturam oppidi & insulæ pridem gesserat. Adveniendi porta recluditur, & ad curiam contendentem circumfusus populus comitatur, cupidus scire quid nuntiaret. inter eundem variè habent, pro ingenio quisque suo. pars benignè alloquuntur, pars convitia homini dicunt. in curiam, & cæterum magistratum cum venisset, à Lumæo & Tresslongo nuntiat, *binos extra urbem ad colloquium destinarent. idque innoxium ipsis fore. nam ideò venisse, ut graviter oppressos à decimâ pendendâ liberarent.* simul, ut fides verbis esset, notum omnibus annulum ostendit. ac rogantibus copiarum modum, inconsultâ libertate in immensum extollens, esse plus minus v c I o dicit. eâ re consternatis cunctis, vix inventi, qui in colloquium prodire auderent. quos Lumæus in Auriaci manus, regii per provinciam præsidis, urbem seque dedere jubet. tum deliberando duarum horarum tempus concedit, atque ita illæsos, uti promissum erat, remittit. Tantus autem omnes metus invaserat, ut properè convasatis rebus per portam australem tumultuariâ fugâ erumperent. interim è navibus exscendere miles, & urbem accedere; quosque in muris oppidanos conspicerent interrogare, utrum portas aperire, an vim exspectare mallent. Cunctanter re-

spondere magistratus. quippe cum civium potiores dilaberentur, aliique recipere liberatores advenas vellent, illorum metu, horum studio, ipse quoque impulsus diffugit; aded ut vix universim remaneret. elapso deliberandi tempore cum adhuc tardarent, veritus Lumæus ne se commu- nirent, nihil morandum arbitratus, copias bifariam dividit. ac Tresslongus ad portam australem partem ducit, ibique Ioannem Duvenvordium, ærarii quæstorem, è fugâ comprehensum retrahit, virumque à vi militum defendit. borealem Robollius exurit, & effringit. ac per hanc Lumæus ingreditur. Qui urbem occupaverant ceteri classem servabant. civium nulli vis illata, tantumque sacrum ordinem invadunt, odio quod calamitas temporis in animos hominum profugorum iniecerat. Postridie in templis comminutæ, aut direptæ, imagines sanctorum, reliquaque ornamenta. prædam omnem in naves imponunt, ceu discessuri. & visus Lumæus nihil aliud consilii habuisse, quam ut urbe insulaque direptis iterum abiret; nam Hispani impetum, mox adfuturi, tantillis copiis sustineri à se non posse. sed Tresslongo, ac centurionum nonnullis, quibus cognitum, locum bello inchoando oportunum, alia mens fuit. Igitur faudent, dandas ad Auriacum literas, & suppetias postulandas. tum de oppido defendendo foedus ineunt; & tormenta bellica è navibus inferunt. Nullum loco præsidium erat. duo antea Hispanorum signa fuerant, quæ æstate superiore cum aliis aliquot evocata Albanus Ultrajecto imposuerat, nullâ quidem necessitate, sed ut urbem contra decimam magno animo nitentem gravius vexaret. Gratus rei nuntius Bruxellanis, apud quos summâ tunc vi Albanus decimam exigere conabatur. jamque turbantibus supplicia parabat, cum hic casus viri præcipitis impetum tardavit. itaque præsentem poenam, dum differre cogitur, illi evadunt. Igitur Albanus, etsi oppiduli unius jacturâ haud valdè moveri, gnarus tamen exigua quamvis principia, si neglexeris, incrementum, & robur sæpe magnum morâ accipere, Maximilianum Henninum Bossuvium, qui tunc præsidium Ultrajecti habebat, cum cohortibus Hispanicis x, quibus

quibus Ferdinandus Toletanus præerat, belli initia profligare jubet. Sic una Brila, tenue per id tempus oppidulum, duas Belgii maximas urbes, Bruxellas & Ultrajectū, illas decimā, hoc gravissimo Hispanorum præsidio liberat. ac Bruxellæ, ubi ipsa principis aula, & terroris domicilium, tam egregio libertatis præludio concussæ, factum patriæ vindicandę omen fuerunt. Ultrajectinis, quod varię ac diurnę preces, item CLXXX florenorum pollicitatio obtinere nequaquā potuerat, casus inexpectatus dedit. idque valdè opportune. nam miles, qui XVII mensium stipendium flagitabat, clam creato novo Electo, (ita vocant, quem in ejusmodi turbis ipsi sibi præficiunt.) tribuno ac centurionibus captis diripere urbem cōstituerant. id consilium eo ipso die detectum, quo Albani literæ, quę migrare juberēt, afferuntur. quamobrem, ubi res comperta, nocte proximā Electum futurum comprehendunt, moxq; crimen confessum strangulant. inde sub diei auroram ante curiam corpus collocant, & Hispanicā linguā elogium addunt, quod mortis causam pronūtiaret. Mos verò Hispanis illā nocte, quę feriam quintam majoris hebdomadæ subsequitur, vicatim discursantes, multis ad cereos deducuntibus, nuda terga pietatis ergo flagellare; ad eò ut perforata cute largus sæpe sanguis emanet. illud tempus ad inceptandum facinus designatum. sed meridie, qui hanc noctem antecederet, exire ad Brilam recuperandam jussi, etsi conjuratione detecta nihil amplius ausuri viderentur, magno urbem metu liberarunt. X universim cohortes erant. eæ cum Maselantslusam ac Schiedamum pervenissent, flumen transgressæ, navibusque in Bernissā relictis, in insulam Vornensem, ubi Brila sita, nullo resistente exscendunt. Lumæani numero longè inferiores, cum aditum in insulam prohibere non possent, urbem tueri statuerunt. quod ut facilius ipsis esset, ad portam australem igne injecto suburbium exusserunt. Hispani recta Brilam petiere, sed oppido appropinquantes dispositus per arbuſta suburbana miles sclopetis excepit: ac civium quidam in profluentem insiliens, novi agri emissario effracto, tantum aquarum intromisit, ut plani-

tie desertā in aggerem editiorem recipere sese cogerentur, cumque nihilo segnius ad portam australem oppido incumbere, explosis intus crebris tormentis fortiter repulsi discesserunt. Dum hæc geruntur, Treslongus & Robollius clanculum egressi, naves Bernissæ relictas, quibus in insulam Hispani transmiserant, partim incendunt, partim perforatas submergunt, alias in flumen propellunt. quod ubi Hispani rescivere, cum immensum aquæ crescerent, veriti, si manerent, ne per eas pereundum ipsis foret, temerè se in fugam dedere. ac pars navibus adhuc reliquis in ulteriorem Beierlandiam evasere; pars amotas, atque in aquis fluctuantes, nando consecrati. alios gurges lutumve hausere. Ac stragem sanè magnam nullo negotio Lumæani edidissent, nisi civium, & profugorum ex agris hominum, incertā fide, egredi oppido inconsultum putassent. Hæc victoriā, uti assolet, animi illis, & copiæ crevere. itaque postridiè Paschatis, habito insulanorum censu, fidem inter se obstringunt, atque Auriaco, regio per Hollandiam præfidi, sacramento dicunt, in ejus fide atque obsequio oppidum insulamque strenuè propugnaturi. & prior quidem jurare Lumæus, quem mox omnes sunt secuti. tum lembos ad prædandum instruere, quibus flumen percurrerent, insigni quotidie prædā. campanas etiam totā insulā turribus detrahunt. nec multo post aliquot monachos, ad IX usque miliaria evagati, juxta Worecomium comprehendunt. ac statim viris innocentissimis, homines arma & sanguinem spirantes, impotenti Albani odio, indignā contumeliā ad mortem protractis, gulam frangunt. Vbi Brilam captam Auriacus intellexit, etsi rem quàm maximè optaret, Lumæum tamen eo tempore injussu suo tentasse volebat. namque bello necdum instructus verebatur, ne prodita intempestivè consilia sua Albani socordiam excitarent. quia tamen loci summa utilitas erat, auxilia promittit, & alicunde etiam ab amicis procurat. ac Lumæo, undequaque profugā nobilitate corrogatā, copiæ indies augebantur; quibus Delfshaviā, portu opportunam, in adversā Mosa ripā capit, nullo in habitatores delicto.

Hispani

Hispani autem, postquam turpi ad eò fugâ Brillam & insulam circumjectam deseruissent, festinato itinere confecti, dein ab aquis, per quas evaserant, madidi, lutoque obruti, Dordracum venere. sed negato in urbem introitu, Bossuvius veritus, si è tractu illo discederet, ne urbes vicinæ, Albani odio, itidem deditioem facerent, Roterodamum contendit. sed illic quoque vix admissus, circumvento per fraudem magistratu, præter fidem per vim ingressus urbem occupavit. nam metuentes oppidani, ne quid præter voluntatem paterentur, arma sumpserant, ut copias adventantes excluderent. id gnarus Bossuvius, quia vi admitti posse desperabat, ingenium ad dolum convertit. itaque cum nobilibus paucis intromissus petiit à magistratu, ut militibus suis tantum transitum permitterent, aliò enim ducere velle. at oppidani, rectè dolum suspicati, præter urbem transire posse respondebant. tandem, ubi deliberatum, id videtur, ut manipulatim transmitterentur. itaque ingresso primo manipulo, cum occludi porta deberet, reliqui omnes impetu facto irrupere. erant ad portam exiguæ excubiæ, nec resistere satis validæ. in his faber ferrarius quidam, vir manu promptus, quem præ cæteris repugnantem stricto pugione Bossuvius occidit. id quasi audendi signum esset, nobiles, qui circa eum, ac milites alii, in excubitores versi portam invadunt; ac partem cædunt, partem extra urbem propellunt. deinde in obvios quosque grassati, civium penè cccc interficiunt. sexum sequiorum pro libidine habent, tam nefaria fanè licentiâ, quamdiu urbem tenuerunt, ut felices ii putarentur, qui primo impetu interfecti, nec ærumnas patriæ videre, nec servitutem viris gravissimam experiri cogerentur. Hoc facinore Bossuvius, vir primariæ inter Belgas nobilitatis, satis hæctenus populo gratus, omnium odia irritavit. Roterodamo sic potiti, paucis post diebus Delfshaviam, paulò ante à Lumæanis captam, noctu invadunt, summâ in victos sævitiâ. loco capto præsidium imponunt, & Casparum Vream præfectum; circumjectos quoque pagos depopulati. Exeunte Febuario, cum Vltrajectini de inexorabili Albani rigore

diu regem interpellassent, ad eundem rejiciuntur, ex æquo & bono jus dicturum. quod nisi fieret, tum de singulis iterum monerent; operamque daturum, ne quicquam à ratione alienum paterentur. Sed displicuit responsum, nullâ spe juris obtinendi apud præfectum ad eò offensum, ut nemo causam oppressorum agere auderet. Tamen anxii supra modum iterum in aulam mittunt, qui negotium cum quibusdam communicarent. in his Viglius, vir multæ prudentiæ, ac moderationis, indicat datum Albano successorem, Ludovicum Requesensium, brevi que ad futurum. quamobrem tantisper rem differrent. Brillâ captâ, Flissingam Zelandiæ urbem arce communire statuit. itaque evocatas è Brabantia vii Hispanorum cohortes sub Osorio Angelo mittit. iam fundamenta jacta erant, eaque re magis in se civium animos concitavit. sed ille odia & querelas pariter spernens, majore præsidio rem gesturus, cum tantum pauci illic Belgæ essent, metatorem misit, qui Hispanis mox venturis hospitia curaret. id valde indignati cives; & palam nonnulli dicere: *servitutem longè pessimam sibi parari, nec ulli Belgii urbi magis arcem, aut militem, gravem fore.* Advenerat paucis ante diebus Ioannes Cuyckius Herptenus; qui se passim civibus immiscens, si qui rebus novis studerent, eorum audaciam clam accendere, & ad libertatem vindicandam instigare; hortari que, *palam edicerent, non se ultra Hispanum militem recepturos. præsto esse vindicem Auriacum, cum magnis copiis, qui adversus Albani tyrannidem Belgium assereret.* nec ingrata multis oratio, qui periculo exaggerato viri conatum adjuvare. ad eò ut tandem postridiè Non. Aprileis Belgæ præsidio expellerentur. cumque in portum eo ipso die Hispani adnavigarent, orto tumultu, idem Cuyckius omnes hortari, *nunc virtutis suæ meminissent. quod si Hispanos admitterent, de vitâ & bonis omnibus actum cuncti scirent. ejecisse semel præsidium, ac lesam hoc crimine majestatem regis, nec gratiam sperari in posterum posse. Egmondanum Hornanumque ob oculos ponerent, ut dignitatis ita meritorum claros: quorum quando ratio nulla habita fuisset, ne quid temerè sibi promitterent.* Inter hæc

hæc verba quidam è turbâ potu largiore audacior, si quis duos cerevisiæ cantharos præmium daret, in adventantes machinam aliquam è muris urbis explosurum se pollicitus, tribus à Cuyckio florenis acceptis, rem perfecit. idque ita Hispanos perturbavit, ut abruptis retinaculis vela dantes Middelburgum protinus naves dirigerent. Antonius Burgundus Capellus, provinciæ præses, ubi rem gestam intellexisset, Middelburgo illuc profectus, quâ erat auctoritate, comprimere initia turbarum statuit. itaque convocato ad curiam populo, vir non indifertus, blandâ oratione demulcere conabatur. *nihil ita præter spem ipsi accidisse, quàm hunc motum; cuius culpam pœnitentiâ eluere possent. quamobrem ad obsequium redirent, facili adhuc apud benignum regem veniâ. promittere etiam, id se effecturum, ut delictum Albanus dissimulet.* Et fortasse suavis verbis nonnullorum animos impulerat, quos post tumultus temeritatem regiæ potestatis aspectus percellerat. sed immixtus turbæ Cuyckius, ad astantes; *egregium, inquit, oratorem, qui isto verborum lenocinio hoc unum agit, ut simplicitatem vestram fallat.* ita irritati cum interturbarent, impetrato iterum silentio, prosequi orationem coepit. *considerarent rem præsentem. ingens nimium facinus esse, urbe expellere missum præsidium, & excludere. ignorare potentiam regis, cui, si animos obstinarent, resistere nullo modo possent. neque enim impune laturos. deinde vires suas expenderent. nulla belli instrumenta, nullum militem, aut stipendia in promptu esse. ac, si essent, incertam tamen belli aleam urbes sæpe potentissimas, & provincias evertisse.* Plura conantem, iram vultu ostentantes, & verbis etiam interminati, illicò urbe faceffere jubent. Inde ejectis, qui novam arcem moliebantur, initia invisi operis, quod quartum jam pedem supra terram exstabat, protinus diruunt. Mox in urbem Paciottus venit, ratus Hispanos, qui præmissi ab Albano, ab oppidanis receptos esse. simul in terram egressus esset, navem qua vehebatur invadunt, ac diripiunt. id inopinatum hominem perculit, nam de rebus antea actis nil fama acceperat. inquirenti de Hispanis, nemo respondet. Dederat in mandatis Albanus, ut præ-

fidio atque arci præesset. dum autem privatum ejus instrumentum scrutantur, fertur inter scedarum occulta repertus index, qui designatas adhuc per Belgium cædes proderet. Eo rerum statu Cuyckium ad se magistratus vocat, & quis modus asserendæ libertatis, consilium rogat. isque auxilium à Lumæo petere auctor, ad ipsum missus cum Dordracum applicuisset, è vestigio per fidum quendam tabellarium, primò Wesaliam, inde Dillemburgum, deferenda ad Auriacum tam læta rerum principia curat. tum Brilam pergens à Flissinganis literas Lumæo tradit. qui initio difficilior causabatur, *exiguas sibi copias esse: novitium militem, qui indies afflueret, parum adhuc armis instructum.* sed cum Cuyckius responderet; *viros daret, ipsos arma curaturos;* submissurum, si usus foret, auxilia promisit. nec multo post Treslongum mittit, qui tribus navibus c c aliquot subvehebat, homines templorum spolia indutos, & quibus cassidæ pro loriceis; aut similis sacrorum ornatus. quippe illa temporis istius fortuna erat, ut homines magna pars profani, impetu magis quam consilio, religionis libertatisque restaurationem per sacrilegia ac rapinas, conarentur. sed divinæ providentiæ usitatum, in illis rebus, quas sine consilio homines gerunt, sua sæpè consilia ostendere. Cum ad urbem accessissent, datis armis, habitoque delectu, in præsidium recipiuntur. ac statim Treslongus Paciottum in furcam agit, & supplicii socios duos Hispanos addit. Ægrè mortem Paciottus accipere, & vitæ pretium ingens offerre. sed Treslongus, morte fratris asperior, quem Albanus anno C I O I O L X V I I I capitis supplicio affecerat, ut injuriam ulcisceretur, nullum gratiæ locum reliquit. & maximè se Albanum lædere existimabat, si summum munitionum artificem, egregium belli ministrum, etiam propinquo sanguinis nexu, tempore tam alieno eriperet. Is ad mortem cum duceretur, furcæ ignominiam suppliciter deprecari, *nobili se profapia natum, itaque gladii saltem honorem morituro permitterent.* Claudius quidam, è civium numero, capti gladio latus cinxerat, & cum è scalis tam anxie supplicem eminus audiret, ratus hunc ab ipso repeti, homo factus;

tus; *at tu, domine*, (ita contemptim Hispanos Belgæ appellabant) *secure*, inquit, *cruce[m] ascende: ego illum rectè servabo*. Suspendo cum detraheretur vestis, torques aureus subter occultatus decedit, quem Treslongus à Roberto Coco Nerinio quæsitore redemit. Iam alea jacta quidvis audendi pro libertate recuperandâ. itaque gnari non impune facinus fore, cuncta hosti excipiendo necessaria parant. ociusque in Germaniam ad Auriacum, in Galliam ad Ludovicum Nassovium rerum gestarum nuntium mittunt, & auxilia simul poscunt. interim festinatis operibus, quantum pote, sese muniunt. Mox Hieronymus Tserartsius, è familiâ Auriaci, ejusque stabuli præfectus, à Nassovio è Galliâ cum aliquot Gallorum copiis, Walacriæ præfaturus, submittitur. & ab Angliâ miles aderat. Per hæc itaque aded illis animus crevit, ut bellum expectare istis viribus non contenti, plus auderent; ac vicinis, qui Albani partes sequerentur, ipsi inferrent. Ceperant Brilani piscatores quosdam Verianos; hisque per literas libertatem sine pretio Cuyckius obtinuit, ac præterea commeatum Lumæus dedit liberè exercendæ capturæ. & beneficium id cæteris etiam piscatoribus indultum aded omnium animos flexit, ut exuto Albani obsequio in Auriaci fidem recipi optarent. quod ubi Tserartsius & Cuyckio compertum, ambo Veriam, insulæ totius armamentarium, cum militibus LX postridiè Kal. Maji abeunt; ac, relicto ad portam comitatu, oppidum ingressi, à magistratu petunt, uti se vindici libertatis Auriaco dederent, & præsidium aliquod admitterent. illoque negante cum Tserartsius discessisset, Cuyckius in hospitio remanens, & convocatis, quibus pridem libertatem impetraverat, eâdem vesperâ id effecit, ut horum operâ piscatores alii persuasi oppidum promitterent. nec res differtur. Postero die, adductâ ad terrorem cohorte, ipsi quoque armati, nequicquam resistente magistratu, deditioem faciunt. rebusque ex tempore ordinatis, cum præsidium non sufficeret, petitum ex Angliâ supplementum virorum CXXV, quos ecclesiæ illic Belgicæ stipendio Cuyckius legit, Fama rei Albanum perculit, etsi vir

prudens, atque animi ingentis, metum dissimularet. quippe domi odia provincialis noverat; foris in Germaniâ Auriacus, in Galliâ Nassovius foedera quotidie nova tractabant. ubique præludia magni motus. Itaque copias sedulò parare, quas conatibus tantis opponeret: & sollicitè explorare, quid Nassovius moliretur. Amstelodami, & Enchusæ, per Boshusium naves aliquot bello instruit, ut Mosâ flumine occupato & Lumæum cõceret, & nutantem Enchusam afferreret. id oppidum in australis freti faucibus positum, ubi objectam Frisiam habet, & in eâ Staveram, olim commerciis florentissimam, quâ naves Daniâ, & toto illo tractu advectæ, transire debent; aditumque in fretum subjectum aperit; quia maximum belli momentum videtur, vario conatu, ac valdè obluçtante magistratu, ægrè tandem pronis civium studiis Auriaco deditur, cujus jussu tradita Sonoio præfectura. isque Brema Emdam profectus, festinatis diu noctuque itineribus Enchusam ingressus, magno per viam prope Medemlacum discrimine, ne à Gallis auxiliaribus interciperetur, statim rebus ordinandis animum appellit; & oppido quadrifariam tributo excubias disponit. tum ad Auriacum nuntium mittit, & suppetias poscit, quibus reliquum borealis Hollandiæ tractum, facili adhuc per initia successu, in tantâ animorum aut consternatione, aut favore, ad partes traduceret. Inde rumor, hostem molas extra urbem incendere velle, ac proditionem agitari. idcirco Ioannes Coltermannus, rem exploraturus, noctu emititur; dumque inquit quid geratur, ab excubiis in brachio vulneratur. mox ubi tuta fatis omnia, ad urbes vicinas animum applicat, ac centuriones Cabelia-vium, Ruichaverium, Robolliumque, & cives aliquot Medemlacum mittit, qui magistratui persuaderent, uti se Auriaco adjungeret. sed arcis præfectus, Cornelius Riswicus, rem impedivit. paucis tamen post diebus urbem capiunt. cumque in arcem cives fugerent, illinc vim facturam quoque oppugnaturi victores, uxores eorum liberosque in fronte contra collocant. quod ubi obsessis conspectum, ut pignorum

norum suorum periculo occurrerent, facta
 deditio. Deinde III Eid. Iunias, etsi suc-
 cessu perdifficili, armatis contra se oppi-
 danis, Hornam quoq; Sonoius capit: ac
 mox reliquas illic urbes, Alcmariam, Eda-
 mum, Monachodamum, Purmerendam.
 Tum præfecturas ordinare instituit; &
 Medemlacum Cabeliavio, Hornam Iosue
 Alveringo Hoffwegio, Alcmariam Guli-
 elmo Mostardo, Edamum Gulielmo Gra-
 vio decernit. ipse à Lazaro Mullero tribu-
 no adjutus, qui cum instructâ legione ad-
 venerat, quotidie cum hoste manum con-
 ferere. quippe Boshufius cum classe urbem
 infestabat, quamvis irritò conatu; cum
 III cohortes in Auriaci partes transfirent.
 Per hoc tempus Auriacus cum rege Caro-
 lo, & reformatæ religionis proceribus,
 per fratrem Nassovium foedera inierat, de
 propulsandâ Hispanorum tyrannide. idq;
 Albanus non ignarus, qui cætera contem-
 neret, magnoperè verebatur. & sedulò per
 exploratores consiliorum arcana capta-
 bat. ac quamvis de milite conscribendo
 nulla publice fama esset, illud tamen unum
 Nassovius agebat, ut Albani potentiam
 frangeret, tanto quidem rei secreto, ut
 Montes in Hannonia prius cepisse, quàm
 Lutetiâ discessisse nuntiaretur. Impulerat
 Carolum, ut vulgo jactatum, quod eâ ra-
 tione in Belgium arma transferret, re-
 gnumque suum in pace tranquillum, à bel-
 li incommodis liberaret. tum etiam ani-
 mum commovisse putabatur injuria foro-
 ri Elizabethæ facta, quæ à Philippo, cui
 nupserat, diu contumeliose habita, tan-
 dem etiam violentâ morte sublata esset.
 augere offensam, quod qui Gallos sub
 ductore Ribaldo militantes in terra Flo-
 ridâ, Americæ regione, interfecissent,
 facinus suum impune haberent. Id verò
 actum erat, ut, si bene consilia eveni-
 rent, victor Carolus armorum pretium
 maximam Belgii partem acciperet, qua
 se id cis Rhenum extenderet: Hollan-
 dia, Zelandia, Frisia, Ultrajectum,
 Auriaco cederent, in eam rem ipse mili-
 tem in Germaniâ legeret; Alençonius,
 regis Caroli fratrum minimus, cum Co-
 linio archithalasso, ac delectâ suorum ma-
 nu, è Gallia impressionem faceret. hunc
 conatum classis quoque Broagii instructa
 sub Philippo Stroffa, & Polinio Gardâ, civ 13
 adjutura putabatur. item Florentiam in LXXII.
 Hetruriam missus Iohannes Galeacius
 Fulgosius ad Cosmum Medicem, qui
 Senæ suæ ab Hispano metuens, per hanc
 occasionem distractis ejus armis securior
 futurus, c c aureorum c I o mutua daret.
 in Germaniam profectus Caspar Schom-
 bergius, cum Imperii principibus ad vim
 pariter inferendam repellendamque fœ-
 dus icerat, eâ lege, ut Germanicas copias
 Ffiderici Palatini Septemviri filius, Ioan-
 nes Casimirus, duceret: & Christopho-
 rus natus minor honorarium, ordine suo
 & familiâ dignum, acciperet. idem nego-
 tiûm tribunus equitum Momorantius in
 Angliâ apud reginam Elizabetham ege-
 rat; & decreta utrinque auxilia, vel si
 religionis causa arma sumerentur. Per
 hæc Nassovius confidentior, cum Lano-
 vio & Ienlificio de Montibus opprimendis
 deliberat. ea urbs Hannoniæ prima, au-
 gustis ædibus, curia provinciæ, & antiquâ
 arce insignis. moenia solida è lapide qua-
 drato, atque in illis turres crebræ, & pro-
 pugnacula. circum fossa triplex ambit.
 ab hac initium audendi factum, ut quan-
 tum animi ad vindicandam libertatem ad-
 ferret, illustri exemplo in ipso statim prin-
 cipio ostenderet; & de reliquo conatus
 egregii successu provincialibus spem, aut
 conjecturam, daret. Et accesserat pri-
 dem Antonius quidam Olivarius, fecia-
 lis, pictorque, qui impetratâ ab Albano
 veniâ, ceu res Gallicas exploraturus, ani-
 mum ejus sollicitaverat; asseverans, si
 cum copiis saltem exiguis ad urbem ac-
 cederet, fore oppidanorum plus I o c c c,
 qui se adjungerent. Igitur cum equitibus
 levis armaturæ I o, sclopetariis c I o, clam
 sub vesperam ad urbem venit, copiisque
 in silva vicina occultatis, duodecim ali-
 quot selectos milites, casum tentaturos,
 emittit: qui dissimulato habitu, ceu vi-
 narii mercatores, idem diversorium in-
 gressi, inter cœnam hospitem rogant,
 quæ portæ aperiendæ hora. esse ipsis vini
 plurimum, ob solis æstum noctu adve-
 hendum. atque is, ignarus doli, quartam
 dicit. attamen, si maturius vellent, aliquid
 custodi promitterent, qui tempus non
 gravatè præverteret. ita summo mane
E e hunc

hunc accedentes, cum ad spem pretii portam maturius aperuisset, hominem obtruncant, clavesque eripiunt. inde urbem è vestigio cum equitibus 1 Nassovius invadens, eos per vicus disponit, ac, sicubi ostia aut fenestras aperiri conspicerent, illuc sclopos explodere jubet. & vociferari interim, *ne timerent, aut hostile quicquam tentarent. adesse libertatis auctores, & Auriacum in propinquo, qui decima tributum, gravissimasque Albani exactiones averteret.* Id aliquot horis tam incondito clamore actum, ut vel milleni in armis esse viderentur. urbe capta, dum sic domus obsidentur, neque reliquæ copiae procederent, ocius se Nassovius proripit, cogniturus quid morarentur. itaque per silvam oberrantes equites IO, qui singulos à tergo pedites veherent, in urbem ducit. inde curia occupata portas claudit, ac per vallum excubias statuit. tum magistratum convocatum blande affatur. *non hostem, sed amicum venisse: proinde illasam urbem habituros. adventare Auriacum fratrem, cuius nomine rem tam magnam inceperat. nihil aliud animo agitare, quam ut florentissimum pridem Belgium contra vim Albani adjuvaret.* eâ oratione deliniti, se suaque omnes illi ultro permisere. Deinde incertis obsequii civibus arma adimit; alios consueta artificia, aut commercia, exercere per tubicinem jubet: suos proterve agere vetat. Inventi ibi arma multa, & cætera belli instrumenta; ærarium ingens. sed, ut in urbe limitanea, commeatus exiguus. gaza plurima, plurimū sacræ supellectilis, & ex auro argentoque imagines sanctorum. quas vicinæ abbatia, & monasteria, fama captæ per Lumæum Brilæ territa, ceu in loco maximè tuto asservandas deposuerant. triduo post sclopetarii clo clo accessere, festinantem Nassovium subsecuti. mox Iunio mense, sub Lorgio Mongomerio, equites clo cc. pedites clo ccc. Eodem tempore capta à Lanovio & Famarisio Valentiniana. sed quod in arce præsidium erat, valide repugnare. eique suppetias ferre iussus Ioannes Mendosa, levis armaturæ præfectus, duas equitum turmas, Aldenardâ evocatas, & quas Chevercauxius colligebat copias, eò ducit. ac armato propere tirone pridem

conscripto, sumptis ex armamentario Tornacensi armis, in arcem 11 Belgarum signa introducit. reliquos in adverso colle ponit. utque major oppidanis, qui aspicere inde poterant, numerus videretur, lixas ac calones miscet. tum, ceu Hispanicæ copiae essent, more gentis tympana pulsare jubet. eaque res terrorem obsessis injecit. quamobrem Famerius, digresso pridem Montes Lanovio, cum justæ illi vires deessent, & oppidanorum studia deficerent, irruentibus præfidiariis, deserere urbem, & vi erumpere coactus fuit. ad fugam ejus plebs consternata tam frequens sequebatur, ut in exitu, angustia portæ, plurimi obtererentur. Albano gravis Montium jactura visa, propter ingens loci momentum. & magis turbabat tam inexpectata clades. quippe Nassovium non ita pridem Lutetiæ visum, ac pilæ lusu se oblectantem, per exploratores intellexerat. & nuntium cladis tam impatienter accepit, ut detrahitum capiti pileum, iræ immodicus, conculcasset. Culpam rei in reginam matrem, Catharinam Mediceam, conferebat; stomachatus, *ab Etrusca muliere se delusum, cuius lilia Florentina Hispanicis sentibus brevi mutaret.* Sed hanc offensam laniena Parisiensis mox placavit. Colinius hoc initium valde rebus gerendis opportunum ratus, urgere vehementer regem; *invaderet tam bonam occasionem, & bellum Hispano denuntiaret. quod, quam diu occultum, minus strenue gereretur; timentibus è nobilitate plerisque, ne per prætorum incerta comprehensi pro latronibus transfugisque punirentur.* His rationibus in speciem victus, cū rei spem ab initio fecisset, & ad occultanda consiliorum secreta plane necessariam putaret; nec indicere tamen bellum, aut Philippum regem laceffere, animus esset: ne recusatione suspectus affectum alienum proderet, quod inter offensam & suspicionem medium, eximere callide tempus statuit. ac præ se ferre; *nihil isto bello gratius. tamen, declinanda invidia, cupere ut senatui probetur. quamobrem rogare, ut sententiam scripto complexus inquirendam ei proponeret, ne quid in tam gravi negotio nimis precipitanter actum homines maligni suggillarent.* Ille igitur prolixas ad regem literas scribit,

bit, quibus consilii sui rationes exponit. easque rex collaudatas, ut nulla fraudis suspicione cunctaretur, Ioanni Morvillero, viro augusti collegii principi, quem Colinio adversum sciret, serio expendendas tradit. isque acceptas mense Iunio, cum ad castrum Bononiense rex venisset, tertio ab urbe lapide, accurata oratione refutat. qua disceptatione dum res protrahitur, commeantibus ad Colinium internuntiis, qui Castellione ad Loniam erat, de deletis Ienliffi copiis nuntius fertur. Id sibi acerbum rex egregie simulare; & ad Claudium Mondulcetum, qui tunc res ejus apud Albanum procurabat, statim scribere; *daret operam, ut capta eo praelio nobilitas Gallica dimitteretur*: Colinium autem, qui interim, etsi praeter amicorum consilium, fiducia plenus in aulam venerat, in limite copias, quantas vellet, conscribere jubet. Nihil ultra bellum Belgicum Carolus iuvat, perniciose Galliae suae simulatione, magno antea studio incitatum. Albanus, quamvis manifesto jam satis plerorumque in Auriacum favore, rebus omnibus relictis, quamprimum Montes recuperare, & Nassovium opprimere statuit; tam egregium belli ducem coercere sibi maxime gloriosum, caeteris omnibus terribile ratus. Ac dum haec in Hannonia fiunt, in Hollandia multae indies urbes desciscunt; & tantum non sponte apertis portis Auriaci nomine praesidia recipiunt. tam gravi enim odio Albanus laborabat, etiam apud eos, quibus certum a majorum religione non discedere; ut decimae causa rerum novarum occasionem optarent. Iam Hollandia borealis, praeter Amstelodamum, tota defecerat. in australi prima Audewatra, urbs ad Iselam flumen sita, ad Auriaci partes accessit. quam XIII Kal. Iulias Adrianus Switenus cum exigua manu cepit. diesque paucos commoratus, cum novas sibi copias parasset, relicto illic exiguo praesidio, cum L aut LX aliquot militibus Goudam petit. ac per fautores porta aperta urbem ingressus, forum occupavit. oppidani excubias in curia agebant; ex quibus cum vim tentandam quidam putans explodere in illos sclopum vellet, inhibentibus aliis, statim

citra ullum sanguinem facta deditio. Switenus ductor in prima suorum acie versari, eumque sequi Vtenengius, è nobilitate Ultrajectina juvenis, & Wenceslaus Tzerclafius Hagiensis. Ducto circum curiam agmine, cum initio vix sexageni essent, pronis in patriae causam civibus, adeo statim auxit numerus, ut mox ferè ICCC essent. Convocato magistratu, in Philippi regis, & Auriaci praefidis verba singulos jurare jubet. inde ad praefectum arcis, Cornelium Mylium, Gerardum Franciscum Kegelingum, & Cornelium Reinegomium, intimos viri amicos, mittit postulatum, uti ad urbis securitatem ad XXV praesidiarios, quos Albani mandato habebat, totidem alios à se acciperet; nisi faceret, alia necessario ausurum. Is autem ubi captam urbem acceperat, famulum clam ex arce dimissum Ultrajectum properare jusserat, qui rem illic nuntiaret, & suppetias simul posceret. sed hunc oppidani retraxerunt. Igitur initio difficilior cunctando protrahere tempus nitebatur. at cum famulum interceptum, & vim parari intelligeret, quamquam invitus, conditionem accepit; placuitque, ut liber omnibus accessus esset. mox cum plebs tumultuaretur, nec ultra ei praefecturam credi permetteret, ex arce in urbem commigravit. inde per aedes singulorum investigatum, quantum quisque annonae haberet: cumque vix in octiduum suffectura inveniretur, missi illic mercatores, qui necessariam à Dordracenis pretio obtinerent. & illi, etsi adhuc Albani partes sequerentur, vicinae urbi non gravatè subvenerunt. cumque Hispani, qui Roterodami praesidium agere, Iselae ostium obstruxissent, appositis ad securitatem liburnicis suis, Crimpenum usque frumenti plurimum navigio devexerunt. unde Goudani curribus impositum porro in urbem adduxerunt. Interim necessaria omnia Switenus curare, & sacramento fidem oppidanorum obstringere, ac praesidium loco ordinare. tum ductis Leidam copiis, cum non ita pridem, misso à Sonoio Gulielmo Gravio Gandavensi, hominem extraneum recipere magistratus noluisse, operâ Pauli Busii syndici, aliorumque civium, statim

admissus Ioannem Eilofium Groningen-
sem cum cohorte urbi imponit. Dordra-
ceni, jam dudum affectus in Auriacum
proni, quia impetu quorundam præ-
cipitata consilia infeliciter cecidissent,
palam ejus partes amplecti hæcenus dis-
tulerant. sed hoc rerum statu non ultra
deferendam remp. rati, advocato Bar-
tholemæo Entesio, qui in propinquo sub
Lumæi auspiciis cum bellicis aliquot na-
vibus agebat, viii Kal. Iulias Albanum
hostem renuntiant. statimque iis ab Au-
riaco Maximilianus Hornanus Boxtelius,
cui etiam comitatus Burani, Leerda-
mi, Bredæ, & Heselsteinii cura com-
missa, præfectus destinatur. paullo post
Harlemum quoq; ad partes venit, Gerar-
di Berkerodii, Ioannis Coltermanni, &
Petri Kiefii insigni opera. illi enim cum
mandata Auriaci ostendissent, restare
initio magistratus, & deliberationem pe-
tere; qua negata, cum civium studia
animadverterent, hisce legibus urbem
dedunt, *ut sacramentum, Philippo olim &
Auriaco præfidi datum, ne mutarent; magi-
stratu, saltem ad Auriaci adventum, nemo
amoveretur. Albanus vero hostis publicus ha-
beretur. cunctis vita ac facultates salva essent.
clero, aut monasteriis, nulla vis fieret. milesq;
nullus, extra Ruichaverii cohortem, nisi arbi-
trio magistratus, urbi imponeretur.* Tam
fausta foederatorum initia Gorcomium
auxit, & se quoque vi Kal. Iulias dedi-
dit. atque arce per vim expugnata, ejus
præfectum cum uxore ac filia captum Bri-
lam abduxerunt. inde, dilapso per me-
tum præsidio, castrum Lovesteinium ca-
pitur; & per noctem oppressa Liesveltia.
tandem Schonhovia & Woerda quoque
armis Lumæi cedunt. jamque Hollandia
tota in Auriaci partes transierat, nec præ-
ter unum Amstelodamum quicquam re-
stabat. id in Albani obsequio perstitit,
ægre avulsum anno demum LXXVIII.
Dum hæc in Hollandia à Lumæo gerun-
tur, Gulielmus Bergensis, Auriaci affi-
nis, in proxima Gelria sumptis armis co-
mitatum Zutphanensem invadit. & cum
passim sine præsidio oppida essent, pluri-
ma cepit. inter hæc Zutphaniam ipsam,
Dotecomium, & Dusburgum. in Ve-
lavia ejus legatus, Zacharias Glisenber-

gius, Harderwicum vii Eid. Iulias cepit. CRO 10
LXXII.
moxque etiam Herenbergam, Hatte-
mum, Elburgum. in Tubantibus Olden-
salam, Goriamque. Per hæc Bergensis,
ubi lætum consiliorum eventum, & pro-
penfa populi studia comperisset, occasi-
one utendum ratus, in ditione Transifela-
na Campos obsedit. eam in rem missa à
Sonoio auxilia, & triremes vii. cives
nonnulli cum Andrea Arlerio pacti erant,
urbem sese dedituros, simul cum copiis
Auriacus adesset: & effectum horum
opera, ut deditio promissa fieret. Swol-
la, Hasseltum, & Stenwica, exemplum
secutæ. etiam Gelmuda, ac Vollenho-
via. arx Tautenburgum per centurionem
à Sonoio missum capitur. mox, transla-
tis in Ultrajectinam dioecesin armis, A-
mersfortia occupatur; unde excursioni-
bus crebris totam ditionem infestarunt,
sæpe ante ipsas Ultrajectinæ urbis portas
abducta præda. Postquam autem pars
magna Gelriæ etiam defecit, odio Alba-
ni, aut foederatorum armis; in Frisiam
quoque occidentalem transitum est. ibi
Doco Martina cum nobilitate profuga de-
occupanda Leovardia, provinciæ me-
tropoli, consilium ceperat. & mandatum
id ab Auriaco acceptum exequi hæcenus
non potuerat. nunc autem opportunum
ratus, à Sonoio, Hollandiæ borealis
præfecto, cohortes iv aut v poscit. sed
is, quia missis Bergensi auxiliis, & variis
præfidiis, copias distraxerat, unicam
tantum Frisiorum cohortem Holzone
Buma ductore submisit. Bergensis autem
Nederwormterium, Frisiam agrique Gro-
ningensis præfectum, supplere defectum
jussit. isque centurionibus aliquot con-
stitutis brevi cohortes tres quatuorve
comparavit; ac cum iis Cundertam ag-
gressus, diffugientibus Belgis, qui in præ-
sidio, sine negotio occupavit. quo suc-
cessu auctis animis in Frisiam perrexe-
runt. Hiergius, quem in Frisiam præfectu-
ra Megensi successorem Albanus dede-
rat, Arnhemii in Gelria morabatur. & ab
Auriaco, qui cum magno tunc exercitu
advenerat, ac plurimas illic urbes cepe-
rat, obsessis viis, præfectura excludeba-
tur. quamobrem Casparum Roblesium
Billium Lusitanum, qui Groningam cum
legio-

legione Belgica tenebat, Leovardienses, ut provinciae laboranti succurreret, per literas evocarunt. isque cum advenisset, imprimis urbem communivit, & mutato arcis praesidio, pro Germanis Gallos imposuit. in Harlingae ac Staverae arces a legione sua lectos misit. Wilhusium venerat Adolphus Holfatus, qui Albani iussu militem auxiliarem collegerat; & stipendii inopia cum ulterius progredi non posset, destinatum sibi ab Albano pecuniam submitti postulabat. & quando, longo loci intervallo, consuli absens Albanus non posset, mora que longior periculum allatura videretur, a Megensisthefauro, qui in arce asservabatur, mutua sumere novem florenorum c l o placuit, ex pecunia ab Albano assignata mox refundenda. sed cum illic vix quinque millia reperirentur, quod reliquum, aliunde suffectum est. Iam animi alieni signum Snea dederat, atque timeri coepit, ne in novas partes inclinaret. placuit ergo ut animos Billius exploraret, aliquid fortasse auctoritate viri valitura. isque cum Petro Fritema, curiae senatore, eo profectus intromitti postulavit, hac ex re de oppidanorum affectu conjecturam facturum. Et praemissus Fritema, ut eventum tentaret. ex quo cum adfuturum mox Billium intelligerent, clausis portis armati omnes in moenia prorumpentes, saltem cum domesticis recipi postulantem rejecerunt. quin audita voces quorundam, qui sclopeta minarentur. Fritema vix blanditiis obtinuit ut dimitteretur. Per id tempus ambigua etiam Bolswardiae fide, ut experiretur Billius, literis benigne scriptis quaerit, *an non in tutelam urbis aliquod praesidium ceperent.* sed illi eadem humanitate viro respondent; *gratam sibi pro salute publica curam, ceterum praesidio opus non esse, daturos operam, ne quid detrimenti caperent.* hoc responso satis manifestus affectus. tum de Franekera etiam laboratum; sed neque quemquam eo mittere, aut literas dare visum fuit, antequam ipsorum Leovardiensium studia cognoscerent. iccirco decretum, ut exquirerent, an in antiqua erga regem fide oppidani perseverarent. inde in urbem annona plurima, & com-

meatus belli illatus: edictumque, ut quicquid in subjectis agris, aut monasteriis, abbatibusve, esculentum, id in urbem comportarent. & consulibus mandatum, ut si quos civium minus certa fide existimarent, eorum nomina in indicem relata exhiberent. tum repetito sacramento arma omnibus imperata, additaeque cohortes v Germanorum, quibus ut stipendium esset, senatorum collegio, & ditissimis aliquot provinciae nobilibus, vi florenorum c l o indicta: eique continuando conscripti provinciae delegati indictionem recusarunt. *nimum haecenus impense fuisse; ac supra tributum ordinarium, pro quo obstricta regis ad provinciam tutandam fides. extra ordinem v prius, mox vi etiam c l o dedisse. inde honorarii vicem cxxviii c l o.* cumque publica necessitas allegaretur, nihil minus pernegarunt. *neque enim in sua potestate rem esse, plenis comitiis pertractandam. hoc tamen anniti velle, ut constituta provincia quiete, in cohortium v stipendium, quas nunc parassent, xxiv c l o curarentur.* Porro cives l obsequii invitos, aut incertos, ejecerunt; ultimum supplicium comminati, si postea praeter curiae voluntatem redire auderent. Sneani, legato excluso, certi offensae, ne annona deesset laborarunt. itaque a vicinis abbatibus ac monasteriis vi abreptam in urbem transtulerunt. nec multo post a foederatis praesidium admiserunt. & exemplum mox secuti Bolswardiani Nederwormterium advocarunt. tum Docomium, auctis per haec copiis invaserunt. Erant in praesidio urbis Belgae aliquot, & hostibus facile superiores, nisi cives conspirassent. ii fortiter repugnantes, a fenestris aedium suarum sclopiis terga ferire aggressi, incusso metu, in fugam propulerunt. atque ita in victoris potestatem urbs venit. sed homines militiae ignari, & qui per tumultum arma sumpserant, nec timere hostem didicerant, neglectis excubiis, mox iterum a victis per noctem oppressi, nullo adhuc victoriae fructu, urbem amiserunt. ac interfecti ferè l, ceteros tenebrae eripuerunt. Victores irati recentem contumeliam rapina & incendio vindicarunt. & quia munitionem adjuvare rustici pridem negassent, in pagos quoque

proximos sævierunt. Adjunxerant se foederatis nobiles ejus provinciæ plurimi. inter eos, Doco Martina, Sidius Botnia, Titius Hottinga, Siffridus Galama, Petrus Camminga, Augustinus Oetsma; aliique, quibus cognita locorum regio, & occulta civium multorum in nonnullis urbibus studia. Eorum opera ad australe fretum Stavera, Enchusam adversam spectans, occupatur. sed arcem è legione Billii Belgæ tenuerunt. hanc obsidentes tormenta admovere, Sneca, Bolswerdia, & Franekera advecta. & auxilia à Sonoio missa. Dum ita arcte obsidentur, afflicta valetudine Billius, convocato ad se senatu, *momentum loci, & necessitatem obsessorum* repræsentat; simulq; hortatur, *ne tam egregiam militum fortissimorum fidem, ac virtutem, desererent. sibi auxilia præsto esse. sed, educto per hanc rerum necessitatem præsidio, absente ipso operam darent, ne quod urbi incommodum eveniret. tum etiam docerent, qua via tutissime militem duceret.* Igitur placuit, ut copia per legatum quidem Coudomam aut Bolcam navigio subveherentur, ipse autem urbe ne exiret. id neque morbum ejus ferre, nec civilis prudentia legem. per belli incerta, si quid accidat adversum, gravius multo periculum fore. in ejus capite salutis publica summam verti. quamobrem missæ v cohortes Belgarum, 11 Germanorum, adventu inexpectato adeo obsessores terruerunt, ut metu longe majores copias adventasse existimantes, turpi fugâ arcem simul urbemque desererent. Postea cum se juxta Galedanum collegissent, iterum irruentes hostes cæsis cl reliquos dissiparunt. Coudomam autem, quò confugerant, populati, idem Staveræ mox fecerunt; ac deinde igne injecto exusserunt. machinas captivas in arcem liberatam transtulerunt. atque ita cum ingenti præda Leovardiam læti redierunt. Interim Leovardienses maxima annonæ caritas premere, coactis rusticis circumjectis frumentum omne in foederatorum urbes convehere. quamobrem Billius Franekeram inopinato invadere statuit; aut, si consilium non successisset, Berlicomium, opportunum situ pagum, opere & præsidio communire. inde Biltam copias ducere, & quicquid illic frumenti esset,

Leovardiam devehendum curare. Igitur noctu cum cohortibus v egressus, alias Harlinga accedere jubet, statuta hora ab una urbis parte arma concitaturus, ut, seductis illuc præsidiariis, ab altera facilius irruptio esset. sed, obseptis itineribus, cum conatu excidissent, ad Angumam, Berlicomium, & Lidlumam castrametati, loca opere festinato munierunt. utq; incommodum aliquod Franekeranis Billius daret, implere fossam Snecanam iussit. Circa id tempus cum cohortibus VIII Germanicis in Frisiam Iustus Schouwenburgicus venit, ab Auriaco præses provinciæ, ac Groningæ, agrique Groningani destinatus. Posito vero Franekeræ domicilio, multa à Nederwormterio statuta immutavit. Deinde curiam juri dicendo novam instituit, ad quam Sneca, Bolswerdia, aliaque loca, quæ foederatorum partes amplexa, pertinerent. Variè utrinq; velitatum est, & pagi aliquot, monasteriaque prædæ obnoxia, armis & flamma deleta. Albano autem undique nuntii minus grati perferuntur; quibus etsi angeretur, egregie tamen curas dissimulat. Vexabat animum successoris cogitatio, cui se, ut pridem jactaverat, tranquillam provinciam tradere posse desperabat. insuper de Galliarum rege, ac regina matre querebatur, à quibus Nasfovio clam auxilia destinata, aut permissa. neque aliunde magis sibi metuebat. itaque inprimis obsidere Montes statuit, antequam plures copię accederent, aut Auriacus cum exercitu adveniret. tunc enim vires adhuc integras variè distractum iri. quamobrem conscriptis III legionibus Belgicis Fridericum Filium cum IV C10 peditum, cccc equitibus, obsidioni inchoandæ præmittit; ipse, simul res alias ordinasset; cum copiis majoribus secuturus. & is Julio desinente profectus, proximum urbi monasterium Bethlehemum statim occupat, atque adversus vim communit. oppidani nihil territi urbem seque hosti excipiendo parant. Premebat Albanum ærarii angustia. nam & plurimum Hispanis debebat, quorum jam militia uti cogebatur. & copiis insuper novis opus: neque decimæ aut vicesimæ spes supererat. quamobrem, quod temporis
ratio

ratio posceret, invidiosum tributum differre statuit, dum qui in Hispaniam missi à provinciarum Ordinibus in impetranda indulgentia laborarent. utq; animos adè alienos demulceret, remittere decimam ac vicesimam velle edixit, dum modò alias pecuniæ colligendæ rationes ostenderent. idque etiam Hollandiæ Ordinibus Bossuvium præsidem proponere iussit. & seorsim ad eos quoque literas dedit, quibus in xviii Kal. Sext. comitia Hagæ habenda indiceret. Sed eo jam illic loco res erant, ut mandatum contemneretur. tamen in præscriptum diem Dordraci, in primaria Hollandiæ urbe, conventum ordinant; ubi de rep. deinceps administranda decernerent. ejus rei Auriacum certiore faciunt; & legatum, qui intersit, mitti postulant. ubi præscriptus dies illuxit, convenere ad libertatem vindicandam ex equestri ordine Iacobus Wingardus, & Arnoldus Duvendorius, Lumæi legatus. ex urbibus delegatos miserunt Dordracum, Harlemum, Leida, Gouda, Gorcomium, Alcmaria, Oudewatera, Horna, Enchusa, Medemlacum, Edamum, & Monachodamum. reliquis voluntas, vel audacia, defuit. Interim in Hispania res decreta. & post longam supplicationem facta tandem indulgentia. Hopperusque convocatis regis nomine hæc denuntiat; *ita eum erga Belgium affectum, ut nihil privati commodi causa unquam tentaverit. sed hoc tantum voluisse, ut resp. illis quieta, ac religio salva maneret. id sibi omnino persuadere, semper Ordines, fidei atque obsequii præclaros, in rebus omnibus, & consiliis, Dei gloriam, publicamque utilitatem spectasse. quanquam autem in responso decimæ ac vicesimæ indulgentia claris verbis non exprimeretur, haud aliam tamen sententiam esse. involucro ideo usum, ut apud subditos ipsi majestas, legato auctoritas integra esset.* Post hæc verba, qui curandæ rei missi, pro affectu tam benigno magnas sese regi gratias agere dicunt; idque reduces apud Ordines testaturos. Iam Auriacus justas sibi copias paraverat, in tres menses auctoratas, aut quam diu usus foret; ea militiæ conditione, ut, quia pecunia in stipendium non sufficeret, pignoris vicem urbes acciperent, quibus sol-

venda assignaretur. Collegerat equites bene instructos vii clo, pedites xv. cum his adungere se Nassovio fratri animus erat. ac quandoquidem Hollandiæ Ordines ad destinata in medium Iulium comitia legatum postulassent, Philippum Marnixium Sancto-Aldegondium mittit, multa rerum peritia virum, qui consilia adjuvaret. is cum xv Kal. Sext. advenisset, postridie mandatis exhibitis, ita Ordines alloquutus est. *Satis Auriaco, à quo missus, cognitum pridem ipsorum affectum, & nunc re manifestum esse, quando tanta animi constantia cum ipso, legitimo provincie præside, se Albano opponerent, ad vindicandam patriæ libertatem, quæ ab Hispanis aliquot jam annos oppressa; quorum libidini, aut sævitie, necdum adhuc factum satis. orare vero, ut tam præclaram voluntatem ne mutarent. egregiâ semper erga Belgium fide fuisse, ac Hollandiam potissimum, & ceteras curæ suæ provincias. Idcirco doluisse vehementer, tam immania dudum passas. neque majus votum habuisse, quam ut antiquam felicitatem restaurare aliquando posset. ideo non labori, aut impense percipisse. quin triennium nunc esse, cum exercitu collecto, meliore animo quàm fortunâ, vindicare libertatem publicam tentasset. ex eaque clade quicquid facultatum reliquum, id nunc postremum patriæ impendere. neque per successum adversa quicquam de libertatis studio decessisse. eundem illi animum mansisse, qui diu noctuque per hæc consilia hæctenus inquis continere se non potuerit, quin paratis denno copiis virtute invicta iterum eventum tentaret. quando autem tam diu oppressi antiquum animi robur revocassent, hostemque Albanum pronuntiassent, nihil sane prius habuisse, quàm ut spiritus tam generosos porro incitaret, & auxilium postulantibus præstaret. cumque exhausto patrimonio tam bonæ voluntati vires non responderent, promissumque ab ipsis esset, si exercitum modo adduceret, se stipendia curaturos, id nunc tempus esse scirent. in promptu militem, sed ea conditione lectum, ut priusquam moveret, prioris trimestris pecuniam presentem acciperet. aut si fieri id non posset, representato saltem unius mensis stipendio, de cetero vel nonnulli principes, vel quadam Belgii urbes caverent. Horum prius impossibile; alterum difficile omnino, neque utile. namque si ad Gallia Angliæve regem aut reginam irent, pe-*

riculum esse, ne obnoxias hac ratione provin-
 cias sibi subjicerent: quippe, nisi datis pignori
 urbibus, ne teruntium expensuros. itaque aper-
 tum aditum iri, egre postea possessa dudum loca
 relicturis. quod exemplis manifestum. quamob-
 rem nihil aliud restare, quam ut ductoribus ac
 turmarchis urbes aliquot fidem obstringant. in-
 super c aureorum cō statim expediant. hac ab
 Auriaco exponere jussum; & sperare, pro affe-
 ctu in remp. quam imprimis salvam cuperent,
 non gravatè concessuros. quamobrem, quia
 urgeret necessitas, maturato opus foret,
 illico decretum, ut c illa aureorum cō à
 locupletioribus reliquisque provincialibus mu-
 tua peterentur: & corrogaretur quicquid auri,
 argenteve, aut ceteri mundi quisque haberet.
 tum tributa ordinaria tradere quæstores jube-
 rentur, etiam deinceps continuanda, & invi-
 tis imperanda. item redditus templorum, mona-
 steriorum, aut collegiorum; & quæ præterea
 ornamento magis quam usui, occuparentur.
 deinde, ut pro stipendio cetero urbes cave-
 rent, convenerunt. Posthæc Aldegondius
 alia quoque mandata exhibet; ad quæ
 Ordines respondent: Auriacum se Hollan-
 diæ, Zelandiæ, Westfrisiæ, & Ultrajectinæ
 ditionis præsidem agnoscere, qualem olim rex
 statuisset. & apud aliarum provinciarum Or-
 dines operam duros, ut rege absente, præsi-
 dem ac patronum acciperent, ceu præcipuum
 Belgii principem, quique ad tutelam ejus jure
 & sacramento teneretur. ut autem belli nava-
 lis ratio corrigeretur, omnis ei potestas tradere-
 tur, isque ex auctoritate omnibus Thalassiarum
 summum statueret, qui de urbium maritima-
 rum consilio centuriones novos legeret. cumque
 in prædam hætenus miles arma habuisset, nunc
 stipendium poneretur. ac constituerentur homi-
 nes certi, qui de rebus maritimis cognoscerent.
 Tum ad Lumæum magistratus Dordra-
 cenus, Leidenfis, & Enchufanus ablegan-
 tur, qui terrestrem militiam ordinarent,
 & licentiam lege adstringerent, ne dein-
 cept provinciales vexarentur. Placuit et-
 iam archiva aperiri, quæ in arce Gouda-
 na, & privilegia inspici, reliquaque li-
 bertatis instrumenta ad Hollandiam per-
 tinentia, & in indicem relata describi,
 moxque magistratibus distribui, ut secun-
 dum ea deinceps respub. ex æquo admi-
 nistraretur. Hoc negotium, sed Auriaco
 prius consulto, & permittente, ex ordine

equestri Ianus Doufa Nordovicus, vir in-
 genio & litteris excellens, ex urbibus fin-
 guli destinati suscipere jubentur. Visum
 etiam à Lumæo petere, daret ante omnia
 operam, ne quid cameræ ordinum, rationum,
 commentariorum, aut curiæ actuarii perturba-
 rentur, instrumentaque omnia, reip. maxime
 necessaria, studiose asservarentur. Inde foedus
 mutua fide utrinque initum: neque Auri-
 co inconsulto, aut invito, Ordines quicquam;
 aut Auriacum præter Ordinum voluntatem cum
 ipso rege, ejusve legatis, de rep. pacanda actu-
 rum. Eam in rem fidei symbolum datæ
 dextræ; & Aldegondius pro Auriaco, à
 quo legatus, juramento se obstrinxit. De-
 cretum præterea, ut alias quoque urbes
 scriptis literis ad commune patriæ libe-
 randæ foedus invitarent; quod quia vicini
 Delphi recusarent, mandatum Lei-
 densibus, urbis situ opportunis, ut navi-
 gationem in Waterlandiam impedirent.
 ad Amstelodamum quod attineret, Au-
 riacus ad Daniæ regem urbesque mariti-
 mas literas daret, Ordinumque Hollan-
 diæ nomine peteret, quando publicæ liber-
 tati adversa esset, ne quæ ei in posterum merces
 subveherentur: ac Hornam potius, aut Enchu-
 sam, urbesque proximas; vel Dordracum per
 Mosam flumen transferrentur, ubi par commodi-
 tas foret. Porro tunc quoque Aldegondius
 exponit, eam Auriaco mentem esse, ut religio
 libera haberetur, & publice in iis locis, quæ de-
 cerneret magistratus, sine turbis exerceretur. cle-
 ricis autem nemo vim aut injuriam faceret,
 nisi contra remp. niterentur. Inter hæc Lu-
 mæus etiam venit, & provinciæ præfe-
 cturam ab Auriaco sibi mandatam in co-
 mitiis exponit. cumque literas protulisset,
 lectis iis, ex præscripto gesturum admit-
 tere placuit. Sic arma sub Auriaco præ-
 fide pro libertate Hollandia sumpsit. Et
 Zelandiæ quoque bona pars Albanum pro
 hoste habere. jamque audendi initium
 Flissingani fecerant, quibus misso in au-
 xilium Tserartsio aucta virtus, adeo ut
 infestis signis Middelburgum profecti ho-
 stem ultro provocarent. at cum is præli-
 um detrectaret, neque tuta obsidio pu-
 taretur, retrogressi se per vicos distribu-
 erunt, arcemque Souburgum, non pro-
 cul Flissinga, occuparunt. Mox Middel-
 burgenses, ne timuisse viderentur, Sou-
 burgum

burgum versus nocte intempesta copias machinasque ducunt. In praesidio Galli erant, qui in hostem animose erumpentes, fortiterque repulsi, cum frustra suppetias Flissingani duplici velitatione tentassent, arcem deserunt. eam Hispanus occupatam, imminentibus rursus Flissinganis, cum defendi posse desperaret, iterum dedit. Crescere illis indies copiae, & per eas animi robur. itaque mari bellum instruunt. & Antverpiam profectus Theobaldus Worstius, pulverem tormentarium, quaeque praeterea bello necessaria, clanculum emit. nec multo post, cum insignis e Lusitania classis adveheretur, mercibus plurimis pretiosis auroque onusta, turbarum ignara, & mutationis, vi aggressi naves exonerant, mercibusque distractis ingentem inde pecuniam contrahunt, atque in suos usus applicant. tum ut Middelburgum subigerent, urbem insulae Walacriae primariam, liburnicis exstructis com meatum prohibere conantur. jamque bello et naves armaverant, quibus mare obsidebant. & infestis valde animis pugnabant. namque ut Albanus, nullo personarum discrimine, milites, cives, mercatores, ceu perduelles, supplicio extremo afficiebat: ita illi, quemcunque Hispanum capiebant, statim in crucem sublimem agebant, neque ullum vitae pretium erat. cumque plures captivi essent, colligatis brachiis, binos ex urbis propugnaculo in subjectum mare praecipitabant. indigna quidem illa saevitia, sed quam exemplum irritaverat. Veriae cum postridie Non. Jun. epulum magistratus haberet, in templum irruentes praesidarii, imagines sacras, & altaria, haecenus illaesa, subito animi impetu confregerunt. deinde in templi chorum progressi, in equitum aurei velleris insignia illic suspensa idem ausi, cum res ad Tiferartium deferretur, ille, ut epulo intererat, vino iram accendente, statim se ad templum proripiens, stricto gladio duos improvisus occidit, porro alios occisurus, nisi intervenientes quidam impetum viri cohibuissent. Id ubi caetero praesidio gnarum, adeo omnium animos offendit, ut cum armis ante aedes convenirent, pontificum, ac latronem appellantes; & paria illi

facturi, ni Rollaeus praetor, Herptiusque, motum sedassent. ac profecto ex eo tempore invisus militibus, tandem quoque per tumultum interficitur. Flissingani, distractis classis Lusitanae mercibus, Anglicanos ad se mercatores plures militesque pertraxerunt, qui luculenta spe stipendii militiam quaerere. itaque auctis valde copiis vicinae Flandriae arma inferre statuerunt; Ostburgoque & Ardemburgo occupatis, dedere se Brugeses jubent. sed oppidani, quia res ipsorum satis adhuc inordinatas, & in militia tumultuaria parum momenti existimarent, etsi inclinarent aliqui, necdum motum ullum audebant. quamobrem frustra hic conati, in templa, & monasteria proxima, arma vertunt. inde Gandavum progressi, cum nihilo illic felicius successus, veriti ne interciperentur, in Walacriam revertuntur. Ioannes Cerda Medinacaelius, Albano a rege successor datus, cum novis clasibus Hispanorum copiis in Belgium adventabat. id ubi Flissinganis cognitum, Balduinus Eobaldus, Ioannes Motus, aliique, circa Flandriae oram invadunt. Necdum Cerda intellexerat tantam Auriaco classem esse, eoque negligentior hosti se obnoxium fecerat. Ducebat naves L I V, ex iis XXVI majores Belgis ereptae: minores reliquae, quas Assabres Cantabri dicunt. Has magno impetu adorti superant, fugantque. & ex XXVI majoribus vix I I I salvae. Cerda cum minoribus aliquot, copiisque, elapsus Slusam appulit. alii Rammekenum, & inde Middelburgum evaserunt. victoribus ingens praeda obtigit; in auro argenteo signato C C aureorum clasibus in mercibus I O C I O aestimabantur. Slusa Cerda Brugas se contulit, inde Bruxellas ad Albanum, infausto per principia augurio minus avidus destinatae praefecturae; quam mox etiam deprecatus in Hispaniam recessit. quippe vir Albano dissimilis, & prudens rerum aestimator, qui turbatis bello provinciis non sine opprobrio decessurum animadvertibat, alienae culpa, quam corrigere non posset, suam existimationem involvere inconsultum ducebat. Nihilominus naves Cantabrias XX bello parat; & Machlinia tormenta aenea XXI I I, currusque aliquot cum pi-

lis ac

lis ac pulvere nitrato mittit: quæ univer-
sa Flissingani in Flandria occupata in su-
um armamentarium transferunt. inde aliis
submissis instructæ naves ferente vento
Slusa Rammekenum devehuntur, tribus
in itinere interceptis. illic cum essent, ar-
cis præsidio, ut putabatur, satis tutæ;
Theobaldus Vorstius, vir promptæ auda-
ciæ, vi aggressus, nequicquam adjuvan-
tibus arcis præsidiariis, omnes capit, in-
cenditque. milites plurimi trucidati, pau-
ci nantes evasere. ac tam egregio pugnae
navalis successu, ut in rebus lætis solet,
crevit animus Flissinganis, placuitque
porro fortunam experiri. Est in propin-
quo Zuitbevelandia, & Tergoesa, insu-
læ metropolis; inque ea aliquot clam
amici. Igitur, cum pridem frustra Flan-
driam tentassent, ad hanc occupandam
militem mittunt. Hieronymus Tserartsi-
us aliquot cohortes cum *xx* machinis bel-
licis navibus imponit. cumque in insulam
applicuisset, præmissis in proximum pa-
gum Gallis, oppressisque excubiis, reli-
quum militem obtruncare decreverat.
sed illi, cognito adesse hostem, per tene-
bras in urbem evaserunt. ad quam Tse-
rartsius adductis copiis cum deditionem
posceret, ab oppidanis rejectus, ut por-
tam convelleret, tormenta admovit. sed
laboris irritus, neque ad obsidionem in-
structus, sauciis paucis, retro cessit. dis-
cedentem erumpentes præsidiarii sunt. se-
cuti, ut postremum agmen carperent; at
vero ordinate incedentem nihil lædere
potuerunt. Animus Tserartσιο erat, do-
nec necessaria submitterentur, eminus
obsidionem facere. sed falso rumore de
Friderici Toletani adventu, qui magnas
Antverpia copias ducere ferebatur, metu
potius, quàm periculo, insula excessit.
Id vero adeo ingratum Flissinganis, ut re-
deunti portam occluderent, & rei infectæ
culpam imponerent. Inde per vicos cir-
cumpositos palans miles licentius agere,
donec re composita, & stipendio nume-
rato, in urbem admissi, iterum ad ten-
tandam obsidionem emittuntur. tunc ut
certius consilium esset, petitis à Lumæo
auxiliis, cum *ix* machinis, aliisque obsi-
dionis instrumentis, insulam repetunt.
cum exscendissent, atque ad urbem adve-

nissent, ducto circum castra vallo, tor-
menta collocat. Erat urbs situ magis quàm
opere munita; & in ea præsidiarii Galli
Hispanique *lxxx*, sub præfecto Isidoro
Pacieco. qui virtutis egregius animum ad
defensionem obfirmabat, & Albanum re-
rum suarum certum fecerat. Obsessor ho-
stis verberatis aliquamdiu muris, media-
que nocte facto in ruinam impetu, ab ob-
sessis fortiter repellitur. dum ab una parte
impetus fieret, & præsidium distrahere-
tur, ab altera conscenso muro obruere
pugnantes decreverat. sed scalis brevioribus
frustra hoc consilium fuit. sic hosti-
um virtutem casus adjuvit. Iam septima
hebdomas agebatur, & obsessis deerant
multa, cum de urbe liberanda Antverpiæ
consultatur. idque per aquas, si matura-
rent, obsessa navibus bellicis insula, per-
difficile censebatur: si differrent, pericu-
lum erat, ne fractis animis, aut virtute
oppressa, præsidiarii sese dederent. Mon-
dragonius, vir animi ingentis, aqua rece-
dente tentare liberationem statuit. nam
olim juncta continenti insula, cum inun-
datione dirempta esset, vadum relique-
rat. idque exploratum, etsi aliquot hora-
rum intervallo, & trium annium profun-
do alveo, laboriosum satis transitum ha-
bere judicaretur, discrimen tamen virtus
contempsit. Igitur gnarus, quantum apud
militum animos exemplum ductoris pos-
set, ne quid re insolita cæteri trepidarent,
omnium primus vadum ingreditur. &
transgressus, *ix* tantum desideratis, quos
devios interjecti amnes hauserant, excita-
tis ignibus Avilæ felicem transitum, & ob-
sesso Pacieco adventum indicat. tum ma-
dido & defesso militi reficiendo tempus da-
tum; quo si eos obsessores adorti fuissent,
in proclivi victoria erat; & post eam ur-
bis deditio. sed id neglectum tanta secu-
ritate, ut initio ad famam rei ludos face-
rent. mox autem cognito hostem trans-
misisse, & *iv* tantum miliaribus abesse,
soluta obsidione in fugam effusi tam tre-
pide naves petierunt, ut vix tormenta
bellica abducerent. quin plurimi, impe-
dimentis desertis, dum inconsiderate pro-
perant, fluctibus merfi interciderunt. in-
secutusque fugientes Paciecus cum *cccc*
à Mondragonio submissis, Porresio, Bal-
leio, &

leio, & Salvaterra ducibus, in extremo agmine stragem edidit. & deleti ex foederatis Io ccc. Hujus cladis tanta omnium offensa fuit, ut passim Tserartsius proditionis infimularetur, cujus rei pertæsus, abdicata præfectura, ad Auriacum concessit. & culpam excusans, jure, aut duello, decus suum tueri velle præ se tulit. tum libello quoque edito quoscunque accusatores provocans. sistere se intra mensem jubet, coram Auriaco causam dicturus. ac quamvis nemo compareret, non tamen odium publicum, aut calumnia cessavit. In Hollandia Hispani Roterodamum adhuc tenebant. cumque urbes vicinæ, Auriaci partes amplexæ, annonam interciperent, penuria pressi, Amstelodamo petere statuunt. Igitur Rodericus Sapata, Haga à Ferdinando Tolentino missus, assumpto secum Ioanne Cepeda, cum delecta ccc manu, & magno carrorum numero, Delphos Hagamque prætergressi, Scevelingam, pagum Oceano adjacentem, acie instructa contendit. inde qua littus duceret progressus, juxta Harlemum transiens occupato Sparnodamo, ubi Robollium ductorem capit, Amstelodamum pervenit. ibique frumento conquisito, eadem qua venerat via regressus, Roterodamum illæsus rediit. In reditu pauci, milites pariter atque agricolæ, tumultuaria turba, & armorum imperita, prope Catwicum tormentis minoribus duobus adductis, & lorica tenui in littore excitata, temere se objicere ausi, mox hoste conspecto turpiter sane diffugerunt. Albanus, qui rerum suarum omne momentum in Montibus ponebat, urgere obsidionem; & ex Hollandia reliquas copias advocare. Itaque Roterodamo etiam, & Delfshavia, mense Julio deducta præsidia. quod Switeno, urbis Goudanæ præfecto, Ienninus Rivius, urbi à secretis, statim per literas indicavit; simul obtestans, *daret operam, ut boni cives, gravia multa ab Hispanis passi, clementer haberentur.* Is porro ad Lumæum scripsit, qui non multo post urbem vacuam occupavit. Sub hoc tempus parum abfuit, quin Harlemum Hispanis proderetur, obnoxium insidiis propter vicinum Amstelodamum, quod in Albani fide permanse-

rat. Prætor urbis epulum instituerat, eoq; magistratum vocaverat. huic etiam, etfi invitus, Ioannes Coltermannus interfuit. dum convivantur, hora decima vespertina accensus quidam esse ad portam Grævium nuntiat, qui intromitti in urbem vellet. Consul Theodorus Rampius ire in curiam hominem jubet, sub pulvillo, quem designabat, claves inventurum, quibus portam aperiret. id Coltermannus, nisi se præfente, cum futurum negaret, ægre dimissus Grævium intra urbem admissum in diversorium deducit. inde excubias lustraturus, in portis Sparwoudana & Schalcovicana, qui excubaret, unum tantum deprehendit. & hæc quidem aperta erat; adventabantque cohortes v à Bossuvio missæ, ut urbem occuparent. ac fecissent, si hora præstituta adfuissent. qua neglecta, casus eam, & Coltermanni virtus servavit. quippe is excitatis civium proximis portam occlusit, & cohortem Ruichaverii in armis esse iussit. itaq; exclusi Hispani Sparnodamum recesserunt. Postridie vero convocato magistratu Coltermannus cum Berckenrodio & Kiesio collegis intervenit, restaurandis civium animis, eo magis percussis, quod eodem tempore Rodericus Sapata, qui cum cohorte Hispanica Haga advenerat, prope urbem ad portam australem in silva esset. Visum autem, ut Coltermannus ad Sonoium auxilii petendi proficisceretur; & Berckenrodio literis ad Switenum datis cohortem unam submitti rogaret. Ac Coltermannus quidem, ubi Enchusam ad Sonoium venit, auxilia obtinuit: missique suppetias milites Io c, sub ductoribus Lazaro Mulle- ro, ac Cornelio Everdingo. hisque se, præclaro in patriam affectu, cives multi Hornani, & Alcmariani, ultro junxere. Cum Beverwicum pervenissent, ad secundum Harlema lapidem, Hispanos Hagæ cum curiæ Hollandicæ senatoribus, & magistris rationum, commentariis, instrumentisque omnibus, ac supellectile, ad urbem accessisse nuntiatur. quamobrem ocuis à Sonoio copias majores postulant. isque, quas recenter è Transiselandia accepisset, à Zacharia Glisenbergio collectas, illico submitit, dato rusticis vicini-
nis man-

nis mandato, ut annonam illuc compor-
tarent. Postridie Mullerus sub auroram
ad portam arenariam suos ducit, misso
prius oppidanis nuntio, ut ipsi quoque se
conjungerent. vix advenerat, cum co-
hortes v ab arce Clivienſi rectà in eum
tendunt, quas aggressus nulla fere suo-
rum strage profligavit, ac Sparnodamum
fugere compulſit. sed hanc victoriam cla-
des excepit. quippe qui in silva Hispani
jam prælio fessos invadentes, etsi forti-
ter pugnante Mullero, vincunt, fugant-
que. eoque conflictu cæsi instar Io cc. vi-
ctores Ultrajectum profecti, ubi cohortes
aliquot Germanicæ in præsidio. sed
oppidani, acerba pridem ab iis passi, re-
cipere in urbem noluerunt. id ægerrimè
ferentes in suburbia, pagosque adjectos,
iram vertunt; igne & ferro omnia vastan-
tes. sed ab Albano in Hannoniam revo-
cati post dies aliquot discesserunt. Tum
senatores curiæ Hollandiæ, & magistri
rationum, qui cum iis venerant, in urbem
immigrant, ibi domicilium habituri. quan-
quam illis pene sine functione munus, cum
præter Amstelodamum, Mudam, We-
sopum, & in Brabantico limite Heusdam,
tota provincia defecisset: his vero plus
occupationum reliquum fuit, cum ad
ipſos etiam Ultrajectinæ ditionis, Frisiæ,
Groningæ, & Transifelaniæ rationes per-
tinerent. Interim Auriacus accepta è
Gallia exigua pecunia, sed majore ab
Hassia Landgravio, oppignerato patri-
monio, in Germania exercitum conscri-
pserat equitum VII clo, peditum xv, in-
super Belgarum III clo. Duces primarii
Burchardus Barbuis, Ernestus Mandeslo-
us, & Henricus frater, erant. hunc trans-
misso in Gelria Rheno prope Dusburgum
ad Aldekerkam & Essenam lustravit. In
Gallia Ienlisius, de Nassovii, & cætero-
rum ducum sententia missus, à rege au-
xilia & promissa obtinuit. Colinius copi-
as in limite paraverat, quas ipse duceret.
erant peditum IV clo, sub Rentio, Iumel-
lio, & Bellingervillio. equites CC cata-
phracti, & levis armaturæ turmæ II præ-
cursoribus Petrobuferius Genissacus præ-
erat. reliquum equitatum Philippus La-
noius Bellovacus ducebat. Monitus erat,
cum discederet, iterumque mox per li-

teras, à Nassovio Ienlisius, *ut factò per
agrum Cameracensem itinere ad fratris Auriaci
copias se adjungeret: nam ut recta Montes du-
ceret, periculosum valde esse, nec sibi expedire.*
Sed ille animi ferocior, cum suis se copiis
liberare obsessos posse confideret, ne in
istius gloriæ partem quisquam veniret, ceu
contrario Colinii imperio, utile admo-
dum consilium neglexit. Interea tempo-
ris levibus ad urbem præliis certatur; &
cum v Eid. Sext. ad messem colligendam
præſidiarii exiissent, cum magna rustico-
rum manu, pugna satis atrox oborta est,
in qua profligati obsessi, incumbente
Bernardino Mendosa, amissis plurimis
retro cedere in urbem coguntur. ex ob-
fessoribus cæsi pauci levis armaturæ equi-
tes. Chiapinus Vitellius, & Rodericus
Toletanus, leviter vulnerati. Iam au-
gmentum castris accesserat, turmæ equi-
tum Arscotani, Mansfeldii, Bossuvii,
Barlamontii, Noircarmii, & Altabrugii:
ac è legione Rutiana cohortes VII. tum
expectari quoq; legio Nicolai Polville-
rii; & è Neapolitana, quæ Trajecti, signa
v. Didacus Zunica, Philippi apud Caro-
lum Gallia regem orator, qui ejus confi-
lia ignoraret, sæpius egerat, *ne auxilia per-
duellibus Belgis mitteret; & acrius etiam ex-
postulaverat, fœdus obtestans, quod vio-
latum supremi numinis vindictam irritaret. nec
ita meritum Philippum, qui distractum bellis
civilibus contra subditos perduelles adjuisset.*
Carolus contra factum excusare, & *invi-
to se admissum: idque haud obscurum, pro-
scriptis nuper, qui in Belgium suppetias irent.*
*sed in regno necdum à turbis civilibus quieto,
labefactata majestate, non omnia posse. multa
necessario dissimulare, quæ mox, potenti ette-
rum firmus, prohiberet.* Ita ambiguo re-
sponso, gratiæ & offensæ medius, Zuni-
cam dimittit. Sed eodem tempore nobi-
lis quidam ex aula ad Albanum Bruxellas
missus, per viam ad Fridericum Toleta-
num deflectens, eum de Ienlisii consilio,
copiarum numero, & itinere toto instru-
it. quamobrem ille triduo post cccc equi-
tes, & sclopetarios Io ccc, Cameracum
versus mittit, qui, viam inter urbem &
Landrecium infidentes, hostium res ex-
plorarent. Ienlisius, cum rectà Montes
ire instituisset, per Bossuvium iter habue-
rat, &

rat, & inde Quieuregium, sesquimillia-
 ri ab urbe, non sine fraude, cum viarum
 imperiti à ducibus proderentur. In eo iti-
 nere magna passim injuria facta rusticis
 Hannoniis: unde animi, antiquis odiis fa-
 tis infesti, longe magis exacerbati. Dela-
 tum ad Toletanum erat, Ienlisium secum
 equitum *iv*, peditum *x c l o* ducere. id,
 five rumor finxerat, in talibus validus;
 five astu ducis divulgatum, ut hostem
 terreret; intrepidus tamen Toletanus,
 qui & optime numerum copiarum Galli-
 carum teneret; &, ne sine prælio in pro-
 vinciam hostem admitteret, famæ inter-
 esse putabat, aggredi advenientem statuit.
 & verebatur, si detrectaret, ne metus aut
 desperationis manifestus, collapsam val-
 de patris Albani auctoritatem porro de-
 strueret; Auriaco sine dubio, qui cum
 exercitu copioso imminebat, nutantes
 passim Belgarum animos impulsuro. itaq;
 ut periclitantem Bruxellis patrem assere-
 ret, & factu optimum, ac plane necessa-
 rium duxit, vel cum periculo belli aleam
 tentare. Hoc consilio præmissis Bingium
 impedimentis, cum nuntiaretur intra
 Galliaë limitem auxiliares recessisse, ad
xvi usque Kal. Sextil. subsistit. dein ubi
 compertum vix *iv* milliarium spatio se-
 paratos, positus prope Hanam castris,
 pontem moliri; legatum Bernardini Men-
 dosæ, Antonium Figueroam, cum *x x*
 equitibus mittit, & Franciscum Ferdi-
 nandum Avilam, arcis Groninganaë præ-
 fectum, cum Garciaë Valdesii equitum
 sclopetariorum turma, qui seorsim copi-
 as hostium & consilia explorantes è vesti-
 gio ad ipsum referrent. ipse eos subsequen-
 tus est. Belgarum & Hispanorum pedi-
 tatus omnis promiscue incedebat, duce
 Iuliano Romero; cui Licquius, & Che-
 vereauxius, additi erant. Vitellius, etsi
 ex vulnere imbecillis, à fossoribus in le-
 ctica portabatur. pars equitatus triparti-
 ta ad dextram ire: reliquum tribus item
 agminibus distinctum in extrema acie ef-
 se. quam claudebant sclopetarii Hispani
c c c c, & ala Bernardini Mendosæ, qui
 præfidiarios, tergum forte invasuros, sus-
 tinerent. ita ad urbem usque promotum.
 tum ordine mutato, qui in ultima acie
 eques erat, in primam vocatur. sic itum

ad Giselinifanum. ubi cognito, nondum
 Gallos Hanam transmisisse, confestim in
 eos equitatum Toletanus mittit, pedita-
 tum subsequi jubet. Primam aciem Ro-
 merus ducebat; qui simul hostem conspi-
 catur, Ioannem Salazarium Sarmientum
 cum sclopetariis gravioribus *l x* inter se-
 pem & salicetum collocat; qui, dum
 utrinque veles concurrat, latus infestaret.
 Primo impetu cessere Hispani. quibus
 submissi è legione Chevereauxii Belgæ
c c, quos ipse Chevereauxius, & cum eo
 Delvalius, duceret: & mox totidem du-
 ce Licquio, cui comites Mota, Bergius,
 & Fremenantius. hos levis armatura sub-
 sequi, cum peditibus Hispanis *c c* sub
 Francisco Bovadilla, Ferrandino Agna-
 sco, & Didaco Carvaiali. post eos cum
 reliquo peditatu ipse Toletanus agmen
 claudere. Galli à tergo Alterragium vi-
 cum habebant, cui planities non magna
 subjecta, silva undique & rivo cincta. quos
 à fronte adortæ Hispanorum cohortes *l r*
 Alfonsi Monteri & Garciaë Valdesii, levi
 pugna præludebant. in prima acie cum
viii cohortibus Rentius erat, totidem
 medius Iumellius ducebat. postremum
 agmen, quia magis hosti apertum, cum
 Rhingravio, & Genissaco, Ienlisius du-
 cebat. interque dumeta itinere valde an-
 gusto incedens, equites *c* duce Rentio
 de hoste cognituros præmisit. in hos, simul
 silva egressi, declivi jam sole, cum ala sua
 Lupus Sapata impetum facit, & post eum
 Philippus Noircarmius Sancto-Aldegon-
 dius cedentibus fortiter incumbens in fu-
 gam propellit. itaque in suos versi pedi-
 tes, unde minus periculi Ienlisius putave-
 rat, turbatis ordinibus exercitum sol-
 vunt, pontem versus, quo Hanam trans-
 miserant, fugientes. sed ne per hunc eva-
 dere possent, occupata ulteriore ripa,
 Antonius Figueroa prohibuit. itaq; trans-
 itu non permissio, per Tornacum, Con-
 datum, & Athum, Valentiniana usque
 effusi, dum abjectis armis per silvas huc
 illuc passim palantur, infestis rusticis,
 plurimi spoliati cæsiq; miserrime perie-
 runt. Eo conflictu cecidere amplius *c l o*
cc. in quibus Rentius, & Rhingravio.
 Ienlisius, Iumellius, & Schonewallius,
 capti in custodiam abducuntur, ille Ant-

verpam, iste Tornacum, hic Aldenardam. ac Ienliffius non multo post repente exanimis repertus in lecto, nullo morbo præcedente, etiam in funere ignominiam passus est. Iumellius autem, ac Schone-wallius, diversa forte liberati. Olharius faucius cum c circiter in urbem venit, nec multo post è vulnere moritur. Bellovacus noctis beneficio elapsus, in cœnobio Spineleviensi à Poieto præfecto excipitur. Ex Hispanis cæsi tantum Alfonsus Lombralis, & Antonius Zero, cum v i peditibus, equitibus x i i. Lupus Sapata gravi accepto vulnere evasit. Duabus horis depugnatum est. in conflictu gregarius quidam miles egregium virtutis specimen dedit. nam lancea transfixus, alia è terra arepta, quæ forte obvia, irruentem equitem intrepidus excepit, strenue pugnans, donec ejecto per vulnus sanguine, adhuc animi integrum, vires deficerent. Toletanus, revocatis ab hoste copiis, sub vesperam ad Gisellini fanum rediit. è pugna x Gallicæ cohortes ad proximam silvam se contraxerant, contra quas postridie multo mane Chevereauxium mittit; sed mox relatis xxx signis suos cohibuit. Hac suorum clade dejectos oppidanorum animos fore arbitratus, per tubicinem dedi sibi urbem postulat; sed rejectus, mandata Philippo Lalanio obsidione, Bruxellas ad patrem Albanum contendit: cum statim post prælium in castra venisset Nicolaus Polvillerius, adducens peditum signa x i i i, & Hispanos I c Ultrajecto evocatos, cohortibus i v ex Ebersteinii legione suffectis. insuper i i i equitum turmæ, quas Nicolaus Basta, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macuca pridem in Italia legerant. Albanus i i i Non. Sextil. indictis Bruxellis comitiis pecuniam ab Ordinibus poscit. *ex Hispania misisse regem c c c c aureorum CIC, nec præter ista expectari quicquam posse. qua cum summa si militie sue onera compararent, nullo modo suffecturam deprehenderent. hinc stipendium ordinandum quindecim equitum CIC. peditum autem Germanicorum x i i legionibus, & cohortibus Hispanorum Belgarumve c c l. huc accedere ceterum belli apparatus, naves plurimas, ac tormenta. Igitur annua vicies centena CIC*

& centesimam expedirent. se ita instructum intrabimestre Belgio toto hostem profligaturum esse. Mox cum Medinacælio profectus Montes petit, ipse urbem expugnaturus. & ad convellenda mœnia tormenta majora xx i v, minora viii secum trahit. Bruxellas Arscotano mandat. Ante urbem cœnobium Spineleviense erat, quod cum cc defensoribus Poietus tenebat. id tentatum acri pugna. atque egressæ ex urbe cohortes à Francisco Salazario fortiter repulsæ. egregie tamen defensus à Poieto locus capi non potuit. itaque rursus mox adorti Rodericus Sapata, & Alfonsus à Sotomajore, tormenta admovent. editaq; ruina, cum impetum facturi essent, præfidiarii, non ultra vires periclitari à Nassovio iussi, in urbem se recipiunt. Loco capto Molemus imponitur, cum Belgarum i v signis è Chevereauxii legione. Eodem die, Espernio duce, x i i i peditum signa venere. ac postridie Albanus ipse cum Medinacælio, moxque Salentinus Isenburgicus Archiepiscopus Colonienfis cū equitibus CIC IC, Ioannes Rhoda cum ccc, & ab Archiepiscopo Trevirensi IC missi. Ut primum advenit, Valentinianis Avenisque tormenta advehi, Chevereauxium Rutiumq; cum suis legionibus vicum Menium insidere jubet. ipse vero castra undique communiri curat, ut adversus obsessorum & auxiliatorum vim tuta essent. Dum vallum urgetur, leviter pugnatum est: vulneratique Alfonsus Melfia, Christophorus Corverus, & Franciscus Valdefius. nocte proxima xxv i tormenta admota. Interea Auriacus transmissio Rheno Mosam petit, positus ad Hellenradium prope Ruremundam castris. ubi petito commeatu cum oppidani recusarent, incensis portis pridie Non. Sext. urbem expugnat; in qua, indigna militum sævitia, plurimi trucidati. inter illos œconomus & hierophanta Carthusianorum cum presbyteris aliis duobus, ætate senecta venerandis. Paulus Waelwicens, qui episcopo sacrorū minister, in cœnobio crudeliter occisus. adeoq; in ipso templo, nulla loci sacri reverentia, diaconus quidam confossus; & ante sacrariū Reinerus Linterius. Ibi dum paucos dies subsistit, venire ad eum Hollandiæ Ordines, cc florenorum

norum cō adferentes, & de aliis item cō
 cavere. Cumq; nuntiatum esset, in ea pro-
 vincia indecore militem grassari, maximè
 in monasticum ordinem, edicto publico
 vim repressit. simul ad remp. totam illic
 constituendam animam advertit, præscri-
 pto edito ad diem viii Kal. Septembris.
 inde aperto in Brabantiam aditu, ineunte
 Septemb. Lovanium versus copias ducit.
 portaque incensa obviam ab urbe legati
 venire, pecunia oblata vim & præsidium
 redimentes. inter eos, vir patriæ diligens,
 Elbertus Leoninus, tunc juris in Acade-
 mia illa antecessor, & postea Gelriæ Can-
 cellarius; cujus etiam ante meminimus.
 Machlinia neutram partem amplexa, odi-
 um inter & obsequium, missum ab Alba-
 no præsidium recusaverat; nec Auriacum
 admittere audebat. hanc Arnoldus Dor-
 pius capit; & Bernardus Merodius Ru-
 menus cum vii peditum signis, equitibus-
 que Io, præsidio imponitur. moxque aliæ
 urbes, affectu aut metu, sese dedunt. In
 Hornani ditione suffossis muris Weertium
 occupant; cujus arcem Ioannes Monte-
 lius Caias, & Franciscus Mendosa, ser-
 vabant. inde in Flandria Teneramunda,
 mox Aldenarda, Iacobi Blommartii astu,
 in potestatem redigitur. & Teneramunda
 Dorpio mandata. Aldenardæ graviter
 sævitum est. prætor, Iustus Cortevillius,
 capta urbe in arcem fugerat; qua expu-
 gnata, hominem multis vulneribus confe-
 ctum per fenestram in flumen subiectum
 crudeliter præcipitant. tum quæsi ad
 cædem sacrifici, & passim viri nulla in-
 juria obnoxii, avitæ religionis odio, in-
 digne interfecti. Ioannes Apostolus, Pa-
 melæ curio, qui periculo evitando huc
 confugerat, & eodem ex ordine xv alii,
 manibus pedibusque colligatis, in flumen
 projecti, submersique; præter unum,
 ætate debilem, Iacobum Ambainum,
 qui forte in ripam adversam delatus mor-
 tem evasit. nec templis parcitum est, aut
 cœnobiis, & vim passæ imagines sancto-
 rum, etiam in sepulchra sævitum, nec
 quiescere mortuis permissum. Hæc res in-
 famem militiam reddidit; quique prius
 Albani sævitiam detestati, nunc etiam Au-
 riacum odisse coeperunt. & quidem ur-
 bes multæ in fidem ejus se tradidissent, si

id ei consilium fuisset. sed ille, relictis re-
 bus omnibus, hoc unum præcipue agita-
 bat, ut dissipato Albani exercitu, Nassio-
 vium fratrem liberaret. quamobrem iter
 susceptum urgens, dum in eo est, Dieftam
 quoque & Tielmontium capit. Nivellæ,
 quia spe suppetiarum transitum negave-
 rat, com meatum, & annonam imperat.
 Chevereauxius cum legione sua, & sclo-
 petariis Hispanis Io c c, Menium proce-
 dere jussus erat, ut illic aditum interclu-
 deret. sed cum Peronam venisse hostem
 accepisset, qui vicus duorum milliarium
 intervallo Montibus abest, & vereretur,
 ne inde trajecto Hana per Genapum in
 urbem auxilia intromitterentur, Che-
 vereauxium revocat, contractisque pro-
 pius copiis magis obsidioni incumbens,
 vallum ad marginem fossæ perducit. &
 undique castra anxie munit, certus pæ-
 lio abstinere, solaque mora hostem de-
 bellare. Positis in colle sex tormentis ad
 portam Bertemontiam urbem subiectam
 graviter verberat. reliqua binis locis dis-
 tribuit, quæ & portam Bertemontiam,
 & exterius propugnaculum infestarent.
 eaque biduum totum explosa proximas
 turres, etsi oppidò perforatas, nondum
 tamen dejicere potuerunt. dein in ripa
 collocatis viii tormentis murorum mi-
 nas dextra lævaque versum dejicit. cæ-
 tera exterius propugnaculum quatiebant.
 cujus parte anteriori tandem diruta, in
 posteriori, ducta fossa, aliquot præsi-
 diarii mansere. etiam turris S. Andreae
 crebris ictibus perterebrata defensores
 occultare non ultra poterat. contra ur-
 bani editam interdium ruinam noctu rur-
 sum communiebant. & Lanovius ante
 murum in munitione c c collocat; tum l
 alios designat, qui reliquam propugna-
 culi diruti partem tuerentur; ipse cum
 centum è nobilitate, & delecta hastato-
 rum sclopetariorumque manu, ruinam
 defendendam capit. dein fossam interio-
 rem ducunt, & excitatis utrinque tumu-
 lis tormenta quinque, ac colubrinas xi
 statuunt; quæ sine intermissione in ho-
 stium tentoria explosa plurimum iis in-
 commodi afferrent. insuper sæpe erum-
 pentes opera quoque; interturbabant. Cum
 vero Albanus frustra aquam è fossa de-

rivare tentasset, tandem obductas pluteis scaphas, quæ contra sclopeta tutæ essent, parari jubet. tum doliis plurimis afferes colligatos insternit, per quæ pontis instar miles è scaphis in ruinam exscenderet. & ne quem aditum auxiliares haberent, validis stationibus vallum firmat; collibusque geminis, in via quæ Genapum ducit, militem imponit. in altero etiam munitionem quadrangularem, ad stellæ instar, ex consilio Bartholemæi Campocassii Medinacælius excitat: in qua posita signa 11 Germanorum, & machinæ totidem: datumque præterea Romero negotium, si usus foret; ut cum 11 itidem Hispanorum signis, & cohorte Salazarii, præsto ad suppetias esset. in subjectis vallibus equitatum collocat, jussu Chevereauxio fossam Menio circumducere. Polvillerio, Licquioque, ut stationem tuerentur imperat. Espernio, cum cohortibus Ebersteinii, tormenta custodienda assignat. tum dispositis ita agminibus, Hispanos pedites selectos 1000, qui laborantibus opem ferrent, ante ea procurrere jubet. Auriacus Perona progressus vi Eid. Septembris cum toto exercitu sub meridiem in conspectum urbis venit. sed res tormentis è longinquo tantum gesta, læso maxime ab urbanis Albani equitatu. Hoc præludio extractus dies. insequenti eodem ordine iterum progressi prælium tentant. Albanus porro, qui Genapi muniturum castra Auriacum crediderat, occupando loco Fridericum filium cum Hispanis 1000 miserat. quod Auriaco insperatum. cumque graviter inde turbaretur, nec satis tuta copiis suis statio esset; peditem Gallicum, qui potissimum exercitus robur, in duo agmina distributum præcedere jubet; & Genapum iter capit; quo tunc etiam Sanchius Avila ab Albano missus venerat. ibi oborta acris pugna. Prodibant è vico Hispani. Ducesq; erant Franciscus & Marcus Toletani, Rodericus Sapata, Ioannes Ayala, cum delectis c. hos cum cohortibus aliis Texeda sequebatur, & cum eo Iulianus Romerus, ac Ferdinandus Toletanus. submissi deinde Petrus Taxis, & Salazarius, cum equitibus cataphractis 100, ac Ioannis Crotii Rutii ala. Initio Avila Gallos propulsare; mox victoria alternante, incumbente cum equitatu Henrico Nasfovio, victi Hispani, amisso signo alæ Taxianæ. inde restaurato prælio adeo anceps fortuna fuit, ut ipse Albanus, quique aderat Medinacælius, sequestrata dignitate, ceu gregarii depugnarent. tandem datum receptui signum. & Auriacus, cui infesta valde munitio, rursus Genapum ire pergit; si forte Albanum ad certamen protrahere posset. sed is auxilia arcere contentus, incertam belli aleam jacere non sibi consultum putabat. quamobrem Auriacus frustra esse hunc conatum animadvertens, eodem die castra movens Fermeriam abiit, tribus inde miliaribus distans. ibique postridie commoratus, quia fanum Floriani Polvillerius tenebat, inde in urbem auxilia mitti posse sperabat, verum eo statim Albanus Bernardinum Mendosam misit, cum tribus equitum alis, & cohorte una sclopetariorum; quos mox secuti Marcus Toletanus, & Rodericus Sapata, cum sclopetariis aliis 1000, & aliis Hispanorum v. Auriacus jam à Floriani fano sesquimilliare abierat, cumque occupare Ariminum vellet, ubi Mendosam conspexit, quosdam præmisit velitatos, dum tentoria ponerentur. & paullo post Albanus adfuit cum Medinacælio, Philippo Noircarmio, & Iuliano Romero. ac Mendosa admonente, opportunum insidiis locum, de invadendo per noctem hoste consilium capit. Igitur negotium filio Friderico mandat; qui c. 1000 Hispanos, ut se dignoscerent, interulas albas armis superinducere jussos, eo ducit. Chevereauxius cum signis VII, Licquius cum peditibus cc, in itinere vicum occuparent, quo se sui reciperent, si consilia hosti explorata essent. ipse ut cum Noirkermio locum accessit, hortatur milites, *meminissent prisca virtutis, nec occasionem tam egregiam destituerent.* tum non longo intervallo collocato Friderico Toletano, & Garcia Suaresio, cum c. 100 sclopetariis, Iulianum Romerum, Marcum Toletanum, Ioannem Salazarium, Antonium Moxicam, & Rodericum Sapatam cum cccc, in hostium tentoria impetum facere jubet. à Friderico

C13 13
LXXII.C13 13
LXXII.

co Toletano, & Suaresio ad I 5 circiter passus cum aliis c l Christophorus Quixada & Casparus Vrea constituti. paullo propius Franciscus Toletanus, & Martinus Erastus, cum c c. ante hos Rodericus Peresius cum hastatis quinquaginta. Romerus, aliique, impetum primum facere iussi, hostem adorti stationarios trucidant. inde exorto tumultu, antequam armati adesse ad signa possent, intra horam plus c c c occiduntur. injectus quoque tentoriis ignis, & inde datum receptui signū. Antonius Moxica cum l x longius progressus, quā ut se recipere posset, interceptus obruncatur. Existimaverat Fridericus Toletanus non temere egressuros hostes, rātos omnem Hispanorum equitatum in se duci. eoque consilio à Bernardino Mendosa plures tubicines simul canere iussi erant. Verum ubi per incendium excitatum colluxisset, deprehenso astu, audentius in recedentes irruerunt. inde, cum noctem reliquam in armis egissent, postridie vasis conclamatis Auriacus suos Machliniā reducit. moxque ad Rhenum exauctoratis, cum præsenti vitæ periculo ob stipendia non soluta, Campos venit, unde Enchusam in Hollandiam transmisit. Interim fratrem Nassovium monet, quando urbi tam arctæ obsessæ auxilia nulla inferri possent, uti rebus suis consuleret. Is tam æger lecto tenebatur. Igitur Lanovius, cæterique Gallorum duces, consilia cum illo conferunt. visumque cunctis, uti honestis conditionibus urbem dederent. idque factum x i i Kal. Septembris. nec tam aut discessus Auriaci, aut rerum angustia, virtutem hominum fortissimorum impulit, quam allatus è Gallia nuntius de latrocinio Parisiensi. is Gallorum, quorum potissimū in præsidio robur erat, animos dejecit. Interea autem, dum Montes obsidentur, Hollandiæ Ordines Harlemi congregati, de provincia contra vim Albani defendenda serio deliberant. tum etiam de belli mediis, & Amstelodami obsidione, quam magnopere Lumæus urgebat, pronis illic multorum animis, qui se proderent, simul ea tentata foret. Petebat insuper, promovendæ rei, x l florenorum c l 5. & promissum ab Or-

dinibus, quantum suffecturum putarent. Placuit autem ut obsidio terrestris esset; cum Sonoius, aliique, profligandas freto australi naves putarent. quod etsi utile, tamen ob ærarii angustiam, ceu sumptuosum nimis, omissum. quamobrem Lumæus cum legione Lazari Mulleri, aliisque copiis, ad urbem accedens, capto Carthusianorum cœnobio, castra munit. Id Bossuvio, qui tunc Ultrajecti agere, obsessi nuntiant, & auxilia etiam petunt. Lumæus literis perbenignis ad deditio-nem oppidanos sollicitabat; sed illi nec accipere eas dignati, insolenter in tubicinem scelopum explodunt. tunc Lumæo tormenta majora x i i missa. At Bossuvius suppetias obsessis laturus, Ultrajecto cum cohortibus i v venit; Nardenonam, tres residuas Amstelodamo impositurus. sed Nardeno jam propinquus, cum intronitti postulare, l x sclopetarii, è Bergensis legione, qui paullo ante adven-rant, excluderunt. idque eum gravissime offendit. cumque vim tentare non posset, sine bellico instrumento, ne cunctando tempus perderet, porro copias Mudam ducit, unde navibus Amstelodamum mox devectæ. His subnixi oppidani porta Ultrajectina erumpunt; sed repulsi, ac capti x v i. At vero Lumæus, cum de urbe expugnanda desperaret, mox obsidionem solvit; de Ordinibus multum questus, qui pecuniam, & promissum com meatum, non misissent: nec solvendæ obsidionis aliam ipsi causam esse. sed in ipsum, & negligentiam disciplinæ militaris, alii culpam referebant; animis omnium per sævitiam alienis, quæ in clerum toties usus, & priscae religionis cultores. Eo ipso mense Augusto, quo hæc gesta, Hadrianus Duyckius, Woerdæ præfectus, quæ urbs in Hollandiæ limite agro Ultrajectino objacet, cum urbano magistratu in Auriaci partes transit. Montibus captis Vaulxius ab Albano imponitur, cum Belgarum signis i v. cæteræ copiae Rutio se conjungere iussæ; qui cum iis Aldenardam, Flandriæ urbem, obsideret. & præmissus Teneramondam Mondragonius. Cum Bruxellas redux paulum modo divertisset, eductis quatuor è legione Sicula cohortibus,

Machliniam contendit. & præmissis filio Friderico in itinere Tilmontium ac Lovanium recepit. Machliniæ iv signa perditum, equites cc erant, quos Auriacus discedens præsidio reliquerat. primo impetu capta suburbia, eoque conflictu vulneratus Ferdinandus Toletanus, quod Albani iram acuit. & tormentis advehijussis vim parabat; cum dilapsum metu præsidium, nulla liberationis spe, urbe deserta noctu evadit. Postridie Kal. Octobris clerus urbis sacro ornato crucem vexillumque præferens extra muros processit, ut miseræ plebi suis precibus veniam impetraret. sed Hispani spretis precibus infulisque sacerdotum, pars per portas, pars moenia transcendentem, irrumpunt; tanta rabie, ut immania quæque perpetrarent. In introitu cæsi plurimi; imminutæ virgines, etiam sacræ. nec matrimoniis parcitum fuit. sub parentum etiam aspectu, & maritorum, expleta libido. nullus ordo immunis habitus. insuper direpta omnia; aurum, argentum, monilia, vestes; denique quælibet supellex. nec quicquam miseris reliquum fuit. eaque præda quadragies centum clo florenorum aestimata. utque poena, non flagitium putaretur, pridie Nonas publicato Musæ edicto causam Albanus proponit. & biduo post eorum bona deferri intra triduum jubet, quicumque se præteritis turbis implicuissent, tum Swevegemo præfecturam urbis dedit. Deinde Liram Ioannes Mendosa cum levi armatura; Germanici equites Lovanium in præsidium missi. At Mendosa, ubi Arscotum venit, cognito fugisse hostem, vestigia premens, in silvæ introitu ultimum adhuc agmen carpsit: & Diestam dilapso præsidio vacuam recuperavit; urbi adversus vim invalidæ multam imperasse contentus. Teneramunda v r r c I o florenorum se redemit. Aldenarda Rutium accepit; quique in præsidio fuerant Ostendam digressi, inde in vicinam Zelandiam, aut oppositam Angliam evaserunt. Embifius, navi in vadum impacta, cum in eo esset ut caperetur, in mare defiliens suffocatus est. Blommartus, Gravius, Rivius, alii, meliore via Zelandiam petentes, noctuque in hospitio oppressi, cum se in vin-

cula dedere nollent, igne injecto perire. plures passim strangulati, aut gladio percussi. Antonius Vtenhovius, quia majorum religionem mutasset, ad palum vivus igne circumposito exustus. sed Blommartus, sævitæ immanis, in urbe capta pridem crudelissime grassatus: Graviusque, avaritiæ inexplebilis, nec templorum sacra reveritus, & ob flagitia carcerem in Hollandia passus, non indignum vitæ exitum habuisse videri possunt. aliorum nulla, nisi adversæ militiæ, culpa. His peractis, Albanus Mosæ Trajectum abiit, ibique Germanici equitatus maximam partem, ceu urbibus obsidendis inutilem, quod tunc agitabat, exaucto- ravit. tum tormenta Licquius cum cohortibus quinque Mosam devehit; moxque ipse subsecutus, cum Vahalim attigisset, reflexo contra Rhenum itinere, adverso flumine ad Mosam venit. ubi Graviæ præfectus, Caspar Gomefius, pontonibus magnis apparatus, pontem struxit. ibique exercitu transmissis, & tormentis, terrestri itinere Noviomagum petit, Friderico Filio in Auriacum ducere jussis, tormentisque adverso Vahali Arnhemium missis. Illic dum est, à variis urbibus legati supplicatum veniunt; *ignosceret crimini, cui necessitas, non voluntas, obnoxios fecisset. quippe Auriacum vel recipere, vel pecunia commeatuque adjuvare, per vim coactos: omnia amissuros, si cum armis imperanti pauca negassent. nunquam animo descivisse, & nunc fortuna meliori gratulari.* Is autem, necdum tempus poenæ opportunum ratus, dissimulata in præsens offensa, delicti veniam omnibus dedit. In Hollandia Franciscus Boshufius cum navibus suis valde Enchusam infestabat, & extra portam septentrionalem domos incenderat. eratque animus oppidanis infestam classem semel invadere. sed impetum hunc consilium repressit, cum prudentiores timerent, ne relictis intra urbem, qui Albano bene vellent, egressos excluderent. quin operam etiam piscatores obtulere. Sed Sonoio periculum displicuit, qui Lazarum Mullerum misit Sanredamum, ut occupato emissario id muniret. Deinde aggeribus Waterlandiæ, Amstelodamo oppositis, milites custodes im-

imposuit, novumque emissarium firmavit; Hornâ, Edamo, ac Monachodamo, missis triremibus, quæ munitionem tuerentur. contra eas naves XVI ab Amstelodamensibus missæ, majores X, minores VI. & ab urbe effusi multi, ceu certa victoria prælium spectaturi. sed eventus spem fefellit. semelque victi cum pugnam postridie restaurarent, navesque IV incensas triremibus exurendis immitterent, pejore exitu, conatus irriti discessere; ac navium aliquæ perforatæ perire; quædam ancoris tormentisque abjectis difficulter evasere. Hinc crevere victoribus animi; & bello naves instrui cœptæ, quibus, occupato freto Australi, Amstelodamensium commercia turbarent. Non multo post res fœderatorum retro labi, Albani victoriis, & licentia militari, quam Lumæus non compescere. jamque multis sub Hispanis pridem servitus non iniquior videbatur; & tædebat dominum mutasse. hanc ob causam rogatus Auriacus ut adventum maturaret, ac rempub. corrigeret. tum urbani magistratus per subjectos sibi vicos singuli inquirunt, quid quisque proximis à Majo mensibus tribuisset; quidve à ducibus, aut militibus, exactum fuisset. porro de templorum thesauris percontantur, quibus eos tradidissent. V I Eid. Octobris nova repente stella exorta est sub Cassiopeæ asterismo: quæ nec fixa, nec erratica, crescere & decrescere visa, totos I 3 XXX I I dies apparuit. id phænomenon terruit omnes. evocatusque ab Albano Noviomagum Gemma Frisius, vir tunc astronomiæ clarissimus, à Christo nato nihil tale illuxisse dicebat. alii ei stellæ comparabant, quæ ex oriente magos Bethlehemum duxerat. nec minus mira in Hispania Hieronymus Nunius, linguæ Hebrææ & matheseos Valentiaë professor; & in Austria Fabricius Polus, Thaddæusque Hagesius, Viennaë prodiderunt. Eo tempore Auriacus etsi in Hollandiam festinaret, varie tamen impeditus, minus voto iter promovet. itaque Sonoio XVI I Kal. Novembris scribit, *brevi affore; & per Campos Enchusam venturum. interim urbibus animum firmaret; ac bene de repub. sperare jubere.* etiam ad Ordines literas mittit, *ut, cum primum provinciam attigisset, ocius ad ipsum convenirent, de re summa mature consulturi.* paullo post cum famulatio, & exiguo equitatu, Campos venit. unde eum Enchusani cum triremibus accersitum magna animorum lætitia acceperunt. ibique paullum commoratus naves fabricandas ordinat, quibus classem hostilem freto australi expellerent. tum ad portam item australem propugnaculum novum excitare jubet; quod à civibus tanta alacritate actum, ut intra diem XVII, rigida hieme, totum absolverent. Inde lustratis proximis urbibus, rebusque illic constitutis, Harlemum abiit. ubi congregati ex præscripto Ordines advenientem summa cum gratulatione excipiunt. Dein *studia ei & fidem commemorant, quoque animorum affectu, cum summo rerum suarum discrimine, patriæ libertati vitam, ipsi obsequium devovissent. vix esse, ut hostem tam potentem, tunc etiam victorem, excipere possint: itaque adflictis admodum rebus solamen, & consilium, daret.* isque adeo animos omnium confirmavit, ut cum ipso extrema pati velle dicerent. Et profecto opportunus adventus fuit, cum fracta pene cunctorum virtus; quique hætenus pro libertate quidvis ausi, deserere patriam destinaverant. quapropter statim ad rempub. animum vertit; & militiam, Lumæi negligentia valde corruptam, imprimis corrigit. Dein literas cum Hispanis mutare, & com meatum efferre vetat. tum provinciæ quoque curiam, dilapsis Ultrajectum consiliariis, iterum ordinat: juriq; dicendo constituti, Adrianus Houffius, qui solus provinciam munusque pristinum non deseruerat; Nicolaus Valckesteinius, Petrus Meranus, Theodorus Nieuburgius, Gerardus Wingardus, Cornelius Bronckhorstius. curia ipsa, quia Hagæ minus tuta foret, propter ingruentia Hispanorum arma, Delphos urbem proximam translata. dicique illic jus cœptum anno sequente I V Eid. Febr. inde aucta quoque, additique Arcturus Brederodius, Hieronymus Borrhæus, Leonartus Casembrotius. Iustus Menenius, fisci advocatus: Paulus Hovius, cognitor publicus constituti. Tum rationibus quoque

desertis alii præfecti. & in Zelandiam, ordinandæ ibi provinciæ, Batenburgicus ablegatur. Interim in Gelria Fridericus Toletanus strenue rem gerere. Ad primum adventum Lochemum capit, & Dusburgum. inde Zutphaniam arma promovet. ea urbs ad Iselam sita, opere factis munita erat. nec præsidium justum deerat, sed discordia inter cives minus firmum. negata initio deditio, tormenta XIII muris admovet. editaque ruina, præsidarii parsque civium noctu diffugiunt. ideo cum postridiè dedere urbem cæteri vellent, obsessores rati egregiam prædæ occasionem, hi per portas irruentes, illi per ruinam enisi, cæsis obviis, injectoque octo locis igne, captivam urbem misere diripiunt. cives crudelissime habitos alios ex arboribus suspendunt, alios in profluentem præcipitant. milites è fuga retractos prono capite in furcam agunt. trucidati plus I. reliquis grave tributum imperant, tanta crudelitate exactum, ut felices illi denique viderentur, quibus occidi contigisset. etiam varia libidine virgines violatæ, ac matronæ. Christophorus Vasquius cum præsidio imponitur. Ea re territus Bergensis, cum uxore, liberis, supellectile, ac præsidio, Campis profugit in Westphaliam. pari terrore vicinarum urbium munitionumque præsidia correpta. itaque homines non sua virtute, sed hostium absentia, antea audaces, abjectis armis animisque Gelria tota & Transiselania profugere. victorque Fridericus Toletanus, ut priorem infamiam deleret, urbes dedititias clementer habuit; nec præter multam quicquam indixit. Campisque quidem III signa Germanorum; Swollæ, ac Daven-triæ, cum suis cohortibus Polvillerium imponit. Vicina Gelriæ Amersfortia, in terræ Ultrajectinæ finibus, etiam se Bossuvio deditit. Cui Ultrajecti agenti per tumultum claves urbis præsidarii detulere. Erant præter equites I, peditum II signa Andreae Putmanni, & Gisberti Brouck-husii: pro quibus alia II Bossuvius reposuit. urbe egressi, facto Nardenum versus itinere, illic intromitti postulabant, sed rejecti à magistratu Ultrajectum discesserunt. Idem in Frisia occidentali ter-
ror fuit, quam Iustus Schouwenburgius tenebat. is nuntiato adventare Albani copias, cum signis aliquot xiv Kal. Decembris Franekeram deserens Maccum abiit, vicum in littore freti australis; quem opere festinato munire statuerat, ut tutus inde in Hollandiam adversam recessus esset. sed imperfecta adhuc munitione à Billio oppressus, in vicinos Tencteros fugit. mox quoque Bolsverdia & Sneca desertæ; captusque præfectus Nederwormterius Leovardiam in arcem custodiendus abducitur. earumque urbium magistratus Leovardiam profecti claves Billio obtulere. qui cum singulas mox intraret, cives utriusque sexus in genua provoluti, junctis manibus, veniam ante actorum petiere; quam vir animi benignus concessit, militemque Gallicum imposuit, Germanis vicatim distributis. sed Albanus moenia dejici, fossasque impleri, per literas jussit. Ita Frisia, Gelriaque, quasi Panico metu actæ, sese Albano reddidere. Sed Hollandiæ, ac Zelandiæ, pro defendenda libertate, plus virtutis, ac constantiæ. Invitaverant Enchusianos, aliasque in eo tractu urbes, Campenses literis valde blandis, ut ad Albani obsequium redirent. at illi latoribus, si redirent, laqueum minati. Medemlaci leviter turbatum, hac de causa. Juvenis quidam moenia transcenderat; idque in urbe limitanea capitale interpretatus Iacobus Cabeliavius centurio, vincula injicit; etiam intercedenti patruo, ac dimitti postulanti. quod atrocius cives rati, in arcem captivos abducere cupienti se opponunt. inde concitati milites arma sumunt: item cives. qui superiores facti, partim urbe milites expellunt, partim arma ponere jubent. Cabeliavium in curiam elapsum, arce præsidium deducere cogunt. Et discrimen habitura res videbatur. sed Auriacus, missis eo Hermannio Merio, & Nicolao Ruichaverio, priusquam ingravesceret, in principio tumultum composuit. Zutphania subacta, & cætero illo Gelriæ tractu, Fridericus Toletanus, jam Amersfortia quoque tradita, in Hollandiam copias ducere. in cujus limite Nardenum erat, juxta freti australis littus, oppidulum nec situ nec mu-

C10 13
LXXII.C10 13
LXXII.

nec munitione firmum. Kal. Decembris equites c regis nomine deditionem fieri jubent, & Bossuvii militem admitti. responsumque ab oppidanis; *hactenus à se regi suo servatum oppidum, & servandum etiam deinceps.* Aderat in moenibus præmiator; ut alii ferunt, homo mentis parum sanæ, qui tormentum illic positum suâ sponte, non oppidanorum jussu, in eos explosit. illud crimen tot mox cædibus vindicatum. Postquam equites isti digressi, illico loci magistratus quosdam emittere, qui pulverem tormentarium emerent; item alios ad Sonoium, qui cum classe in propinquo freto australi, ut auxilia implorarent. à Bartholemæo Entesio, Lumæi legato, qui haud longe cum copiis aberat, cohortes 11 submitti petunt, & Auriaco Lumæoq; rerum suarum necessitatem indicari. nam, siquidem longæ obsidioni impares essent, maturari auxilia debere. commode vero liberari se posse, si Mudam Sonoius, Entesius Wesopum occuparet. missus quoque ad Mullerum nuntius, qui Schellincwoudam tunc tenebat. sed promissa ubique auxilia, nusquam prompta. ideo dejectis animis, ubi adventare cum omnibus copiis hostem intelligerent, cujus vim sustinere non possent, ad Toletanum mittere visum, qui urbem dederent, & gratiam præteritorum peterent. Id negotium consuli, & senatori datum; qui Amersfortiam profecti, ubi tum Toletanus agere, colloquio prohibiti Bussenum ire, proximum Nardeno pagum, jussi sunt; illic responsum accepturi. sed consul, dum redit, apparatu viso territus, rhedâ descendens, ceu onus alvi positurus, periculo se instanti subduxit. Id ubi senator vidit, valde indoluit. veruntamen vir animi præstans, qui uxorem, & pignora liberorum, civisque carissimos deserere nollet, optimus civis, maritus, pater, tristis rei nuntius perrexit. & Bussenum, ut jussus erat, Toletanum secutus, cum interroganti Bossuvio, an milites oppido excessissent, affirmaret; alios postridie oratores adducere jubetur, atque ita dimittitur. Igitur ipsis Kal. Decemb. venere in castra Lambertus Hortensius, rector scholæ, vir doctrinæ famâ clarus; aliique è senatu, & populo. qui cum Toletanum alloqui velent, ad Romerum rejiciuntur, cui is omnem potestatem dedisset. cum illo igitur paciscuntur, oppidum se Toletano tradituros, ea lege, ut civibus vita facultatesque salvæ essent; tantum denuo fidem juramento obstringerent, solique ex Hispaniis, quantum semel sumere possent, oppido efferrent. ultra nulla præda esset. Hæc ter porrecta Hortensio dextra rata fore pollicitus Romerus, cum eo, aliquot xx Hispanis comitatus, oppidum ingreditur. è vestigio ad tympani sonum cives jusjurandum daturi in templo hospitalis convocantur. & convenerunt pene omnes; cum homines antiquæ simplicitatis, innocentia sua, & fide ab hoste data, securi, nihil sibi mali metuerent. pauci quidam, quod evenit prævidentes, inter templi laquearia, locisque abditis, se occultaverant. Interim Hispani, desertis moenibus, & constricta glacie fossa, transverso etiam vallo frequentes intraverant. dumque miseri cives conveniunt, futuræ laniæ ignari, uxores eorum militibus advenis convivia curabant. Aliquamdiu ante templum cum Hispano sacerdos quidam inambulabat; qui mox ad cives conversus, moriendum illis edicit. illicoque apertis foribus irruentes milites inermes homines pecudum instar miserrime trucidant. Toletanus ipse, ut suo exemplo plus miles auderet, consulem cædit. Dein igne injecto reliquias comburunt; & vicatim discurrentes obvios mactant, totumque oppidum tantum non in sanguinem & cineres vertunt. Quidam, olim oppidi prætor, consulque, homo annos LXXII natus, qui diu è morbo decubuerat; alterque, textor lintearius, ex hydrope æger, in lecto confossi. in Xenodochio, præter duos, senes omnes annorum erant LXXX, aut xc; nonnulli seculum superabant. nec ætatis habita ratio: sine discrimine interfecti omnes. in mendicum quendam stultum, & mutos duos etiam sævitum. ægrè Hortensium Bossuvius servavit: qui tamen filium Augustinum, organistam, crudelissime obtruncari, & occiso cor eveli, ante oculos vidit. Qui inter templi laquearia se absconderant, illinc quoque

ad cæ-

ad cædem protracti. quamvis facile illi quidem evasissent; si modo januam, per quam aditus, obserare ausi fuissent: fatuti futuri tenebris loci, & angustia; quam unus aliquis contra plures nullo negotio, aut periculo, defendere potuisset. sed homines tristi suorum spectaculo consternati, omnem salutis spem amiserant; parsque nolle tot charis nominibus superesse. Postquam viri latrocinio defuere, iram, & libidinem, in foeminas vertunt; quarum plures vario cruciatu enecant. quandam gravidam strangulatam mox in puteum præcipitem agunt. aliam, quæ pepererat pridie, cum partu suo oppido expellunt. puellæ XII aut XIII annorum constupratæ. & in mortuos quoque sævitum. nudaque occisorum cadavera, passim per plateas disjecta, ne humare ququam auderet, poena indicta. itaque per XX dies insepulta jacuere. insuper omnia miserorum bona direpta: nec relictæ segetes quidem nondum excussæ, quas Mudam avexere. Narratur etiam aliud quiddam valde crudele, & miraculo sane affine. ex oppidanis quidam locupletior putatus, ut celatas opes proderet, crudelissime divexatus, cum se occultasse quicquam pernegaret; quod cruciatu omni majus, uxor ejus ante oculos violatur. quam injuriam multo maximam ubi convitiis, quæ sola misero arma supererant, vindicaret; in conspectu uxoris occiditur. eamque tunc aggressi, ingenio sexus molliorem, ideoque tormentis minus parem, ut quod scire vellent, extorquerent, manibus in tergo vinctis, pronoque capite, ex pede altero ad palum alligant, coram filio admodum puero. qui cædis paullo ante paternæ, & maternæ injuriæ spectator, etiam vinctus, nec succurrere illi poterat. sed cum neque sic proficerent, & in in foemina supra sexum constantiam experirentur, tormentorum fessi, ceu mox fame morituram, ita suspensam relinquunt. jamque biduum totum pependerat, & cruciatu, ac inedia, tantum non enecta erat. Puer quoque deficiebat; nec spes vitæ ulla restabat. cum ecce egregia forma juvenis nihil tale expectantes solatus vinculis liberat, & exhibito pane refectos in Deo confidere jubet: brevi ipsis

melius fore. Atque hæc talia Toletano nondum satis supplicii visa. Bossuvio imperat moenia demoliri, & præfecto arcis Mudanæ, Paulo Loo, negotium dare, qui rusticorum ad hoc opera uteretur. cumque initio differretur, repetitis ter quater literis, tandem extremo Decembri scribit; *nisi fieret, cohortes aliquot immisurum, quæ pagos circumjectos exurerent.* Itaque, nullo ultra moræ prætextu, disjecta moenia, & solo æquata. Hoc crudelitatis exemplo, contra quam Albanus putaverat, nihilo magis timeri coepit. quin effectum, ut Hollandi Zelandique, obstinatis desperatione animis, quod gravissimum inter oppressos vindictæ genus, justa contra eum odia, nec unquam deponenda, fumerent. tanta quidem omnium offensa, ut Turcis quidem, si fors ferret, quàm Hispanis servire mallent. ipse clerus, quique majorum sacra colerent, cum religionis, aut innocentia, nullum fuisse discrimen acciperent, pari adfectu sævitiam tantam execrari. Per hoc tempus naves bellicæ, quas Hollandiæ borealis urbes instruxerant, necdum in stationes reductæ impediebant, ne quæ Amstelodamensium egredi possent. idque ut magis etiam facerent, quasdam longo usu inutiles ante urbem in Ya amne saburratas demerferunt. mox exortum acre gelu ingens iis periculum attulit. nam & glacie quasi captive invasioni obnoxia esse, & annonæ egestate fremere miles, ac deserere eas velle. sed mox submissus commeatus, & vocati undique rustici, qui, quod factu vix possibile, diffissa glacie educere eas niterentur. Tentatum variè, vana opera. aliquando consilium erat, tormenta educta in aquis mergere, ne in hostis potestatem ea venirent. jamque fere humanæ opis nulla amplius spes restabat, cum è machina Deus juvit. ortus repente vehemens boreas, auctis supra modum aquis, alias certe defecturis, glaciem diremit, viamque aperuit, per quam naves educerentur. quodque magis mirari omnes, è vestigio reflante vento, ut præsentem Deum agnoscerent, iterum subsidentibus aquis glacies coit. Circa hoc tempus res longe indignissima accidit. Cornelius Musius, coenobio D. Agathæ apud Delphenses præpositus, vir opti-
mus,

c10 13
LXXII.c10 13
LXXII.

mus, innocentissimusque, & literarum laude egregius, annos LXXI natus, dum Hagam proficiscitur, à militibus Lumæanis interceptus, Leidam abducitur in Cornelii Venii ædes, quas Gulielmus Oldevlietius, tabellio publicus, inhabitabat. eoq; duo à Lumæo missi, cum ipsius concionatore, quæsitore, & carnifice, torquendo viro locum poscunt. cumque se Oldevlietii uxor opponeret, & huic rei publicum urbem carcerem esse dicitaret; homines ebrii, incitante vino proterviam, per vim facinori locum capiunt. & tormentis plurimis pene enectum, nulla juris observantia, causaque indicta, ad horam quintam vespertinam introductum ante nonam propere strangulant. inde furca statim deducunt in Lochortianas ædes. tum pudendis amputatis ventrem dissecant, & ut corpore erat obeso, abdomen eripiunt, ne ad sævitiam quicquam deesset. id Lumæus, cum isti or-

dini maxime infestus, tum gravi privatim in eum odio, imperasse ferebatur. utque flagitio culpa aliqua prætenderetur, vulgo jactatum, veneno Auriacum tollere voluisse. quod crimen tamen inter tormenta exquisitissima constanter ipse pernegavit, neque bonus quisquam credidit. & ipse Auriacus, simul captum intellexit, Leidamque ad Lumæum abductum, quod evenit veritus, confestim ablegat, qui dimittere virum juberet. at vero ille, ubi adesse ad portam ab Auriaco nuntium accepit, ut mandatum anteverteret, aperi eam, nisi facinore perpetrato, non permisit. quod Auriacus, Ordinesque, graviter ferre. cumque postea id captivo inter cætera objiceretur, *jure factum videri respondit; hominemque, qui jurejurando se obstrinxerat nunquam urbe egressurum, nec minus tamen cum thesauro ingenti ad hostem transire ausus esset, ceu perjurum & perduellem, delicto proprio, non suo odio, pœnas dedisse.*

I O A N N I S M E V R S I

F E R D I N A N D I

A L B A N I

L I B E R I V.

Ridericus Toletanus, Nardeno capto, Amstelodami interquiescens, de Harlemo obsidendo consilia capit. Ea Caninefatum metropolis, magnitudine nulli cæterarum inferior; templo, curiâ, foroque insignis; structuraque ædium satis decora. mediam Sparnus amnis perluit, qui ex Ya profluens, haud longe infra urbem in lacum vicinum se effundit. boream versus ad primum lapidem Oceanus adjacet; unde abundans piscium captura magnum civibus commodum affert. ad meridiem lacus ingens, qui ab urbe vulgo Harlemonensis dicitur. in propinquo elegans silva. circum ager fertilis pariter & amœnus. Igitur illam Toletanus, ut dixi,

obsidere voluit. priusquam tamen aggredere, animos experiri placuit. quocirca quidam ab Amstelodamensibus missi cum literis, qui pro vicinia, & veteri sua amicitia, officii eos admonerent; redirent ad obsequium regis. cumque animi magistratus angeretur, res amplissimo senatu III Non. Decembreis acta. & consilia varia erant, prout studia. Pars auxilia ab Auriaco advocanda; pars petendam ab Albano veniam censebant, quando gratiâ spem haberent. neque enim Auriaco vires esse, quas potentia Hispanica opponeret. & pervicit hæc sententia; placuitque. ut ad Toletanum ablegarentur qui deliberando quatuor quinque dies peterent: interim rerum suarum statum Auriaco exponendum curarent. Legati ergo Christophorus Scagius, vir primariæ nobilitatis; Theodorus Frisius, con-

confularis; & Adrianus Affendelfius, urbis syndicus: qui clam profecti. id ubi Ripperde præfecto gnarum, eo ipso die à meridie in hortum sagittariorum cives convocat; quibus adfuere Lancelotus Bredero dius, Adrianus Ianfenius, prætor urbis; Gerardus Stuverius, aliique civium ductores. Tum, manu imperato silentio, omnes compellare. *venisse Amstelodamum Fredericum Toletanum, obsidionemque agitare. ac magistratum dedisse, quibus, si illico sese dederent, venia spem superesse nuntiaret. atque illum quidem, etsi juratum, nihil quicquam se, ac literas ad VII primis ductoribus, ipsisque omnibus inconsultis tentaturum, Theodorum Frisium aliosque clam ablegasse, qui de urbe tradenda agerent, ac veniam supplices impetrarent. quæ quidem qualis futura esset, facile sane considerent, si Machliniam sibi proponerent, aut Zutphaniam, vel vicinum deniq; Nardenum, adhuc fumans; perque tristes viduarum ac pupillorum ejulatus cælo Deum ultorem invocans. Hortari igitur, ne se decipi paterentur. nihil aliud agere hostem; quam, quorum virtutem armis vincere desperaret, eorum antiquam simplicitatem ut verbis compositis circumiret. adhuc memores sacramenti essent, quo Auriaco pridem dixerant. id migrare semper inhonestum: sæpe etiam perniciosum. ad se quidem quod attineret, pro ipsis, publicaque libertate, guttam sanguinis ultimam impendere paratum esse. hoc suum studium, seq; ipsos, ne desererent. cum finiisset, plerique alta voce acclamare; extrema omnia pati malle, quam perfidi hostis incerta clementia se permittere. Ita virtute oppidanorum excitata, Auriaco per literas præsentem rerum statum indicat. dein à Mullero petita auxilia; qui pridie Non. è sua legione cohortes I V Iacobi Steinbachii, Christophori Vaderi, Lamberti Wirtembergensis, & Martini Prusii in urbem mittit: cum VI reliquis Leidam profectus. Hoc præsidio oppidani egregie animati, quicquid urbi defendendæ necessarium, apparare. quod ubi Amstelodamensibus cognitum, deserti hac occasione castra, & Sanredamum quoque, recuperant. tum apertum majus templum, & amotæ divorum imagines, religionemque reformatam amplecti ceperunt. Iphis Nonis Christophorus Scagi- us, Adrianusq; Affendelfius, è legatione rediere. Theodorus Frisius, sive respon-*

sum à collegis expectaturus, sive futurorum metu, apud Toletanum mansit. ac red- ces quidem comprehensos Ripperdæ jus- su, Gulielmus Bardefius, aliique, Leidam primum, inde Delphos ad Auriacum ab- ducunt. & Leidæ Scagi- us, negligentiore custodiâ habitus, facile evadere potuisset; sed vir animi innoxius, quique negotium à senatu demandatum non se detrectare debuisse existimabat, eoque securus, ef- fugere noluit. at vero aliter Auriaco vi- sum; qui clanculum id, Ripperda primis- que VII ductoribus ignaris, & præter jus- jurandum factum, vehementer indigna- ri. moxque Affendelfius IX Kal. Ianuarias gladio percussus, spiculoque impactum caput per horas II populo spectare da- tum. Scagi- us, uti ferebatur, per tormen- ta expressam animam in carcere reddi- dit. Auriacum, Ordinesque, res Harle- mensium sollicitos habere. quippe urbem, qua non alia tota Hollandia magis contra vim invalida, sustinendis Albani copiis, nisi cum ingenti præsidio, imparem no- rant: & à magni præsidii onere alienos op- pidanorum animos fore metuebant. ergo per literas exhortantur, fortiter hosti se op- ponerent, ac jurisjurandi meminissent, quo sese cum sociis urbibus pridem Dordraci obstrinxis- sent: ipsos vicissim auxilia omnia, & quod li- berandis necesse, curaturos. tum impense quic- quid ex illo tempore fecissent, aut facturi porro essent, id omne ex arario publico reddituros. Postridie Nonas Sparewoudam hostis venit. Non longe ab urbe ad Yæ ostium, ubi Sparnus sese eripit, pagus jacet, inde Sparnodamum dictus; quod aggere ob- jecto, & emissariis, obruituram alias aquã depressioribus campis arceat. is locus adeo opportunus, ut, nisi eo expugnato, vix urbem obsidere possent. quamobrem ar- duo opere munierant, & quia præsidium minus firmum, Martinum Prusium cum CCC propere imponunt. Deinde alios quoque mittunt, qui, ut obsidio diffici- lior hosti esset, perfosso aggere aquam in campos circumjectos immitterent. sed eum non satis perforatum Hispani sta- tim repararunt. VI Eid. venit legatus ab Auriaco Philippus Marnixius Aldegon- dius; qui postridie magistratum mutare aggressus est, primo testatus, non se quic- quam

quam contra privilegia niti; atque hoc tantum
 propositum esse, ut presentis rei. necessitati oc-
 curreret. Idcirco datis in custodiam, qui
 implorandæ veniæ auctores ad Toleta-
 num mittendum censuerant, magistratum
 urbis ordinat. Quæ nox secuta est, eâ tam
 rigidum gelu fuit, ut constrictæ aquæ om-
 nes gravissima etiam pondera ferrent. ita-
 que Hispani occasionem optimam nacti,
 tentatum pluries Sparnodamum, anni hie-
 me cæloque adjuti, iterum animosè op-
 pugnant. Fecerat glacies, ut invadere un-
 dique possent; quæ res præsidium ubique
 occupatum tanto magis fatigabat. Vide-
 bant eminus oppidani, & laborantibus gra-
 viter sociis cohortes III submittebant. sed
 antequam subvenire illæ possent, jam mu-
 nitionem hostis ceperat. In eo certamine
 Martinus Prufius, vir belli egregius, forti-
 ter occubuit: & cum eo milites plurimi.
 multos quoque fugientes aut insequens
 hostis, aut hians alibi glacies interceptit.
 cæteri Beverwicum, aut Assendelfium,
 aliòve evasere. auxilia submissa in urbem
 illæsa recessere. ex Hispanis, quando acri-
 ter præsidarii repugnarent, cæsi non pau-
 ci. Rodericus Sapata, cujus ductu captus
 locus, sinistrum brachium ictu tormenti
 amisit. III Eid. urbem Hispani circumse-
 dere; & à Didaco Carvaiali cum Io sclo-
 petariis valetudinarium Lazaro sacrum
 occupatum est. Tum deditio postulata.
 sed oppidani, dubiâ Hispanorum fide,
 consensu unanimi obstinati, *potius pugnan-
 do pro aris focisque gloriose cadere, quam in tur-
 pem lamienam pecudum instar sese dedere.* Ergo
 propius copias movet, ac castra disponit,
 tutiore per nebulam opere. Erant in exer-
 citu toto signa peditum LXXV. Hispano-
 rum XXXVII, Belgarum XXII, Germa-
 norum XVI, quæ ductore Ebersteinio
 Hemstedam ac silvam tenebant. Toleta-
 nus Cliviam arcem occupaverat. equites
 Teutonici tantum CC, & sclopetarii alii
 totidem. evocatae insuper alæ Ioannis Pa-
 ceci, & Antonii Toletani, quæ Alcma-
 riensem viam, ac proximum littus, infide-
 rent. Ad capti Sparnodami nuntium Lei-
 dâ egressus Lumeus copias aliquot in ur-
 bem ducere, ac silvam occupare voluit,
 ignarus hostem prævertisse. qui adventu
 ejus cognito, peditum aliquot III CIO,

equites IO c obviam mittere. iique incau-
 tum derepentè adorti in fugam vertunt,
 & IO c amplius cædunt. Munitis castris
 tormenta adducta XIV, quæ quâ parte
 disponi deberent, & ubi pulsanda urbis
 moenia, aliquamdiu consultatum. ac peri-
 tioribus visum, *ut ab eâ parte quâ silva adja-
 cet, decussatim illud fieret; quia & murus ibi in-
 firmior, & facilius multo ascensus. sed incom-
 modum, quod tormenta transferri, & mutari
 hospitia deberent. nec enim tam aspera hieme sub-
 dio, aut tentoriis, militem haberi posse.* Utile
 consilium Toletanus non tam rei difficul-
 tate, quàm contemptu hostium, omisit.
 quippe sic existimabat, homines militiæ
 rudes, per mollitiem impares fore obfi-
 dioni, & labori militari: præsidium verò,
 aliorum exemplo, simul tormenta admo-
 visset, dilapsurum. sed vir Hispanus, qui
 gentem suam nimis æstimaret, perque tot
 victorias ferox, quàm malè de Batavorum
 animo ac virtute judicaret, eventus do-
 cuit; cum obsidio, quam dierum non mul-
 torum fore arbitrabatur, in VIII mensem
 protracta est. Igitur nullâ ductâ fossâ XIV
 tormentis ad S. Crucis portam, & muni-
 tionem obversam verberare moenia inci-
 pit. totoque triduo continuati ictus CIO
 IO xv. Deinde editâ ruinâ, seduldè eam op-
 pidani repletis lanâ faccis, lectis, lignis, fa-
 xisque aggestis reparare. Ante omnes o-
 peræ egregius consul Vlietius, qui cum
 famulo laborare ipse maximè, & civibus
 suis animum addere. Post concussa triduo
 moenia impetum in illa facere placuit: &
 quamvis dissuadente Romero, nec pilis
 ferreis, nec pulvere tormentario instructi,
 XII Kal. Ianuarias Hispani ac Belgæ,
 ducente Francisco Vargâ, bis animosè ir-
 ruentes, egregiâ oppidanorum virtute re-
 pelluntur. Bartholemæus Campocassius
 pontem artificiosum struxerat, per quem
 in murum enisi plures cum Steinbachio
 depugnabant, interque eos Alfonso Ga-
 leacius. ex obsessores cæsi plurimi fos-
 sam urbis, & pomeria proxima, imple-
 bant. & dispersa passim arma, cassides,
 gladii, sclopetata, sarissæ, magnam partem
 in oppidanorum potestatem pervenere.
 interfectus Lucas Soinagus cum signifero
 Andrea Brotio. Romerus, Varga, Lama,
 Tovilla, Benavides, Galeacius, vulnerati.

ac Varga quidem in fossâ relictus vix post-
 tridie educi potuit. ex obsessis vix x i i
 ceciderè. plures faucii. & Steinbachius in
 manu accepto vulnere, nihilominus suos
 excitare; *urgerent praelium, ac viri essent: se
 quidem, nisi corde perfosso, nunquam ipsos deser-
 turum.* Hic successus, ut prospera initia
 plurimum valent, obsessis animos incita-
 vit; & Hispani per tres proximas septima-
 nas nullam amplius vim tentârunt, tum
 recolligentes sese, tum vallo ac cuniculis
 intenti. Sub finem mensis Hieronymus
 Tferartius sclopentarios auxiliares I o l
 introduxit, quos Cognatus, Michaëlius, Vi-
 miusque ducebant. Per hoc tempus legati
 in Angliam abiere, Ianus Doufa Nordovi-
 cus, Gulielmus Niveldius Arentsbergius,
 aliique: qui reginæ Elisabethæ patriæ æ-
 rumnas repræsentarent. *Albanum præter jus
 omne fasque Belgium oppressum ire, ideoque ar-
 ma sumpsisse, ut se, uxores, liberosque, contra
 vim ac libidinem tutarentur. ac supplicatum
 advenisse, uti sortem tam iniquam commiserata
 miiute afflictos, & stipendio, adjuvaret.* Anno
 proximo turbæ à Lumeo, & Bartholemeo
 Entesio, datae. qui annonæ ab eo præfe-
 ctus, Delphis conqueri; *militibus non stipen-
 dia solvi, neque annonam procurari:* dein ad
 querelam convitium addere, & proditores
 Ordines appellare. cuius rei quia Entesius
 causa fuisse cognosceretur, ne quod gra-
 vius malum accideret, placuit Auriaco, ut
 Lumæum, Entesiumque, ad se vocarent,
 & modestiam utrique imperarent. idque
 factum. sed Entesius majore verborum li-
 centiâ usus, nullâ Ordinum reverentiâ, at-
 tineri in urbe jussus est. quod Lumæus ad
 se revocans, vi educere eum voluit. Be-
 nignè Auriacus rem compositam maluif-
 set, præsentis temporis, & futuri, prudens
 arbiter. At verò Lumæus nil rationi con-
 sentaneum velle; nec auctoritatem, uti
 par erat, Ordines amittere. ergo Non. Ia-
 nuariis mandato publico armati cives ma-
 num utrique injecere. moxque, variâ Or-
 dinum accusatione, in ordinem redactus,
 dignitate ac munere suo Lumæus amove-
 tur; & mandata ejus omnia edicto publi-
 co revocantur. Mense Majo, postquam è
 custodiâ emissus, per milites aliquid ite-
 rum machinari adversus Ordines explo-
 ratum est; igitur denuò comprehensus in

arcem Honingam, Roterodamo vicinam, C13 13
LXXIII.
 compingitur. è quâ elapsus Roteroda-
 mum sese contulit, remque Ordines diffi-
 mularunt. i x Kal. Sext. de injuriâ ille
 quiritari. *eum se nimirum esse, qui suis impen-
 sis copias, naves, & reliquum belli apparatus,
 in Hollandiam intulisset. qui Brilam etiam oc-
 cupasset; & post Deum, primus libertatis pu-
 blicæ auctor fuisset. cujus exemplo aliæ quoque
 in Hollandiâ & Zelandiâ urbes Albano sese sub-
 traxissent. quamobrem etsi gratiæ ei immense
 deberentur, contra tamen evenire, ac turpissimâ
 ingratitude contumeliam, carcerem, infamiam
 denique pro tantis beneficiis reddi: nec legiti-
 mo tamen judicio crimen ullum pronuntiatum.*
 Hanc querelam scripto consignatam pro-
 pter curiam in frequentissimâ civium co-
 ronâ per tabellionem publicum recitari
 jubet; inde magistratui offert; qui respon-
 dens, nihil ad se negotium pertinere, rei
 gestæ Auriacum certiolem facit. isque
 seditionem veritus accedere ad illum ju-
 bet, utque armis positis, & amoto famu-
 litio, quibusdam civibus in custodiam se
 permetteret, imperare: quod tamen ille
 recusavit. *Vix enim credere, tam alieno à se a-
 nimo Auriacum esse, qui id mandaret. at verò
 quando elevare magistratus fidem non omnino
 posset, merito indignari. satis hæctenus contume-
 liarum fuisse; præterito Ianuario, incognitâ cau-
 sâ, munere, quod gerebat, exutum, & mutato
 aliquoties carcere, ceu nullius loci hominem, ac
 nefarii criminis reum, in custodiâ indignè habi-
 tum; & nunc etiam in urbe agere, quæ imperio
 ejus pareret: ubi, si quis criminis cujuscunque
 reum ageret, jure secum experiretur. quamvis
 quidem, adempto jam legati munere, ceu Roma-
 ni Imperii comes, non ultra ulli obnoxius esset.*
 Sed Ordinibus jure agere neutiquam vi-
 sum. non quod necdum nocentem satis
 arbitrarentur; sed quod tali rerum statu
 meritas de eo pœnas sumere non consul-
 tum existimarent. Culpæ variæ fereban-
 tur. inprimis contemptus Ordinum, &
 verborum magna superbia. nam jactave-
 rat, *esse militum c13 c13 c13, & liburnicas
 l x x x, quibus cogere in voluntatem suam Or-
 dines posset.* tum eosdem, quia iniqua pe-
 tentem rejecerant, proditores appellave-
 rat. etiam crudelissimè provinciales dive-
 xaverat; & sacerdotes, hominesque alios
 innocentes, nullâ causæ cognitione, mor-
 te

te mulctaverat; inter quos Cornelium miles haberet; & si opus, pontis instar a-
 LXXIII. Musium, & Iustum Tollium, utrunque vir- liquando esset. ex eadem fossa alia duae
 tutis, & fidei in patriam, praclarissimos. producebantur, è quibus machinae conti-
 adhac nefaria militum flagitia nullam poe- nuatis ictibus explosae. Vallo jam ad urbis
 nam coercuerat. Ob haec talia etsi gravia usque fossam ducto, cum aded in propin-
 quaque meritum, Ordines tamen disce- quo obsessores obsessique essent, ut com-
 dere impunè permiserunt, intercessu ma- minus inter se manu rem gererent, adje-
 ximè Auriaci, qui illustri viri familiae par- ctum S. Crucis portae propugnaculum de
 cendum ratus, ac custodiam diuturnam industriam oppidani deseruere. Vt autem
 pro supplicio imputandam. Itaque abiit, com meatum Auriacus adjuvaret, primis
 & susceptus in locum ejus Gulielmus Bron- xv diebus rhedas frumento & pulvere
 chorstius Batenburgicus. Dum Lumæus tormentario onustas c v i i submisit, &
 remp. turbat, intentus in occasionem Bos- auxiliaria signa i i, sub ductoribus Man-
 suvius ad Delphensem consulem scribit, daresio & Casparo. Ultrajectini Toletano
gratum nuntium de Lumæo capto accidisse; pilas ferreas aliquot ccc & vasa tormen-
quamobrem petere etiam atq; etiam, uti in fide tarii pulveris xxxvi viâ Amsteloda-
erga regem perseveraret; daretq; operam, quo pa- menti mittebant, sed Woerdani praesidia-
cto Auriacum comprehensum sub certâ custodiâ rii intercepte, & maximam partem Au-
in castra ad Harlemum mitteret. premium ipsi, riaco misere. Ringi verò Toletanus, vi-
adjuturisque, magnum fore; & delictorum om- ctorem se hætenus hic suspendi; & suc-
nium gratiam. Literas has captivo militi censere Theodoro Frisio, qui deditioem,
 curandas tradit, qui eas Batenburgico de- aut expugnationem longè facillimam pol-
 fert. isque apertas, atque lectas, rectam il- licitus esset. atque ille iram ejus veritus, ut
 licè Delphos ad Auriacum mittit. at ille periculo se subduceret, clanculum con-
 confestim hominem vocat, literisque à scensa navi Hamburgum abiit. v i Eid.
 Bossuvio lectis; atqui, inquit, non ego te ta- oppidani, ut annonae subvenirent, leges
 lem, consul, putaram, qui hostem ante patriam frumentarias condunt, pretiumque pani
 poneres. respondenti, non in sua manu esse, & pondus ponunt, vetates emi plus quam
quid Bossuvius, aut cui scriberet. sibi quidem fi- quisque opus haberet. qui migraret, ei
dem in ipsum, & remp. semper certam. igitur, mors supplicium esset. Nocte proxima
 ait, id operam dato, ut Bossuvium per insidias valde obscura missi auxiliares c l o c l o,
capiamus. quod ubi negaret conscientiam cum densae nimium tenebrae essent, nec
 suam permittere; iterum Auriacus. nec Iu- viam tenerent, aberrarunt. parsque ad ar-
 ditham tamen, ut Holofernem, hostesque Dei, cem Cliviam venire, pars in propinqua
 perdere posset, extremum discrimen detrectasse. fabuleta deflexere; plerique ad castra re-
 cum pernegaret, domi manere captivum trogressi: pauci admodum, igne in turri
 jubet. Interim coeptam Harlemi obsidio- animadverso, auditoque campanae sonitu,
 nem urgere hostis, cui quo pacto succur- in urbem aegrè pervenere. tum per por-
 rere posset, ferè Auriacus deliberare. ut- tam Scalcovicam erumpentes, multos
 que obsessores com meatum prohibe- cædunt, vulnerantque. & complures fugi-
 ret, missas Saxenhemum copias castra ibi entes Sparno merfi. xv i i Kal. Febr.
 ponere, & Sonoium ab altera parte cum caput quoddam à corpore abscissum in
 justam manu insidere viam jubet: ne quid urbem Hispani insolenter jaciunt, cum
 tamen temerè tentet, interdicit. Hispani elogio; id Philippi Regii esse, qui cum c l o c l o
 primo impetu fortiter ab obsessis repulsi, auxiliariis liberator advenisset. Hoc faci-
 cum spes dedendae urbis fefellisset, ut o- noris alio longè immaniore mox obsessi
 perae pariter ac tempori consulere, sua vindicarunt; captivis x i i in furcam a-
 fu Campocassii architecti fossam rectam ctis, x i capita, barba comaque ad men-
 ducere instituunt, & defixis utrinque palis dicorum modum rafa, (quando ita vulgò
 transversa tigna, & refertos lanam saccos, foederatos per convitium appellabant.)
 superimponunt; duplici artificii usu, ut in vas compacta, è propugnaculo in Hi-
 contra tela defensorum tutam latebram spanorum castra dejiciunt, cum hac in-

scriptione. *Si quidem ob decimam non solutam bellum hoc Albanus gereret, ipsosque oppugneret, istud illi vasculum ferrent, in quo x capita haberet; & pro usura, ne de mora quereretur, additum undecimum.* Tum de rebus suis literas, & obseffæ urbis typum, Auriaco mittunt. ac postridiè advenere cum frumento rhedæ L X V, quas cum auxilio Schramus Brunsvicensis ducebat. quâ obrem instauratis animis, facta per portam Scalcovicanam eruptione, Rustenburgum, quæ munitio Germanorum, invasere. ac primum moletrina aquatili occupata incensaque, reliquam quoque castrorum partem diripuerunt; cæsis omnibus, aut fugatis. ex obseffis signifer quidam alteri hosti signum prius de manu extorsit, inde etiam hominem confodit. mox deserto propugnaculo, quod ad portam S. Crucis, majorem molem forma semilunari excitant, cujus cornua veteris urbis muro hærent. idque opus valdè arduum summo studio ocius promotum. quippe promiscuè adjuvare consules, ordinumque ductores; cives, milites; viri, foeminae; senes, juvenes; opulenti, egeni. universim nemo laborem detrectare; nec ætas, sexus, dignitasve quemquam abstinere. Inde ex ædiliis ordine ablegatur ad Auriacum Adrianus Berckenrodus, qui annonam, resque alias procuraret. additi comites, qui deducerent, equites aliquot, & I C C sclopitarii; qui per viam vicis quibusdam injecto igne excubias illic positas disturbarunt. & diversa parte egressi alii in crepidine lacus domos amplius CC exussere. inde in urbem pluribus diebus ad mensem extremum C C I X circiter rhedæ comitum intulere; quibus additæ cohortes I V Simandi, Balfurii, Margotini, & Verdurii. Magistratus urbanus veritus ne per longam anni hiemem annona deficeret, avenam ordeumque secalæ miscere constituerat, sed id indignante populo intermissum. deinde pretium bovillæ carni constitutum. mox vicinæ urbes, Delphi, Leida, Gouda, aliæque, egregio humanitatis exemplo, per literas petunt, si qui illis ætate, sexu, aut morbo ad bellum inutiles essent, eos ut ad se transmitterent, paratos alere, ac curare. Pridiè Kal. ductis cuneis iterum impetum facere visum

est. atque ita quidem instructa acies. Ferdinandus & Rodericus Toletani, singuli cum cohortibus V, ad dextram lævamque muri verberati partem invaderent; eosque cæteræ legionum suarum cohortes sequerentur, ac supra fossam, pontis instar constratam, transirent. Dein Braccamontius & Romerus suas etiam legiones ducere iussi. ad S. Joannis propugnaculum Caspar Billius ordinatur. Ebersteinus cum Germanis atque Belgis ad silvam staret. peractis precibus signum datum est. & Rodericus Toletanus, ac Laurentius Perea, primi irruunt. jamque in propugnaculum evaserant, cum id cuneis subter ductis oppidani igne injecto evertere. qua ruina plurimi periere. pari successu Billius fuit. eoque conflictu cedere Didacus Peresius, Alfonsus Magius, Laurentius Perea, Stephanus Illavius, militesque delecti C C C. Rodericus Toletanus graviter vulneratus. ex obseffis fauciatus Lambertus Wirtembergensis mox è vulnere diem obiit. Et obseffis duplex quidem victoria obtigit. nam eo ipso pugnae tempore alia parte C L X X rhedæ in urbem illæfæ pervenere; quas C C C sclopitarii, equitesque L X X deducebant. quæ juxta silvam copiam Germanorum erant ad prælium instructæ, oppugnare comitum; sed conatus frustra fuit. In Brabantia hoc ipso mense triste diluvium Lovanio accidit. Dilia fluvius auctis aquis alveum egressus supra muros urbis excrevit; & perrupto tandem agere stragem sanè immensam edidit. quippe magnum ædium numerum planè evertit: aliæ ad X I I ulnas exstantes aquas difficulter sustinere. ingens passim pavor erat, omnesque in summa ædium eniti; murosque ac tabulata perfringere. & scalas navesque incondito clamore sibi poscere. foeminae ac pueri tristibus lamentis cuncta implere. ubique tectorum arborumque ruentium horreni fragores audiri. domorum contignationes totæ, capsæ, mensæ, lecti, culcitæ aquis ferri. & imagines templis erutæ, sepulcrisque effusa mortuorum ossa. ac sanè periculum ingens erat, ne urbs tota absorberetur; cum effracta altera porta magno cum strepitu se exonerat. portentis instar

res

res hæc habita, ut & micans exhalatio, nus conspexit Gerardus Iunius, major-
 quæ ceu chasma in cœlo apparuit. Februario toto nihil ab Hispanis fere gestum ad ris triremis præfectus, nimis temere so-
 urbem obsessam; & toties repulsi non ultra vim tentare statuunt, melius arcta ob- lxxiii.
 fidione oppidanos ad deditionem com- lus oppugnare ausus, tandemque victus,
 pulsuri. & plerisque videbatur disceden- ac cum paucis vulnere accepto scaphæ
 dum. sed Toletanus patris monitu, qui ope vix elapsus, triremem suam in ho-
 famæ interesse censebat, perseveravit. stium potestate reliquit. Id ubi cæteris
 Idcirco, ut naves urbe arcerent, ad v i i ducibus gnarum, summo impetu univer-
 moletrinas munito loco Sparnum occu- si, ac potissimum qui minori triremi præ-
 pant, & tormenta campestria i i cum rat, Iacobus Antonius, in hostem ferun-
 excubiis ponunt. oppidanique iterum tunc tur. & captivam duas horas navem, vi-
 annonam ordinant, ac panibus è fecale & ctoribus victis, fortiter recuperant. in-
 ordeo pretium minus triente ponunt. dein super aliam, dum fugientes insequun-
 incendio restinguendo scapas, hamas, cæ- tur, ipsis eripiunt. eoque prælio cæsi
 teraque instrumenta apparare, lumenque plurimi, pauci tantum aliquot capti; in
 pernox habere jubent. & cum rumor iis vir nobilis, domo Lovanienfis, Rave-
 percrebuisse, ad cœnobium S. Bernardi scotus. victores Fucam concessere, &
 di in crepidine lacus positum ab Hispanis aggerem aperiri ab hoste cœptum ob-
 pontem parari, quo commeatum adve- struxere. Rigida valde hæc hiems fuit, &
 hendum prohiberent; egressi urbe xxxvi ab ea obsessores multum incommodi;
 equites cum I o c sclopetariis, com- quos & aëris inclementia, & labores con-
 perto nullum illic hostem esse, captivis tinuati fatigare. at Toletanum nil hæc ta-
 duobus, ædibusque aliquot incensis, re- lia permovere, non discedere, nisi capta
 cessere. mox in cuneos injecto igne gra- urbe, certum. & vir animi elatioris, hæ-
 viter obsessores affecere; ipsi autem com- ctenus victor, indignari multo magis;
 meatum c x i i i rhedis accepere. Nec urbem invalidam, quam uno octiduo ex-
 multò post ubi gelu remitteret, solutis pugnaturum se jactaverat, jam tres men-
 aquis, præmissa pridè navi singulari, x l ses restitisse. quapropter navibus, quod
 duplicarii c I o c I o c c x l frumenti jam dixi, rem etiam gerere instituit. &
 modios deduxere. iterumque navis i ma- Auriacus contra niti, ac Sonoio dare ne-
 jor, & minores x x v i i i annonam aliam gotium, quando incertus belli exitus, si-
 advexere, deducente Christophoro Gun- ne mora Alcmariam muniret, in quam
 thero cum duplicariis militibus cccc. tum hostis, si Harlemum caperetur, ductu-
 Dordracum tormenta v i i; alia x i i, rus copias videbatur. tum naves quoque
 pilasque, & pulverem Leida submisit. x i i instruere jubet, quibus commeatum ar-
 Kal. Mart. triremem pedes l x x x i v ceret. ipsique obsessi triremes binas emi-
 longam oppidani in lacum subjectum pro- sere. & Sonoius existimabat, perfosso ag-
 duxere, cum de successu obsessores de- gere, quæ Ya amnis per emissaria inter-
 sperarent. sed contra ab Albano submissa jecta in lacum illabatur, munimentum
 legio Polvillerii, & è Sicula cohortes iv, aliquod ab Auriaco excitatum iri, ad ur-
 quas Toribius Zimbro ducebat. Mon- bem liberandam multum momenti habi-
 dragonius totidem è sua mittere jussus. turum. sed id factu impossibile eventus
 adhæc Bossuvio datum negotium, ut in- docuit. Sonoius castra Egmondæ habe-
 structis bello navibus, quas cunq̄e com- bat, & vicinis aliquot pagis, sed suorum
 parare posset, lacum invaderet, ejusque immensam licentiam vix compescere fa-
 usum obsessis eriperet. cumque perfode- tis poterat. quamobrem ipsi, & ducto-
 re alibi aggerem tentasset, fortiter obsessi ribus quoque cæteris, mandare Auriacus,
 repulere. i v Kal. acriter pugnatum. ne disciplinam militarem profligari pate-
 quippe missæ ab Amstelodamensibus x i v rentur. Inter omnes Michaël Crocus fe-
 naves in lacum venerant: quod ubi emi- rocia alios antecellere. quem sæpe moni-

ultra indignantibus, comprehendere ocius jubet; inde capitis supplicio afficit. Per hoc tempus pertæsus moræ & impensæ Albanus, quando vi res non procederet, aliam viam tentare statuit, an blanditiis urbes quasdam ad obsequium reducere posset. Igitur ad S. P. Q. Amstelodamensem literas mittit. *clementissimum regem esse, quem calumnia impudenti perduelles traduxissent; idque persuasas urbes plurimas fidei se ejus subduxisse. contrarium tamen satis clarè apparuisse in proximo agro Ultrajectino, tum Frisia, Gelria, & Transiselandia; quæ benignitatem expertæ. idem illis, si exemplum sequantur, certò promittere. falli autem, si eas sibi vires putarent, quibus regi, omnium principum potentissimo, resistere possent. ac pessimè sibi consultum ire, si, injuriæ pertinaces, ultima exspectare vellent.* Harum literarum exempla ad vicinas urbes transmissa; iisque publico scripto responsum. *nunquam malè de rege sensisse: ideoque nec vim legibus factam, aut privilegii, imputasse. immò contra existimasse, optimum principem, jurisque & equi observantissimum, nunquam permisurum fuisse, multò minus imperaturum, ut homines peregrini Belgii sui felicitatem conculcarent; cujus populum, supra cæteros subiectos, fidum esse explorasset; & maximè nupero bello Gallico, quod quadringenties centum millibus florenorum adjuvisset. idcirco credere, regis nomen falsò ab Albano prætendi. nec verum esse, per calumniam eum peti. quippe in urbibus universis, quæ desciverint, neminem sanè reperiri, quin pro dignitate ejus defendenda facultates omnes suas, ac vitam denique impendere sit paratus. tantùm hoc propositum fuisse, ut Albani & Hispanorum crudelitati se opponerent. idque facturos ad extremam usque sanguinis guttam. tum exempla multa allegant, quæ deterreant. quod verò certissimo promittere videri velit, ludum esse, & fraudem meram. neque ipsos adeò fatuos, ut fidem omninò ullam habeant. potentiam regis quod proponeret, eam longè maximam scire, nec se profectò pares putare: at nec illum tam iniquum, ut clientes subditosque obsequii devotos perditum ire inclementer velit. porrò cives exhortantur, ne rempublicam suam deserant, immò contra annitantur, ut acceptam à majoribus libertatem posteris tradant.* Dum hæc ad Harlemum geruntur, sæpius in Zelandia pu-

gnatum; gensque ad patriæ libertatem asserendam animosa, navalibus præliis multa fortiter cum felici exitu ausa est. Quadam nocte Antverpiam devecti, naves aliquot ad crepidinem fluminis alligatas, catenis disruptis, abduxere. dein Middeburgum, & Rammekenum, obsedere. cumque Albanus liberandis Sanchium Avilam classem adornare jussisset, isque imperata exequens cum LVI navibus deficiente Februario oram solvisset, adventantem ingenti prælio fuderunt. eaque pugna naves minores ferè omnes periire; quæ majores, ægrè Antverpiam refugere. Tam insignis victoriæ nuntium, datis VI Kal. Mart. literis, Auriacus Hollandiæ urbibus mittit, gratum omnibus, & Harlemensibus opportunum, quibus animus per hæc firmior. & ab iis ineunte Martio res tormentis agi cœpta. Ante urbem magnam molem obsessores excitaverant, valdè sanè obsessis infestam; sed hanc Ioannes Cuningamus Scotus, Balfurii legatus, crebris ictibus die non toto universam disjecit. XI Kal. Aprileis instar CIO CIO CIO frumenti modii navigio in urbem importati. ac triduo post è præsidiariis erupere IO CCC, & cum iis egregii adfectus cives aliquot; qui hostem pluribus locis adorti magnam stragem ediderunt, cæsis amplius IO CCC, & tentoriis incensis plus CCC. abducta insuper ingens præda; tormenta bellica minora V I I, pulverisque copia magna. signa I X. equi X X X. cæteri pecoris magnus numerus. Vestes plurimæ; & argentea atque aurea suppellex. item arma omnis generis, militibus multis suffectura. inter cæsos Carvaialis, & Cressonearius, rei tormentariæ præpositus, cui successit Valentinus Pardæus Mota. vulneratus Franciscus Toletanus. ex oppidanis tantum V I I I desiderati; in his Derdenius, ordinum ductor, manu strenuus: ac biduo post legatus Lanceloti Brederodii, Theodorus Brassemannus. Cum verò jam soluta glacie ad urbes vicinas exitus reditusque difficilior esset, Mutinensium olim exemplo, columbis uti incoepere; quæ exportatæ, cum literis subter alas affixis revolarent. Ut autem obsessis, ita quoque obsessores gravis obsidio, & discedere

caltris

C I O
LXXIII.C I O
LXXIII.

castris certè voluissent. verùm Albanus vulnerati. nec multo post alio loco c I O
urgere graviter, & Toletanum filium ma- c I O expositi; sed cum tardius oppidani
gis etiam confirmare, misso Chevereauxio erupissent, re infecta iterum discessum
cum sua legione; adhæc promittere aliam est. sed hoc egregio Balfurii facinore mox
Lopesii Figueroæ, & xxv signa Hispano- pensatum. is noctu egressus cum Scotis
rum. id enim regem Ducatus Mediola- suis, civiumque nonnullis, camisiis supra
nensis præfidi, Ludovico Requesensio, arma indutis, Rustenburgum expugnat,
imperasse. nec multo post Lopesius Acu- victorque signa captiva iv in urbem re-
na venit cum legionis Longobardicæ fi- fert. & postridie annisi locum recipere
gnis x i i, & aliis x i i i Figueroæ. tum Hispani majore etiam suorum strage re-
etiam Bernardinus Mendosa adfuit, ab pelluntur. nec successu meliore iterum
Albano missus, qui ejus jussu in plena mi- biduo post conantur. Extremo mense,
litum corona Toletanum ad cœptam fe- cum cuneus incensus obsessores aliquot
mel obsidionem forti animo exequendam sustulisset, explosis vicissim tormentis, in-
concitaret. *nam si desereret, ipsum se, quan- terfecti Hadrianus Iansenius, ordinum*
tumvis agrum, mox in castris adfuturum. & ductor, nobilitatisque vir primariae, Chri-
si valetudo vetaret, uxorem suam, ejus ma- stophorus Scagius. ac postridiè, factâ eru-
trem, ex Hispania evocaturum; potius quam ptione, stipatorum Auriaci ductor, Mar-
expugnanda urbis gloriam amitteret. igitur gotinus. Per hoc tempus nummos argen-
virtutis memor patrem cogitaret, & tot trophaa, teos obsessi cudunt, & insigniâ urbis suæ,
qua ne per ignaviam nunc corruptum iret. Ex- gladium binis utrinque stellis interstin-
in crebræ eruptiones, & everfi cunei plu- ctum, in antica parte exprimunt; in postica
rimi, cum multa obsidentium strage. ac symbolum suum, VINCIT VIM VIR-
sic occisi Ioannes Verga, primus centu- T V S. In pervigilio Pentecostes rursus
rio legionis Neapolitanæ, Sanchius Lo- obsessores caput à corpore separatum
donius Braccamontianæ, Stephanus Qui- trans mœnia jaciunt, & inscribunt: *An-*
xada, & Bartholemaeus Campocassius, tonii Olivarii esse, qui ad Montes invadendos
ingenii clarus, & castrorum muniendo- Ludovicum Nassovium sollicitasset. is ab Am-
rum insignis. vulnerati Goignius, Noir- stelodamensibus interceptus, dum agge-
carmius, & Ioannes Ayala. i v Kal. ab rem, qui Nardenum ducit, ne subvehi in-
Amstelodamensibus instructæ naves xlv de commeatus posset, perfodere cum de-

suppetiarum spes restaret, ægrè tandem dediderunt. Auriacum valdè res angebat, & cura assidua de solvenda obsidione. Hanc ob rem Ioannem Clusium ad Sonoium cum literis mittit, omnemque operam navare jubet. atque is, ut in rempublicam erat egregius, parere promptus, cum copiis aliquot, & fossoribus, Diemenum aggerem, qui Amstelodamum & Mudam interjacet, improvisus hosti occupat; & convulso emissario, magnaque utrinque ducta fossa, milites ICCC imponit. tum fossores multos addit, qui locum opere festinato communirent. Deinde relictis in præsidium triremibus V, & navibus aliis, confestim Edamum abit, auxilia justa, fossoresque, & commeatum curaturus. ac dum id agit, Amstelodamenses, qui rei nuntium jam acceperant, gnari quantum in eo loco momentum esset, & impeditum obsessõibus commeatum deinceps fore, cum XXXI navibus hostem aggressi, triremes II navesque alias IV capiunt, reliquis fugam vix elapsis, ac sub aggere se tuentibus, & auxiliarium tormentis. quamvis illi graviter quoque oppugnati, dum via Amstelodamensi signa III, Mudensi I, à fronte & tergo fortiter incumbunt, ac latus utrunque naves invadunt. Sed his Sonoius, graviter eos laborare gnarus, mox cum XL navibus suppetias tulit. & initio victor, in fugam Amstelodamenses egit. at cum submissæ naves majores pugnam instaurarent, fractis animis, continere suos non potuit, quin victoriam satis certam hosti traderent. ipse solus inter confertos fortiter faciens, ac desertus, vix evasit. & indignatus turpiter suos fortunam faventem destituisse, ut infamiam repararet, collectis ocius amplius LXXX navibus, subvenire obsessis cupiebat. jamque in itinere erat, cum desertum à suis aggerem nuntiatur. inde, ut consilia cujusque ferè ab eventu perperram æstimantur, petitus gravi calumnia, ceu parum prudenter, aliisque inconsultis, rem gessisset. & juvare profugus miles, qui querela publica pro se usus, suæ ignaviæ culpam ducis prætexebat. quamobrem ille rem universam Auriaco indicat, idem Clusio faciente, quem confi-

lii conscium habebat. nec officio Bardelius defuit. ac petere Sonoius, mitteret Philippum Marnixium Aldegondium, aut aliquem ejus notæ virum, qui inquireret. Huic verò minus gratum isto quidem tempore diffidium, quo rempublicam per se imbecillam satis, concordia firmare opus. & injuriam Sonoio factam, meritorum hæctenus præclaro, perdolebat. Igitur scriptis ad eum literis, *benè deinceps sperare jubet; gnarum sibi, quo affectu rempublicam amplexus esset, ac libertatem ejus juvisset. idcirco tam manifesto discrimine, pro egregio affectu suo, privatam offensam illi condonaret, nec tam alieno tempore laborantem desertum iret. quod si aliqui temere, per invidiam injurii, innocenti culpam imponerent; sibi tamen plus cordis esse, nec judiciis aliorum ferri.* Istis verbis confirmatior paululum Sonoius; sed non odium tamen ejus, aut invidia, intermittere. ac falso vulgatum, vincula ei injecta fuisse. hac de causa Carolus Boisotus missus, qui de tota re cognosceret, ac composita similtate in commune consultaret. isque mox de expeditione in Diemenum aggerem facta anxie inquirere, & clam Sonoio de republica consilia habere. tum invito quoque eo captivum dimittere, quem Edami in custodia attinere ipse jusserat. quot cum multo magis offenderet, ac omninò existimaret, Boisotum dignitatis æmulum hoc unum agere, ut populi benivolentia adjutus præfectura ipsum everteret; denuo apud Auriacum queritur; *indignum meritis præmium reddi, & ad omnes exemplum pertinere, quibus justa causa muneris deserendi daretur, metuentibus, ne calumnia simili olim obruti, pro gratia offensam, pro præmio ignominiam referrent.* Dein Aldegondium, & quos æquiores putaret, per literas orat, *darent operam, ut ne quid homini innocenti fama sua, qua nil carius haberet, lederetur. paratum plane Auriaco obsequi, & provincia, si publice expediat, etiam discedere; quam non nisi reipublica causa suscepisset. quamvis quidem alium sibi in eam dignitatem substitui, quam labore suo maximo, & periculo, peperisset; longe iniquissimum foret. quicquid tamen hujus futurum, id Auriaco totum permittere; in cujus prudentia, & equitate, quiesceret.* Sed Auriacus, qui turbari illic nollet, aut hosti occasionem dari, opprimenda

CIS 13
LXXIII.CIS 13
LXXIII.

primenda initia ratus, Petrum Ryckium illuc misit, qui, quod factum opus, exploraret; ac Sonoium admoneret, *publica securitatis, & quietis suae causa, ut praefecturam invidiosam abdicaret; ac cum Veria, quam permittere ipsi vellet, commutaret.* cui Sonoius; non se dignitatis avidum; ac pridem eam ponere voluisse, nisi affectus in Auriacum, remque publicam, retinisset. hujus rei ipsum sibi testem esse, qui pluries dimitti orantem continuare munus jusisset. nunc autem ut illud faceret, cum fama detrimento, nunquam imperaturum putasse. & vero, si sic discedat, quam Veria dignitatem fore? id judicare in proclivi. quamobrem valde ipsum rogare, nuntiaret rerum statum, & intercederet, ut existimationis suae rationem habere velit. quod si praefectura cedere porro juberet, paratum obsequi, sed deinceps aliam nullam admissurum. idque animi honesti, fideique, apud equos rerum arbitros, clarum satis indicium fore. Ita Ryckius discedens rem Auriaco omnem exponit; isque redire eum jubet, & Sonoio potestatem prorogare: tum collegas tres adjungere, qui cum urbium Hollandiae borealis delegatis remp. administrandam juvarent. Carolo Boifoto seorsim munus ordinatum. etsi nec sic tranquilla omnia, cum maneret inter utrumque aemulatio, quam diversus populi affectus irritabat. Iam autem indies magis premi obsessi, & Auriacum Ordinesque liberandae urbis cura angebat. ac maturandum sane erat, oppidanis extrema quaeque patientibus. sed tam arcta obsidio erat, ut vix sperare quicquam liceret. & castra hostis valide contra vim munierat. intus magna rerum omnium penuria erat, & quae illam sequitur, fames. ac frumento deficiente cibus esse equorum vaccarumque pelles, carnes felinae, eque cannabis semine panes. his deliciis vitam miseri tolerare. Igitur unum hoc restabat, obsidere obseffores, ac commeatum intercludere. hanc in rem quando ingens momentum haberet Diemenus agger, Sonoium jubet iterum eum occupare, ac communire. dein parte ab alia Batenburgicum quoque mittit, qui cum justis copiis Ouderkerkam, pagum in via Ultrajectina ad primum Amstelodamo lapidem, statim invaderet, ac commeatum prohiberet. isque post leviam aliquot pra-

lia partem unam occupatam propere munire. sed quia templum Franciscus Valde-fius tenebat, & coemeterium, locumque ante communierat, irritus hic conatus fuit. & delecti item Iohannes Schonhovia missi, quos cohortes peditum v. navibus vectae sequebantur; in quibus etiam commeatu, & tormenta. hi cum Breukelam venissent, in Vectae ripa positum pagum, munire ocius locum incipiunt, arcisque oppositae Guntersteiniae xl. delectos imponunt. sed conatum antevertit Ioannes Baptista Taxis, qui tum Ultrajecti forte frumentariam rem curabat. is enim, simul nuntius venit, ut invalida adhuc initia perturbaret, assumpta Maximiliani Melodunii equitum ala, & xi. peditum signis, arcisque aliquot praefidiariis, quos Ioannes Deça addebat, è vestigio illuc profectus, nullo negotio hostem fudit, opera inchoata destruxit, & liberam commeatui subvehendo viam fecit. inde in propinquo munitione ad novum emissarium tentata, media inter Amstelodamum & Ultrajectum via, orta seditio militaris, quamvis statim mox composita, hoc consilium impedivit. Sonoius vero, ut jussus erat, postridie Kal. Junias media nocte, paucis suorum desideratis, aggerem Diemenum iterum invasit; & occupatum, ac castellis v. munitum, usque ad deditio-nem urbis tenuit. sed quia submissae ab Amstelodamensibus triremes v, magnaeque aliarum navium numerus, suorum ignavia, lacum tamen proximum tenebant, inutilis quoque tam arduus hic conatus fuit. Interim obsessis allatae per columbas literae saepe animos jam paullatim labascentes confirmarunt; dum brevi liberationem, & constantiae quoque praemia pollicentur. ac promissis recreati, interdum mora desperabant, inter spem metumque medii. cuncta quidem Auriacus tentare, ac mentem animi in quamcunque rem intendere; sed consilio, quam eventu, meliore. & jam passim provinciales quoque ipsi commiserari; plurimique, ut obsessis subvenirent, ultro sese offerebant, nullo stipendio, sed in civis patriamque affectu. Ab oppidanis nihilo segnius excursionibus factis saepius pugnatum; saepe etiam cunei incensi multos subvertere.

subvertere. & accidit, ut aliquando Venius Cognatusque in extremum periculum adducerentur; quippe ruina involuti, ac tantum non obruti, vix suis adiutantibus, terramque injectam deducuntibus, evasere. Per hoc tempus obseffores novum machinae genus struunt. ligneum castellum statuunt, malis xv subnixum, quod rudentibus attractis elevatum supra moenia militem attolleret, commodè inde cum obseffis pugnaturum. id dum parant, Marcus Toletanus, parum cautè murum inspectans, sclopeti ictu interficitur. inde xxi Non. Iun. Petrus Velascus cum ccc aliquot imponitur. sed vix bis sclopetata exploserant, cum obseffi contrario ictu funes difsecant; inde nutans statim machina Hispanos oppugnantes evertit. Postridiè emissæ columbæ, quæ mox literas referrent; & in summa inopia rursus ordinata annonæ, ac, continuato militibus pane, cives bona vesci iussi. cumque Hispani insultarent; nec panem ipsis, nec cerevisiam restare, ceu abundè omnia essent, jentaculum illis extra portam Ziliam misere. tum duplices etiam nummos cufere, denis assibus, & vicenis, æstimatos. dein, cum populus quereretur literarum, quas columbæ afferrent, argumenta occultari, ut animos vana spe lactatos in longiores ærumnas differrent; permissum illis vi viros eligere, qui allatas etiam inspicerent. xvii Kal. Iulias obseffores cuneum incendunt, quæ ruina ex obseffis xl periere. biduo post, deducuntibus sclopetariis, Tserartsius & Gotinus Fucam emissi, qui Auriaco statum urbis nuntiarent. ac uterque mox rescribunt, *ne ullo modo desperarent; commigrasse Leidam Auriacum, ut liberationem accuraret.* Eo ipso tempore vallum novum à Margaritæ usque ad Ioannis portam instituitur. v Kal. aliquot Icc camisia armis superinducta, Fucam progressi, cum auxilium ab Auriaci classe expectassent, conatu irritò recessere. ac postridiè allatis literis excitatiore animo ccc viri itidem instructi denuò exiere. sed neque tunc adjuvi quicquam, spem in posterum amisere. Inde colloquia instituta Kal. Iulias; & auspiciati Pelecanus ac Cornelius Mathæus, ductores. cumque prodire præ-

fectus urbis juberetur, sub horam quintam vespertinam negotium incoepere, pro Toletano Ebersteinio cum xv aliis; ex oppidanis missi consul Ioannes Vlietius, & ductores Steinbachius, Rosonius, & Pelecanus. sed re infecta, utrinque discessum. v. Non. exerto è turri vexillo nigro angustias suas classiariis indicarunt. ac postridiè tormentis omnibus verberata graviter urbe, sub vesperam iterum de dedenda colloquuntur, nullo successu. Pri die Non. rursus è turri signum nigrum ostenderunt, & tunc literæ advenere, quæ tentandam ea nocte liberationem nuntiarent. itaque frequentes etiam egressi, ut auxilia adjuvarent, cum diu multumque expectassent, spe dejecti redierunt ad colloquium tertio ventum est, rem acturis, Ebersteinio, & Bossuvio, cum xv aliis; quibus oppositi ex obseffis Vlietius, Steinbachius, Rosonius, Sohæus, Pelecanus, & Cornelius Mathæus. sed neutiquam melior eventus fuit, cum præfidiarios sine armis non exituros affirmarent. Ipsi No nis auxiliares urbem versus classem ducunt, & egressi oppidani suppetias suas promoturi. quod ubi Hispani conspexere, concitato ad arma milite, impetum eorum revocarunt. vii Eid. vexillum è turri album suspendunt, & ductorem Nicolaum Bernardum emittunt, qui oraret; *in sequentem Martis diem commeatum ad speculam in faucibus Sparni positam, vulgo Tonnam Batavi dicunt, ut deducerent; nec enim famem tolerare ultra posse.* ac postridiè missæ literæ, ab ipso quoque Bernardo subscriptæ, quibus hortari eos Auriacus, *virtutis hæcenus tam insignes, saltem in biduum spem proferrent. omnem se daturum operam, qua liberare eos posset.* itaque recreatis animis, etsi de urbe deserenda jam plerique cogitassent, paulisper tamen sustinuerunt. Biduo post promissa iterat, & nocte proxima, simulata ad Fucam impressione, alio mox translatis armis, impetum in silvam facturum. quamobrem egressi ccc oppidani ac præfidiarii, ut à tergo hostem invaderent. sed hic quoque frustra habitum, animum plane desponderunt. Certe Auriaco animus erat extrema tentare; & copias ipse ducere velle, si permittere Ordines voluissent. sed illi gnari, ut fortuna princeps

princeps utitur, ita fere populi virtutem esse; metuebant ne, si quid adversi accidisset, resp. tota in discrimen adduceretur. ideoque negotium omne Batenburgico commissum. Is collectis circiter CICIO CICIO CICIO CICIO armatorum, in quibus cives Leidenses, Delphenses, Roterodamenses, aliisque ex urbibus plurimi, qui in militiam hanc ultro venerant, VI Eid. motis Saxenhemum castris in hostem tendit. ac in prima quidem acie C equites antecedere; dein magnum agmen Batavorum ac Zelandorum cum VII minoribus tormentis subsequi: tum Galli, Angli, Scoti, alique. inde carri instar CCC cum annona, & reliquo belli instrumento. posthac Germanorum equitum ala incedens agmen claudere. Vbi ad silvam accessissent, prima munitione vacua, cum fugisse hostem rati porro ducerent, minus cautos ex insidiis ille adortus, praemissum equitem ocus fudit. isque per pedites subsequentes, belli magnam partem insolentes, actis equis, aciem suorum ipse turbans, facilem Hispanis victoriam praebuit. qui fugientibus incumbentes, quoscunque comprehendere possent, obtruncare. eaque pugna cecidere ICCC, atque in iis e Delphensi civitate CXXII. caesi item Batemburgicus, Cloetingus, & Carlous. Tserartsius faucibus Leidam evasit. pluribus beneficium noctis profuit. capti currus cum annona universi, ac tormenta campestria VII, in arcem Cliviam comportata. tum signa IX, quae postridie oppidanis obsessores ostentare. Pauci mortem Batemburgici deplorare, qui temulentum, & cladis hujus auctorem appellare: alii contra excusare, & fortiter satis fecisse ipsum, sed consilia hosti prodita. Reliquiae cladis in praesidia distributae, & desertum Saxenhemum, ubi posita fuerant castra. nec liberandae urbis posthac spes superfuit, etsi Auriacustentandam iterum fortunam esse existimaret; qui postridie rei hujus obsessos certiores fecit. Eo nuntio serio tandem de dedenda urbe actum, cum ablata spes salutis omnis esset; & fames maxima, qua enecti longe plurimi, Saguntinam plane constantiam oppidanorum impugnaret. Ac initio deserere urbem, & obsessorum castra perumpere,

visum erat; foeminis, puerisque relictis: quibus hostem, etsi crudelem, parciturum tamen sperabant. sed consilii hujus famam imbellis sexus tanto ejulatu excepit, ut spectaculum triste viros a sententia dimoveret. inde aliud mox decretum; ut in fronte collocatis VII sclopetariorum signis, viam vi facturis, magistratus & oppidani, qui se hosti credere nollent, cum uxoribus liberisque sequerentur. post hos novem signa incederent, agmen clausura. & in procinctu omnes esse, cum de gratia facienda allatus nuntius cohortes Germanicas aliorum impellit. ac postridie rursus Gallorum V signa, quibus mixti oppidani, tentare eruptionem parata, pontis defectu destitere. idemque irrita conatu posthac adhuc semel tentatum. Ergo adversa omnia experti, XV Eid. Toletani arbitrio urbem dedunt. eaque ne diriperetur, promissa CCCXL florenorum CICIO. e quibus C quidem CICIO intra diem duodecimum, reliqua CXL intra proximum trimestre solverentur. Res transacta a binis consulibus, item Steinbachio, Rosonio, ac Vadero. & Rosonius, futuri prudens, cum conditio displiceret, militibus suis rem exponit. iique indignati, clausis portis, ingredi obsessores vetant. qui tamen alia parte admissi, ut impetum sedarent, bene sperare omnes jubent: *majori clementia usurum Toletanum, quam promittere sibi auderent.* Id ubi Bordetus intellexit, homo Gallus, ductor militum, animo pariter & manu strenuus, qui in Montibus mili taverat, ne ludibrium hosti daret, ad famulum conversus; *haecenus*, inquit, *fidei in herum tam praclarus, extremum infelici obsequere.* simul porrecto sclopeto pectus offert, & transverberare jubet. cumque attonitus triste imperium deprecari conaretur, porro urget, *ne se hosti inclementi trucidandum prodere vellet.* Igitur aegre tandem obtemperat. alii ferunt, illo obsequium pernegante, sua manu verso in semet sclopeto cecidisse. laudando sane virtutis exemplo, si priscis seculis obtigisset. Ergo XVI Eid. urbem dedunt; illicoque cives pariter militesque arma in curia ponere jussi: & illi quidem in Ziliae monasterium ire, hi in templum Bakenisfae. foeminis templum majus assignatum Germani

Germani ac Scoti in mœnibus manere, unde postridie, in urbem ingresso Toletano, ad Catharinæ & Vrsulæ fana sevocati. quo ipso die ad cives in monasterio Ziliæ sepositos Romerus accedens, bono esse animo hortatur; vitam omnibus salvam fore. Eid. mensis venit Amstelodamo Albanus, sed circum lustrata urbe, è vestigio retrogressus, intrare noluit. Ac tunc initium carnificinæ factum fuit, ccc Belgis gladio aut laqueo interfectis. tum præfectus urbis Ripperda, cum legato, & qui Steinbachio a concionibus, gladio percussis. inde cccxlvi merfi. xvi Kal. Sext. redimendæ civium vitæ prima c florenorum c I 0 exhibita, urgente maxime Philippo Martinio, olim ejusdem urbis consule. & tunc extra portam Scalcovicanam iterum in nonnullos sævitum. ac postridie ccc percussis, in quibus oppidani plures, & concionator, Simon Simonius. dein Lancelotus Brederodius, Rosonius, & Brilani ærarii quæstor, Scotæ ad supplicium producti. capti item, qui religionis causa solum verterant; & in iis Kiesius consul, Jacobus Gerardus thesaurarius, Arnoldus Coemannus, Florentius Gulielmius, alique. nec adhuc finis lanienæ. v i Kal. comprehensi prætor Hadrianus Iansenius: Ioannes Vlietius, & Gerardus Stuverius, Coss. tum senatores, & ductores civitatis. qui Fucam tenebant præsidarii, ac vitam salvam fore pacti, per ludibrium fame enecti. Exortæ quoque inter Hispanos ipsos turbæ, dum de præda & stipendio altercantur, quæ mense proximo à Vitellio vix compositæ. Interim pluries in captivos milites sævitum; occisique vario supplicio plus I 0 ccc c. at Hispani, ceu egregio aliquo facinore, augent numerum; & interfecta instar c I 0 c I 0 narrant. Hic exitus obfidionis fuit, pro libertate tam præclare toleratæ; in qua fortiter extrema omnia passi obsessi, & tormentorum ccc I 0 0 ccc lvi ictus excepere. qui antea circiter c I 0 c I 0 c I 0 c I 0, ferro ac fame ad c I 0 I 0 redacti. Sed obsessores hac victoria nullo modo incruenta. quippe cæsi præstantissimi belli duces numero multi, & gregariæ militiæ ccc I 0 0 c I 0 c I 0. Lazari Mulleri legio v i i Eid.

Sext. ejerata Auriaci militia, cum vitæ gratiam impetrasset, à c l x equitibus in Gelriam deducitur. quod ubi Sonoio exploratum, qui Diemenum aggerem tenebat, duce Gualtero Hegemanno i i i triremibus sclopetarios aliquot imponit. isque statim nil opinantes noctu adortus, antequam sumere arma possent, Hispanis omnibus profligatis, liberatos custodia Germanos ad Sonoium protinus duxit; qui armaturus illos erat, valde pronos, & ulciscendæ, ut præ se ferebant, injuriæ avidos. sed captivis adhuc ductoribus, cum accepta rei fama, extremum supplicium Toletanus minaretur, exorato ægre temporis spatio, Jacobus Steinbachius, Christophorus Vaderus, Schramus Brunsvicensis, & Christophorus Guntherus, ocus ad illos Ioannem Bebecotum, & Alexandrum Murdianum, cum literis mittunt, orantque; *vellent fidei datæ meminisse, nec innocentes in periculum vitæ adducerent. cogitarent perjurii infamiam, & ultorem noxæ Deum.* his impulsi, à militia discessere. Pridie Eid. solenni pompa Toletanus urbem intrat, & dedicato Bavonis templo, coram ipso Godefridus Merleus, primus ejus loci episcopus, sacrum peragit, certisque capitibus ad servandas ecclesiæ immunitates sacramento obstringit. Tunc intermissa mensem unum carnificina instauratur; civesque multi, cum ductoribus Belgarum, magno oppidanorum dolore, Scotam abducti. dein protracti è valetudinario milites vulnere aut morbo imbelles, in area subjecta capitis supplicio afficiuntur. mox diplomate promulgato reliquis omnibus præteritorum gratia facta pronuntiatur. tantum l v i i excepti, eorumque nomina edita. atque ex illis v i occisi, i i i in custodia exspirarunt. i cum i i Sebastiani Craenhalsii filibus permutatus, Ioannes Vlietius, moliitoris veste occultatus, deceptis custodibus clam evasit. reliqui in carcere habiti, indies mortem expectantes, mense Novembri Amstelodamum sunt devecti, illic jussu Albani occidendi; nisi Bossuvii consanguinei, qui tunc Hornæ in vinculis haberi, liberationem impetrassent. Vrbi captæ cum præsidio Germanorum Licquius imponitur. Sed hanc cladem mox Gertru-

Gertrudisberga pensavit. quam Poietus, conscenso ad portam Bredanam muro, excubiarum raritate, sine negotio occupavit. In præsidio signa 11 Belgarum erant; eaque fere obtruncata. civem neminem victor læsit, ac data Tzerartio præfectura. Harlemo capto, castra Hispanus Alcmariam transtulit. Monuerat pridem omnes in eo tractu urbes Auriacus, sedulo sese communirent; ac maxime illam, quæ tunc prima hostem sustinere deberet. muniendarum urbium curam Philippo Vander-Ano dederat, Iacobo Cabeliavio Alcmariæ præfecturâ. sed is cum intronitti vellet, cum una saltem cohorte sua, restitit paulisper magistratus, ægreque tandem Auriaci suafu intronisit. ac vix id factum, cum ecce Hispani pedites c I 3 c I 3, equites c c c urbem cingunt. contra quos erumpentes præfidiarii levi prælio mox decertant, & suburbio jam occupato expellentes id incendunt. Biduo post motis castris, exusta Egmondâ, & pecore copioso abacto, rursus se Harlemmum recipiunt, ac cæteris copiis, illic tumultuantibus, se adjungunt. Albanus tam longa Harlemi obsidione attrito vehementer ærario stipendia solvere militi non poterat, cui xxviii menses debebantur. ex Hispania à multo tempore nil allatum; & exiguum, quod provinciæ tribuebant: quas si paullo magis premeret, periculum erat, ne etiam ad Auriacum deficerent. deinde, ut brevi potestatem depositurus, ne tentare quidem voluit. Igitur publicato Ultrajecti diplomate, iterum regis clementiam prædicat, & *paratam cunctis veniam, si ad antiquum obsequium redirent. quod si rebellare pergerent, extrema omnia expectarent.* Et quamquam blanditiis istis, aut minis, nihil effectum; afflictus tamen tunc Hollandiæ, & potissimum borealis, status erat. tantusque passim metus invaserat, ut rebus suis convasatis plurimi fugerent. hoc cum Auriaco Sonoius, reip. causa anxius, indicaret, is rescribit; *nollet animum despondere; ac virtutis sue retinens porro omnia accuraret. obnoxias casibus res humanas, nec ideo tamen cujusquam constantiam impelli debere. multum quidem in Harlemo liberando momenti fuisse, eamque in rem quidvis tentasse; sed eo jam capto de rep.*

desperare, nec viri illud, nec periti rerum esse. restare urbes adhuc plurimas, longe sane munitiores, & extrema pati certas. quamobrem confideret celo; ac, si spes omnes profligata plane essent, affuturum è machina Deum, perjurii, & sævitia, ultorem. quod stipendia in mensem quemque curanda putaret, id profecto demirari. quem enim regum, aut imperatorum, unquam fecisse? & nec apud Albanum fieri, exploratum; qui menses xxviii Hispanis debeat. porro, quando freto australi occupando classem hostis appararet, daret operam, ne quid hic resp. detrimenti caperet. fortiter Zelandos facere, qui Rammekenum expugnassent. horum exemplo animum firmaret; nec rep. aut virtutem suam desereret. Iam Alcmaria, uti dictum est, castra sua Hispani moverant, & oppidanis datum respirandi tempus. idcirco literis aliis datis Sonoium Auriacus, & borealis Hollandiæ Ordines, serio monet; *ut erentur occasione, & Alcmariam, egregium tractus istius propugnaculum, annona ac præsidio firmarent.* tum seorsim magistratui quoque scribit; *necessaria omnia curarent, impensam ex ærario publico recepturi.* Itaque illico de comæatu sibi prospiciunt, & oppidanis quoque singulis frumentum comparandum indicunt. itidem Leidani faciunt, ab altera Harlemi parte pari intervallo proximi. Per id tempus Amstelodami Albanus erat. ac classem, qua fretum australe invaderet, instruebat. & Billius quoque, agri Groningensis præfectus, cum navibus aliquot cespite instratis, qui subter militem occultaret, Enchusam capere constituerat. sed miles quidam, Sneca per noctem dilapsus, insidias Sonoio prodit. atque is comprehendere quidem omnes speraverat, sed vento exiguo cum tardius adventarent, præcipite impetu effusis oppidanis, evasere, & Bossuvius arcis Medemlacensis præfectum, Cornelium Riswicum, per literas sollicitat; *si dedere arcem urbemque vellet, premium beneficii ingens, & veniam præteritorum fore. id vero maturandum esse. nam Leidam jam obsideri; & decretum, magnis copiis borealem Hollandiam invadere. igitur ocius, quid factururus, responderet.* Et ille tunc Enchusæ aberat; quique literas has attulerat, se subduxerat. inde rediit, convocato magistratu eas legit. tum, removendæ suspitioni, rei gestæ Sonoium

certiorem facit. Interim Zelandi Middelburgum, Arnemudam, & Rammekenum, magnis animis obsidebant. & Albanus, classe instructa liberare, comneatumque inferre nisus, vario conatu semper tamen frustra fuit. Bellovacus, mari in illis insulis præfectus, cum Mondragonio, paratis LXXX navibus, mense Augusto iterum tentans, à Carolo & Ludovico Boisotis, fratribus fortissimis, impeditus, mutato itinere ad Westcapellam militem exponit, & annonam propere importat: ac Christophorum Mondragonium, insignem militiæ virum, cum Belgarum XV cohortibus præsidio addit. nihilominus tamen Rammekenum, cum Arnemudam petisset præfectus, illic vim hostilem metuens, intercipiunt. ita fervere ubique bellum. nam Albanus, successorem indies expectans, priusquam decederet, insigni aliquo facinore claram potestatem deponere cupiebat. itaq; extremum contra Hollandiam ac Zelandiam omnes undique copias vertere. deinde ad vim fraudem etiam, ac promissa, adhibere; quibus non minore cura ubique se Auriacus opponere, clericorum ac profugorum pariter bonis, ac multiplici tributo populi adjutus. tum IX viri ordinati, qui illi à consiliis essent, Iacobus Doufa, Paulus Busius, Petrus Wastelius, Iacobus Musius, Henricus Duistius, Gulielmus Ioannes Reinerius, Ioannes Iacobus, Sebastianus Losenius, & Levinus Kerfmaeckerus. hisque actuarii additi, Antonius Genitsius, & Henricus Persinius. Per hæc Bossuvius classem armare, & in Frisia quoque Billius IV triremes. idque Auriacus exploratum Sonoio indicat, ut se contra ipse instrueret, & anteverteret. ideoque Doco Martina, Frisico mari ab Auriaco præfectus, cum XV liburnicis Amasiam flumen occupare, ut triremes, Groninga aut Delffilia prodituras, prohiberet. sed excitata mox tempestas, flante Coro, præter cæteram hominum, pecorum, segetumque ingentem cladem, omnes tota Frisia naves dissipavit, ac submersit. Dum Bossuvius bello se navali parat, destinato Toletano, qui terra copias alias duceret, legatus ejus Tambergius in Waterlandia Brouckam occupat; inde Lansmeram, Sanderdor-

pam., & Zuderwoudam. ac separati inter se provinciales, intercluso terrestri itinere, nisi freto australi advehere comneatum non poterant. jamque Harlemi, Chiapini Vitellii opera, compositus militaris tumultus. quamobrem ad obsidendam Alcmariam denuo copias reducere placuit. & XIII Kal. Septembr. missi à Toletano equites, qui urbem cingerent. primoque appulsu impositas canali domos XI, ubi rhus coriaria parari, ut comneatum interciperet, Medivilla expugnat. sed erumpentes oppidani unam ex iis recuperatam cum XI moletrinis igne exurunt; alteram fortiter propugnante Hispano, & auxilia submittente, coacti relinquere. In ea pugna Medivilla cecidit. Milites, qui ad Scermeram positi, eo loco, quo specula exstat, metu omnes diffugere. qua munitione potitus hostis, ad extremum canalis claustrum merfa nave, comneatui importando aditum obsepsit. Ad rei famam Sonoius Ruichaverium cum sua cohorte in urbem proficisci iusserat; sed, quia desertum ad speculam locum Hispanus invaserat, exclusus fuit. nec multo post universis copiis urbs obsessa quam arctissime. & Toletanus ipse cum Philippo Noircarmio, Iuliano Romero, Consalvo Braccamontio, Petro Velasco, Petro Toletano, Goignio, Stephano Ibarra, & Valentino Pardæo Mota, Outdorpium erat; ac circum XLII cohortes, quibus additæ VIIII aliæ ex Italia nuper in supplementum missæ. tum IOL equites. Ferdinandus frater cum VIIII cohortibus Huiswertum tenebat; Polvillerius cum XI cohortibus pagum Pancratii. ad Koeedicam Chevereaulxius Licquiusque cum XX. Bergæ X sub Capresio, una cum reliquo equitatu. Neoporti XXXII sub Ebersteinio, ac Fronsbergio. universim CXXI erant, in quibus militum XVICIO. In urbe autem, qui tam multis resisterent, valde pauci; & vix unus contra octonos: oppidani CIOCCC, præfidarii IOCCC. ad hæc inquilini numero exigui, & rustici aliquot, homines belli imperiti, qui ex agris huc confugerant. Statim obsepsi ad Sonoium literas mittunt, nuntiantque; *etsi undique aditu pene intercluso, & munitione ad speculam amissa, hostem*

stem tamen sustinere & extrema quaque par-
 tos. quando autem majore presidio, ac pulvere
 nitrato, reliquoque instrumento indigerent, ut
 quam primum suppeditaret. tum consultum ar-
 bitrari, ne ulterius hostis irrumperet, ut opposi-
 tum mari aggerem perforarent. Ad has literas
 ille respondet. indolere ipsorum casu, atque
 ad primum rei nuntium Ruichaverium desti-
 nasse, qui presidium urbis firmaret. sed hunc,
 relicta suorum metu specula, introitu prohibi-
 tum fuisse. nihilominus non labori, aut sangui-
 ni quoque suo, parciturum, ut liberare obsessos
 posset: ac jam Auriaco perscripsisse, & consi-
 lium, ac suppetias, postulasse. considerent autem,
 & viri essent. quodque de maris aggeribus scri-
 psissent, si res exigeret, factum iri; & jam an-
 te, ut emissaria panderentur, ultro mandasse.
 dein ad præfectum Cabeliavium ejusdem
 argumenti literas addit. Etiam vicinæ ur-
 bes hortari, ne capto Harlemo consternati ani-
 mum abicerent; quin causam publicam cogita-
 rent, & pro patria libertate fortiter pugnarent.
 omnino fore, ut jugum Hispanica servitutis bre-
 vi excuterent: nam cum copiis longe maximis
 à Germania Ludovicum Nassovium adventare.
 ea res animum oppidanis confirmavit. In-
 terim Sonoius nil prætermittere, quod ad
 Remp. pertineret; & omnibus modis cre-
 ditam sibi borealem Hollandiam com-
 munire satagebat. utque arcere hostem
 posset, quatuor locis provinciam munit;
 & castellis Rustemburgi, Broucæ, Scho-
 reldami, ac Crabbendami excitatis, qui
 diu noctuque excubarent, c c aut c c c
 singulis imposuit. dein Oterlicum, ob
 navatam Hispanis operam, cum primum
 ad urbem obsidendam venissent, exuri
 jussit. & Auriacus duce Gardio auxilia
 misit, Germanorum Gallorumque cohortes
 v i i i. Hispani sedulo vallum pro-
 movent, & cum fossiles deessent, cives
 Harlemo evocatos circiter c c c, incle-
 menti per ipsa initia imperio, cum beni-
 gne haberi miseros æquum esset, tristi mi-
 nisterio deputant. At oppidani, quam nil
 timerent, crebris eruptionibus sunt testa-
 ti. inter cætera x v i i Kal. Octobr. pro-
 ximam urbi munitionem validè turbant,
 & regressi Ioannem Hieronymū captum
 abducunt; qui consilia Toietani obsessis
 prodidit. monitum esse à patre Albano, si ur-
 bem tertia oppugnatione capere non posset, ma-

ture discederet, & in Brabantiam copias redu-
 ceret. ideoque statuisse, quatuor simul locis im-
 petum facere. eamque in rem pontes omnes, &
 apparatus pugnae reliquum, præsto esse. prius-
 quam autem oppugnationem incipiat, murum
 urbis ad portam Friscam, & turrin rubram,
 multis tormentorum ictibus deruturum. ad par-
 tem Australem pontem fossæ injecturum; atque
 ad salinas navibus rem gesturum. ac quidem,
 si vi expugnet, omnes ad internecionem casum
 iri. & postridie visa initia. posita contra
 portam Friscam tormenta i x, contra
 turrin rubram v i i. sed terra ea parte
 argillosa, & depressa, crebrisque pluviis,
 ac per emissaria aperta immixtis aquis pe-
 ne submersa, multum hic impedimenti
 habuere. mox pontes quoque, & cætera
 oppugnationis instrumenta, ostentari. xiv
 Kal. Octobr. post c l o c l o xxxvi ictus
 tormentorum edita ingenti ruina ad por-
 tam Friscam, & turrin rubram, i i i
 horis post meridiem ingens sane certa-
 men cœpit; utrinque animis pro victoria,
 aut libertate, obstinatis. utque majorem
 oppidanis metum obsessores incuterent,
 & vires distraherent, ad portam quoque
 Caninefatam, & salinas, instaurare pu-
 gnam velle simulabant. oppugnare urbem
 jussæ legiones i i, quibus Lopesius A-
 cuna, tunc Harlemi fato functus, pridem
 præerat. quicumque in ruinam evaserant,
 interfecti. i v fere horis pugnatum est;
 cum pauci, multo plurimis oppositi, ur-
 bem suam intrepide defenderent. nec lo-
 co cedere quisquam visus, nisi cæsus, aut
 graviter faucis. in partem pugnae foemi-
 næ, virgines, pueri denique, pari affectu
 accessere; & arma alacres ministrare, saxa,
 uncos, circulos candentes, oleum, picem-
 que ardentem, liquidum plumbum, fer-
 ventem aquam, & calcem vivam. bis Hi-
 spani pugnam renovarunt, & fortissime
 toties dejecti. ad turrin rubram majore
 incommodo ab defensoribus pugnabatur.
 nam ad salinas tormenta i i constituta
 terga illorum feriebant. nec quicquam
 tamen ideo territi, hostem à fronte magna
 virtute oppugnantem constantissime re-
 pulerunt. cecidere ex obsessores c i o
 ccc. interque eos Didacus Felix, & Fran-
 ciscus Bobadilla. Blascus Nonius Carvai-
 alis, cum strenue aliquamdiu pugnasset,
 tandem

tandem sclopeti ictu dejectus, non multo post ex vulnere obiit. tanta autem strages erat, ut Manuel Cabeca Iaca, instaurare oppugnationem iussus, eniti per cadaverum acervos non potuerit. ex obsessis, quod vix quis credat, tam fervente & longo conflictu, xxxvii tantum desiderati. xiii præsidarii, & oppidani xxv. plures, ut ex hoste quoque, vulnerati. Exin de urbe capienda obsessores desperare; invito ultra pugnae milite. cuius virtus neque præmio, neque minis, excitari deinceps potuit. quin nonnulli, quia ad urbem oppugnandam iterum perducere non possent, à ductoribus interfecti. Sonoius, ut obsessis succurreret, emissaria aperire Fridericum Sevenderium iusserat. isque id Zipæ, Crabbendami, & Ertswoudæ, etsi obnitentibus rusticis, procuraverat. tum allatæ quoque literæ ab Auriaco, quibus virtutis ergo collaudatos porro ad constantiam hortatur, & auxilia certa promittit; aggeresque, si necessitas ita postulet, quod nocturnis ignibus indicarent, perfossurum. atque id Sonoio quoque nuntiat. sed qui has ferret, cum ad urbem accessisset, ab excubiis deprehensus, teritusque, ut se eriperet, eas abiecit. itaque in manus Toletani pervenere. & in bonum casus vertit. nam etsi literas interceptas ægre sane obsessis accideret; tamen hostis, qui consilii pœnitentia jam de discessu cogitare, eò magis, immixtis aquis mergi veritus, cedere compulsus. ideoque tormenta mature deduci cœpta, ac navibus imposita. deinde ineunte Octobri soluta obsidio; cum Toletanus, tributis in hiberna copiis, Amstelodamum ad Albanum patrem concessit. Oppidani ea ærarii inopia erant, ut pecuniam è stano cuderent, quam liberata urbe permutterent. Eo ipso tempore Ioannes Cerda Medinaælius, qui, successor Albano datus, potestatem detrectaverat, rursus in Hispaniam concessit. destinatusque Ludovicus Requesensius, ordinis Alcantarenfis princeps, Mediolanensiumque præses. Dum autem Alcmaria adhuc obsidetur, ut undique Hollandiam borealem premerent, classe instructa rem Bossuvius gerere statuit. & quamvis demersis aliquot navibus foederati satis obseptum

exitum putarent; ac pridie quidem Eid. Sept. frustra conatus fuisset, ipsis tamen Eid. feliciter cessit, Yamque ingressus est. Ducebat liburnicas magnas xiiii. in quibus cohortes Hispanorum vi impositæ, ducibus Garfia Suare, Antonio Avila, Corcuera, Texeda, Alfonso Ayala, & Martino Oarce. adhæc Germanorum Belgarumque aliæ plures; quibus præfectus Franciscus Verdugus. Primam aciem Ioannes Simõ Rollius ducebat cum cohorte Corcuera. cum his copiis Scellincwoudam acriter oppugnata caput, & pleraque in illo tractu castella; ac Hispanos Germanosque præsidio imponit. ac Scellincwoudam Henricus Brouchusius satis strenue propugnabat; sed cum naves deseruissent, nudamque ita munitionem hostis undequaque invaderet, ad deditio- nem adactus, Monachodamum se recepit. Ea clades foederatos valde anxio; nec tamen, salva adhuc classe, desperatum. Igitur quam festine possent naves xxv armant, sed tormentis parum instructas, quæ in castellis expugnatis nuper hostis interceperat. quamobrem ad Auriacum scribunt, & maturari auxilia rogant. Bossuvius tot locis potitus, ea postridie colustravit, inde Verdugum ad Albanum misit, qui regionis situm ei narraret. nec multo post ipse quoque subsequutus iterum Amstelodamum abiit, collecturus plures naves, ut classem foederatorum sternere, & fretum australe eripere posset. Bossuvii classem Billius adjuvare iussus, x naves jam paraverat; sed conantem Doco Martina, Flevo antea occupato, impedivit. itaque iii Non. Octobr. cum xxx circiter navibus dram solvit. Prætoria ejus munitissima, & vi nulla, ut videbatur, expugnabilis. tormenta imposita grandiora xxxii. & præter frequentem nobilium comitatum, item nautas, milites cc. nomen illi omnino invisum pariter, & infelix, Inquisitio; quam per vim invecum ibant. itaque contra foederatos profectus, quadriduum totum levibus tantum præliis laceffivit. & applicare quidem naves, ut comminus pugnarent, foederati cupiebant. sed subterfugere Bossuviani, & pugnam protrahere; tormentisque instructiores, plurimis ictibus

C10 10
LXXIII.C10 10
LXXIII.

bus eminus debellare malebant. ac quam id sollicitè agebant, unus tamen è foederatis, Iacobus Tilius, Schulemburgii Bossuviani navem applicans, post acriorem conflictum expugnavit; cæsisque vectoribus l ipsum Schulemburgium captum cum v x i aliis Hornam sub custodia misit. è suis vix x i desideravit. tandem x x i Eid. mensis ejusdem utrinque atrox prælium fuit. & prætoria foederatorum in Bossuvianam invec̄ta, telis omnibus, & calce viva è corbe mali in oculos Hispanorum dejecta, vehementer oppugnavit. in principio ad Bossuvium inclinare victoria visa; sed mox restauratis animis, ubi fortius foederati incubuere, naves ejus dissipatæ, in fugam sese conjecere. una, qua Texeda vectus, perforata, cum vectoribus cunctis periit. v quæ vadis obhæsere, interceptæ. ipse noctem insecutam, diemque proximum, fortiter pugnans, cum propugnatores xv vix restarent, ægre se hosti permisit. itaque captus Hornam abducitur, & cum eo primarii viri, Cruningus, Weldamus, Pinfenius, Hardenbroucquius, Numanus, Corcuera, Lopelius, Wervius, Quesnoius, alii. capti item gregarii milites ad ccc, è quibus c Hornam quoque, c c vicinam Enchusam avecti. vexillum prætorix in templo ab Hornanis suspensum; & Deo publice per provinciam grates dictæ. Bossuvius cum in urbem adduceretur, per contumeliam acclamare oppidani; *Roterodamensis lanienæ auctorem esse, eodem animo contra ipsos nunc profectum, meritis paria accepturum.* illic in carcere per triennium asservatus, tandem constituta Gandavi pace liberatur. Qui fuga evaserant, huic cladem imputare, & apud Albanum accusare. idque cum ægre admodum ferret, à Sonoio & provinciæ Ordinibus petiit, uti, refutandæ calumniæ, ad Albanum mittere liceret. & orationem non iniquam facile obtinuit, ista lege, ne quas literas, nisi prius inspectas, daret. Sub hoc fere tempus Albanus in Germania emi pulverem nitratum jufferat; isque ad quinquaginta c i o pondo curribus impositus, cum in Palatinatum devectus, à Ioanne Casimiro, & fratre Christophoro deprehensus in via esset, illi ignem sua

manu injecere. dein scripto publico factum professi, causam quoque addidere: *ne Albanus, etiam Germaniæ hostis, ad Belgarum cadem uteretur.* is autem, ut bello profequendo necessaria curaret, Ordines Belgii convocaverat. quod ubi Hollandis, ac Zelandis, intellectum, literas suas eo destinant; hortanturque, *ne Tyrannum contra se, amicos & fratres, adjuvarent. quin laboranti reip. potius succurrerent, & libertatem Belgii universi, tam fæde oppressam, vindicare fortiter auderent; nec ultra viris, & bonis civibus, indigna paterentur.* tum Philippum quoque regem longa epistola supplices orant; *miserus populi fidelissimi, & obsequentissimi, vim Albani, ac tyrannidem intolerandam, unicam belli hujus causam, semel compesceret. dein conscientie libertatem, & Belgii sui privilegia, ne everteret. militem quoque omnem extraneum, ad securitatem publicam, revocaret.* tum principes etiam orbis Christiani implorant, *fidei suæ, & obsequii, testimonium ut perhibeant: ac dent operam, ne, quod sæpe per fraudem factum, hujus epistolæ lectione rex prohiberetur.* Extremo Octobri, cum deserta Alcmaria esset, obsideri Leida cœpta. idque Francisco Valdesio mandatum; qui cum legionibus x i & x v Germanorum cohortibus, equitumque alis v x i, via Harlemensi ire jussus. in super Iulianus Romerus cum aliis legionibus x i, & Germanorum Belgarumque signis aliquot, littus legens Hagam contendit; quam munire foederati properabant, sed opere inchoato oppressi diffugere. tum occupatis circum pagis, Maselantflusam etiam capit, & in ea Philippum Marnixium Aldegondium, primariæ nobilitatis virum, ac summi in rep. loci; quemque tanti Auriacus æstimare, ut Sonoium illico juberet eadem omnia Bossuvio facere, quæcunque ab hoste ille pateretur. cum eo Ioannes Pettinus captus. & Ultrajectum uterque abductus, ut in arce asservaretur; annoque proximo, Middelburgo expugnato, pro captivo illic Mondragonio permutatur. In Hollandia boreali, post tam insignem victoriam, hosti incumbendum rati, varia agitabant. & imprimis, portum Harlingensem obstruere; ne inde naves suas Bilius in fretum australe educere posset. sed

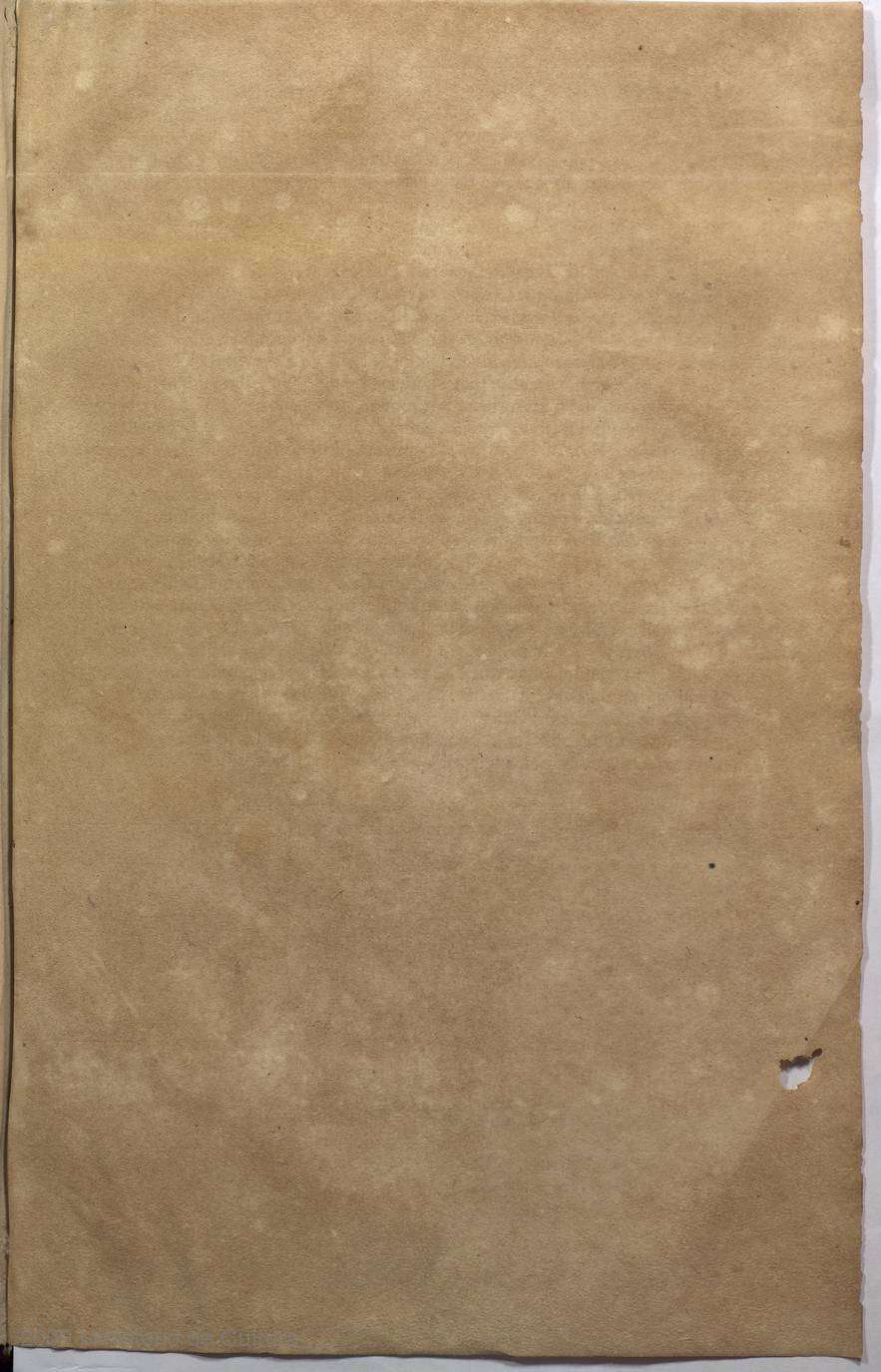

orta classiariorum seditio consilia omnia perturbavit. huc accedere Sonoii morbus, adeo gravis, ut medici quoque desperarent. ac classariis semestri deberi inde turbæ. ad quas componendas missi Henricus Meisterus, Iacobus Taiardus, & Fridericus Otho, vix tandem id effecere. tunc etiam à Gerbrando Verdunio ad Theodorum Elbertum, consulem Hornanum, literæ Ultrajecto datæ; quibus nuntiat, à Noircarmio, qui illic ageret, *monitum esse, ut bona fide pacis condiciones offerret. decessurum brevi Albanum, nec ultra ab eo metum fore. agerent cum proceribus Belgii, subscripturo pactis rege.* Has ille literas, prius collegis suis ostensas, inde ad Auriacum mittit; & captivo illic Bossuvio etiam exhibet. isque mox, cum ad Noircarmium scriberet, *literas se has vidisse refert, & ad Auriacum missas esse. neque enim illo inconsulto quicquam omnino factum iri. gratum quidem pacis nomen universis; & fortasse, si conventus aliquis daretur, non difficilem. diffidere tantum, cum Hispanis certam ac securam fore. recentem Gallicanam pacem ob oculos esse, cujus etsi longe alia ratio existat, vix quisquam tamen persuadere contra possit.* Dum hæc geruntur, Ludovicus Requesensius, qui Albano successor datus, xv Kal. Decembris Bruxellas venit; cui provinciam, & exercitus, ille tradidit post sexennii ac trimestris præfecturam. ac postridie Kal.

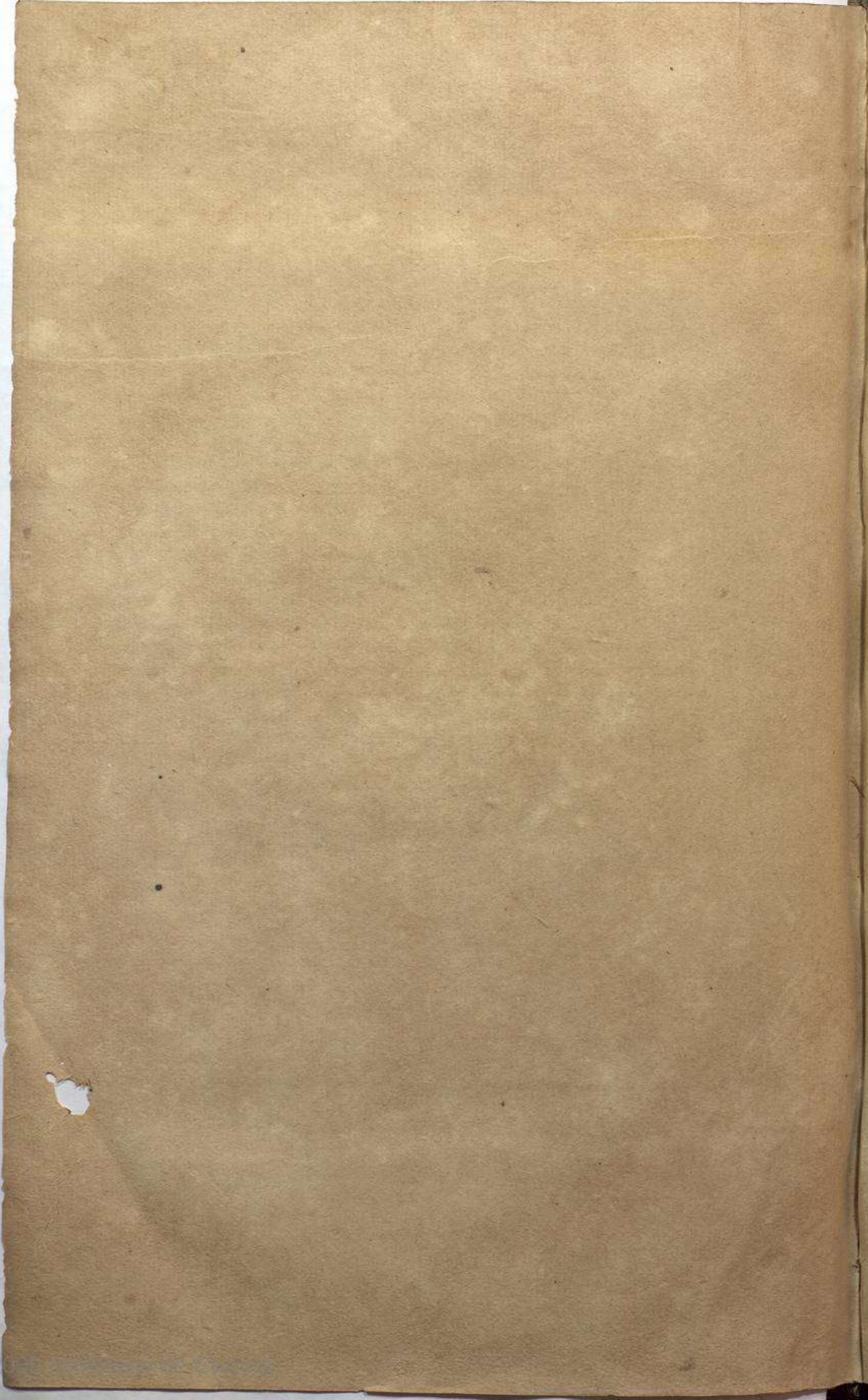
filio Toletano, equitumque alis quinque comitatus, facto per Lotharingam, Sequanos, & Allobroges itinere, in Liguriam abiit. & inde, conscensis Genuæ trimibus, in Hispaniam porro profectus. ubi à rege, contra quam multi existimaverant, perbenigne sane acceptus. Ita cum anno Albani in Belgio imperium defuit. quod Parmensis moderatione cum tranquillatum accepisset, abrupto rigore valde turbavit. Erat certè vir præclaris animi dotibus, & armorum laude inter magnos belli duces collocandus, nisi superbia, avaritia, ac sævitia, gloriam omnem corrupisset. Belgium pridem florentissimum, ejusque opes, & libertatem pessum dedit; eque bonis provincialium publicatis florenorum milliones annuos **V I I I** in fiscum redegit. tum bello ad provincias opprimendas excitato, & exactionibus variis longe iniquissimis, ut nonnulli computarunt, milliones **L I I** perdidit. Ut vero fortunas hominum pro libidine, sic & capita eorum habuit. adeoque ipse sub discessum, tanquam administrata egregie provincia, gloriatus alibi dicitur: *uno illo sexennio suo, victoris manu, **X V I I I** CICIO ac ICOC mori iussisse; præter eos, quos bella, aut præsidia hausissent. & Vergas tamen, sævitia insignis administer, è Belgio cum eo discedens, dicere ausus; nimia id misericordia perditum esse.*

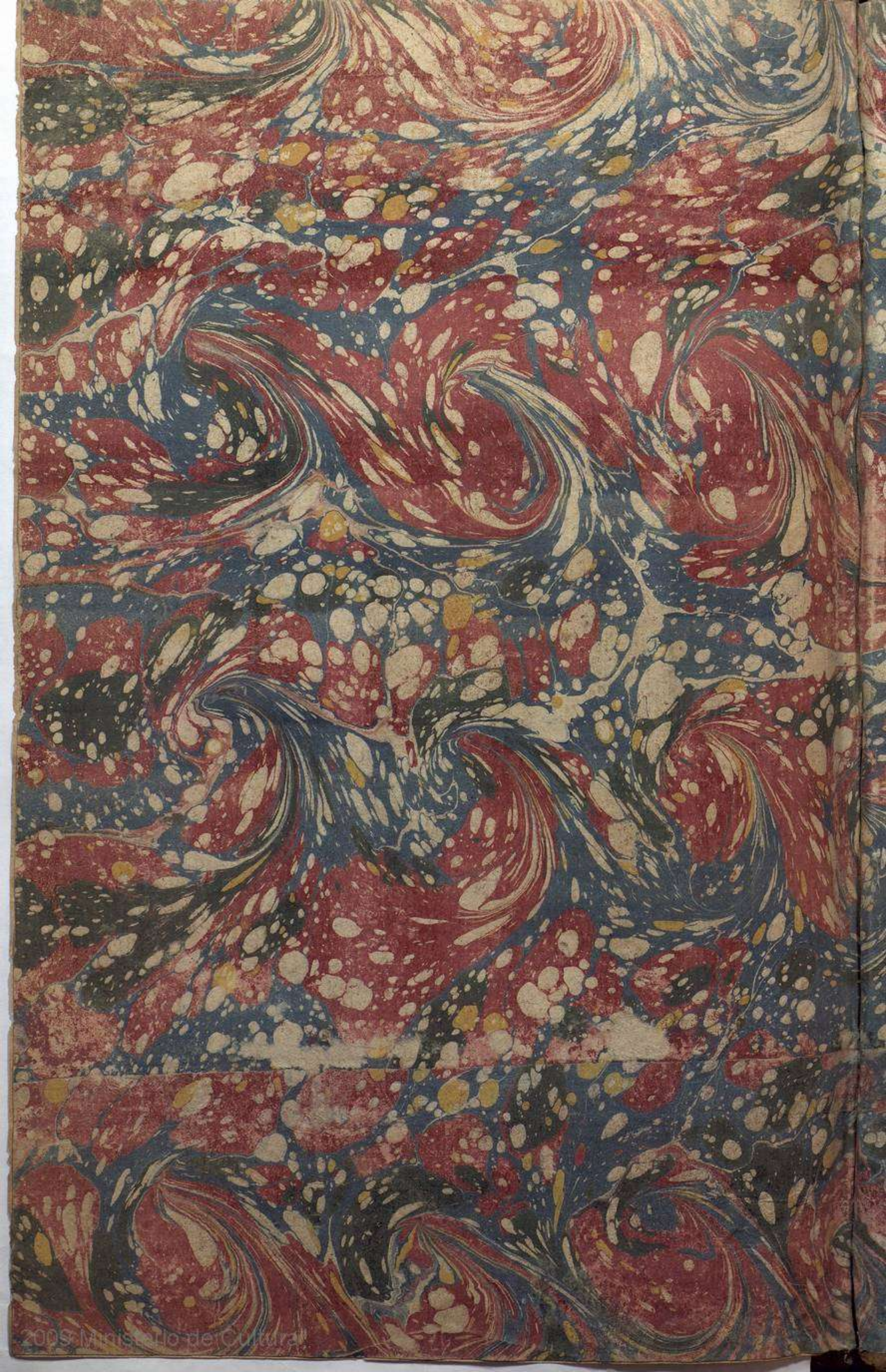

24^h

2

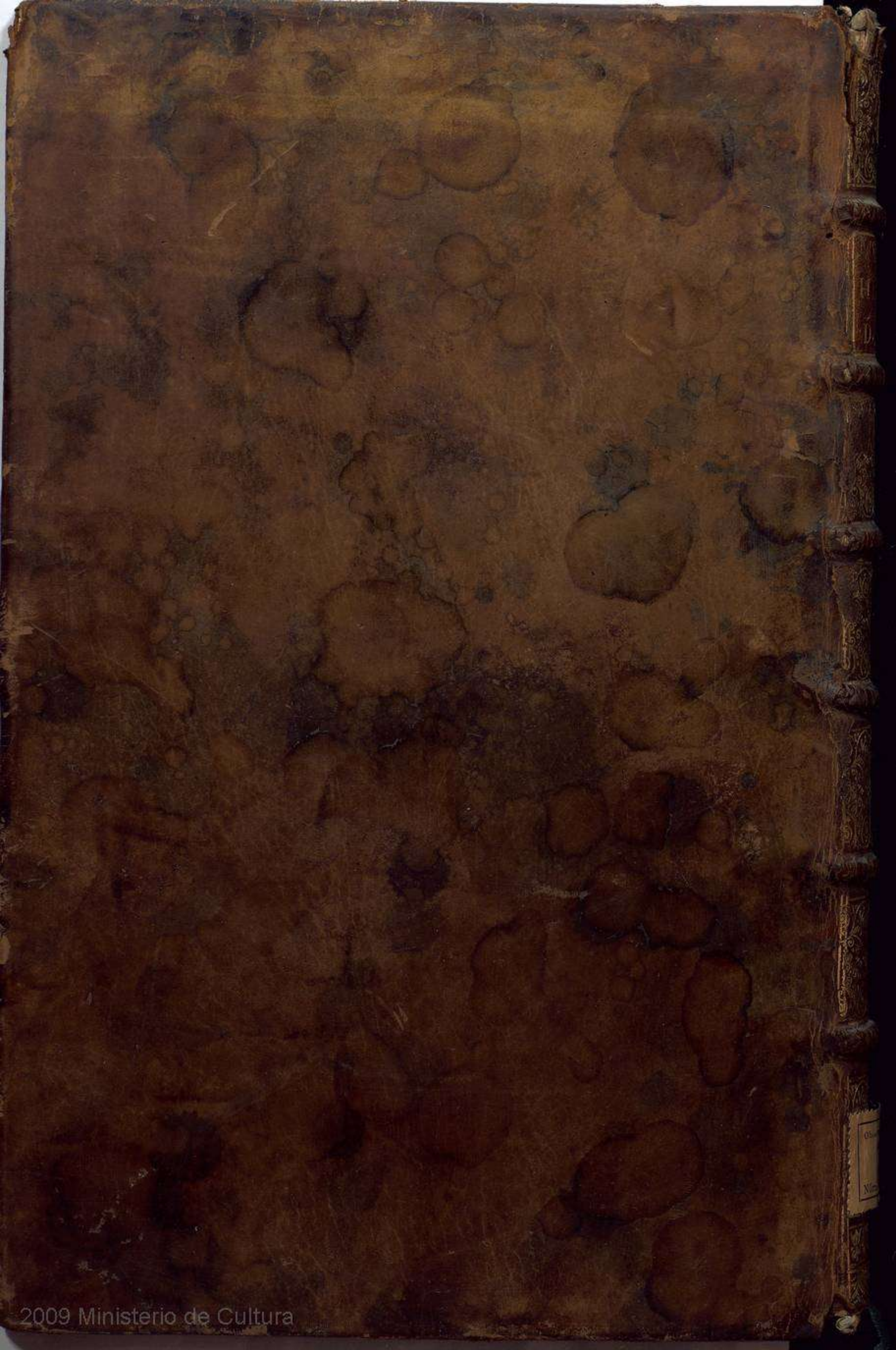

876

MEVRSI
HISTORI
DANICA

Observatorio de Marina
BIBLIOTECA

Núm. 7052